

Міністерство освіти і науки України
Таврійський національний університет імені В.І Вернадського
(Навчально-науковий інститут управління, економіки
та природокористування – ННІУЕП)
Український Національний Комітет
Міжнародної Торгової Палати – ICC Ukraine
Харківська Державна академія культури
Національна академія державного управління при Президентові України
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)
Українське громадське об'єднання міжвідомчих комунікацій у сфері
охорони навколишнього природного середовища е-Екологія
(ГО е-Екологія)
Київський національний університет театру, кіно і телебачення
імені І. К. Карпенка-Карого
Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej
(м. Бельско-Бяла, Республіка Польща)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

**Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції
(Київ, 22-23 листопада 2018 р.)**

**Київ
2018**

Рекомендовано до друку Вченою радою
Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського
(протокол № 3 від 08 листопада 2018 року)

Редакційна колегія:

Горник В.Г. – доктор наук з державного управління, доцент, директор навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І. Вернадського

Петровська І.О. – кандидат економічних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри економіки, підприємництва та природничих наук Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І.Вернадського

Путінцев А.В. – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансів Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І. Вернадського

Кравченко С.О. – доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І. Вернадського

Клименюк М.М. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І. Вернадського

Т 33 Теоретичні аспекти та практичні проблеми управління, економіки та природокористування в Україні. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 22-23 листопада 2018) / упоряд. Мітал О.Г. – Київ: Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 2018. – 380 с.
ISBN 978-966-916-674-6

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «Теоретичні аспекти та практичні проблеми управління, економіки та природокористування в Україні», яка відбулася на базі Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського 22-23 листопада 2018 р..

УДК 338.24:330.15(063)

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ

Горник В.Г., Босецька А.В. УПРАВЛІНСЬКІ ПРИНЦИПИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ	14
Платонов О.И. МУЛЬТИМОДАЛЬНЫЕ ПЕРЕВОЗКИ, МЕХАНИЗМЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ, ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ И ДЕЛОВОГО СООБЩЕСТВА.....	15
Дегтяр А.О., Бублій М.П. ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ КОМПЕТЕНТНІСТЮ ПЕРСОНАЛУ	24
Голоцукова Т.Г. УПРАВЛІНСЬКЕ ЛІДЕРСТВО ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.....	26
Карлова В.В. РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПУБЛІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ	28
Молодцов О.В. ІДЕЙНА БАЗА ТА СУТНІСТЬ АСИМЕТРИЧНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ.....	30
Базильчук К.С. ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ КАДРОВИХ СЛУЖБ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ.....	32
Кареліна Д.В. ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ.....	34
Бортняк В.А. ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ КРИТЕРІЇВ ЕФЕКТИВНОСТІ.....	35
Михненко І.А. ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ДОБРОВОЛЬНОЇ ПОЖЕЖНОЇ ОХОРОНИ В УКРАЇНІ.....	38
Садовський Д.А. ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У СФЕРІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	41
Крамар О.О. ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ЯК ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ	43
Береза Ю.П. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ	45
Чухрай Н.М. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ УЧАСТІ ГРОМАДЯН В УПРАВЛІННІ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ.....	47

Мошенська Ю.В. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ЗАКУПІВЛЯМИ В УКРАЇНІ.....	49
Онищенко А.І. ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ЩОДО БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ.....	51
Венгренюк Т.В. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....	52
Вихристюк В.С. СУЧАСНИЙ СТАН ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗБУДОВИ.....	54
Абдурахманов Ш.Р. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ВІДБОРУ НА ЗАНЯТТЯ ПОСАД ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ.....	55
Аврамова Н.М. ДЕЯКІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ СФЕРІ.....	56
Чуприна Л.П. ЗАРУБІЖНІ МОДЕЛІ ЦИВІЛІЗОВАНОЇ ЛОБІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ АДАПТАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	59
Денисевич А.В. ПРОЗОРИСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ЯК ОСНОВА ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ ДО ВЛАДИ.....	61
Держак А.Л. РОЗВИТОК МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ.....	62
Дігтярь М.Ю. РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ.....	65
Довганюк В.П. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО КАДРОВОЇ РОБОТИ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ.....	66
Дубініна Т.Г. УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ.....	68
Garibov A. MAIN PROVISIONS AND DIRECTIONS FOR IMPROVING MECHANISMS OF STATE REGULATION BANKING SYSTEM OF UKRAINE.....	69
Годованюк Є.В. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ПОЖЕЖНОЮ БЕЗПЕКОЮ: СУТНІСТЬ, МЕТА, ПРИНЦИПИ ТА НАПРЯМИ.....	71
Голик Є.Г. НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ У СВІТІ.....	73
Григоренко К.О. ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ДЕРЖАВНОМУ РЕГУЛЮВАННІ СКЛАДНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ.....	75

Клименко Т.Д. ФОРМУВАННЯ ДІЄВИХ МЕХАНІЗМІВ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ.....	76
Колєнченко Ю.В. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	78
Коса Ю.О. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ЗАСАД ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ.....	80
Коврига Н.І. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ	81
Підлипна (Лєвченко) В.К. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦНАП У М. ЖМЕРИНКА	82
Лєвковець І.А. ДІЯЛЬНІСТЬ БАГАТОЦІЛЬОВИХ ІНСТИТУТІВ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ: ДОСВІД РЕСПУБЛІКИ СІНГАПУР	85
Лєвковець О.А. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ БЛАГОДІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	87
Літвіненко М.С. НЕКОТОРЫЕ ИСТОРИЧЕСКИЕ ЭТАПЫ СТАНОВЛЕНИЯ УКРАИНСКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ И ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ПУБЛИЧНОЙ ВЛАСТИ	89
Масло В.В. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТАЛАНОВИТОЇ МОЛОДІ В УКРАЇНІ	91
Максименко М.М. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ	93
Мінєєв О.О. РЕБРЕНДИНГ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ	95
Мосейчук А.Д. ДЕЯКІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	97
Омельченко А.С. РОЗВИТОК ЗАСАД РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	99
Плива В.В. ЗАВДАННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	101
Поляков О.О. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	102
Полурез О.В. ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	104
Роговий Д.В. ВЗАЄМОВІДНОСИНИ МІЖ ЄС ТА НАТО НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ: НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ	105

Рубан Є.І. РОЗВИТОК КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДІ В ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ	107
Бурбика (Щербакова) В.І. РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	109
Сердюченко Л.О. СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ.....	111
Ситнюк Т.В. ОСНОВНІ ШЛЯХИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ	112
Сокур А.В. УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В УКРАЇНІ.....	113
Стахов Ю.С. ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ РЕКЛАМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	114
Степаненко О.О. СТРУКТУРНІ ПРОБЛЕМИ СИСТЕМИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ	116
Строянівський В.С. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	117
Тимченко О.А. МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ В УКРАЇНІ.....	118
Веклич К.О. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ЯК ОСНОВНА СКЛАДОВА УСПІШНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ	120
Зеленюк В.В. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	121
Пісклова (Зінченко) А.О. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ	122
Алебрі М.А. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ З УПРАВЛІННЯ ВОДОКОРИСТУВАННЯМ	123
Алхемері М.А. РОЛЬ АНТИКРИЗОВОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ.....	125
Бачинський А.Я. ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	127
Близнюк А.С. ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ.....	129

Миколаєць А.П. КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА І ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	130
Залізнюк В.П. ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ЯК ПРІОРИТЕТ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ	132
Ганцюк Т.Д. ЗМІСТ І СУТНІСТЬ ПРОЦЕДУР ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБ ІНФОРМАЦІЙНО- АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	135
Серьогіна-Берестовська О.В. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В МАЛИХ МІСТАХ	137
Лаврентій Д.С. ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ СУЧАСНОГО ПУБЛІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ	139
Мінніков О.М. ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	141
Мошнін А.А. КОРУПЦІЯ ЯК ГОЛОВНА ПЕРЕШКОДА СТАНОВЛЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ	143
Москалюк С.В. СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КАДРАМИ	145
СЕКЦІЯ 2. ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	
Єремєєв І.С., Дичко А.О. ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ СЕРЕДОВИЩА ПРОЖИВАННЯ	148
Іщенко Н.Ф., Новаковський Д.Л. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	150
Міленіна Є.Д. СУЧАСНА ТОПОНІМІЧНА СИСТЕМА ЛІСІВ УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ	153
Насіров Мехді Фарман огли ФІНАНСОВІ ГАРАНТІЇ НА ВИПАДОК ЗАВДАННЯ ШКОДИ НАВКОЛИШНЬОМУ ПРИРОДНОМУ СЕРЕДОВИЩУ ЗА ПРОЕКТАМИ З РЕСАЙКЛІНГУ ВІДХОДІВ ПЛАСТИКУ	155
Гоголь І. В. ГЕОГРАФІЧНЕ РОЗТАШУВАННЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕСУ	157
СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО	
Бодров В.Г. ШЕРІНГОВА ЕКОНОМІКА ЯК ФЕНОМЕН НЕОІНДУСТРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	160
Тарасенко Д.Л., Чечель А.О., Хлобистов Є.В. СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА: СОЦІАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ	162

Кравченко Л.С., Підмога А.Ю. НАУКА ТА ОСВІТА В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	164
Горбань Г.П. ЧИ Є ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНИ?	167
Дуб А. НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	168
Ладонько Л.С., Мітал О.Г. ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ ЗА ДОПОМОГОЮ КРАУДФАНДИНГУ	171
Омецинская Н.В. СУЧАСНІ ЛОГІСТИЧНІ СИСТЕМИ	173
Боженко М.І., Омецинская Н.В. РОЗВ'ЯЗОК ЗАДАЧІ ОПТИМІЗАЦІЇ ПАКЕТА АКЦІЙ ЗА ДОПОМОГОЮ MICROSOFT EXCEL.....	175
Клиновий Д.В., Петровська І.О. ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ПРАКТИКУ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ КРАЇНИ	178
Кузнецова Л.Б. ОСОБЛИВОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ	182
Приходченко Т.А. АКТУАЛІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	184
Бойченко Е.Б., Бондаренко Ю.В. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ.....	186
Калініна А.А. ПРОБЛЕМА МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ	187
Будківський Р.Н. ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	189
Івашків Ю.Д., Соколан С. МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ КЕРІВНИМ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	191
Пазиніч О.В., Государська А.Д. ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКСПОРТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ.....	194
Позній В., Шушков М. ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗБУТОВОЇ ФУНУЦІЇ МАРКЕТИНГУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ	196
Жабокрицька В.О. АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ БАНКІВСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	197
Журман М.В. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УКРАЇНІ	200
Іваненко О.І., Короткова Д.С. ОЦІНКА ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ І ЯКОСТІ ІНФРАСТРУКТУРИ ТУРИЗМУ АДМІНІСТРАТИВНИХ ОДИНИЦЬ.....	202

Крапива О.І. ФАКТОРИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ	204
Литвиненко О.С. БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	206
Музика Ю.В. ПРОБЛЕМИ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	208
Петровська Ю.В., Ничипоренко А.А. УДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА.....	211
Рожко В. В. ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	213
Рибка Ю.А. ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ОРГАНІЗАЦІЙ СФЕРИ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ	216
Кудін Б.П., Романюк В.В. МЕХАНІЗМИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	218
Горбань Г.П., Хайлова В. АНІМАЦІЯ В СИСТЕМІ ДОЗВІЛЛЯ: МАРКЕТИНГОВИЙ ПІДХІД ВИМІРЮВАННЯ.....	220
Цимбал В.В. ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ».....	222
Тищук А.О. РОЗВИТОК МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	224
Ходаківська М.М. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	226
Шевчук А.В. АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	229
 СЕКЦІЯ 4. РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ	
Авдасьова В.В. ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ: СУТНІСТЬ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ	232
Блищик К.О. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ.....	234
Василюк А.Л. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ	236
Гольоса О.В. ОПТИМІЗАЦІЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	238
Горлач А.С., Горзова Є.В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ	240
Горлач А.С. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ.....	241

Демченко Н.В. ОЦІНКА ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОДИН З МЕТОДІВ ДІАГНОСТИКИ ЙОГО ФІНАНСОВОГО СТАНУ	244
Дем'янчук В.В. ІННОВАЦІЙНЕ ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ	246
Дудко Ю.М. РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ У ПІДВИЩЕННІ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ	248
Єфремова А.Ю. РОЗВИТОК РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В КОНТЕКСТІ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ	250
Кабашна Н.В. УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	252
Клименко О.М. ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: ПРИНЦИПИ ТА УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ	254
Козаченко Ю.В. ФІНАНСОВА САНАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВУ ПІДПРИЄМСТВ ...	256
Костенко Д.А. ВІДМІННОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЯ ВІД ПОРТФЕЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ	258
Кузнецова Н.Я. ПОЛІТИКА УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА	260
Курінна О.В. ДЕФЦИТ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА НАПРЯМИ ПОДОЛАННЯ	262
Горлач А.С., Левіщенко Н.С. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	264
Горлач А.С., Лисак Д.О. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	266
Лукашенко Ю.В. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	268
Матвієнко Г.А. ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ	270
Міщенко А.В. ОСОБЛИВОСТІ ФРАНЧАЙЗИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	272
Горлач А.С. УПРАВЛІННЯ ОПЕРАЦІЙНИМ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА	274
Мусіна Д.А. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ.....	276
Горлач А.С., Немитова О.Д. РИНОК ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	278
Олійник В.О. УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	280

Горlach А.С., Оничук І. РОЛЬ ФІНАНСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСОПДАРИЮВАННЯ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ.....	282
Осіпкова В.В. ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ ВАЛЮТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	284
Підвисоцька В.В. ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РИНКУ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	286
Горlach А.С., Петренко Б. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В УКРАЇНІ	288
Поліщук О.О. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	290
Руденко А.С. АЛЬТЕРНАТИВА ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК.....	292
Савицька Н.А. НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	295
Сафронова А.В. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	296
Смертюк Л.Ю. УПРАВЛІННЯ РЕНТАБЕЛЬНІСТЮ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА У СФЕРІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ	299
Солод В.В. УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	301
Ладонько Л.С., Простункіна І.А. РОЛЬ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ У РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	303
Феріма А.В. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	306
Хвостенко Д.О. РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ КРАЇНИ	308
 СЕКЦІЯ 5. РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ТРАНС НАЦІОНАЛІЗАЦІЇ	
Стрибуль О.В. ФОРМУВАННЯ ВИПЛАТ ПРАЦІВНИКАМ У КОНТЕКСТІ ГАРМОНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТИВ	312
Гринчук О.В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТИВ В УПРАВЛІННІ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ	314
Денніс В.В. ВИТРАТИ ЯК ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНА КАТЕГОРІЯ	316
Камаралі А.О. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ	318

Кикла М.П. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА	321
Коритько Б.В. ПОЛІПШЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ШЛЯХОМ ОПТИМІЗАЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ З УРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ	323
Леонтєва К.С. ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	325
Маханківська К.С. АУДИТ ОПЕРАЦІЙ ЗА РОЗРАХУНКАМИ З ОПЛАТИ ПРАЦІ.....	327
Носкова М.М. ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКОСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	329
Райнхардт М.О. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА	331
Савенкова Т.О. ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПРОЦЕДУРИ «ДЬЮ-ДІЛДЖЕНС».....	333
Сакаєва Т.В. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ ЇЇ РЕЗУЛЬТАТІВ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ.....	335
Хоменко М.М. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АУДИТУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ.....	337
Шевченко Н.А. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	340
СЕКЦІЯ 6. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ	
Іваненко В.В. РОЛЬ СПІЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОСТОРІВ У МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ	343
Стецький В.О. СУЧАСНИЙ СТАН ТА РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В УКРАЇНІ	345
Пазиніч О.В., Сакаєва К.О. НЕОБХІДНІСТЬ ТА ПОКАЗНИКИ ОЦІНКИ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	348
Клименюк М.М., Кочарян І.С. ПРОБЛЕМИ ПЛАНУВАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ В УКРАЇНІ	350
Клименюк М.М., Грудцина Ю.В. ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМІВ ТА ІНТЕНСИВНОСТІ МЕВ.....	352
Безус П.І., Хотмірова В.О. СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	354
Кудін Б.П. СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ.....	356

Кудін Б.П., Павлушенко В.П. РОЗВИТОК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	358
Петровська Ю.В., Іващенко О.Є. СУТНІСТЬ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	360
Петровська Ю.В., Ничипоренко А.А. УДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА.....	361
Петровська Ю.В., Слободяник О.В. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	363
Деменська К.С., Клименюк О.М. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ, ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН КРАЇНИ	365
Антоненко К.С. МАРКЕТИНГ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ СУБ'ЄКТАМИ ЗЕД	367
Колісньова Ю.С. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ РЕКЛАМНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ	369
Конгарез Д.В. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ.....	371
Тахтарова Е.Е. ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ТА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	373
Легоньков Д.К. ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ	374

СЕКЦІЯ 1. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ

Горник В.Г.

доктор наук з державного управління, доцент,
директор Навчально-наукового інституту управління,
економіки та природокористування

Босецька А.В.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»
ТНУ імені В.І. Вернадського

УПРАВЛІНСЬКІ ПРИНЦИПИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Корупція в сучасному світі становить серйозну загрозу розвитку суспільства, підриває його моральні підвалини, а в умовах глобалізації перетворилася на інтернаціональну проблему, впливаючи на добробут більшості країн світу. Нагальною є ця проблема і для України, в якій корупція стала невід'ємним елементом системи державного управління, складовою частиною політики, економіки і громадського життя [1]. За Індексом сприйняття корупції Україна в 2017 р. посіла 130 місце серед 180 країн з показником 30 балів [2].

Це зумовлює необхідність створення дієвої системи запобігання та протидії корупції в Україні на всіх рівнях публічної влади, що має базуватися на певних принципах, оскільки вони визначають загальні рамки антикорупційної політики, і їх дотримання зумовлює ефективність останньої. Зокрема, до таких загальних принципів належить акцент на запобіганні корупції, згідно з чим переважна частина антикорупційних заходів має бути спрямована не на боротьбу з корупційними проявами, а на виявлення та усунення їх причин. У контексті запобігання корупції важливе значення має дотримання низки управлінських принципів антикорупційної діяльності [3]. До них доцільно, передусім, віднести координацію, тобто забезпечення поєднання зусиль та ефективної взаємодії усіх гілок державної влади на всіх її рівнях у процесі розробки та реалізації антикорупційної політики. Наступним принципом можна визначити контрольованість, що передбачає взаємний контроль органів публічної влади на предмет корупційних діянь, коли жоден орган не може бути звільнений від контролю з боку інших органів. Важливе значення має принцип системного удосконалення публічного управління, що передбачає проведення реформ публічного управління, насамперед адміністративної реформи, з метою усунення системних недоліків публічного управління, оскільки вони є чинниками, що

породжують або стимулюють корупцію. Окремо доцільно виділити принцип етизації, що означає впровадження етичних норм поведінки посадових осіб органів публічної влади, зокрема законодавче прийняття спеціальних кодексів поведінки і налагодження етичної інфраструктури. Загалом наведені управлінські принципи спрямовані на усунення корупціогенних чинників у системі публічного управління та, відповідно, підвищення її спроможності захищати національні інтереси.

Список використаних джерел:

1. Телешун С.О., Рейтерович І.В., Тіньков А.Л. Ефективність запобігання та протидії корупції в Україні: проблеми та перспективи. Відкриті очі. 6 лютого 2015 р. URL: <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2015/02/blog-post.html> (дата звернення: 29.10.2018).
2. Індекс сприйняття корупції CPI-2017. URL: <http://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-cpi-2017> (дата звернення: 29.10.2018).
3. Горник В.Г., Кравченко С.О. Принципи антикорупційної діяльності в публічному управлінні у контексті забезпечення національної безпеки. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського: Серія «Державне управління». 2018. Том 29 (68). № 4. С. 120–127.

Платонов О.И.

кандидат економічних наук
Председатель наблюдательного совета АО «ПЛАСКЕ»,
присоединенного предприятия ОСЖД
Вице-президент ФИАТА и ЕСТЭЛО
Президент Ассоциации «Транспортные, экспедиторские
и логистические организации Украины „УКРВНЕШТРАНС“»
м. Одеса

МУЛЬТИМОДАЛЬНЫЕ ПЕРЕВОЗКИ, МЕХАНИЗМЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ, ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ И ДЕЛОВОГО СООБЩЕСТВА

Мультимодальная перевозка – это перевозка по одному документу, которым организатор перевозки подтверждает принятие груза к перевозке и несет ответственность за всю перевозку. Этот процесс регулируется Конвенцией о международных смешанных перевозках, положения которой вводят понятие «оператор мультимодальной перевозки»: «... любое лицо, которое от собственного имени или через другое, действующее от его имени лицо, заполняет договор смешанной перевозки, и выступает как сторона договора, а не как агент, или от имени грузоотправителя (грузовладельца) или перевозчиков, участвующих в операциях смешанной перевозки, и принимает на себя ответственность за исполнение договора».

Такой оператор перевозки:

- 1) действует как принципал, а не как агент;
- 2) выдает документ перевозки, который является свидетельством заключения договора перевозки груза «от двери до двери», принятия груза и обеспечивает обязательства по его доставке в соответствии с условиями договора перевозки;
- 3) обеспечивает услуги по консолидированию грузов, при необходимости;
- 4) заключает свои собственные договоры с субподрядчиками-поставщиками услуг перевозки конкретным видом транспорта (включая, где это необходимо, морских перевозчиков) и соответствующих услуг таможенного и складского обслуживания.

Выполняя функции принципала перевозки оператор берет на себя ответственность за принятый груз (в пределах границ ответственности, установленных правовыми нормами).

В отличие от принципала или оператора мультимодальной перевозки, агент не принимает груз и, соответственно, не несет ответственности за груз, а только за организацию перевозки.

Основными критериями при оценке продукта мультимодальной перевозки являются: Доставка «от двери до двери», «точно вовремя», надежность, безопасность, сохранность, доступность, мобильность, экологическая совместимость, энергетическая эффективность, уровень стоимости перевозки и доставки.

Риски для участников цепи поставки могут быть достаточно существенной составляющей коммерческой сделки. При транзите товары подвергаются порче, хищениям или полной утрате. Для снижения уровня этих рисков используются такие инструменты, как страхование, которые могут покрыть эти риски ущерба. Как правило состоят из трех элементов:

- предмет, подверженный ущербу;
- опасность (причины ущерба или силы, которые могут вызвать этот ущерб);
- потенциальные последствия ущерба;

Для торговли, как правило, представляют интерес риски, связанные с ущербом имуществу, и риски, связанные с ответственностью за действия лиц.

Электронный обмен данными начали применять около 30 лет назад с целью решения некоторых проблем:

- 1) экономия на конкретных расходах благодаря избеганию повторной регистрации данных и своевременной и безошибочной передачи информации о торговых операциях от одного участника цепи поставки следующему;
- 2) улучшение контроля за информационным потоком и обменом данными и внедрение новых деловых стратегий (например, доставки «точно в срок»);
- 3) ускорение и повышение надежности при обработке счетов, что приводит к ускорению оплаты и улучшению ликвидности;

4) облегчение и ускорение пограничного контроля и других форм контроля, таких как таможенный, санитарный и т.д.

Это новый способ осуществления деловых операций и улучшения обслуживания клиентов.

Основными партнерами мультимодальных перевозок выступают, как правило, три категории:

1) правительство, которое содействует путем создания и внедрения национальных законов и нормативно-правовых актов, регулирующих торговлю и транспорт;

2) поставщики транспортных услуг, такие как перевозчики, экспедиторы, операторы мультимодальных перевозок, операторы терминалов, таможенные брокеры, а также поставщики сопутствующих услуг, которые предоставляют банки, страховые компании и т.д.;

3) потребители транспортных услуг, продавцы и покупатели, экспортеры и импортеры, а также грузовладельцы, использующие режим таможенного оформления «транзит».

В Украине уже приняты законы о транзите, транспортно-экспедиторской деятельности и готовится для подачи в этом году в Верховную Раду Украины законопроект о мультимодальных перевозках.

Для содействия международной торговле в рамках Соглашения ВТО об упрощениях процедур торговли Правительством Украины был создан Национальный орган по упрощению процедур торговли в рамках Рекомендаций ООН № 4, 40, 42. Кроме того, ведется работа по реализации на практике принципов «Единого окна» при пересечении грузов и пассажиров государственной границы в рамках Рекомендаций ООН № 33, 34, 35, 36.

Одним из успешных решений в Украине был признан опыт Информационной системы портового сообщества, о чем свидетельствует отчет успешных историй технического сотрудничества в рамках Повестки дня ООН 2030, в разделе Упрощения процедур торговли в Украине.

Это стало возможным при политической воле Правительства Украины и методической помощи Регионального советника ЕЭК ООН Марио Апостолова и, соответственно, всех пользователей этой системы, которых сегодня насчитывается более тысячи.

Организационно-экономический механизм экономической безопасности предприятия в системе мультимодальных перевозок – это совокупность:

Функций – Форм – Инструментов, что можно отнести к среде рыночного регулирования;

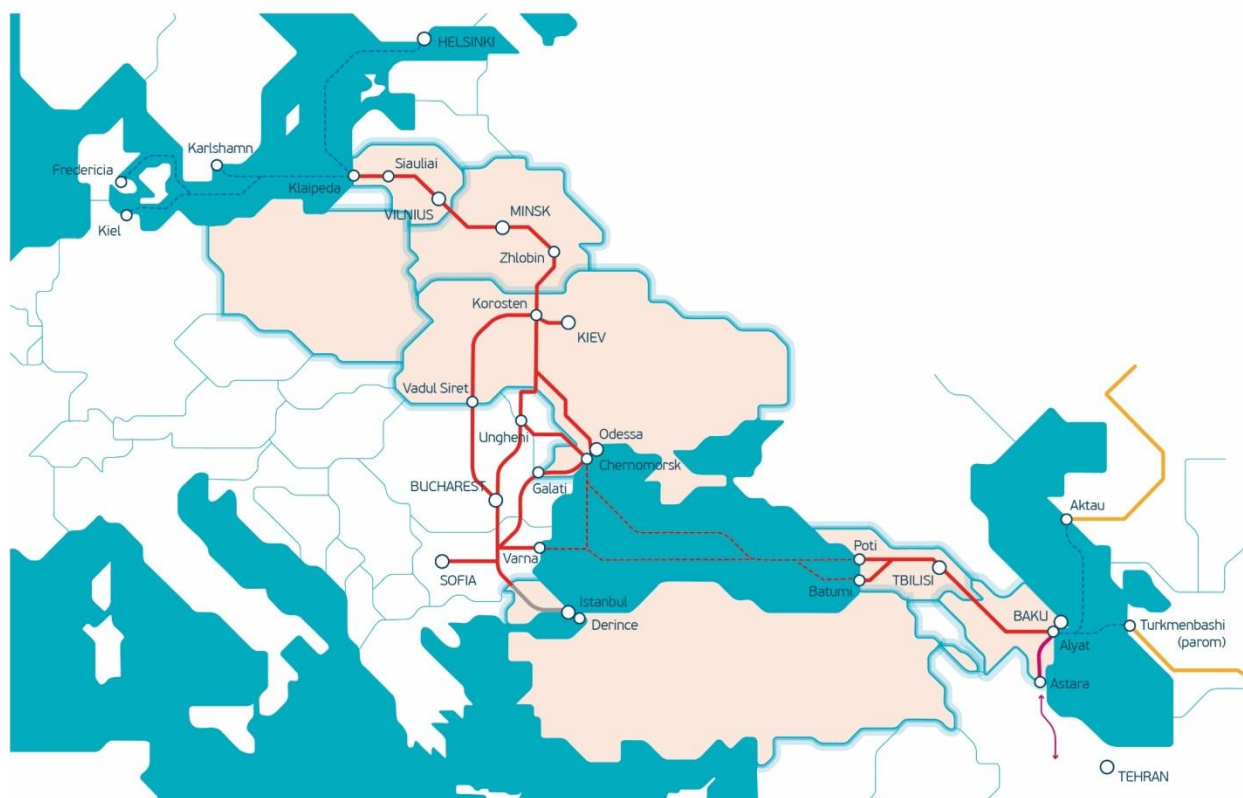
Факторов – Методов – Принципов, что можно отнести к законодательному и нормативно-правовому регулированию.

Основой новой парадигмы обеспечения мультимодальных перевозок является переход от конкуренции к партнерству, что строится на принципах системности, комплектности, стандартизации, интеграции, координации, надежности информационных потоков, контролируемости, аутсорсинга и оптимизации затрат.

Баланс партнерских отношений строится на понятных правилах для государства, клиентов, экспедиторов, операторов, перевозчиков, и других участников цепей поставок мультимодальных перевозок, учитывая сбалансированность экономических интересов участников при определении подбора документов, сроков и скорости доставки и стоимости продуктов.

Государство, в свою очередь, должно содействовать организации процессов, например, путем утверждения правил транспортно-экспедиторской деятельности, принятия закона о государственно-частном партнерстве, государственных закупок, защиты инвестиций и интеллектуальной собственности, обеспечения свободного доступа к рынку услуг и распределению субсидий при построении транспортных коридоров и цифровой экономики с учетом целей устойчивого развития ООН.

Проект поезда «Викинг» Балтийское – Черное море и стран без выхода к морю.

Хорошим примером улучшения технологии мультимодальных перевозок стали изменения в СМГС касательно перевозок в прямом железнодорожном направлении, положения которых уже применяются на Черном море между

Болгарией, Грузией и Украиной. Инновационное решение дало возможность грузоотправителю планировать маршрут следования и пункт пропуска на границе, выбрать перевозчиков как на наземном, так и на морском участках. На всех участках уже достаточно одной накладной СМГС, что делает понятной ответственность и облегчает процедуру предоставления претензии в случае нарушения условий договора о сроке доставки или утраты груза.

Для понимания и возможности применения на практике новых положений СМГС был одобрен и проведен Украинскими железными дорогами в сотрудничестве с АО «ПЛАСКЕ» пилотный проект курса «Международные перевозки в прямом железнодорожном сообщении». В пилотном проекте приняли участие, как коммерческие специалисты железных дорог Украины, так и представители ассоциаций экспедиторов, логистов, автоперевозчиков, международной торговой палаты и портового сообщества.

Успех реализации этого проекта стал возможен благодаря системной работе Временной рабочей группы по профессиональной подготовке и специалистам Комитета ОСЖД, присутствующим в этом зале: Зубайде Аспаевой, Председателю Комиссии ОСЖД по грузовым перевозкам, и Зурабу Козмаве члену Комитета, а также другим активным участникам группы.

Участники IX совещания ВРГ по вопросам профессионального обучения/подготовки в области железнодорожных перевозок (13-15.02.2018, Комитет ОСЖД)

Совещание ВРГ по вопросам профессионального обучения/подготовки в области железнодорожных перевозок (14-15.11.2017, Комитет ОСЖД)

Участники семинара высокого уровня ОСЖД «Вызовы и новые возможности подготовки персонала в сфере международного железнодорожного сообщения в XXI веке» (14-15.02.2017, Варшава, Республика Польша)

Начато сотрудничество в рамках ОСЖД – ФИАТА, что открывает новые возможности в практическом применении документов СМГС и ФИАТА. Это накладная СМГС, ЦИМ/ СМГС и Поручение экспедитору, Экспедиторский сертификат транспортировки, Экспедиторская расписка ФИАТА, Обратный мультимодальный транспортный коносамент ФИАТА, Складская расписка ФИАТА, Интермодальное весовое свидетельство грузоотправителя, декларация отправителя о перевозке опасных грузов.

Если документы СМГС носят обязательность их применения, то документы и формы ФИАТА – это добровольное решение участников перевозки или доставки грузов, которые способствуют улучшению перевозки и доставки грузов в рамках торговых условий ИНКОТЕРМС 2010, и Унифицированных правил для документальных аккредитивов (Публикация МТП № 600). МТП в 1983 году признала Мультимодальный коносамент ФИАТА в качестве документа, приемлемого для аккредитива.

Выдача данного документа означает что экспедитор берет на себя ответственность за товары и получает эксклюзивное право распоряжаться ими.

Информация о сотрудничестве ОСЖД и ФИАТА и проведенных двух встречах в годах Одесса (Украина) и Стамбул (Турция) была представлена Старшим Вице-Президентом ФИАТА Иваном Петровым во время заседания Института мультимодальных перевозок ФИАТА, а проделанная работа в рамках сотрудничества была одобрена Международным Конгрессом ФИАТА, как важная позиция стратегического плана Федерации на будущие периоды.

Важным этапом работы ОСЖД станет принятие Конвенции, что даёт возможность ответить на главный вопрос «Единого транспортного права», над чем работает специальная группа ЕЭК ООН.

Курс развития железнодорожной отрасли, опираясь на Повестку дня ООН 2030 и цели устойчивого развития, озвученного господином Мохаммад заде Ахмади.

Предложения, озвученные господином Мохаммад заде Ахмади, действительно актуальны для экспедиторов транспортных коридоров ОСЖД.

Дегтяр А.О.

доктор наук з державного управління, професор,
завідувач кафедри менеджменту і адміністрування
Харківської державної академії культури
Міністерства культури України,
Заслужений діяч науки і техніки України

Бублій М.П.

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри економіки праці та управління персоналом
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ КОМПЕТЕНТНІСТЮ ПЕРСОНАЛУ

Концепція людського капіталу робить акцент на додану вартість. Дана концепція розглядає людей як дорогий актив і акцентує увагу на тому, що вкладення підприємства в людський капітал генерують доходи, які стоять витрачених коштів. Ця концепція закладає основу фундаменту під філософію управління людським капіталом і управління людськими ресурсами.

Для роботодавця вкладення в навчання і розвиток працівників – це спосіб залучення і збереження людського капіталу, засіб отримувати найбільш високі доходи від цих вкладень. Мається на увазі, що ці доходи будуть результатом підвищення гнучкості і якості роботи; все це без винятку припустимо у разі розширення основних навичок і збільшення знань і компетенцій. Стверджується, що знання, вміння та навички є ключовими чинниками, що визначають, чи досягнуть успіху організації та нації [2, с. 34].

О. Носик зазначає, що до працівників неможливо звертатися як з неживими активами, що купують, продають або замінюють за примхою їх роботодавців – вони всі без винятку самі управляють власної трудової життям. Вчений вкрай неакуратно ставиться до ґрунтується на активах змістом концепції людського капіталу. Він має на увазі, що кваліфіковані співробітники, які вважають себе автономними працівниками, мають право самостійно обирати, як розпорядитися своїми талантами та енергією [3, с. 91].

Людський капітал розцінюється чисельно: кількість активного населення, загальна кількість людей, кількість учнів і т. д. Високоякісні властивості – професіоналізм, рівень утворення й те, що впливає на працездатність конкретної особи і сприяє зростанню продуктивності праці.

Отже, людський капітал – це капітал, представлений як потенціальна здатність приносити дохід, яка базується на вроджених розумових можливостях і талант, а крім того на знаннях і практичних навичках, отриманих в процесі навчання, освіти і практичної діяльності людини.

Інтелектуальні інвестиції являють собою одну з ключових переваг інвестиційного ринку. Ключову роль в розвитку сучасного виробництва відіграє ринок інтелектуальних товарів або, іншими словами, інвестиції в інтелектуальний капітал. Під інтелектуальними інвестиціями мають на увазі деякі вкладення, спрямовані на створення активів або унікальних продуктів нематеріального значення. Як правило, це інновації або підвищення рівня кваліфікації робітників, або ж їх навчання [1, с. 64].

Керівництво людським капіталом містить в собі придбання, парність і аналіз про відомості, що визначають напрямок управління суспільством, створює додану вартість, оперативних вкладень і операційних висновків на корпоративному рівні лінійних керівників нижчої ланки. Людський капітал необхідно розглядати як основний актив організації з вкладеними в них інвестиціям для забезпечення виживання компанії і її зростання. Все це необхідні дії для гарантії збереження умілих, мотивованих співробітників, розширення і розвитку здібностей людей (їх вкладу, потенціалу і застосовності за рахунок навчання та постійного розширення можливостей).

Головним чинником забезпечення конкурентоспроможності сучасної компанії є її управлінський потенціал, який становить 90 % загальної величини нематеріальних активів організації. Однак на відміну від показників, що піддаються кількісній оцінці, аналіз адміністративної діяльності – важка і недопрацьована проблема. Роль адміністративної діяльності, результативність, остаточні підсумки роботи керівників і працівників, їх зростаюча важливість з метою нарощування конкурентоспроможності організацій і компаній приводять до того, що регулярно збільшується і значимість атестації та оцінки персоналу.

Адміністративну діяльність значно важче оцінювати в кількісному виразі або в інших об'єктивних показниках в порівнянні з фізичною працею (працю операторів, робітників та інших категорій технічних фахівців), так як трудомісткості або обсягів випуску продукції безпосередньо на робочому місці в сфері адміністративної діяльності немає.

На підприємствах і в компаніях високорозвинених держав головним об'єктом вважається зіставлення результатів роботи одиничного керівника або працівника з остаточними підсумками діяльності підприємства в цілому.

Необхідність управління людським капіталом на різних стадіях функціонування визначається специфікою його існування, а також створює умови для економічного зростання на всіх етапах розвитку трудових відносин.

Список використаної літератури:

1. Антонюк В. П. Формування та використання людського капіталу в Україні: соціально-економічна оцінка та забезпечення розвитку : монограф. / В. П. Антонюк. – Донецьк : Ін-т економіки пром-сті НАН України, 2007. – 348 с.
2. Мельничук Д.П. Людський капітал: пріоритети модернізації суспільства у контексті поліпшення якості життя населення : монограф. / Д.П. Мельничук. – Житомир: Полісся, 2015. – 564 с.

3. Носик О. М. Людський капітал інноваційного розвитку: економічні основи відтворення : монограф. / О. М. Носик. – Х. : Вид-во, 2016. – 490 с.

Голоцукова Т.Г.
слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»
Науковий керівник: **Кравченко С.О.**
доктор наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

УПРАВЛІНСЬКЕ ЛІДЕРСТВО ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», для нашої держави поставлена мета впровадження європейських стандартів життя та виходу на провідні позиції у світі [1]. Одним з ключових чинників досягнення цієї мети є розвиток дієвого управлінського лідерства керівників усіх рівнів, які повинні бути відповідальними за просування змін у процесі здійснення реформ. Саме якісне лідерство є фундаментом для ефективності реформ, в тому числі реформи державної служби. Тому важливим державним завданням є забезпечення розвитку лідерства осіб, які перебувають на керівних посадах, а також відбір здатного до саморозвитку кадрового резерву [2].

У роботі [3, с. 406] лідерство розуміється як організація колективної поведінки по досягненню певної цілі, утримання та використання влади, яка спирається на авторитет і довіру людей, здатності виражати їх інтереси. В системі державного управління розрізняють політичне та управлінське лідерство. Якщо перше має бути притаманне державним політичним діячам (глава держави, глава уряду, міністри), то друге є необхідним для вищих керівних кадрів державної служби. Відповідно до законодавства, до вищого корпусу державної служби належать посади категорії «А», зокрема, Державного секретаря Кабінету Міністрів України та його заступників, державних секретарів міністерств, керівників центральних органів виконавчої влади, які не є членами Кабінету Міністрів України, голів місцевих державних адміністрацій та ін. [4]. Отже, формування лідерського потенціалу саме зазначених керівників має бути пріоритетним завданням розвитку державної служби в Україні.

При цьому необхідно враховувати та адаптувати зарубіжний досвід забезпечення дієвого управлінського лідерства. Наприклад, у [5, с. 28] наводяться дані спеціального дослідження Голландського інституту

державного управління, згідно з яким лідерство осіб, що займають керівні посади на вищому державному рівні в країнах ЄС, включає сім ключових компетенцій: відкритість мислення і поведінки; інноваційність; добросовісність; соціальні навички; націленість на результат; організацію; знання відповідно до рівня керівництва. Виходячи з цього переліку, розвиток лідерської спроможності вищих керівних кадрів в Україні потребує перегляду світоглядних засад їх діяльності та модернізації їх підготовки. У світоглядному аспекті на рівні вищих державних службовців має формуватися розуміння того, що система державного управління в цілому не покликана виконувати якісь абстрактні державні завдання, обслуговувати партійні інтереси чи фінансово-промислові групи, а має: прогнозувати суспільні проблеми і, по-можливості, запобігати їх виникненню; ефективно служити громадянам; забезпечувати вироблення і реалізацію стратегії суспільного розвитку. Натомість, модернізація підготовки, як видається, має полягати у переході до навчання, спрямованого не на формування у вищого корпусу державної служби певних конкретних компетентностей, а на розвиток здатності до розуміння та аналізу процесів розвитку сучасного суспільства в умовах глобалізованого світу, а також на забезпечення необхідної різноманітності для вирішення дуже складних та, як правило, неструктурованих або слабо структурованих проблем вищого державного рівня.

Список використаних джерел:

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015 / Президент України. *Урядовий кур'єр*. 15 січня 2015 р.
2. Хаитов П. Развитие лидерства на государственной службе в условиях современных законодательных новаций в Украине. URL: <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2017/2-2/30.pdf> (дата звернення 21.10.2018).
3. Энциклопедия государственного управления в России: в 2 т. / под общ. ред. В.К. Егорова. Отв. ред. И.Н. Барциц. Москва: Изд-во РАГС, 2008. Том I. 2008. 552 с.
4. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII / Верховна Рада України. *Голос України*. 31 грудня 2015 р.
5. Політичне лідерство: навч. посібник / за заг. ред. В.А. Гошовської, Л.А. Пашко. Київ: НАДУ, 2013. 300 с.

Карлова В.В.

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічної політики
та політичної аналітики
Національної академії державного управління
при Президентіві України

РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПУБЛІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ

Наприкінці ХХ ст. у колі науковців, які досліджують публічне управління, все частіше стала обговорюватися проблема ціннісних орієнтирів його розвитку. Поштовхом до даної дискусії стала праця професора Гарвардського університету М. Мура «Створення публічної цінності: стратегічний менеджмент в органах виконавчої влади» [3], яка вийшла у 1995 р. У цій роботі питання якості публічного управління пов'язувалися не з механізмами економічної ефективності, а з необхідністю впливати на процеси формування суспільної значимості його цілей. Серед науковців почала стверджувалася думка про те, що принцип економічної ефективності може вступати в протиріччя з іншими принципами, які є більш значущими для суспільного життя, наприклад, принципами соціальної безпеки та справедливості. Як принципова альтернатива вузько економічним критеріям у сфері публічного управління стала розглядатися орієнтація на публічні цінності. Інтерес, виявлений до такої постановки проблеми, засвідчив про вичерпання потенціалу моделі “New public management” (нового публічного менеджменту) і пошуку нових орієнтирів розвитку публічного управління. Поступово розрізнені судження про важливість орієнтації публічного управління на суспільні цінності знайшли концептуальну цілісність у вигляді «Public value management» (менеджмент публічних цінностей).

Дослідники розглядають менеджмент публічних цінностей як особливу функцію публічного управління, що забезпечує вирішення важливих стратегічних завдань. М. Мур цю ідею сформулював у вигляді «стратегічного трикутника», підкреслюючи, що публічне управління має (1) бути спрямованим на досягнення чогось, що вважається в суспільстві цінним; (2) сприяти підтримці легітимності й політичної стійкості; і (3) забезпечувати оперативне управління, адміністрування [3]. Для нього важливим є не конкретний зміст цінності (з приводу чого вона виникає і який орієнтир пропонує), а процес «створення публічної цінності», надання суспільної значущості управлінським рішенням.

Щоб цінність стала публічною, вона має бути представлена в публічному просторі, пройти через процедуру публічного обговорення і відображати не приватні, а публічні інтереси. Як зазначає А. Волкова, «цінність не може вважатися публічною тільки на підставі того, що вона визначена урядовими організаціями, більше того, вона може артикулюватися

приватними компаніями, некомерційними або урядовими організаціями, головне, щоб вона визнавалася всіма громадянами, а не окремими індивідами» [1, с. 47].

Розуміння публічної сфери як «демократичного простору», який характеризується наявністю майданчиків, де обговорюються питання, які становлять спільний інтерес, підштовхувало дослідників розглядати в якості публічних ті цінності, які вироблялися в ході деліберативного процесу. Публічна цінність формується і підтримується в результаті публічних обговорень в рамках демократичного процесу. При цьому визнається, що учасниками такого обговорення стають як самі громадяни і їх громадські організації, так і державні органи. «Публічною цінністю, – зазначають В. Якимец і В. Никовська, – може вважатися тільки та, що сформована в результаті відкритої діалогової взаємодії владних акторів з громадянами, їх асоціаціями і господарюючими суб'єктами» [2].

На думку Б. Бозман, «публічні цінності – це ті, які забезпечують нормативний консенсус щодо (1) прав, пільг і прерогатив, якими повинні володіти громадяни; (2) зобов'язань громадян перед суспільством, державою і іншою людиною; (3) принципів, на яких повинна ґрунтуватися діяльність політиків і уряду» [3]. У зв'язку з цим публічні цінності розглядаються як «якийсь аналог загального закону, який стверджує критерії діяльності», як певний набір якостей, якими повинні володіти суб'єкти, які беруть участь в розробці управлінських рішень – чесність, відкритість, участь, законність, професіоналізм.

Менеджмент публічних цінностей є важливим напрямом в публічному управлінні. Його основне призначення – сформувані в свідомості громадян систему уявлень про пріоритети вирішення тих чи інших завдань суспільного розвитку шляхом активного залучення самих громадян до обговорення їх значимості.

В Україні складається запит на впровадження в управлінську практику принципів «Public value management». Він формується як у управлінській еліті, яка потребує легітимації прийнятих управлінських рішень, так і у громадянського суспільства, що прагне до участі у визначенні пріоритетів соціального розвитку. Однак поки що ці принципи впроваджуються повільно і суперечливо. З одного боку, реалізуються проекти, що дозволяють створювати майданчики, де громадяни можуть висловити своє бачення проблем, що потребують вирішення, і шляхом голосування визначити їх публічну цінність. З іншого, існують певні ризики в силу поки що домінування держави в публічній сфері й розрізненості дій громадських активістів, які мають недостатній досвід ведення дискусій з досвідченим гравцем, таким як держава, в просторі політичної комунікації.

Створення в Україні реальних умов для участі всіх зацікавлених сторін у формуванні публічних цінностей сприятиме підвищенню ефективності публічного управління, забезпеченню сталого розвитку в умовах різноманіття групових інтересів, динамізму і високої невизначеності сучасного суспільства, посиленню інструментів зворотного зв'язку, дозволить владі

своєчасно визначати тенденції розвитку громадських процесів і здійснювати корекцію управлінських рішень, а громадянам впливати на формування «порядку денного» і процес прийняття управлінських рішень, брати участь у вирішенні соціально значущих проблем і контролювати якість їх розв'язання.

Список використаних джерел:

1. Публичная сфера: теория, методология, кейс стади / под ред. Е.Р. Ярской-Смирновой и П.В. Романова. – М.: ООО «Вариант»: ЦСПГИ, 2013. – 228 с.
2. Якимец В.Н., Никовская Л.И. Проблема состоятельности институтов публичной политики в контексте менеджмента публичных ценностей / В.Н. Якимец, Л.И. Никовская // Каспийский регион: политика, экономика, культура. – 2015. – № 3 (44). – С. 62.
3. Bozeman B., Sarewitz D. Public Value Mapping and Science Policy Evaluation / B. Bozeman., D Sarewitz. – Minerva. – 2011. – № 49. – P. 4.
4. Moore M. Creating public value: Strategic management in government / M Moore. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1995.

Молодцов О.В.

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування

Івано-Франківського національного технічного університету
нафти і газу

ІДЕЙНА БАЗА ТА СУТНІСТЬ АСИМЕТРИЧНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

В Україні діє модель територіальної організації влади, яку прийнято називати симетричною, оскільки вона передбачає надання всім регіонам однакових (симетричних) повноважень. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні 2014 року спирається саме на таку модель. З цією концепцією, однак, не узгоджується закон «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей», термін чинності якого нещодавно подовжено до 31 грудня 2019 р. Він передбачає таку форму децентралізації, яку прийнято називати асиметричною або «деволюцією влади». Український законодавець прийняв цей закон для створення умов, необхідних для мирного врегулювання ситуації навколо окремих районів Донецької та Луганської областей.

Закон надає суттєві повноваження щодо проведення мовної політики, самостійного визначення особливого порядку призначення керівників органів прокуратури і судів та інших кадрових рішень, особливих відносин регіону з урядом у питаннях економічного, соціального та культурного розвитку на основі угод, особливого економічного режиму господарської та інвестиційної діяльності, налагодження транскордонної співпраці з окремими

регіонами Росії, створення загонів народної міліції, підпорядкованим тільки регіональним органам влади.

Парламент й суспільство в цілому переважно негативно сприймають саму ідею надання асиметричних повноважень окремим районам Донецької та Луганської областей. Причина цілком зрозуміла, оскільки наслідками впровадження такої форми децентралізації є суттєве скорочення можливостей ієрархічної підзвітності та відповідальності публічної влади нижчих рівнів, відхід від принципу централізованого перерозподілу ресурсів, руйнування гомогенного культурно-інституціонального простору в регіональному сенсі. Зазначені фактори, так чи інакше, в рамках старої парадигми асоціюються з потенційною загрозою для територіальної цілісності України.

Проте, нам слід знати що європейські країни застосовують асиметричну децентралізацію як форму набуття територіями відносної автономії в політико-правовому, матеріально-фінансовому, етнокультурному чи інших сенсах з метою розв'язання конфліктів, в тому числі «гарячих», як в Україні. Такий підхід спирається на певні інституціональні цінності, що стосуються розуміння характеру відносин «центр – регіони». Такі цінності, зокрема містяться у «новому регіоналізмі», що пропагується в європейській та українській науковій літературі як ідейна база регіоналізації і децентралізації. Декларація щодо регіоналізму в Європі (1996 р.) проголошує принцип відтворення політичної самобутності регіону у різноманітних формах політичної організації, якій його населення віддає перевагу. Європа наближається до розуміння регіону як аналогу особливого «світу» з притаманним тільки йому менталітетом, способом мислення, традиціями, світоглядом і світовідчуттям (Фернан Бродель).

Осмислений у такий спосіб регіоналізм, як ідейна течія, стає прикладним інструментом політичної децентралізації, в тому числі асиметричної. У цій ролі він значно впливає на програми загальнонаціональних політичних партій європейських країн. На основі ідей «нового регіоналізму» обґрунтовується підвищення ефективності управління, зниження рівня корупції, залучення громадян до управління на основі партисипативної демократії, забезпечення демократичних стандартів, підвищення якості в наданні адміністративних послуг, економічне зростання тощо [2].

В українській науковій літературі європейський «новий регіоналізм» представлений як взірець, на основі якого ми маємо формулювати теоретичні та аксіологічні позиції для вирішення інституціональних проблем, які є вкрай важливими і актуальними для України [1]. Більше того, ця аксіологічна основа дає можливість переосмислювати регіон в контексті глобалізаційних процесів. Європейський регіоналізм все більше орієнтується на модифікацію ролі регіону не тільки в інституціонально-територіальних рамках держави, але й екстериторіально в усій інституціональній системі Європейського Союзу.

Ідея політичної симетричної децентралізації в Україні, очевидно, може знайти більше підтримки з боку політичних сил та населення регіонів, ніж

ідея асиметричної, оскільки це гарантує збереження гомогенного культурно-інституціонального простору, який спрощує функціонування всієї системи публічного управління, дає відчуття регіональної рівноправності. Проте європейський вибір орієнтує Україну йти апробованим в Європі шляхом, вираженим у «новому регіоналізмі». Помірковані дослідники децентралізації радять владі дотримуватися розумного балансу централізації та децентралізації, пам'ятаючи про складність цього процесу, що містить потенційні ризики дестабілізації. На наш погляд, адекватна для України модель децентралізації може допускати елементи асиметричності лише за певних умов: зламу партійно-олігархічної системи, впровадження механізмів поміркованого партійного плюралізму, наявності механізмів партисипативної та консенсусної демократії, зміцнення культурно-інституціонального середовища та основ місцевого самоврядування, оптимізації та раціоналізації публічного управління, демократизації суспільно-політичного життя в цілому.

Список використаних джерел:

1. Малиновський В. Сучасні тренди регіоналізації в Європі / В. Малиновський // Освіта регіону. – 2013. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/1004>.
2. Упровадження децентралізації публічної влади в Україні: національний і міжнародний аспекти / Г. Г. Динис, Т. О. Карабін, Я. В. Лазур, М. В. Менджул, Р. П. Натуркач, О. Я. Рогач, М. В. Савчин, І. С. Сухан, П. А. Трачук, І. В. Хохлова; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М. В. Савчина. – Ужгород: ТІМРАНИ, 2015. – 216 с.

Базильчук К.С.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Кравченко С.О.**
доктор наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ КАДРОВИХ СЛУЖБ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Відповідно до нового Закону України «Про державну службу», прийнятого у 2015 р., виникла необхідність зміна підходів до організації управління персоналом, посилення стратегічної ролі кадрових служб у системі публічного управління. Виходячи з ідеології служіння органів публічної влади громадянам, діяльність кадрових служб у цих органах має

бути спрямована на комплектування їх такими кадрами, які налаштовані на прийняття суспільно ефективних рішень та надання послуг громадянам, спроможні діяти на засадах професійності, доброчесності та політичної нейтральності. Виходячи з цього, роль служб управління персоналом не можна зводити до виконання традиційного набору рутинних кадрових функцій, особливо враховуючи завдання реформування державної служби.

Перехід від кадрових служб до служб управління персоналом потребує вирішення низки проблем. Насамперед, до них належить проблема практичного формування дієвої політики добору та розвитку персоналу. Це потребує підвищення статусу і значимості служб управління персоналом, що не мають бути просто технічним додатком до управлінських структур з переважно формально-організаційними функціями, а активно допомагати керівництву установ у виробленні їх кадрової політики. Відповідно, керівникам органів публічної влади доцільно усвідомити важливість при вирішенні кадрових питань спиратися на думки та рекомендації фахівців з управління персоналом. При цьому актуалізується необхідність спеціальної підготовки керівників кадрових служб з урахуванням їх нових функцій та підвищення ступеню відповідальності [1].

У технологічному аспекті потребує уваги проблема удосконалення форм і методів кадрової роботи, зокрема, оцінювання успішності діяльності працівників органів публічної влади, розробки спеціальних вимог до осіб, які претендують на зайняття посад державної служби категорій «Б» і «В», та визначення відповідності претендентів цим вимогам тощо.

Актуальною проблемою діяльності кадрових служб в органах публічної влади є також автоматизація кадрової роботи, що передбачає створення сучасних інформаційних систем на підтримку управління людських ресурсів з метою полегшення документообігу, аналізу процесів, тенденцій та потреб, а також звітування, що створить умови для стратегічного планування розвитку персоналу зазначених установ.

Список використаних джерел:

1. Алюшина Н. Управління персоналом на державній службі: новий статус кадровика, кейси, методика проведення співбесіди. *Держслужбовець*. 2016. № 7. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ds/2016/july/issue-7/article-19498.html> (дата звернення: 31.10.2018).

Кареліна Д.В.
слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Кравченко С.О.**
доктор наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

Ефективне функціонування аграрного сектору має принципове значення для розвитку України як традиційно аграрної держави, що має великі площі родючих ґрунтів та потенційно спроможна увійти до числі світових лідерів за обсягами виробництва сільськогосподарської продукції. При цьому, враховуючи специфіку сільського господарства, одним із важливих напрямів його розвитку є зменшення ризиків від природно-кліматичних умов та удосконалення системи захисту господарств [1, с. 88]. Значним бар'єром для успішного розвитку аграрного сектору в Україні є недосконалість чинної нормативно-правової бази, що не захищає належним чином інтереси сільськогосподарських товаровиробників. Наразі маємо ситуацію відсутності в повному обсязі фінансового забезпечення прийнятих законів та їх чіткого виконання [2, с. 7]. Ключове значення має також стимулювання інноваційної діяльності в аграрному секторі через впровадження найбільш перспективних агротехнологій, що дозволить підвищити продуктивність агропромисловості та, відповідно, її конкурентоспроможність на внутрішньому і міжнародному ринках. Загалом, згідно з [3, с. 35], державна стратегія розвитку аграрного сектору має відбуватися на таких принципах:

- відповідальність держави за розвиток агропромислового комплексу;
- створення умов для збільшення обсягу інвестицій у галузь;
- стимулювання спеціалізації, кооперації, кластеризації та концентрації виробництва;
- запровадження інновацій, зокрема, енергозберігаючих технологій;
- нарощування експортного потенціалу галузі;
- забезпечення відповідності вимогам ЄАП та СОТ;
- екологізація сільськогосподарської діяльності;
- спрямованість на підвищення якості життя селян;
- партнерство всіх зацікавлених сторін у досягненні цілей розвитку галузі.

Реалізація зазначених принципів дозволить розвинути аграрний сектор України до рівня, необхідного для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції у світі.

Список використаних джерел:

1. Недбаєва С.М. Державне регулювання страхуванням сільськогосподарських ризиків. Інвестиції: практика та досвід. 2009. № 24. С. 88–91.
2. Саблук П.Т., Месель-Веселяк В.Я., Федоров М.М. Аграрна реформа в Україні (здобутки, проблеми і шляхи їх вирішення). *Економіка АПК*. 2009. № 12. С. 3–13.
3. Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матеріали до Сьомих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників, Київ, 9-10 листопада 2005 р. Київ: ННЦ ІАЕ, 2005. 83 с.

Бортняк В.А.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та міжнародного права
ТНУ імені В.І. Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ КРИТЕРІЇВ ЕФЕКТИВНОСТІ

Процедура фінансового контролю зводиться до співставлення фактичних і планових показників діяльності підприємства (установи, організації), виявлення суттєвих відхилень і причин, що викликають ці відхилення і розроблення рекомендацій щодо вжиття відповідних заходів.

Виходячи із сутності державного фінансового контролю, а також зважаючи на практичний досвід його здійснення, О. І. Ткаченко [1, с. 133] пропонує розглядати його як певну функціональну послідовність, континуум чітко окреслених етапів різного функціонального змісту. У даному контексті авторська концепція фінансового контролю ґрунтується на ідеї попередження недоліків і помилок, їх усуненні, а не відображає погляд на фінансовий контроль як каральний захід. Такий підхід є більш продуктивним, оскільки передбачає взаємодію суб'єктів фінансового контролю та публічних фінансів. Здійснення державного фінансового контролю насамперед розпочинається зі збору інформації про діяльність підконтрольного об'єкта. Ця процедура здійснюється органом контролю на підставі: внутрішньої інформації; даних інших органів контролю (в тому числі і правоохоронних); відомостей, розміщених у засобах масової інформації, мережі Інтернет.

Паралельно суб'єкт державного фінансового контролю повинен дослідити нормативно-правові акти, які регулюють діяльність підконтрольного об'єкта і дотримання ним фінансової дисципліни. На наступному етапі суб'єктом державного фінансового контролю визначається фактичний стан діяльності підконтрольного об'єкта, перевіряється відповідність управлінських рішень чинному законодавству та встановленим вимогам. За результатами такого аналізу та відповідного порівняння формується висновок про наявність або відсутність недоліків і помилок у діяльності

підконтрольного об'єкта. У випадку наявності відхилень від вимог чинного законодавства в царині державного фінансового контролю виникає необхідність у дослідженні природи та причин таких відхилень.

Орган контролю надає оцінку діяльності підконтрольного об'єкта в цілому та по окремих його функціях і завданнях, вживає заходів щодо усунення виявлених недоліків, приведення діяльності підконтрольного об'єкта у відповідність до чинних норм та вимог, а також щодо попередження помилок і недоліків в майбутніх періодах фінансово-господарської діяльності об'єкта контролю. Процедура оцінки дієвості державного фінансового контролю включає систему показників суб'єкт-об'єктної взаємодії у процесі здійснення інспектування. За такого підходу складається можливість чіткого розмежування окремих елементів системи оцінки дієвості державного фінансового контролю, таких як: суб'єкти оцінки (органи загального та спеціалізованого державного фінансового контролю, їх територіальні підрозділи, які здійснюють заходи, пов'язані з оцінкою дієвості системи фінансового контролю); об'єкт оцінки (державні фінансові ресурси та державне майно); предмет оцінки (критерії та показники дієвості системи фінансового контролю); процес оцінки (практична діяльність контролерів (інспекторів, аудиторів); дії щодо встановлення відповідності функціонування об'єкта оцінки певним критеріям); підсистема ресурсного забезпечення оцінки дієвості фінансового контролю (правова, інформаційна, організаційна, кадрова, фінансова, матеріальна).

В науковій літературі спостерігається ототожнення понять «ефективність державного фінансового контролю» й «ефективність діяльності органів контролю» та стверджується, що оцінку ефективності державного фінансового контролю потрібно здійснювати за критеріями результативності, дієвості й економічності [2, с. 112]. Як бачимо, одним із критеріїв виявлення ефективності діяльності органів контролю разом з результативністю та економічністю виступає дієвість.

На думку низки науковців [3, с. 23; 4, с. 156] критерій дієвості відображає той позитивний вплив, який контроль здійснює на підконтрольний об'єкт, і невіддільний від критерію результативності, проте не співпадає з ним. Дієвість доцільно розглядати як здатність вчиняти вплив, відповідність досягнутого результату потенційно можливому. В даному контексті дієвість фінансового контролю полягає в здатності органів контролю забезпечити своєчасне та повне виконання об'єктами фінансового контролю (підприємствами, установами, організаціями в частині наявних державних фінансових ресурсів та державного майна) вимог, вказівок та рекомендацій. Потрібно враховувати, що якісні показники дієвості фінансового контролю не визначаються в абсолютних або відносних величинах, а їх рівень описується вербальними характеристиками.

Так, рівень стратегічного спрямування фінансового контролю може бути вимірний, як: «повною мірою (сильно, майже, частково, іноді) відповідає поставленій меті». При цьому порівняльний ступінь вербальної характеристики визначається відповідно до оціночної шкали, яка

розробляється експертом з дієвості фінансового контролю. У ході дослідження більш детально розглянемо саме предмет оцінки: дієвість фінансового контролю. Дієвість фінансового контролю як критерій його ефективності є складною економічною категорією, а тому вона не може бути визначена одним показником. Дієвість як критерій ефективності фінансового контролю є якісним відображенням наслідків контролю (дотримано чи не дотримано вимоги; отримано чи ні певний результат за відповідну суму коштів), а також визначається сукупністю кількісних показників. Прикладами досягнутих органами контролю результатів можуть бути: виконання подань і розпоряджень; повернення до бюджетів і на бюджетні рахунки підприємств (установ, організацій) коштів; здійснення структурних перетворень; внесення змін до чинного законодавства; притягнення до відповідальності винних у фінансових зловживаннях або нераціональному використанні фінансових ресурсів осіб та установ.

Слід звернути увагу на те, що «ефективність контрольної діяльності можна оцінити не тільки порушеннями, відображеними в акті та вираженими через конкретні показники збитків, але й сукупністю її об'єктивних наслідків», з чого можна зробити висновок, що наслідком здійснення фінансового контролю є отримання економічного, організаційного та/або соціального ефектів, які визначають корисний результат фінансово-господарської діяльності підконтрольних об'єктів. Не всі показники соціального, організаційного та економічного ефектів і не завжди можуть мати кількісне вираження, тому з практичної точки зору найбільш прийнятним є спрощений розрахунок економічної ефективності як відношення суми коштів, повернутих на бюджетні рахунки й до бюджету, отриманих в результаті поліпшення діяльності об'єкта контролю, до затрат на утримання органу фінансового контролю.

Дієвість здійснення контрольних заходів проявляється у впливі органу контролю на протиправні дії підконтрольного об'єкта, а також у відповідності обсягів виявлених правопорушень у грошовому вимірі обсягам фактично відшкодованих збитків за результатами перевірки. Показники дієвості також застосовуються з метою оцінки ефективності діяльності Територіальних підрозділів Держфінінспекції України.

Отже, дієвість фінансового контролю дозволяє виявити позитивні наслідки контролю за змістом діяльності об'єкта перевірки, якість його фінансово-господарської діяльності, уміння суб'єкта фінансового контролю виправити становище, а саме: забезпечити своєчасне і повне виконання рекомендацій, вказівок і пропозицій, наданих підконтрольному об'єкту, а за необхідності домогтися їхнього виконання, використовуючи надані законодавством повноваження.

Список використаних джерел:

1. Ткаченко О. І. Сутність і складові системи державного фінансового контролю / О. І. Ткаченко // Облік і фінанси. – 2013. – № 4 (62). – С. 130 – 135.

2. Симоненко В. К. Основи єдиної системи державного фінансового контролю в Україні (макроекономічний аспект) / В. К. Симоненко, О. І. Барановський, П. С. Петренко. – К. : Знання України, 2006. – 280 с.

3. Виговська Н. Г. Розвиток методичних основ ефективності внутрішнього фінансового контролю / Н. Г. Виговська // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. : Фінанси та кредит. – 2011. – № 1. – С. 23-31.

4. Пантелєєв В. П. Внутрішньогосподарський контроль : методологія та організація : монографія / В. П. Пантелєєв // Держ. акад. статистики, обліку та аудиту. – К. : Інформ. аналіт. агентство, 2008. – 491 с.

Михненко І.А.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Кравченко С.О.**
доктор наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ДОБРОВІЛЬНОЇ ПОЖЕЖНОЇ ОХОРОНИ В УКРАЇНІ

На даний час в Україні пріоритетним завданням державної політики розвитку добровільних формувань цивільного захисту є забезпечення становлення дієвої добровільної пожежної охорони на рівні територіальних громад [1, с. 172]. Згідно з цим завданням, доцільно виділити низку напрямів удосконалення державно-управлінських механізмів забезпечення розвитку відповідних добровільних пожежних підрозділів.

Насамперед, на рівні кожної територіальної громади необхідно чітко визначити варіант організації пожежного захисту з урахуванням часу прибуття пожежного підрозділу до місця виклику (10 хвилин у місті, 20 хвилин у сільській місцевості) та фінансово-економічної доцільності [2]. Зокрема, за першим варіантом орган місцевого самоврядування створює місцевий професійний пожежно-рятувальний підрозділ та, одночасно, набирає певне число добровільних пожежників в кожному населеному пункті, які на договірних засадах залучаються безпосередньо до гасіння пожеж. В перспективі у кожному населеному пункті можуть бути засоби пожежогасіння, що дадуть змогу добровільним пожежникам самостійно погасити незначну пожежу без виклику професійного пожежного підрозділу. Другим варіантом є створення органом місцевого самоврядування лише добровільного пожежно-рятувального підрозділу на зразок професійного формування, але за участю громадян-добровольців. Третій варіант

передбачає створення самими громадянами добровільного пожежно-рятувального підрозділу у формі громадського об'єднання, з яким орган місцевого самоврядування підписує спеціальний меморандум, і надає потім фінансову та матеріальну підтримку. У нинішніх умовах фахівці рекомендують переважно перший (гібридний) варіант, оскільки він є надійним з погляду забезпечення цілодобового чергування. Другий або третій варіант можливі за наявності достатнього числа активних громадян, які не пропустять жодного чергування [3, с. 28-31; 4, с. 26-28]. При цьому ДСНС України доцільно розробити методичні рекомендації органам місцевого самоврядування щодо визначення статусу, повноважень, організаційної структури, фінансового та матеріально-технічного забезпечення, регулювання інших питань діяльності добровільних пожежно-рятувальних підрозділів.

Важливим напрямом є формування органами місцевого самоврядування чітких механізмів відбору та спеціальної підготовки добровільних пожежників, що мають передбачати [4, с. 30-31]:

- інформування населення про набір добровольців для пожежної охорони, їх роль, обов'язки, права, матеріальне заохочення та інші переваги;
- комунікації з роботодавцями територіальної громади з метою забезпечення їх сприяння роботі добровільних пожежників, передбачивши для цих роботодавців певні пільги і компенсації від органів місцевого самоврядування;
- організацію відбору кандидатів у добровільні пожежники та основі їх медичного обстеження, психологічного тестування та співбесід щодо їх готовності до виконання завдань пожежної охорони;
- організацію навчання та підвищення кваліфікації відібраних добровольців у державних пожежно-рятувальних підрозділах, зокрема, узгодження конкретних програм навчання, зручних графіків занять, формування спільних груп з кількох територіальних громад та ін.;
- підписання договорів з добровольцями про їх залучення до пожежогасіння як добровільних пожежників, обов'язкове страхування їх життя і здоров'я;
- забезпечення регулярних спільних тренувань добровільних пожежників і працівників місцевих професійних пожежно-рятувальних підрозділів.

Необхідною складовою становлення добровільної пожежної охорони у територіальних громадах є забезпечення комплексу пільг, матеріальних винагород, соціальних гарантій і форм морального заохочення для добровільних пожежників, серед яких, з урахуванням зарубіжного досвіду, можна передбачити [3, с. 36-38; 4, с. 32-33; 5]:

- звільнення від служби в армії у випадку служби в добровільній пожежній охороні;
- надання права більш раннього виходу на пенсію та встановлення суттєвої надбавки до неї добровільним пожежникам із значним стажем;

– виплати зарплати за основним місцем роботи за час виконання робіт щодо гасіння пожеж, чергування у пожежному депо, а також за час навчання з питань пожежного захисту;

– організацію закордонних поїздок для добровольців за різноманітними програмами допомоги та/або обміну досвідом;

– надання додаткових відпусток, туристичних і оздоровчих путівок, вручення цінних подарунків, видачу дисконтних карток на товари і послуги місцевих організацій;

– безкоштовну видачу обмундирування, забезпечення харчування у період служби, безкоштовні щорічні медичні обстеження;

– організацію безкоштовної спортивної підготовки добровольців;

– моральне стимулювання у вигляді нагород, грамот, відзнак тощо.

Загалом в умовах децентралізації влади в Україні активний розвиток добровільних пожежних формувань розглядається як дієвий та економічно ефективний спосіб вирішення питань пожежної безпеки на рівні територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Кулешов М.М., Росоха В.О. Сучасні виклики для державної політики у сфері цивільного захисту в Україні. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. 2014. Вип. 2. С. 167–175.

2. Про схвалення Стратегії реформування системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій: розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 січня 2017 р. № 61-р / Кабінет Міністрів України. Урядовий кур'єр. 4 лютого 2017 р.

3. Актуальні проблеми забезпечення цивільного захисту населення і територій територіальних громад в умовах реформування місцевого самоврядування в Україні. Київ: ДСНС України, 2017. 41 с. URL: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Organizaciya-zahodiv-civilnogo-zahistu.html> (дата звернення: 25.10.2018).

4. Практичний порадник з організації цивільного захисту в територіальних громадах. Київ: ДСНС України, 2017. 80 с. URL: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Organizaciya-zahodiv-civilnogo-zahistu.html> (дата звернення: 25.10.2018).

5. Іванченко І.П. Зарубіжний досвід організації системи цивільного захисту. Організаційно-економічна складова. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 23. С. 156–159.

Садовський Д.А.
слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»
Науковий керівник: **Кравченко С.О.**
доктор наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У СФЕРІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Використання дистанційної форми навчання в Україні в реаліях сьогодення є вкрай актуальним для багатьох здобувачів загальної середньої освіти через великі фізичні складнощі та, в окремих випадках, недоступність навчання за традиційною стаціонарною формою навчання у певних районах проживання та/або постійного перебування дітей. Зокрема, це стосується школярів, які постійно проживають (перебувають) у віддалених гірських районах та селах з відсутніми школами, мешканців тимчасово окупованих територій України та ін. У цьому зв'язку ст. 8 Закону України «Про загальну середню освіту» передбачає можливість створення у складі закладів загальної середньої освіти класів (груп) з дистанційною формою навчання [1].

Завдяки використанню сучасних ресурсів дистанційної освіти можна створити умови для здобуття доступної та якісної освіти всіх її здобувачів у незалежності від місця їх перебування при наявності в розпорядженні учнів відповідного технічного забезпечення (персонального комп'ютера, пристроїв аудіо-, візуального та цифрового відтворення інформації), а також доступу до мережі Інтернет. Таким чином, здобувачі загальної середньої освіти можуть отримати доступ до веб-ресурсів навчальних дисциплін (програм), що містять вичерпний перелік навчально-методичних матеріалів. Для забезпечення двостороннього спілкування і контролю за рівнем здобутих знань, вмінь і навичок учнів після вивчення тем з кожної навчальної дисципліни передбачається тематичне оцінювання у вигляді тестів, виконання практичних завдань, опитувань в режимі он-лайн тощо [2]. Разом з тим, дистанційне навчання пов'язане з певними проблемами та обмеженнями. Зокрема, воно у багатьох аспектах є практично неможливим для учнів початкової школи (1-4 класи), оскільки елементарні знання, вміння та навички щодо письма, читання, рахування та ін. отримуються шляхом багаторазових пояснень вчителя і повторів певних вправ. Дистанційне навчання передбачає великий ступінь самодисципліни і самоконтролю, що невласивий для багатьох дітей, навіть у старших класах. Така форма освіти

вимагає з низки питань індивідуального навчання, що пов'язане з великими витратами часу вчителя. Крім того, у дистанційному режимі дуже важко виконувати такі функції, притаманні шкільній освіті, як виховна та спонукальна.

Враховуючи плюси та мінуси дистанційного навчання, державна політика його розвитку у сфері загальної середньої освіти в Україні потребує виваженого та диференційованого підходу. Його загальні рамки окреслені у Положенні про дистанційне навчання, затвердженому Міністерством освіти і науки України [3]. Цей документ нормативно визначає сутність дистанційного навчання, відповідну термінологію, основні засади організації та запровадження цієї форми загальної середньої освіти. Проте для її ефективного та адекватного використання видається необхідним розробити, затвердити на рівні Кабінету Міністрів України та реалізувати концепцію розвитку дистанційного навчання у сфері загальної середньої освіти, в якій доцільно відобразити наступні питання:

- визначення ролі та місця дистанційного навчання у системі загальної середньої освіти;

- встановлення чітких критеріїв та обмежень щодо переходу учнів на дистанційне навчання з погляду віку та індивідуальних особливостей дітей;

- запровадження єдиних підходів до організації освітнього процесу, методики викладання та нормування праці вчителів за дистанційною формою навчання;

- формування масиву уніфікованих електронних навчально-методичних комплексів дисциплін шкільної навчальної програми;

- налагодження системного навчання та підвищення кваліфікації педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів щодо методик та технологій дистанційного навчання;

- організація матеріально-технічного і технологічного забезпечення дистанційної загальної середньої освіти у масштабах держави, зокрема, надання безкоштовного доступу дітей до Інтернету на всій території країни, використання уніфікованої системи дистанційного навчання, забезпечення комп'ютерною технікою тощо.

Список використаних джерел:

1. Про загальну середню освіту: Закон України від 13 травня 1999 р. № 651-XIV / Верховна Рада України. Голос України. 23 червня 1999 р.

2. Ліщинська Л.Б. Використання інноваційних і традиційних технологій навчання у ВНЗ в умовах інформатизації освіти. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія: матеріали міжвуз. вебінару, Вінниця, 31 березня 2017 р. / відп. ред. Л.Б. Ліщинська. Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ, 2017. С. 56-60.

3. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: наказ Міністерства освіти і науки України від 25 квітня 2013 р. № 466. Офіційний вісник України. 2013. № 36. С. 202.

Крамар О.О.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Кравченко С.О.**

доктор наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ЯК ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ

Україна є демократичною правовою соціальною державою [1], і відповідно для її політичної системи найважливішу роль відіграє парламент як законодавчий орган державної влади, в складі якого є народні депутати, які обираються строком на 5 років на основі загального виборчого права [2], тобто шляхом всенародного голосування, і як орган, який впливає на розвиток, напрям руху України, на рівень добробуту її громадян. Можна сказати, що політичний склад Верховної Ради в ідеалі це таке собі віддзеркалення бажань та поглядів громадян у розвиткові держави в цілому, у рівні свого життя, а також близьких та рідних. Однак в сучасних реаліях такий «бумеранг» не виправдовує потреби громадян через пострадянське буття України, оскільки для утвердження суверенітету та незалежності держави довелося не просто «перекроїти» політичну систему, а створити нову на основі старої. І одним із недоліком у вирішенні такої проблеми є недосконалість антикорупційна політика держави, яка за всі роки незалежності просто не працювала, і яка гальмувала процес розвитку. Тому проблематика фінансування політичних партій з бюджету наразі є актуальною, оскільки є певні нюанси у доцільності та рентабельності цього, зокрема це пов'язано з якістю політичних партій.

Сучасні політичні партії України в більшості схожі одна на одну, і не мають чітко вираженої політичної ідеології, а відповідно й принципів та конкретного шляху розвитку державної системи й суспільства, що призводить до домінування саме політичних інтересів партій у доходах для власне в задоволенні особистих потреб кожного із членів партії, а не самої партії загалом. Це як один із чинників доволі частого ліквідування старих партій та утворення нових, і як це буває, на базі старих, що є певною оманю для виборців, і це стає відбитком у нестабільності та безладі країни. Наразі є така проблема, що політичні сучасні партії утворюють олігархи для задоволення своїх певних амбіцій, що робить партії бізнес-проектами. Такі партії відповідно мають більше коштів для піар-кампанії і більше можливостей у подоланні 5%-го бар'єру, щоб стати парламентською партією [3]. Це породжує нерівні умови у боротьбі між таким партіями, що мають

певне лобі, яке вони здобули за підтримки олігархів, і більш чесними партіям. Також можна зазначити, що необхідно підвищити рівень нагляду за виділеними коштами з державного бюджету, аби вони використовувалися за призначенням, а саме на розвиток політичної партії, а не у кишені олігархів та бізнесменів. Слушною є думка політолога Сергія Тарана, де йдеться мова про олігарха, який вкладає в партію, щоб потім відбити в три рази більше з того самого бюджету [4], оскільки фінансування саме з державного бюджету полягає у відкритості, контрольованості та прозорості діяльності політичної партії.

2015-го року набрали чинності Закони України «Про внесення зміни до статті 87 Бюджетного кодексу України» [5] та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції» [5]. Це був доволі значний поштовх для вирішення проблем фінансування політичної партії, однак він був не в змозі цілком вирішити всю проблему.

За результатами досліджень Центру політичних студій та аналітики «Ейдос» щодо фінансування політичних партій з державного бюджету [6] можна зробити висновок, що з початку отримання фінансування з боку держави, а саме з 2016 р.: зменшилися внески з боку приватного сектору; збільшився показник прозорості фінансової діяльності партій; посилюється стимул політичних партій виходити з тіні; покращилася видимість порушення законів; дало видимість як більшість коштів витрачаються на політичні реклами тощо.

Є значні кроки в законодавстві та антикорупційній політиці щодо спроможності, прозорості та підзвітності політичних партій, їх обліку та контролю, однак і досі ефективність сучасних політичних партій і їх фінансування з державного бюджету політичної системи, а також правових норм, що їх регулюють – наразі під великим сумнівом. Можливо слід впровадити критерії розподілу виділеного бюджету на політичні партії, щоб урівноважити максимально можливості політичних партій і зменшити рівень марнотратства державного бюджету, тобто власне коштів громадян, або вжити радикальніші зміни, типу доповнення та зміни до бази законодавства, зміни партійної системи тощо. Сучасна партійна система знаходиться в такому собі замкненому колі: вона саме себе має змінити, і розімкнути це «замкнене коло» можна лише ззовні, а саме під тиском громадськості, західних партнерів та інших гілок влади.

Список використаних джерел:

1. Конституція України – Розділ I / Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-i> (дата звернення 01.11.2018)
2. Конституція України – Розділ IV / Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-iv> (дата звернення 01.11.2018)
3. Закон України Про вибори народних депутатів України / URL: http://kodeksy.com.ua/pro_vibori_narodnih_deputativ_ukrayini/statja-3.htm (дата звернення 01.11.2018)

4. В Європі державні кошти йдуть на розбудову партій, в Україні – на рекламу – експерти. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28677729.html> (дата звернення 01.11.2018)

5. Законодавство України / Офіційний веб-портал Верховної ради України. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua653> (дата звернення 01.11.2018)

6. На фінансування політичних партій України протягом 2-х років із бюджету виділено понад 1 млрд. грн., жовтня 4, 2018. / Центр політичних студій та аналітики «Ейдос». URL: <http://eidos.org.ua/novyny/na-finansuvannya-politychnyh-partij-ukrajiny-protyahom-dvoh-rokiv-iz-derzhavnoho-byudzhetu-vydileno-ponad-1-mlrd-hrn/> (дата звернення 01.11.2018)

Берега Ю.П.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Шевченко О.О.**

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ

Нині наша країна переживає період активних змін у суспільному житті. Процеси демократизації суспільства спонукають до подолання кризових явищ у сфері державної служби, зокрема, таких як непрофесіоналізм, безвідповідальність, зловживання владою, корупція, «своїзм» тощо.

Реформування державної служби потребує нової моделі керівника, який насамперед орієнтується на цінності демократичної правової і соціальної держави, служіння народові України, дотримується морально-етичних норм, здатний ефективно виконувати покладені на нього функції, що й актуалізує проблему пошуку оптимальної моделі керівника в системі державної служби.

Найважливішим напрямком підвищення ефективності діяльності державного управління є актуалізація її комунікативного аспекту. Розробка нових видів, методів і форм державного управління, зокрема, спрямування наукового пошуку в напрямку розвитку комунікативної та етичної культури державних службовців, є однією з першочергових потреб сучасного демократичного суспільства [1].

Комунікативну компетентність доцільно розглядати як систему внутрішніх ресурсів, необхідних для побудови ефективної комунікації у певному полі ситуацій міжособистісної взаємодії.

Сучасний стан іміджу державних службовців потребує змін та впровадження інноваційних стратегій його покращення на загальнодержавному рівні. Особливістю іміджу державних службовців є те, що він

нерозривно пов'язаний з цілим комплексом, що має назву «імідж державної влади». Формування нового іміджу держслужбовців має здійснюватися на основі принципу покращення особистих моральних якостей та професійних рис, важливих у діловому світі. Основоположними чинниками формування позитивного іміджу державної служби України має стати професіоналізм її представників та модель двосторонньої комунікації між владою та народом на основі чесності та відкритості [3].

Базовою умовою формування професіоналізму державних службовців, звичайно, є зацікавленість, в першу чергу, держави, яка здійснює управління цим процесом, відображаючи свою потребу у кадрах-професіоналах і, відповідно, кожного працівника, тому всі відносини та обов'язки повинні затверджуватися на державному рівні і відображатися в нормативно-правових актах, а за потреби – переглядатися без певної політичної залежності.

Існування лідера в організації може сприяти більшій узгодженості, скоординованості роботи команди, цілеспрямованості, завзятості, відданості її членів. Наслідками цього є загальне підвищення рівня ефективності (результативності, продуктивності) функціонування, досягнення мети, синергетичного ефекту в організації [2, с. 222].

Особливо хотілося б підкреслити важливість системності у процесі формування морально-етичної культури посадовців, оскільки лише наявність системного підходу у вирішенні проблем, тобто постійна робота з представниками органів влади у напрямі запобігання та протидії проявам корупції, сумлінного виконання своїх посадових обов'язків, наявність позитивних прикладів, постійна робота над самовдосконаленням, починаючи від стадії добору кандидатів на державну службу, здатна привести до позитивного результату.

Досягнення поставленої мети в розвитку комунікативної компетентності керівника органу державної влади забезпечується використанням науково обґрунтованих методів, техніки персонального розвитку і практичного досвіду. Це процес самостійного розвитку, що дає індивідам чітке уявлення у тому що вони, роблять, чого прагнуть і чому прагнуть саме до цього.

З метою виховання моральних чеснот службовців потрібна періодична індивідуальна та колективна роз'яснювальна робота, направлена на дотримання службової дисципліни, забезпечення чесності, підтримки поваги та довіри, справедливого, неупередженого відношення, шанобливого ставлення до підлеглих та колег між собою, дотримання високої культури спілкування, виявлення толерантності у відносинах, постійної гармонійної комунікації, а також з метою розвитку творчих підходів та вдосконалення організації роботи.

Зазначені положення відображають сучасні тенденції та підходи до формування комунікативної компетентності керівників органів державної влади і тому можуть стати вагомим чинником підвищення ефективності їх політико-управлінської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Гниденко М. Професіоналізм державних службовців як умова ефективної діяльності органів державної влади / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kds.org.ua/blog/profesionalizm-derzhavnih-sluzhbovtsiv-yak-umova-efektivnoi-diyalnosti-organiv-derzhavnoi-vladi>
2. Кузнєцова Т.В. До проблеми визначення сутнісних ознак лідерства // Формування регіонального лідера: виклики сьогодення: Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю (м. Хмельницький, 1–2 березня 2013 року). – Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2013. – 222 с.
3. Мельничук Я. Імідж державних службовців [Текст] / Я. Мельничук // Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування. – 2011.

Чухрай Н.М.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Шпачук В.В.**

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ УЧАСТІ ГРОМАДЯН В УПРАВЛІННІ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Стратегічні цілі побудови в Україні демократичної держави передбачають активізацію участі населення в процесах державного та регіонального управління і встановлення дієвого громадського контролю за діяльністю влади. Міжнародний досвід надає нам приклади застосування різноманітних механізмів та форм громадської участі у суспільному житті на різних рівнях, крім того, підходи щодо організації взаємодії органів влади з громадськістю та громадської участі сформульовані міжнародними організаціями, зокрема Радою Європи.

Основні принципи демократичної участі громадян на місцевому рівні визначені Комітетом міністрів Ради Європи (2001 р.), до них віднесено:

1) гарантування громадянам права доступу до чіткої, вичерпної інформації про справи їх територіальних громад та голосу щодо найважливіших рішень з відповідних питань;

2) розвиток громадянської свідомості та культури демократичної участі;

3) формування почуття належності до громади та заохочення громадян брати активну участь у її житті;

4) приділення більшої уваги суспільно-владним комунікаціям, заохочення місцевих лідерів до сприяння участі громадян та уважного ставлення до їх вимог і очікувань;

5) формування загального підходу до участі громадян відповідно до моделей представницької та безпосередньої демократії на місцевому рівні;

6) уникнення занадто жорстких рішень і надання переваги наділенню повноваженнями, замість регламентування, використання широкого кола інструментів громадської участі та їх ситуативне поєднання;

7) всебічна оцінка стану участі громадян на місцевому рівні, впровадження системи контролю для коригування механізмів цієї участі;

8) обмін інформацією про кращі практики участі громадян та забезпечення систематичного навчання працівників органів місцевої влади дієвим інструментам участі, вичерпне інформування громадян про весь спектр доступних інструментів;

9) приділення особливої уваги включенню до суспільно-владної взаємодії категорій громадян, які стикаються з більшими труднощами в процесі участі або де-факто залишаються осторонь життя громад;

10) визнання важливості справедливого представництва жінок у місцевій політиці;

11) визнання та залучення потенціалу дітей і молоді до розвитку місцевих громад;

12) сприяння розвитку громадських об'єднань як важливих партнерів та рушійної сили в забезпеченні демократичної участі;

13) реальне впровадження принципу субсидіарності на всіх рівнях територіального управління [1].

З урахуванням вищезазначеного було розроблено, а з квітня 2014 р., коли розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р було схвалено Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, в Україні було розпочато проведення широкомасштабної реформи місцевого самоврядування, яка передбачає перерозподіл та більш чітке розмежування повноважень між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, а також передачу більш широкого кола функцій та ресурсів, фінансових і матеріальних, від держави до органів місцевого самоврядування відповідно до принципів Європейської хартії місцевого самоврядування. Все вищезазначене передбачає й більш активне залучення громадян до участі в публічному житті на регіональному (місцевому) рівні.

Список використаних джерел:

1. Рекомендація 19 Комітету міністрів Ради Європи від 6 грудня 2001 р. «Про участь громадян у місцевому публічному житті» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_739/print1435932599563576.

2. Концепція реформування місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.

Мошенська Ю.В.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Шевченко О.О.**

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ЗАКУПІВЛЯМИ В УКРАЇНІ

Посткризова модернізація господарської системи нашої країни має базуватися на новій моделі економічного зростання, основою якої має стати стабільна позитивна динаміка приватного попиту. Удосконалення практики прийняття й реалізації управлінських рішень у сфері публічних закупівель може створити потужний імпульс для розвитку відповідних господарських процесів. Актуальність розв'язання цієї проблеми підкреслюється в прийнятій Кабінетом Міністрів України Стратегії реформування системи публічних закупівель («дорожня карта»).

Одним з напрямів реформи публічних закупівель є забезпечення прогнозованості та стабільності нормативно-правової бази на основі гармонізації національного законодавства з правилами ЄС, адаптації ключових концепцій, понять та приведення процедур закупівлі у відповідність із міжнародними стандартами.

Інституційна основа системи публічних закупівель характеризується певним дублюванням функцій контролю та регулювання державними органами. Публічні закупівлі в Україні здійснюються на децентралізованій основі. Разом з тим у сучасній міжнародній практиці ефективно використовується модель централізованої закупівлі, яка характеризується зменшенням загальних витрат у системі.

Крім того, однією з проблем сфери публічних закупівель є питання проявів корупції. Підвищення рівня прозорості дій замовників та відповідальності посадових осіб є головним чинником виявлення та запобігання корупції. Прозорість сфери публічних закупівель означає інформування ринку про заплановані та укладені договори, опублікування всіх необхідних умов та вимог до потенційних учасників та виконавців договорів, своєчасної та повної звітності щодо проведених процедур та виконання укладених договорів. Прозорість сфери публічних закупівель також передбачає опублікування нормативної бази, детальних рекомендацій, роз'яснень, методик та стандартів, відповідних рішень щодо процедур закупівлі [1].

Попри все, реформа публічних закупівель є однією з найуспішніших українських реформ, яка стала прецедентом результативної взаємодії громадянського суспільства, держави та бізнесу. Це пояснюється і успішними результатами реформи, і вдалою комунікацією, і, на жаль, слабкою базою порівняння всередині країни.

По-перше, реформа збільшила загальну обізнаність громадян України щодо публічних закупівель.

По-друге, реформа об'єднала всіх замовників, учасників та колегію з розгляду скарг антимонопольного комітету в єдиній електронній системі, яка покриває всі типи процедур і всі етапи, окреслені законом «про публічні закупівлі».

По-третє, у рамках реформи відбулась децентралізація торгових майданчиків: станом на кінець жовтня 2018 року працює 24 акредитованих приватних торговельних майданчиків (для всіх закупівель) замість одного державного.

По-четверте, у якості частини електронної системи та з метою залучення більшої кількості ключових гравців до участі, дослідження та моніторингу, були використані стандарти відкритих даних.

По-п'яте, реформа відкрила для вітчизняних закупівельників можливість долучитись до глобального ринку державних закупівель.

По-шосте, реформа у сфері державних закупівель підштовхнула зміни і в суміжних до публічних закупівлях сферах [2, с. 10].

Список використаних джерел:

1. Стратегія реформування системи публічних закупівель («дорожня карта») [електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 р. № 175-р – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248902169? =print>
2. Вплив PROZORRO [електронний ресурс] : Centre of excellence in procurement, Kyiv School of Economics – Режим доступу : http://cep.kse.org.ua/assets/img/articles/Prozorro_report_ua.pdf

Онищенко А.І.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Шевченко О.О.**

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ЩОДО БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

На сьогодні національний інформаційний простір формується в складних умовах, викликаних як труднощами внутрішнього характеру, так і впливом зовнішніх чинників. Зміцнення та захист національного інформаційного простору є безпосередньою складовою забезпечення її національної безпеки [2]. Питання про забезпечення безпеки інформаційного простору є доволі актуальним на сьогодні, як для суверенної держави так і наддержавних політичних об'єднань. Дивлячись об'єктивно, то повноцінний інформаційний простір є одним із гарантів збереження суверенітету держави у виконанні нею внутрішніх і зовнішніх функцій [3].

Аналізуючи стан безпеки інформаційного простору України до основних проблем на сьогодні можна віднести недосконалість технічного захисту інформаційного простору, некомпетентність працівників державних органів і установ, а також слабку інтегрованість України у світове інформаційне поле, недостатню кваліфікованість й активність її інформаційних служб [4]. Це свідчить про те що рівень інформаційної безпеки беручи окремі показники наближається до низької межі в результаті якої можливе настання втрати демократичних принципів і норм, повернення до авторитаризму і навіть до міжнародної ізоляції України. З цього випливає що Україна стає все уразливіше до зовнішніх чинників які впливають на інформаційний простір.

На мою думку, Україні в сучасних умовах слід зосередити свій погляд на двох основних завданнях, таких як розвиток і підтримку внутрішнього інформаційного простору, а саме зробити його сучасним і конкурентоспроможним. До другого ж завдання слід віднести розробку механізмів, які б забезпечили інформаційну присутність держави на світовій арені та просування позитивного іміджу за кордоном.

Для запобігання ж рушійної сили інформаційного впливу на інформаційний простір України можна визначити та вжити таку низку заходів щодо забезпечення захисту національного інформаційного простору. По-перше, створення системи комплексного моніторингу матеріалу популярних аудіовізуальних, друкованих ЗМІ, а також Інтернет – ресурсів. По-друге, розроблення нормативно-правової бази з питань інформаційної

безпеки, а також механізмів їх введення в дію. Також до цих заходів слід віднести забезпечення технічними засобами, які б на сучасному рівні сприяли розвитку інформаційних технологій у захисті національної інформаційної безпеки, а також удосконалення системи наукових досліджень у сфері інформаційної безпеки [1].

Список використаних джерел:

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?i21dbn=link&p21dbn=ujrn&z21id=&s21ref=10&s21cnr=20&s21stn=1&s21fmt=asp_meta&c21com=s&2_s21p03=fila=&2_s21str=vknu_vsn_2013_30_13
2. [Електронний ресурс]. ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/282772505_Ukraine's_Security_Threats_in_Information_Space
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/33117/1/005-24-25.pdf>
4. [Електронний ресурс]. Проблеми захисту інформаційного простору держави в сучасних умовах – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/24671/1/13-40-41.pdf>

Венгренюк Т.В.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Шпачук В.В.**

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Актуальність розробки стандартів профілактики захворювань та стандартів медикаментозного забезпечення (формулярна система) зумовлена високою захворюваністю та смертністю населення України. Наказом МОЗ України від 28.09.2012 № 751 «Про створення та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в системі Міністерства охорони здоров'я України» затверджено методичку розробки та впровадження медичних стандартів (уніфікованих клінічних протоколів) медичної допомоги на засадах доказової медицини.

Отже створення державних стандартів забезпечення медичною допомогою з використанням показників доказової медицини спрямовано на запобігання використанню неефективних, небезпечних для здоров'я пацієнтів та недоцільних з економічної позиції медичних технологій.

Основні напрямки розвитку стандартизації, у сфері охорони здоров'я населення України на довгострокову перспективу, окреслені в Концепції управління якістю медичної допомоги у галузі охорони здоров'я в Україні на період до 2020 року [1] та Галузевій програмі стандартизації медичної допомоги на період до 2020 року [2], а саме: розробка та затвердження медико-технологічних документів надання медичної допомоги та відміна документів, які не відповідають зазначеним принципам. Стандартизація ґрунтується на принципах використання системи доказів у медичній практиці з метою вибору ефективних технологій і ліків та зменшення ризиків для безпеки пацієнтів [4].

Здійснення організаційно-методичних заходів із залученням позаштатних спеціалістів Міністерства та регіональних управлінь охорони здоров'я, провідних спеціалістів відповідного профілю закладів охорони здоров'я різних рівнів для створення системи розробки, затвердження, адаптації, впровадження та моніторингу стандартів медичної допомоги; запровадження та подальший розвиток формулярної системи; впровадження затверджених МОЗ методичних принципів розробки адаптованих клінічних настанов та медико-технологічних документів галузевого та локального рівня [3].

Міністерство охорони здоров'я України має План з реалізації Галузевої програми стандартизації медичної допомоги на період до 2020 року, затверджений наказом МОЗ України від 19.09.2011 № 597, який містить заходи щодо:

- оновлення/перегляду та розробки/адаптації клінічних рекомендацій медичних стандартів – клінічних протоколів;
- формування груп для адаптації та оновлення протоколів провізора (фармацевта);
- розробки локальних протоколів надання медичної допомоги (клінічних маршрутів пацієнтів);
- подальшого впровадження формулярної системи забезпечення лікарськими засобами закладів охорони здоров'я;
- створення регіональних і локальних формулярів лікарських засобів та розробки методики [2].

Концепція управління якістю медичної допомоги спрямована на: економічні аспекти охорони здоров'я; створення, випробування, виробництво, реалізація та застосування лікарських засобів та виробів медичного призначення відповідно до світових стандартів якості та практик; формуляри лікарських засобів трьох рівнів (державного, регіонального та локального); медичні та фармацевтичні послуги; технічне забезпечення виконання медичних та фармацевтичних послуг; технології виконання медичних та фармацевтичних послуг; кваліфікація медичного, фармацевтичного та іншого персоналу; організаційні технології; обліково-звітна документація, що використовується в системі охорони здоров'я, інформаційні технології тощо [4].

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Концепції управління якістю медичної допомоги у галузі охорони здоров'я в Україні на період до 2020 року : наказ МОЗ України від 01.08.2011 № 454 [Електронний документ]. – Режим доступу : http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20110801_454.html.
2. Галузева програма стандартизації медичної допомоги на період до 2020 року, затверджена наказом МОЗ України від 19.09.2011 № 597 [Електронний документ]. – Режим доступу : http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20110919_597.html.
3. Рудий В. Реформа системи охорони здоров'я. Ключові європейські орієнтири // Українська медична газета. – 2006. – № 2. – Лютий.
4. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/5/2015>.

Вихристюк В.С.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Шевченко О.О.**

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування

ТНУ імені В.І. Вернадського

СУЧАСНИЙ СТАН ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗБУДОВИ

Сформована на сьогодні фінансова система України може розглядатися як підґрунтя для розробки та впровадження більш досконалої і тим самим ефективної фінансової системи, яка буде надійною основою економіки і забезпечить життя населення на належному рівні [1]. Аналізуючи кризові явища у фінансовій і банківській системах України можна пов'язати їх із загальною соціально-економічною кризою українського суспільства, що супроводжується зменшенням обсягів виробництва, труднощами з реалізацією створеного продукту внаслідок падіння сукупного попиту, погіршенням фінансового стану підприємств, що значною мірою зумовлює неплатежі та породжує інші негативні явища.

Варто зазначити, що Україна іде шляхом розвитку фінансової системи та економіки. Періодом погіршення усіх показників став 2008 [2] – рік світової фінансової кризи, однак те, що показники почали повертатися до норми та змінюватись у позитивну сторону свідчить про хороші можливості фінансової системи України.

Таким чином, сучасний стан фінансової системи в Україні показав її негативні тенденції та виявив значний спектр проблем в цій галузі, які

потребують негайного формування ефективних заходів щодо їх подолання. Наявність кризових явищ у фінансовій системі країни призвело до формування низького рівня фінансової безпеки України, що не дає їй можливості бути конкурентоспроможній на сучасному світовому ринку.

Список використаних джерел:

1. Косодій Р.П. Соціально-економічні виміри трансформації глобальної фінансової системи / Р.П. Косодій // Облік і фінанси АПК. – 2009. – № 1. – С. 37-42.
2. Науменков С.В. Зарубіжний досвід організації систем регулювання й нагляду за діяльністю фінансових установ / С.В. Науменков // Фінанси України. – 2009. – № 12. – С. 23–34.

Абдурахманов Ш.Р.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Бовсунівська І.В.**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ВІДБОРУ НА ЗАНЯТТЯ ПОСАД ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Вибір кадрів на державній службі – це система заходів та виборів, які гарантують формування такого складу уряду, кількісні та якісні характеристики яких відповідають цілям та завданням функціонування. Це складна персональна техніка, яка гарантує відповідність людських якостей вимогам діяльності або позиції в організації.

Ефективний процес набору персоналу – це забезпечення фахівців в державі, які краще, ніж інші, здійснюють виконання складних завдань.

Сьогодні процес вибору кандидатів для державних службовців зводиться до формальної процедури вивчення персональних даних та інтерв'ю. Вибір кадрового резерву має формальний характер і тому неефективний.

Зважаючи на поточні інтеграційні процеси України до Європейського Союзу, її установи стикаються з складними завданнями щодо реформування та вдосконалення відповідно до стандартів ЄС. Це також повністю застосовується до державної служби. Реформа вдосконалення та управління неможлива без досвіду зарубіжних країн, що дозволить підвищити довіру суспільства до держави, щоб забезпечити демократичний розвиток нашої держави у напрямку європейської інтеграції [1].

Систематизувати основні тенденції Інституту державного управління в демократичних країнах, включаючи: розробку програм реформування та модернізації державного управління та прийняття нового законодавства про державні послуги; оптимізація та створення нових організаційних структур у системі державної служби, наявність спеціальних установ державного управління [2].

При впровадженні механізму вербування концепції функціонування необхідно враховувати, що державна служба характеризується ієрархічною структурою, де всім вищим державним функціям потрібні ряд інтелектуальних, професійних та моральних якостей.

Вибір методів (тестування, співбесіда тощо), на підставі яких буде проводитись відбір кадрів, повинен визначатися критеріями, які мають відповідати вимогам посади та органу державної влади. Вибір технологій, що використовуються при відборі, спрямований на те, щоб визначити, наскільки кандидат відповідає вимогам і потребам посади органу державної влади. Процес відбору кадрів має ґрунтуватися на наукових засадах, оскільки помилки, допущені у його здійсненні, негативно позначаються на ефективності роботи органу державної влади і на соціально-психологічному кліматі колективу.

Список використаних джерел:

1. Государственное управление и государственная служба за рубежом// Курс лекций / под общ. ред. проф. В.В. Чубинского. – СПб.: «Образование-Культура»; издательство СЗАГС, 1998. – 272 с.

2. Державна служба: навчальний посібник / Кол.авт.; за заг.ред.проф. С.М. Серьогіна. – К. : ТОВ. «СІК ГРУП Україна», 2012. – 526 с.

Аврамова Н.М.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Немирівська О.Я.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування,
ТНУ імені В.І. Вернадського

ДЕЯКІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ СФЕРІ

Соціально-економічний потенціал країни безпосередньо залежить від належного забезпечення енергоносіями. Неухильно зростаюча потреба в енергоресурсах, необхідність ефективного їх використання, організації

регулювання та державного контролю в енергетиці, як стратегічно важливої для суспільства та держави галузі, робить питання державного управління енергетикою України вкрай значущими.

До кінця ХХ-го століття у більшості світових країн вертикально-інтегрована енергетика розглядалася в якості природної монополії. Тарифи на послуги встановлювалися і жорстко контролювалися державою. Таке функціонування галузі показало свою неефективність в умовах подорожчання енергоносіїв (вуглеводневого палива), необхідність модернізації існуючого енергообладнання та введення нових потужностей, а також забезпечення випереджаючого попиту на електроенергію. Це сприяло розумінню необхідності термінового всебічного перетворення електроенергетичної галузі.

Проведення реформ в енергетиці було обумовлено необхідністю досягнення певних, загальних для світової спільноти, цілей. По-перше, реформування повинно відбуватися для підвищення ефективності роботи енергосистем в умовах демонополізації та формуванням сегментів (компаній), здатних конкурувати між собою (наприклад, Чилі, Скандинавські країни та інші) та/або можливості утворення нових учасників енергосистем (виробники електроенергії в США), з лібералізацією енергоринків. З боку регулюючих дій держав необхідним було проведення дій з розвитку антимонопольного законодавства для забезпечення можливості вільного доступу учасників до всіх рівнів інфраструктури енергоринків на умовах конкуренції. Враховуючи гостроту питання екологічної безпеки модернізація існуючих та створення нових потужностей енергосистем вимагали значного прискорення.

Для України реформування енергетики обумовлено, крім вже визначених загальносвітових причин, необхідністю збалансування енергосистеми за складовими «попит-пропозиція» та «дохідність-витрати», впровадження сучасних технологій, вирішення проблем територіального розміщення потужностей, підвищення енергоефективності та зміни громадського ставлення до питань енергозбереження.

Основною проблемою національної енергетики на цей час є незадовільний технічний стан енергообладнання, який, нажаль продовжує погіршуватися внаслідок зносу та недостатності інвестиційних заходів.

Відповідно до Енергетичної стратегії України на період до 2035 року, розробленої Національним інститутом стратегічних досліджень, «перешкоджання перспективам розвитку енергетики виникають через незавершеність реформування енергетичних ринків. Існуючі моделі ринків в Україні не дозволяють сформуванню надійні джерела фінансового забезпечення навіть потреб у підтриманні функціонування енергетики на поточному рівні. Субсидування виробників, перехресне субсидування між групами споживачів, пільгові закупівлі енергоресурсів не тільки знижують мотивацію до енергозбереження, але й позбавляють стимулів інвестування у розвиток енергетичного сектору України» [1].

Намагання проведення реформи енергоринку, які здійснювалися в останні роки, були безрезультатні. Проведення реформ значною мірою як було обумовлено, так і ускладнено тим фактором, що внаслідок проведення бойових дій та втрати контролю над частинами територій Донецької та Луганської областей, існує необхідність перегляду взаємовідносин між учасниками енергоринку з вирішенням питань збалансування обсягів виробництва та споживання енергоносіїв, а саме вугільної товарної продукції, тепло- та електроенергії. Загальна криза державного сектору вугільної галузі, спричинена неспроможністю вирішити питання або досягнення беззбитковості галузі, або визначення та забезпечення джерел її фінансування, призвела до кола неплатежів між учасниками енергоринку України. Це сприяло накопиченню низки значних проблем, таких як:

- утворення заборгованості із заробітної плати персоналу підприємств енергетики;

- відсутність грошових коштів для сплати податків та обов'язкових платежів до бюджетів всіх рівнів та, як наслідок, накопичення заборгованості перед бюджетами;

- невиконання фінансових обов'язків суб'єктів господарювання та зростання витрат на проведення претензійно-позовної роботи;

- фінансова збитковість підприємств внаслідок постійно зростаючих штрафних економічних санкцій та, як наслідок, неможливість поповнення Державного бюджету коштами від сплати податку на прибуток, які є основою для формування спеціальних фондів Державного бюджету;

- погіршення стану енергообладнання та порушення енергонадійності та енергобезпеки.

Відсутність дієвих заходів та декларативність більшості рішень державних установ призвели до загострення кризи в енергетиці. Подальше відкладання реформування вітчизняної енергетики неминуче призведе до техногенної, екологічної та соціальної катастроф.

Список використаних джерел:

1. Енергетична стратегія України на період до 2035 року: проект. Київ: НІСД, 2015.

Чуприна Л.П.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Коврига О.С.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ЗАРУБІЖНІ МОДЕЛІ ЦИВІЛІЗОВАНОЇ ЛОБІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ АДАПТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Інститут лобізму в його сучасних цивілізованих формах широко використовується для легального впливу різноманітних кіл та груп суспільства на органи публічної влади. В Україні лише зароджується лобізм у первісному розумінні цього слова, що передбачає цивілізоване відстоювання інтересів різноманітних суспільних груп. Тому важливе значення має адаптація досвіду країн, де лобістська діяльність є усталеною успішною практикою.

Науковці виділяють дві загальні моделі лобізму, що виступають основою його конкретних форм та методів у тій чи іншій країні, а саме, англосаксонську (класичну) і континентальну (європейську) [1, с. 79; 2, с. 45; 3, с. 133-134].

Англосаксонська (класична) модель (США, Канада, Великобританія тощо) передбачає, що лобізм ґрунтується на реалізації конституційного права громадян на подання петицій до органів влади та має чітко визначену законом юридичну форму. Серед характерних таких форм виділяють:

– у США: направлення петицій до органів влади, передусім парламенту; організацію і проведення лобістами громадських слухань; участь лобістів у роботі парламентських комітетів, консультативно-дорадчих установ при органах виконавчої влади; вплив на прийняття судових рішень шляхом спонсорування судових справ, направлення «записок друзів суду», тиску на вищі судові інстанції через громадську думку;

– у Канаді: ініціювання зацікавленими особами внесення до парламенту так званих «приватних» законопроектів;

– у Великобританії: участь лобістів у обговоренні законопроектів за спеціальною парламентською процедурою видання «зеленої» і «білої» книг та у роботі спонсорських підрозділів при органах виконавчої влади соціально-економічного профілю.

Континентальна (європейська) модель (Німеччина, Франція, Австрія, Нідерланди тощо) передбачає, що лобізм здійснюється переважно через спеціально створені консультативно-дорадчі установи при органах влади. Ця модель, у свою чергу, підрозділяється на дві субмоделі – німецьку і

французьку. Німецька субмодель ґрунтується на досить стійкій системі спілок, асоціацій, об'єднань та ін., які представляють корпоративні інтереси шляхом різних форм участі у роботі парламенту та органів виконавчої влади. До таких форм у Німеччині належать: участь представників лобістських організацій та спілок у роботі парламентських комітетів, консультативно-дорадчих установ при органах виконавчої влади; ініціювання цими організаціями перед органами виконавчої влади прийняття необхідних нормативно-правових актів. Французька субмодель реалізується через діяльність спеціальної соціально-економічної ради при парламенті, яку доповнює система консультативно-дорадчих установ при органах виконавчої влади. Соціально-економічні ради діють, наприклад, у Австрії, Нідерландах, Франції як структури із спеціальним правовим статусом, що виконують роль своєрідного «лобістського парламенту». Такі структури можуть виступати як консультативно-дорадчі органи, а можуть володіти і правом вирішального голосу в законотворчому процесі.

Викладені моделі орієнтуються на два протилежні підходи до представництва інтересів суб'єктами лобізму у процесах вироблення та реалізації політики, зокрема, англосаксонська модель – на плюралістичний підхід, а континентальна – на корпоративістський підхід [3, с. 134; 4, с. 61-62].

Плюралістичний підхід передбачає наявність великої кількості груп інтересів, на діяльність яких держава лише реагує, не будучи активним учасником процесу. Такий підхід ставить на провідне місце численні групи тиску, які утворені й діють незалежно від держави, самостійно визначають свої інтереси, вибирають лідерів і т.п. Держава надає таким групам арену для обговорення й узгодження думок. Жодна з них не має монополії на представництво інтересів соціальних груп, а характер впливу на державу визначається в результаті жорсткої конкурентної боротьби.

Корпоративістський підхід передбачає наявність обмеженого числа груп інтересів, які організовані в неконкурентну ієрархічну структуру. Членство в таких групах стимулюється з боку держави, яка разом з ними здійснює державну політику. За цього підходу активна роль належить державі, яка офіційно визнає, дозволяє або навіть створює групи інтересів, наділяє їх монополією на представництво у своїй галузі в обмін на контроль над вибором і висуванням вимог. Взаємодія цих груп з державою носить також суто добровільний характер і будується на засадах рівності сторін.

В Україні цивілізований розвиток лобізму вбачається шляхом реалізації континентальної моделі корпоративізму. Саме така концепція відображає українські реалії і відповідає наших традиціям і ментальності. В нашій державі існує поширена практика функціонування консультативно-дорадчих установ при центральних та місцевих органах публічної влади. Відбулося оформлення стійких груп інтересів, насамперед, за регіональною ознакою. Крім того, з урахуванням євроінтеграційного вектору розвитку України логічною є орієнтація на європейський підхід до становлення лобістської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Кривошеїн В.В. Інститут лобізму в країнах Заходу: етапи становлення та соціальні механізми впровадження // Грані. – 2012. – № 11. – С. 77-81.
2. Нестерович В.Ф. Конституційно-правові засади інституту лобіювання: зарубіжний досвід та перспективи для України: монографія. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2010. – 752 с.
3. Павроз А.В. Группы интересов и лоббизм в политике: учеб. пособие. – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2006. – 186 с.
4. Бинецкий А.Э. Лоббизм в современном мире. – М.: ТЕИС, 2004. – 247 с.

Денисевич А.В.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Бовсунівська І.В.**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ПРОЗОРИСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ЯК ОСНОВА ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ ДО ВЛАДИ

Прозорість роботи органів публічного управління є важливою ознакою довіри населення до влади. Хоча останнім часом були зроблені кроки в напрямку підвищення прозорості діяльності органів публічної влади, показники довіри до влади значно низькі. Важливу роль у вирішенні даної проблеми є належне виконання законодавчих актів щодо інформування населення про роботу органів управління. Сьогодні всі органи державної влади мають свої веб-сторінки, але інформація на них оновлюється не досить часто, тому як наслідок містить не актуальні дані. Тож тільки виконуючи свою роботу на принципах прозорості влада зможе повернути довіру населення та повністю реалізувати конституційні права громадян на доступ до публічної інформації.

Позитивним кроком підвищення рівня прозорості діяльності влади було впровадження електронного урядування. Даний спосіб організації публічного управління дає змогу населенню спростити процес комунікації та бути ближчими до урядової інформації. Електронне урядування є одним з принципів прозорості влади, що створює значно нові, сучасні способи комунікації населенням з владою, вільний доступ до відкритої урядової інформації, забезпечення якісними державними послугами та дає можливість громадянам брати безпосередню участь у створенні та реалізації державної політики. Саме належне функціонування електронного урядування в органах

публічного управління є необхідною запорукою розвитку інформаційного суспільства [1, с. 14].

Таким чином, належне забезпечення механізмів прозорості органів влади є основою створення продуктивного управління, яке матиме можливість забезпечити ефективний громадянський контроль, гарантувати чіткість виконання прав людини та громадянина, яке гарантується Конституцією України та головне повернути і закріпити довіру населення до владних інститутів.

Список використаних джерел:

1. Мельниченко В. І. Прозорість і відкритість державного управління як чинники його стабілізації / В. І. Мельниченко // Вісн. НАДУ. – 2013. – № 4. – С. 14-15.

Держак А.Л.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Шпачук В.В.**

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

РОЗВИТОК МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Державну соціальну політику можна визначити як певну орієнтацію держави та систему заходів з оптимізації соціального розвитку суспільства, відносин між соціальними та іншими групами, створення умов для задоволення життєвих потреб їхніх представників. Соціальна політика є одним з найважливіших напрямів державного регулювання економіки і частиною внутрішньої політики держави, спрямованої на забезпечення добробуту і всебічного розвитку громадян і суспільства в цілому. Головним завданням соціальної політики є досягнення відповідності цілеспрямованої діяльності системи, її соціально-політичних інститутів, що є суб'єктами такої політики, соціальному розвитку згідно з вимогами об'єктивних закономірностей суспільного прогресу [5].

Вплив органів державної влади та місцевого самоврядування на розвиток соціальних відносин, умови життя та праці населення країни за допомогою різноманітних засобів (форм, методів та інструментів) є досить різноманітними, але являє собою складну багаторівневу систему із тісно пов'язаними між собою та непевним зовнішнім середовищем елементами [2].

Проблеми, що характерні для реалізації державної соціальної політики України на регіональному рівні, можна підрозділити на дві великі групи: проблеми, які не вирішуються протягом усієї новітньої історії України (від серпня 1991 р. до теперішнього часу), та проблеми, які (починаючи з лютого 2014 р.) різко погіршили соціально-економічний стан держави [2].

Проблеми реалізації державної соціальної політики, притаманні останньому періоду розвитку країни, пов'язані із такими новими факторами, як:

- окупація істотної частини території країни та продовження бойових дій на лінії розмежування із озброєних Росією та підкріплених підрозділами російської армії терористичними формуваннями;

- необхідність направлення значних фінансових ресурсів на відновлення боєздатності української армії та організації довготривалої оборони країни від російських загарбників;

- виникнення широкого прошарку біженців, що втратили майно, житло, роботу, пережили особисті трагедії;

- повернення до місць постійного проживання демобілізованих бійців, що брали участь у бойових діях, мають психологічні та фізіологічні особливості, що заважають пристосуватися до мирного життя;

- реформування усієї системи публічного управління, порушення сталого розподілу повноважень та взаємозв'язків між різними органами влади;

- проведення докорінних реформ в усіх сферах життєдіяльності суспільства;

- укрупнення базових територіальних одиниць, часто без врахування думки окремих громад та рішень органів місцевого самоврядування базового рівня [1];

- ліквідація (закриття) розташованих у сільській місцевості закладів освіти й охорони здоров'я, що вважаються неперспективними або високо витратними;

- багато інших факторів з різним ступенем впливу на реалізацію державної соціальної політики.

Про ґрунтовність і глибину реформ, що відбуваються, можуть свідчити, наприклад, практичні результати здійснення реформи з децентралізації системи управління державою. Так, на регіональному рівні до сфери відповідальності органів місцевого самоврядування передбачається віднести шість основних повноважень: утримання об'єктів спільної власності територіальних громад регіону, утримання транспортної інфраструктури регіонального значення, планування регіонального розвитку, надання спеціалізованої медичної допомоги (третинний рівень) і спеціалізованої середньої освіти, розвиток культури, спорту та туризму [3].

Представлений у Концепції розподіл повноважень начебто і не викликає істотних заперечень, але аналіз процесу реалізації реформи з децентралізації системи публічного управління показує, що у подальшому деякі заявлені положення можуть бути відкориговані таким чином, що механізми

функціонування різних органів влади не відповідатимуть попереднім намірам передати більше влади на місцевий рівень [4].

Як показує аналіз процесу розвитку та реформування систем управління соціальної політики в Україні, це, з одного боку, – запровадження необхідних прогресивних змін, що сприятимуть розширенню можливостей системи місцевого самоврядування щодо ефективного управління соціально-економічним розвитком базових адміністративно-територіальних одиниць, районів та регіонів країни, а з іншого – значний дестабілізуючий фактор, пов'язаний із невизначеністю механізмів реалізації органами влади своїх оновлених функцій, в т.ч. й тих, що забезпечують втілення положень державної соціальної політики. Зважаючи на це, необхідно прискорити запровадження реформ, що здійснюються у різних сферах життєдіяльності суспільства, з метою переходу до стабільного функціонування оновлених структур та механізмів, що сприятимуть ефективній реалізації усіх напрямків соціальної політики Української держави на якісно новому рівні [2].

Список використаних джерел:

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад [Електронний ресурс] : Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

2. Гройсман В. Б. Концептуальні засади реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні / В. Б. Гройсман // Місцеве самоврядування – основа сталого розвитку України : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 16 трав. 2014 р.). – К. : НАДУ, 2014. – Т. 1. – С. 7-8.

3. Європейська хартія місцевого самоврядування / пер. з англ. Є. М. Вишневіського. – Б.м. : Рада Європи, Б.р. – 10 с.

4. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [Електронний ресурс]. Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/>.

5. Основи соціальної політики : навч. посіб. / В. А. Скуратівський, О. М. Палій. – К. : МАУП, 2002. – 200 с.

Дігтярь М.Ю.
слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»
Науковий керівник: **Шмагун А.В.**
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ

Система управління органів місцевого самоврядування зорієнтована насамперед на місцевий бюджет, який виступає чи не найголовнішим об'єктом та інструментом місцевого регулювання й управління. Забезпечити ефективне формування й використання фінансових ресурсів у місцевому бюджеті, може лише система управління місцевим бюджетом, яка має спрямовувати на досягнення таких цілей, як зростання обсягів надходження фінансових ресурсів до місцевого бюджету; збільшення дохідної частини місцевого бюджету; уникнення дефіциту фінансових ресурсів; забезпечення задоволення потреб населення певної адміністративної одиниці; досягнення соціально-економічного розвитку певної адміністративної одиниці.

Сучасні трансформаційні процеси в Україні визначають нові підходи до формування взаємовідносин у системі місцевих бюджетів. Зміни, що відбуваються у вітчизняній економіці, характеризуються демократизацією суспільного життя та необхідністю формування такої концепції державної регіональної фінансової політики, яка стала б чинником виходу країни з фінансової кризи. Це, насамперед, зумовлює перенесення значного обсягу здійснюваних витрат (в першу чергу, соціальних), забезпечення яких потребує наявності стійких доходів місцевих бюджетів, на рівень адміністративно-територіальних одиниць. Основою фінансового забезпечення діяльності представницьких та виконавчих органів місцевого самоврядування є бюджет.

Основним джерелом формування бюджетів різних рівнів є розподіл державних податків і зборів та закріплення їх конкретних видів за місцевими бюджетами на тривалий час. Це забезпечує не тільки самостійність бюджетів, але й активізує їх роль у проведенні державної політики, дає можливість суб'єктам місцевого самоврядування без втручання центральних органів влади формувати власні фінансові ресурси та складати довготермінові перспективні прогнози соціально-економічного розвитку територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Кульчицький М.І. Проблеми та перспективи бюджетування в Україні / М.І. Кульчицький [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1211>

Довганюк В.П.
слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»
Науковий керівник: **Немирівська О.Я.**
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО КАДРОВОЇ РОБОТИ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Створення високоефективного внутрішньо-організаційного управління органів публічної влади є головним чинником та умовою успішного функціонування системи управління, одним із найважливіших елементів якого виступає система управління персоналом.

Тому саме її вдосконалення, у тому числі на основі застосування інноваційних підходів, необхідно віднести до розряду першочергових, пріоритетних завдань органів публічної влади України.

Вітчизняні науковці С. Гайдученко, В. Олуйко, О. Зіміна, О. Савченко-Сватко, що займались питаннями вивчення проблем управління персоналом у державній сфері, у своїх роботах аналізують сучасну систему управління персоналом державної служби, звертають увагу на проблеми цієї системи та констатують потребу в реформуванні системи управління персоналом державної служби.

Сьогодні практично відсутні наукові роботи, які б розглядали інноваційні методи підвищення ефективності кадрової роботи в органах публічної влади та немає системного підходу до розгляду шляхів удосконалення системи управління персоналом в органах публічної влади, що й обумовлює актуальність теми дослідження.

Для цього необхідно проаналізувати й виявити особливості реалізації інноваційних методів кадрової роботи та обґрунтувати доцільність впровадження таких методів у практику публічного управління.

Під терміном *кадрова робота* розуміється діяльність суб'єктів державної кадрової політики, органів управління та кадрових служб підприємств, установ, організацій, спрямована на забезпечення реалізації принципів, цілей і завдань, які визначаються кадровою політикою [1].

Сучасні кадрові процеси повинні відповідати умовам та завданням розвитку українського суспільства, але при цьому мають включати інноваційні форми та методи підбору кадрів, формування кадрового резерву, професійного навчання та механізмів мотивації службовців органів публічної влади.

В українському законодавстві терміну «інновації» надається таке визначення: «Інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [2, с. 325].

Тобто «кадрова інновація» – кінцевий результат впровадження нововведення, що приводить до зміни кадрової роботи як об'єкта управління та отримання економічного, соціального або іншого виду ефекту.

Найбільш наочним і початковим нововведенням можна вважати підхід HR-менеджменту, згідно з яким управління персоналом і кадровою роботою розглядається як управління людськими ресурсами, яке проходить на більш масштабних рівнях (регіональному, національному, міжнародному).

Новітнім етапом в управлінні кадрами також є компетентнісний підхід. На зміну «вузької» кваліфікації приходить оцінка кадрів по їх компетенції, тобто за діапазоном наявних навичок і знань, які можна застосовувати в різних областях діяльності.

В даний час службовці органів публічної влади не рідко стикаються з проблемою скорочення. В даному випадку найбільш раціональним є застосування інноваційної технології аутплейсменту, згідно з якою людина, що звільняється, отримує допомогу від роботодавця.

Як правило, для ефективної розробки управлінських рішень і подальшого їх застосування необхідний високий рівень компетенції службовців органів публічної служби.

Для цього, на нашу думку, Національним агентством України з питань державної служби варто було б впровадити метод ассесменту [3].

Суть даної технології полягає в проведенні з службовцями органів публічної влади ділових ігор на актуальні теми. Даний спосіб можна застосовувати як для оцінки компетенції вже існуючих службовців так і для проведення конкурсу на прийняття на посаду в органи публічної влади.

Безумовно, для здійснення управління організаційною структурою, ведення кадрового обліку, роботи з кадровим резервом та інше, доречно використання інформаційних технологій.

Таким чином, кадрові технології є необхідним способом кількісної та якісної характеристики службовців органів публічної влади, адже безліч соціально-економічних проблем України можуть бути вирішені саме шляхом підвищення якості служби органів публічної влади.

Список використаних джерел:

1. Державна кадрова політика в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку : наук. доп. / авт. кол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін та ін. ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка, д-ра політ. наук, проф. К. О. Ващенко, д-ра соц. наук, проф. Ю. П. Сурміна (кер. проекту). – К. : НАДУ, 2012. – 72 с.
2. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ,

2011. Т. 4 : Галузеве управління / наук.-ред. колегія : М. М. Іжа (співголова), В. Г. Бодров (співголова) та ін. – 2011. – 648 с.

3. Саралинова Д. С. Инновационные кадровые технологии в системе государственного управления // Молодой ученый. – 2016. – № 12. – С. 1432-1433. – Режим доступа : <http://moluch.ru/archive/116/31748/>

Дубініна Т.Г.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Євмєшкіна О.Л.**
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

На даний час у системі публічного управління України у цілому склалися основні умови для якісних змін у питаннях інформатизації управлінської діяльності, розширення сфери електронної взаємодії з громадськістю. Зокрема, органи державної влади майже у повному обсязі оснащені обчислювальною технікою і базовим програмним забезпеченням. Проте, *проблемним ще залишається низький рівень оснащення обчислювальною технікою і базовим програмним забезпеченням органів місцевого самоврядування у сільській місцевості*, що має негативний вплив на процес побудови інформаційного суспільства. Не менш важливою проблемою є *забезпечення ефективного використання інформаційно-комунікативних технологій* [1, с. 81-84].

У сучасному інформаційному суспільстві інструментом швидкого реагування на нові умови, фактори та тенденції суспільного розвитку є *прозора та підзвітна перед громадянами державна служба*. Її інформаційній відкритості сприяє *ефективний електронний уряд*. Він включає в себе послуги, які надають органи державної влади та місцевого самоврядування громадянам, інтерактивну взаємодію між органами влади і громадянами.

Первинними елементами інформаційно-аналітичної системи є периферійні об'єктно-спеціалізовані автоматизовані інформаційні підсистеми, елементами кожної з яких є комплекси технічних засобів, до яких входить обчислювальна техніка, системне і спеціальне програмне забезпечення, колективи відповідних спеціалістів [2, с. 223-226].

У цілому для сучасного стану інформаційно-аналітичної діяльності органів влади в Україні *характерне відставання технологізації процесів*

управлінської діяльності від сучасних потреб державного управління й сучасного рівня розвитку інформаційних технологій, а також нерозвиненість «публічної влади» [3, с. 353-360].

Отже, з метою запобігання відставанню технологізації процесів управлінської діяльності від сучасних потреб потрібно вжити заходів щодо:

- розроблення спеціалізованих експертних систем, що сприятимуть пошуку, генерації та відбору найбільш вдалих управлінських рішень;
- забезпечення органів місцевого самоврядування у сільських місцевостях сучасними інформаційними технологіями;
- навчання та підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування у сфері впровадження електронного урядування.

Список використаних джерел:

1. Коваль Р.А. Державне управління в інформаційному суспільстві: перспективи електронного урядування / Р.А. Коваль // Економіка та держава. – 2008. – № 4. – С. 81-84.
2. Коваль Р.А. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади / Р.А. Коваль // Теорія та практика державного управління : зб. наук. праць. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2006. – № 1 (113). – С. 223-226.
3. Коноваленко М.К. Регіональні аспекти активізації інноваційної діяльності в Україні / М.К. Коноваленко, Р.А. Коваль // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2006. – № 1 (27). – С. 353-360. Особистий внесок: визначено складові інноваційної діяльності в Харківській області

Garibov A.

Student of the Master's degree program
in specialty “Public Governance and Administration”

Supervisor: **Shpachuk V.V.**

Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor,
Professor of the Public Governance and Administration Department
V.I. Vernadsky Taurida National University

MAIN PROVISIONS AND DIRECTIONS FOR IMPROVING MECHANISMS OF STATE REGULATION BANKING SYSTEM OF UKRAINE

Stable development of any country at the present stage is impossible without an efficient and stable banking system, which is constantly under the influence of various risks, crisis phenomena, and more recently under the influence of globalization and global transformation processes.

There is no doubt that the fact that in any economic system the state regulates the economy and the banking system to ensure its economic security, achieve concrete goals and solve problems, taking into account certain basic and specific (political, economic and other) functions of the state that even led to the emergence

in the scientific literature of such kind of management as “economic”. So the efficiency and stability of any banking system depends to a large extent on the effectiveness of public administration bodies, the tools used by public authorities, since it is on them that the development and implementation of regulatory, organizing and coordinating influences on all spheres of society's life in general and the banking sector, in particular.

At the same time, insufficient attention is paid to the issues of state regulation of the banking system, the system of public administration of the banking system, mechanisms, methods, etc. in scientific research in the field of state administration science. It should also be noted that there is insufficient systematic research on this issue.

Due to the above-mentioned reasons and shortcomings, as well as imperfections of the mechanisms of public administration the banking system of Ukraine and the impact of the recent global financial crisis, the banking system of Ukraine was in a very critical state, characterized by a number of such major negative trends: an increased level of systemic risks associated with insufficient capitalization; low level of security of the regions of the country by banking services; the advantage in its composition of short-term and volatile liabilities (including due to distrust of the population and investors to financial institutions); shortage of financially capable borrowers; the threat of liquidity loss due to the underdevelopment of the financial market as a whole [1, p. 3]

In our opinion, it is these aspects that require further detailed study, substantiation and formation of the relevant theoretical and methodological principles, development of new and improving existing mechanisms of state management of the banking system of Ukraine for the possibility of achieving the greatest efficiency in their practical application. After all, further delay with the development of an effective banking system regulation system may leave Ukraine outside of the world's financial flows, therefore theoretical studies of economic regulation mechanisms that would ensure the effective implementation of the state economic policy in conjunction with market regulation are important [2].

References:

1. Близнюк В. В. Розвиток державного регулювання банківської системи в умовах глобалізації : автореф. дис. ... канд. наук з держ. управ.: спец. 25.00.02 / В.В. Близнюк ; Академія муніципального управління. – Київ, 2011. – 19 с.
2. Литвин М. В. Становлення концепції впровадження міжнародних стандартів банківської діяльності в Україні / М. В. Литвин // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 1. – С. 58-63.

Годованюк Є.В.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: Шпачук В.В.

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ПОЖЕЖНОЮ БЕЗПЕКОЮ: СУТНІСТЬ, МЕТА, ПРИНЦИПИ ТА НАПРЯМИ

Одним із найважливіших та невід’ємних елементів засад конституційного ладу за умов мирного часу є пожежна безпека, що спрямована на попередження та подолання ризиків і загроз впливу зовнішніх та внутрішніх чинників пожежної небезпеки на державу в цілому.

Державне управління пожежною безпекою – це регульована, організуюча, координуюча і практична діяльність органів виконавчої влади, які здійснюють вплив на суспільну життєдіяльність людей з метою забезпечення безпеки громадян, суспільства й держави, створення умов для їх добробуту та реалізації громадянами своїх прав і свобод, надання юридичним і фізичним особам різноманітних послуг з питань запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій пожежного характеру та проведення рятівної справи [1].

Метою державного управління пожежної безпеки є забезпечення динамічно стійкого стану, за якого об’єктивно відсутні, виключені чи попереджені пожежі, їх причини та джерела. Пожежна безпека в Україні задекларована у якості одного із функціональних зобов’язань держава, а отже й органів державного управління [5].

Найважливішими принципами і напрямками реалізації державної політики щодо пожежної безпеки, безпеки життя людей, національного багатства, довкілля є:

- пріоритети прав людини та верховенства права;
- адекватність заходів протипожежного захисту об’єктів реальним та потенційним загрозам пожежної небезпеки;
- створення системи державного управління пожежною безпекою;
- чітке розмежування та регламентація повноважень суб’єктів господарювання у сфері пожежної безпеки;
- покладання функцій із забезпечення пожежної безпеки підприємств, установ, організацій та інших суб’єктів господарювання незалежно від їх підпорядкування і форм власності на власників або на уповноважені ними органи (особи) [4].

Розвиток і вдосконалення органів управління і підрозділів ДСНС України повинні концентруватись у таких напрямках:

розвиток державних функцій щодо нагляду й контролю за виконанням заходів запобігання та реагування на надзвичайні ситуації, зокрема охорони праці;

розвиток системи моніторингу за небезпечними природними процесами та станом техногенних об'єктів підвищеної небезпеки;

розвиток системи інформування органів управління та населення про техногенні та природні загрози;

координація процесу реагування на надзвичайні ситуації загальнодержавного рівня;

ефективного реагування підпорядкованих пожежно-рятувальних підрозділів на всі види надзвичайних ситуацій;

забезпечення функціонування загальнодержавної системи підготовки до дії у надзвичайних ситуаціях та ефективного виконання завдань особливого періоду [3].

Аналіз пожежної статистики, матеріалів діяльності органів державної пожежної охорони з питань попередження та ліквідації пожеж, свідчить, що у порівнянні з розвиненими країнами рівень забезпечення захисту людей, національного багатства та довкілля в Україні ще не відповідає сучасним вимогам.

Причиною такої ситуації є недосконалість організаційного і правового забезпечення в державному управлінні пожежною безпекою, а також нерозуміння державними органами влади необхідності підвищення ефективності діяльності пожежної охорони та подальшого вдосконалення протипожежного законодавства. Виходячи з цього, пріоритетним напрямком у сфері пожежної безпеки в Україні має стати вдосконалення механізму організаційного, правового, наукового, матеріально-технічного, фінансового, кадрового та соціального забезпечення [2].

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що державне управління пожежною безпекою є напрямком національної безпеки держави, що спрямований на попередження та профілактику виникнення ризиків і загроз громадянам, суспільству та державі від пожеж.

Список використаних джерел:

1. Доманський В.А. Державне управління пожежною безпекою України (організаційно-правовий аналіз за матеріалами діяльності Державного департаменту пожежної безпеки): дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / В.А. Доманський. – Х., 2004. – 201 с. – С. 116;

2. Качинський А.Б. Безпека, загрози та ризик / А.Б. Качинський. – К.: ІПНБ РНБО; НА СБ України, 2004. – С. 472;

3. Ковбасюк Ю.В. Державне управління [Стаття] / Ю.В. Ковбасюк, В.Д. Бакуменко // Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України, 2011. – С. 157;

4. Пасинчук К.М. Місце та роль державного управління у системі забезпечення пожежної безпеки [Текст] / К.М. Пасинчук, Т.О. Щерба // Пожежна безпека: теорія і

практика: [зб. наук. пр.]. Академія пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля, 2010. № 6. – С. 119;

5. Удод М.В. Адміністративно-правове регулювання забезпечення пожежної безпеки в Україні: дис. ... кандидат юридичних наук: 12.00.07 – Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / М.В. Удод. – Ірпінь, 2004. – С. 219.

Голик Є.Г.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Євмешкіна О.Л.**
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ У СВІТІ

Вдале позиціонування країни у світі призводить до формування позитивної громадської думки про неї. Імідж країни може вплинути як на надходження інвестицій до бюджету та відвідування країни туристами, так і на забуття та відкидання у бік на світовій арені. Кожна країна повинна працювати над своїм іміджем для того, щоб зайняти провідну позицію в світі [1].

Діяльність щодо поширення інформації про Україну у світі останнім часом поживилась у зв'язку потребою формування правильних поглядів на ситуацію в Україні, пов'язану з агресією Російської Федерації [2].

За роки незалежності в результаті здійснення зовнішньої політики сформовано уявлення про Україну не як частину Радянського Союзу а самостійну молоду державу. Проте ці уявлення не мають цілісного характеру. Це спонукає до пошуку нового підходу щодо вироблення іміджевої стратегії, мета якої – підживити інтерес до своєї держави у самих українців та сформуванню цілісного бачення про Україну як державу, що може бути повноправним гравцем на світовій арені [3].

У 2010 році було проведено опитування в п'яти провідних країнах ЄС. У результаті виявлено, що іноземці хочуть бачити Україну демократичною (25 %), відкритою (15 %), економічно стабільною (14 %), безпечною та доступною для туристів (10 %); членом ЄС (9 %); політично стабільною (5 %); сучасною та модернізованою (4 %); гостинною (3 %); традиційною та самобутньою (3 %). Також головними побажаннями були такі:

- Україна має бути космополітичною;
- незалежною від впливу Росії;

- активно використовувати нетрадиційні та поновлювані джерела енергії;
- приділяти увагу екологічним проблемам;
- створювати нові робочі місця.

Опитування показало низький рівень поінформованості іноземців про Україну і українців. Зокрема іноземці вважають Україну туристично-привабливою країною за рахунок культурно-історичної спадщини, сільського туризму та природних заповідників та дотримуються думки, що Україна – це аграрна, релігійна країна. Більшість опитаних не вважає країну безпечною для відвідування, країною з якісним медичним обслуговуванням та інвестиційно привабливою, через складнощі ведення бізнесу [4].

Таким чином, на сучасному етапі існує потреба формування цілісного позитивного іміджу про Україну. Пропонуємо здійснювати за такими напрямками:

- формування державної політики щодо підвищення іміджу України в світі;
- підвищення соціально-економічного розвитку;
- підвищення туристичної привабливості країни;
- охорона культурно-історичної спадщини;
- розвиток сільського туризму та природних заповідників.

Список використаних джерел:

1. Міністерство інформаційної політики в Україні 2015 / [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://mip.gov.ua/files/pdf/MIP_Pop_Ukr_04.pdf
2. Верховна Рада України 2016 / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/739-2016-%D1%80>
3. Міністерство закордонних справ України 2010 / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://brandukraine.org/u/>
4. Міністерство закордонних справ України 2010 / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://brandukraine.org/k/>

Григоренко К.О.
слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Коврига О.С.**
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ДЕРЖАВНОМУ РЕГУЛЮВАННІ СКЛАДНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Сьогодні однією із головних ознак розвиненості будь-якого суспільства є концентрація знань, критерієм якості управління – ефективність, а вирішальним фактором розвитку – інновація. Ми стаємо свідками безпрецедентного явища: соціальна практика вже неможлива без використання інтегрованих знань і інноваційних технологій, і ті, хто не визнає цієї максими, залишається траєкторією суспільного прогресу. Інноваційна технологія органічно поєднує в собі зв'язок рутинних і творчих дій, і таким чином стає проміжною ланкою між знаннями і практикою.

Інноваційні технології є різновидом соціальних технологій. Взагалі, інноваційну технологію можна розглядати як засіб перенесення досягнень науки в практику. Отже, підґрунтям до формування інноваційних технологій виступають інноваційні знання, які втілюють у собі якісно новий рівень використання ресурсів (соціальних, природничих, управлінських, духовних, виробничих тощо). Технології розкривають рівень застосування наукових досягнень у практичній діяльності, і чим коротший ланцюжок між наукою і практикою тим досконаліші є технології [1].

Інноваційно-технологічний підхід щодо регулювання складних соціально-економічних систем має розглядатися і як сучасний метод поєднання теорії і практики державного управління, і як реальний інструмент державного менеджменту завдяки якому раціональні (інноваційні) знання знаходять найкоротший шлях до практики управління, таким чином роблячи її більш логічною і ефективною.

Подальшою перспективою дослідження слід вважати розробку механізмів впровадження інноваційних технологій у практику державного регулювання соціально-економічного розвитку регіону [2].

Список використаних джерел:

1. Про концепцію державної регіональної економічної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=341%2F2001>.

2. Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/alldocWWW/1228EC8BA44177D7422567B6004A8CEC!OpenDocument&plink=5.

Клименко Т.Д.
слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»
Науковий керівник: **Бовсунівська І.В.**
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ФОРМУВАННЯ ДІЄВИХ МЕХАНІЗМІВ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Зв'язки з громадськістю можливі лише в демократичних суспільствах. Демократією є, в першу чергу свобода слова, пріоритет прав, інтересів та свобод людини, плюралізм думок. Це суспільство, де людина може вільно та відкрито обговорювати проблеми держави та суспільства, приймати рішення, які можуть впливати на життя країни. Тут влада повинна здійснюватись відкрито, публічно. Кожен громадянин може критикувати діяльність влади і бути впевненим, що його думка, критика чи точка зору буде почута владною верхівкою, і при прийнятті рішень вона буде враховуватись.

У зв'язку з розвитком демократичного суспільства змінюється характер відносин між органами місцевої влади і громадянами. Будь-яка діяльність органів місцевого самоврядування пов'язана з населенням, адже влада є ефективною саме тоді, коли громадськість її підтримує. Зв'язки з громадськістю повинні передбачати чесні, відкриті та доброзичливі взаємовідносини між органами місцевої влади та громадськістю.

Важливим елементом злагодженої співпраці між соціальним середовищем і владою є правильне застосування зв'язків з громадськістю органами місцевого самоврядування. Інформація про послуги, програми повинна надходити до громадян, вони повинні мати уявлення про діяльність влади, впливати на неї. Органи місцевої влади мають нести відповідальність перед суспільством, забезпечувати постійний зворотній зв'язок з ним [3].

Вся діяльність та відносини у сучасному суспільстві побудовані на комунікації. І успішною вона вважається не тільки тоді, коли суспільство розуміє комунікаційні процеси, як відбуваються в державі, а й у випадку вдалого подання і правильного сприйняття певної інформації. Розвиток демократичної держави призводить до того, що органи державної влади і

місцевого самоврядування постійно контактують з громадськістю, і їх ефективна діяльність не можлива без взаємодії з суспільством. Відсутність спілкування породжує безліч випадків непорозуміння.

Можливість створення інформаційних підрозділів в органах місцевого самоврядування передбачена Законом України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування». Згідно зі ст. 6 цього Закону інформаційні підрозділи (служби) в системі виконавчих органів рад можуть створюватися у формі інформаційних управлінь, інформаційно-аналітичних підрозділів, прес-служб, прес-центрів, управлінь і центрів громадських зв'язків, прес-бюро, прес-секретарів та прес-аташе з відповідним апаратом [1].

Сьогодні головними завданнями діяльності створених в органах місцевого самоврядування підрозділів зі зв'язків з громадськістю є налагодження ефективних шляхів комунікації з населенням, постійному обліку громадської думки, контроль настрою громадян, розробка нових засобів створення двостороннього контакту та обміну інформацією. Такі підрозділи повинні постійно підтримувати діалог з громадянами, інформувати їх про свою діяльність, радитись з різних питань і дослухатись до порад, стимулювати громадянську активність щодо участі в управлінні справами міста, району, області та визнання обопільної відповідальності як з боку органів місцевої влади, так і з боку громадських структур. Це забезпечить прозорість, зрозумілість та відкритість діяльності органів місцевого самоврядування [2].

Ще однією метою відділів зв'язків з громадськістю є формування позитивної громадської думки, оскільки стосовно себе органи місцевої влади прагнуть створити свій суспільний імідж. А хороша думка громадян призведе до більшої довіри до цих органів. Особливу роль тут відіграють засоби масової інформації, через які новини, ідеї, рішення потрапляють у суспільство.

Робота служби зі зв'язків з громадськістю в цілому стане ефективною лише за умови, коли органи місцевого самоврядування, отримуючи повну інформацію про суспільну думку, будуть використовувати її як в процесі прийняття державних рішень, так і в механізмі діяльності місцевих органів влади [2].

Зв'язки з громадськістю повинні здійснюватися з орієнтацією не на швидкий результат, а на довготривалий процес, ефект від якого має стратегічний характер, і який буде включати наступні завдання:

1. Вдосконалення нормативно-правових аспектів залучення громадян до управління місцевим соціально-економічним розвитком.
2. Управління іміджем місцевих органів влади.
3. Розвиток місцевими органами влади відповідної мотивації громадськості з метою налагодження тісного співробітництва та визначення потреб населення на відповідній території.

4. Відповідність форм та методів інформаційного забезпечення діяльності місцевих органів влади у контексті зв'язків з громадськістю європейським сучасним умовам.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» від 23 вересня 1997 р. № 539/97-ВР (із змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/539/97-ВР>

2. Малиновський В. Я. Державне управління : навч. посіб. / В. Я. Малиновський. – Видво 2-ге, доп. та перероб. – К.: Атіка, 2003. – 576 с.

3. Терещенко Д.А. Організаційно-правове забезпечення комунікативної діяльності місцевих органів влади : дис. канд. наук з державного управління: 25.00.02 / Діна Акрамівна Терещенко; Харківський РІДУ. – Харків, 2009. – 207 с.

Колєнченко Ю.В.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Немирівська О.Я.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Початковим етапом реформи децентралізації публічної влади в Україні можна вважати ще 1997 рік, в якому 15 липня Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування», що набув чинності 01 січня 1998 року.

Сучасний етап реалізації реформи децентралізації публічної влади ознаменувався прийняттям та впровадженням законів України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про засади державної регіональної політики», «Про співробітництво територіальних громад». Затверджено «Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2020 року» та «Методику формування спроможних територіальних громад», які створюють правові та фінансові основи діяльності органів місцевого самоврядування [1]. Всі ці нормативно – правові акти, визначають цілі, мають завдання та розпочали процес формування й дії об'єднаних територіальних громад.

Але, не зважаючи на те, що прийняття цих нормативно – правових актів відбулося не так то й давно, і до них вже внесено ряд змін, все одно дане

питання залишається загальним та не вирішує існуючий ряд проблем, що виникають в тій чи іншій територіальній громаді по всій території України.

До сих пір проблематичним питанням є бюджетно – фінансове управління. Присутній дефіцит фінансових ресурсів територіальних громад, значна більшість яких є постійно дотаційними [1]. Дана проблема потребує внесення змін як до Податкового кодексу України та і до ряду чинних нормативно – правових актів, що стосуються спроможності територіальних громад.

На сьогоднішній день на території створених об'єднаних територіальних громад знаходяться промислові об'єкти (заводи, фабрики, інші підприємства), але більшість юридично зареєстровані в столиці України та сплачують податки до бюджету міста Києва, водночас, як об'єднана територіальна громада, фінансово не спроможна забезпечити себе та не може бути конкурентоздатною.

Внесення змін до Податкового кодексу України в частині обов'язкової реєстрації підприємств, саме за місцем їх розташування, дозволить зміцнити фінансовий потенціал адміністративно – територіальних одиниць.

Нагальним вбачається також земельне питання, а саме: землевпорядкування, землевідведення, реєстрація прав власності на землю. При створенні об'єднаних територіальних громад останнім передаються у розпорядження землі, що знаходяться на її території [2]. Але є землі, що знаходяться на території сільських рад та не входять до земель населених пунктів. Це не дає право громадам право розпорядження останніми (здавати в оренду потенційним інвесторам, змінювати цільове призначення, визнавати спадщину відмерлою, що дозволяє землям переходити у власність територіальної громади і т.д.). Внесення змін до Земельного кодексу України, законів України та ряду підзаконних нормативно – правових актів, що стосуються даного питання, дасть змогу розпоряджатися земельними ділянками та отримувати значний прибуток до місцевого бюджету.

Проблема, що існує у багатьох територіальних громадах – їх спроможність. З прийнятим Законом України «Про об'єднані територіальні громади» розпочато процес об'єднання територій в громаду та юридичне їх оформлення [2]. Але, деякі території України є щільно заселені, а деякі навпаки – ні, одні при об'єднанні мали досить розвинену інфраструктуру, а інші – на грані виживання (райони Чернігівської, Сумської областей). Складна демографічна ситуація, масовий виїзд населення за межі України, зношеність переданих територіальним громадам мереж та транспортних доріг, неготовність органів місцевого самоврядування здійснювати функції, та усвідомлення населення про те, що відтепер саме на них, а не державу полягає спільне управління територіальною громадою – дуже впливає на діяльність останньої.

На мою думку, реформа адміністративно – територіального устрою України, шляхом впровадження децентралізації державної влади, розпочалася передчасно.

Законодавство України з даного питання настільки «поверхневе» та має стільки неузгодженостей та суперечностей, що після створення об'єднаної територіальної громади виникає безліч запитань, як діяти в тій чи іншій ситуації. Громади на місцях виявились не готові самостійно формувати свій бюджет, утримувати майно та забезпечувати кваліфікованими кадрами виборні органи. Інститути розвитку місцевого самоврядування, які створені для надання відповідних консультацій, не можуть повною мірою вирішити складні питання, що виникають на місцях.

Перш за все, перед початком децентралізації державної влади державі необхідно було створити умови для такого об'єднання: повністю законодавчо узгодити всі питання з урахуванням закріплень функцій за обласною, районною та громадами на місцях, фінансово забезпечити ті території, які на перших етапах свого функціонування як об'єднана територіальна громада, не можуть самостійно формувати свій бюджет.

Список використаних джерел:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 квітня 2014 року № 333-р «Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>

2. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» № 157-VIII 5 лютого 2015 року [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

Коса Ю.О.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Шмагун А.В.**
кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ЗАСАД ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

Етика державних службовців не зводиться до набору принципів і норм поведінки або до Кодексу етики поведінки. Вона є основою професійної діяльності і відносин та виступає показником авторитету влади в суспільстві за умови наявності у державних службовців певного набору морально-професійних рис характеру, які уможливають моральну поведінку, а також

сукупності внутрішніх і зовнішніх об'єктивних чинників, які зумовлюють її сталий етичний характер [1].

Ми розглядаємо модель етичної поведінки державного службовця як узагальнену характеристику етичної культури професійної діяльності, основою якої є моральність службовця як сутність його особистості. Її структура відповідає структурі моралі. Тому модель етичної поведінки державного службовця визначає межі об'єктивної і суб'єктивної моральної відповідальності державного службовця, характеризує його ставлення до своєї соціальної ролі, до колег, трудового колективу, партнерів і громадян, до самого себе; визначає загальні орієнтири для творчих рішень і критерії морального «зважування» цілей, засобів, стосунків і пошуку «золотої середини».

Відповідно до розробленої моделі етичної поведінки державного службовця процес формування професійної етики розглядається на основі розбудови етичної інфраструктури, яка являє собою розгалужену нормативно-правову й інституційну базу реалізації етичної політики української держави. Такий підхід забезпечить керованість і результативність цього процесу.

Список використаних джерел:

1. Мельниченко А. Культура та етика державного управління в сучасних умовах / Підвищення ефективності державного управління: стан, перспективи та світовий досвід: Зб. наук. пр. / За заг. ред. В.М. Князева. – К.: Вид-во УАДУ, 2000. – С. 213-220.

Коврига Н.І.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Шмагун А.В.**
кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

Реформа системи регулювання ринку цінних паперів має бути спрямована на зміну підходу до регулювання. Необхідно здійснити перехід від регулювання за інституційною ознакою на регулювання за функціональною ознакою. Подальші можливості вдосконалення інституційних основ функціонування учасників ринку цінних паперів та його інфраструктури практично вичерпані, тому принципово важливою є зміна

системи органів регулювання не за структурою учасників різних ринків, а за функціями регуляторів [1, с. 174]. Адже, виконання одних і тих самих функцій різними органами державної влади негативно впливає на рівень їх якості та системність регулювання.

Удосконалення механізмів регулювання розвитку ринку цінних паперів в Україні є запорукою його ефективного функціонування та передбачає: розробку нормативно-правових норм, створення системи постійного державного моніторингу;

Необхідною умовою створення розвиненого ринку цінних паперів є створення фінансової системи, що здатна забезпечувати сталий економічний розвиток за рахунок ефективного перерозподілу фінансових ресурсів в економіці.

Список використаних джерел:

1. Болдуєва, О. В. Інституційні основи підвищення ефективності державного регулювання ринку цінних паперів в Україні / О. В. Болдуєва // Вісник Запорізького нац. університету: Економічні науки. – 2012. – № 3 (15). – С. 171-175.

Підлипна (Левченко) В.К.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Немирівська О.Я.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування

ТНУ імені В.І. Вернадського

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦНАП У М. ЖМЕРИНКА

Одним з перших створених Центрів надання адміністративних послуг населенню по типу «Одного вікна» стала установа у м. Жмеринка, де з березня 2016 р. було розпочато відповідну роботу. Було визначено ряд найбільш масових і затребуваних населенням послуг – це послуги в сфері соціального захисту населення, житлово-комунального господарства і керуючих кампаній.

З огляду на відсутність законодавчої бази, що визначає порядок надання послуг населенню за допомогою Центрів надання адміністративних послуг, вибір в основному був між двома напрямками: «Одне вікно», коли заявник звертаючись до одного фахівця може отримати послуги різних служб і відомств і «Один коридор», коли в одному приміщенні знаходяться

представники різних служб. І коли в одному місці, в комфортних умовах, але у фахівців різних служб можна отримати необхідні послуги.

У новому Центрі надання адміністративних послуг, що розмістився в будівлі по вул. Училищна, 9, надаватимуть 42 державні та муніципальні послуги в сферах соціального захисту, архітектури та землеустрою, а також житлово-комунального господарства [2].

Зазначу, що м. Жмеринка стала одним з перших міст Вінницької області, де почали створювати Центр надання адміністративних послуг. Сьогодні тут уже щомісяця приймають до 2000 тисяч осіб і надають понад 70 видів послуг, з яких 45 – муніципальні.

Загальна характеристика надання послуг була проаналізована за 2016-серпень 2018 р. Оскільки центр відкрився в 2016 році то всього за було зареєстровано 4600 звернень до ЦНАП, а кількість наданих послуг становила 4080.

В 2017 році кількість наданих послуг становила 8689 звернень, які були опрацьовані. Найбільше звернень громадян було зареєстровано в Реєстраційному відділі, а саме в міграційній службі – 3658, а також в Держгеокадастрі (по району) – 2503. Значну кількість звернень було здійснено у Реєстраційному відділі (державна реєстрація юридичних та фізичних осіб) – 838, Державного геокадастру по місту – 535, а також в Реєстраційному відділі (державна реєстрація речових прав на нерухоме майно) – 517. Найменша кількість звернень спостерігається по таким напрямкам як управління ЖКГ, ДСНС, а по категоріям управління освіти, відділу у справах сім'ї та відділу з НС, в яких звернення взагалі відсутні.

Після виходу закону № 5203-VI «Про адміністративні послуги» змінилися умови, в яких виконувалася зазначена програма. Даний закон передбачив необхідність відкриття центрів з надання послуг, які будуть працювати за принципом «одного вікна» і взаємодіяти з іншими органами від імені заявника без його участі на підставі укладених угод між центром і різними органами, що надають послуги, в тому числі в електронній формі [1].

Адміністрацією м. Жмеринка активно ведеться робота по визначенню механізму взаємодії і підписання угод з державними органами виконавчої влади, установами та організаціями, що надають послуги. Одним з ключових напрямків також є переклад та надання державних, муніципальних та інших послуг в електронному вигляді. В даний час адміністрацією м. Жмеринки спільно з адміністрацією м. Вінниці виконано значний обсяг робіт з переведення послуг в електронний вигляд.

Виходячи з встановлених вимог, Центр надання адміністративних послуг м. Жмеринки стає ключовим елементом для створення системи надання державних і муніципальних послуг, як за принципом «одного вікна», так і в електронному вигляді. У найближчі роки без участі Центру надання адміністративних послуг практично неможливо буде отримати державну чи муніципальну послугу. Розвиток центрів дозволить також скоротити можливі корупційні бар'єри, чітко регламентувавши перелік документів необхідних

для отримання послуги і захистивши людини від безпосереднього спілкування з чиновником, що надає послугу [3].

Ведеться робота і по оптимізації документів, які необхідно надавати громадянину для отримання послуги. Розробляються стандарти і регламенти надання послуг. Одним з напрямків дій адміністрації міста є організація роботи служб по створенню електронних баз даних. Це необхідно для спрощення отримання ряду послуг і скорочення кількості документів необхідних для отримання послуги. Маючи електронну базу даних (або можливість доступу до неї) можливо отримати ряд документів автоматично, не відправляючи заявника за довідками [4].

Підводячи підсумок всьому вищесказаному, хочеться відзначити, що на сьогоднішній день ще поки немає офіційних результатів адміністративної реформи щодо створення та функціонування Центрів надання адміністративних послуг. Можна констатувати з певною часткою обґрунтованості, що на даному етапі реформи проводяться масштабні заходи щодо забезпечення надання функцій органів виконавчої влади в електронному вигляді, вдосконалення порядку їх реалізації і побудови нової системи і структури виконавчої влади. Створюються необхідні передумови для подальшої комплексної модернізації системи державного управління та місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 76. – Ст. 3067.
2. Жмеринська міська рада. Офіційний сайт <http://zhmerinka-adm.gov.ua/>
3. Положення про Центр надання адміністративних послуг Жмеринської міської ради Вінницької області від 15.11.2016 р. № 227 <http://zhmerinka-adm.gov.ua/pages/polozhennja-tsnap>
4. Регламент Центру надання адміністративних послуг Жмеринської міської ради Вінницької області від 15.11.2016 р. № 226 <http://zhmerinka-adm.gov.ua/pages/reglament-tsnap>

Левковець І.А.
слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»
Науковий керівник: **Немирівська О.Я.**
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ДІЯЛЬНІСТЬ БАГАТОЦІЛЬОВИХ ІНСТИТУТІВ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ: ДОСВІД РЕСПУБЛІКИ СІНГАПУР

В наш час корупція стала однією з найбільш актуальних проблем сучасності, оскільки виникаючи в різних сферах людського життя вона загрожує демократії, реалізації принципу верховенства права, соціальному прогресу, національній безпеці, становленню громадянського суспільства. В загальному, під корупцією в політичній сфері можна розуміти зловживання державною владою задля власної вигоди. У рейтингу сприйняття корупції (Corruption Perception Index) станом на 2017 рік, який було складено міжнародною організацією Transparency International, наша країна посідає 130 місце з 180 можливих [2].

Існують різні напрями спрямовані на протидію корупції, одним з таких є створення антикорупційних органів. Так, в 2015 році в Україні було утворено Національне антикорупційне бюро України (НАБУ). Це державний правоохоронний орган, який попереджає, виявляє, припиняє, розслідує та розкриває корупційні правопорушення, віднесені до його підслідності, а також запобігає вчиненню нових [6].

Багато факторів впливають на ефективність діяльності даного органу, проте, задля його вдосконалення важливим є вивчення та запозичення позитивного зарубіжного досвіду впровадження та функціонування подібних інституцій. Однією з таких є Бюро з розслідування випадків корупції Республіки Сінгапур. Основним нормативно-правовим актом регулювання даної сфери є Закон «Про запобігання корупції» від 17 червня 1970 року [1].

Законодавством Сінгапуру прописано надзвичайні повноваження слідчих Бюро. Наприклад, без судового рішення вони в праві затримати і обшукати особу, підозрювану у корупційному злочині, якщо інформація про її протизаконні діяння була надана достовірним джерелом, можуть вести слідство проти її рідних і поручителів. Дієвою практикою стало надання громадянами, на вимогу слідчих, потрібної конфіденційної інформації. Відмова від співпраці зі слідством чи приховування даних карається штрафом. До суду, за корупційне порушення, притягуються будь-які громадяни, незважаючи на їх статус і ранг [3]. Для того, щоб підтримати

принцип прозорості в бізнес-середовищі Бюро розслідує корупційні порушення і в приватному секторі.

Бюро входить в систему кримінального правосуддя та тісно взаємодіє з судами та Генеральною прокуратурою Сінгапура [5]. Разом з Коледжем державної служби та Міністерством освіти проводить антикорупційні програми, навчає стратегіям боротьби з корупцією. Для більш перспективної роботи, та з метою покращення рівня правової культури, бюро співпрацює з цивільним населенням.

Цей антикорупційний орган складається з трьох департаментів: слідчий, операційний та департамент корпоративних справ, які в свою чергу поділяються на підрозділи.

Заходи спрямовані на подолання корупції в Сінгапурі застосовуються, як по відношенню до незначних правопорушень, так і до корупції на вищих рівнях. Всі чиновники та їх родини позбавлені недоторканості. В цій системі важливими є такі компоненти: незалежне правосуддя, дієві антикорупційні закони, гнучка система державного управління та ефективно застосування [4].

Бюро з розслідування корупційної діяльності слугує прикладом того, коли одне агентство зосереджує в своїх межах основні функції, що спрямовані на запобігання і боротьбу з корупцією: розроблення політики, розслідування, технічну допомогу з питань попередження, аналітичну діяльність, моніторинг, а також інформує та взаємодіє із громадянським суспільством.

Отже, можна сказати, що для української антикорупційної діяльності важливим кроком до позитивних зрушень, враховуючи практику Сінгапуру, в першу чергу, мають стати удосконалення законодавчих актів, які стосуватимуться не лише конкретно виконавців, а й їхніх близьких. А послідовне та непорушне виконання цих законів слугуватиме важливим показником запобігання і протидії такому негативному явищу як корупція.

Список використаних джерел:

1. Prevention of Corruption Act [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sso.agc.gov.sg/Act/PCA1960>
2. Transparency International. The Corruption Perceptions Index 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gtmarket.ru/ratings/corruption-perceptions-index/info>
3. Герменчук В. В. Борьба с коррупцией в Сингапуре: слагаемые успеха / В.В. Герменчук // Банкуйскі веснік, снежань. – 2011. – № 34 (543). – С. 62–66 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbrb.by/bv/articles/8938.pdf>
4. Загине́й З. А. Зарубіжний досвід створення та діяльності спеціальних антикорупційних органів: наук.-практ. посіб. / З. А. Загине́й, В. М. Драган, О. Н. Ярмиш та ін. – К.: Національна академія прокуратури України, 2015. – 314 с.
5. Офіційний сайт Бюро розслідувань випадків корупції в Сінгапурі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cpib.gov.sg/about-us/organisation-structure>
6. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>

Левковець О.А.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Бовсунівська І.В.**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ БЛАГОДІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Зважаючи на розвиток подій, що відбуваються в Україні протягом останніх років можна сказати, що сьогодні благодійна діяльність відіграє важливу роль в житті країни і відносинах між державою та громадянським суспільством, а тому дослідження в цій сфері є актуальними і потребують подальших наукових досліджень.

Підтвердженням розвитку у сфері благодійності є дослідження Британського благодійного фонду, який щорічно складає Всесвітній індекс благодійності, згідно з яким, Україна станом на 2017 рік посідає 90 місце. Для порівняння у 2012 ми займали 111 місце серед 153 країн, а у 2016 році – 106 [1].

В.О. Бакальчук підкреслює, що в Україні нормативно-правова база, що регулює благодійну діяльність є досить розгалуженою і в цілому відповідає європейським і міжнародним нормам [2]. Так, до законодавства що регулює благодійну діяльність входить Конституція України, Бюджетний кодекс України (та частина питань, що пов'язана з благодійною діяльністю), Податковий кодекс України (питання, що пов'язані з оподаткуванням доходів, та з благодійною діяльністю), Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», Розпорядження Президента України «Про сприяння благодійній діяльності в Україні» та інші нормативно-правові акти [5]. Також у 2017 році було ухвалено законопроект щодо внесення змін до Податкового кодексу, який сприятиме розвитку благодійної діяльності.

Основним документом, що визначає головні засади благодійної діяльності в Україні, здійснює правове регулювання взаємовідносин у суспільстві, спрямованих на її розвиток, є Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації».

Попри те, що законодавство у сфері благодійництва розвивається, існує низка невирішених проблем, які стримують розвиток цієї діяльності. Це і відсутність врегульованих законодавством деяких видів і форм благодійної діяльності; недостатня увага з боку держави до здійснення інформаційної політики щодо сприяння благодійності в регіонах та на всеукраїнському

рівні; складна система реєстрації благодійних організацій; недостатній контроль за діяльністю благодійних організацій та їх представників, тощо.

Для підтримки і розвитку благодійної діяльності в Україні потрібно запровадити заходи для підвищення результативності роботи благодійних організацій та фондів, розробити якісну інформаційну кампанію, яка б залучала представників бізнесу та громадськості до розв'язання соціальних проблем шляхом надання благодійної допомоги бенефіціарам, розробити довгострокові стратегії та короткострокові плани розвитку благодійної діяльності в усіх регіонах України, залучати експертні комісії, до складу яких варто віднести представників органів державної влади, приватних організацій та громадськості, для розробки теоретичних основ покращення благодійності в регіонах, контролю за їх виконанням та надання методичних рекомендацій благодійним організаціям, ініціативним групам громадян [4].

Отже, благодійність – це не тільки допомога всім хто цього потребує, а й значний внесок у майбутнє України: її здоров'я, культуру, освіту тощо.

Список використаних джерел:

1. Charities Aid Foundation [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.cafonline.org/>
2. Бакальчук В. Механізми державного стимулювання благодійної діяльності у сфері культури / В. Бакальчук / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/june2009/5.htm>.
3. Ковтун О. А. Державна політика у сфері благодійності в Україні / О. А. Ковтун. // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2011. – № 8. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2011_8_12
4. Матвеева, В. Шляхи вдосконалення державної підтримки благодійної діяльності в Україні в контексті впровадження Good Governance [Текст] / В. Матвеева // Актуальні проблеми державного управління : зб.наук. пр. – О. : ОРІДУ НАДУ, 2013. – Вип. 2 (54). – С. 192-195
5. Повстин О. В. Благодійність як інструмент реалізації державної соціальної політики / О. В. Повстин // Сталий розвиток економіки. – 2014. – № 2. – С. 26-33. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2014_2_5

Літвіненко М.С.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Євмешкіна О.Л.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

НЕКОТОРЫЕ ИСТОРИЧЕСКИЕ ЭТАПЫ СТАНОВЛЕНИЯ УКРАИНСКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ И ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ПУБЛИЧНОЙ ВЛАСТИ

Считается, что основа государственности Украины закладывалась в древние времена еще на основе племенной организации [1; 2]. Тогда у племен на территории нынешней Украины сложилось у каждого свое «княжение»: «у полян-свое, у древлян свое, у дреговичей свое». Позже некоторые племена с помощью военной силы расширили свою власть на соседние территории. Украинский историк Иван Крипякевич и Петр Музыченко приводят ссылки на арабского писателя Масуди [1; 3]. Масуди говорил о большой власти одного из древних народов на территории Украины: «Народ этот звался валинана, существовал до 11 века, князь его обладал большой властью». Крипякевич предполагает, что современное название этого народа – волыняне, город – Волынь (теперь – Городок при реке Гучве, притока реки Буг) [3]. По предположению историков, позже народы разделились на племена. Историческое значение сохранила только Киевская держава.

В VI-VIII столетии Киев – мощный торговый, культурный и военный центр. Началась эпоха экспансии. Князья Олег, Игорь, Святослав провели ряд походов на Киев, Каспий, Балканы, Кавказ для укрепления государственности, устранению торговых конкурентов и добычи коммуникационных сообщений. В сферу влияния Киева вошли Черноморские страны. Для полного владения необходимо было взять в свои руки Крым, гирла Днепра и Дуная, укрепить оборону и базу государственности. Этим занялся сын Святослава, Владимир.

При Владимире стали упорядочивать и скреплять государственные институты, хозяйство, занялись колонизационными вопросами, укреплением границ, организовали работу администрации и войск, укрепили и распространили культуру. В результате стабилизировался государственный механизм. Приступили также к укреплению власти на море, что важно для любого государства. Но возникла новая проблема – желанная колонизация новых территорий пошла не на юг к морю, а на север – в более безопасные места. Центр государства становился малолюдным, окраины чужих племен вырастали, поход к морю казался малоперспективным. Ценнейшая часть

побережья – Крым, была под влиянием Византии. Тем не менее, живая связь Киева с Черным морем оставалась. Основной пристанью на море была Олеша (ныне – Олешки возле Херсона) [3].

В XIII веке Киевское государство ослабло. В 1240 году монгольские орды напали на Киев. Киевское государство было крупнейшим в Европе – это было как проявлением его могущества, так и источником слабости. Население было немногочисленное, коммуникации несовершенные, различные земли предъявляли свои претензии. Симптомы возрождения Киевского государства наступили во втором десятилетии XIII века.

Главные государственные, политические и торговые функции Киевского государства взяло на себя Галицко-Волынское княжество (государство). Страна была расположена выгодно – на пути, связывающем Балтийское море с Черным. Галицко-Волынское государство сохранило территориальное единство, развило торговлю, боролось с боярской олигархией, заложило основу для выполнения широких государственных задач. В администрации и войске использовались западные стандарты. Поскольку Галицко-Волынское государство объединяло этнографически украинские земли, в нем сильнее сохранилась украинская культура и основы идентичности. Галицко-Волынское государство выполнило основную задачу – на целое столетие обеспечило существование украинской государственной организации.

Галицко-Волынское государство потеряло независимость и попало под влияние Литвы вследствие решений боярского олигархата. Литва завела в Украине централизованный принцип управления, забрала власть из рук украинских князей и передала ее своим наместникам. Стремления к созданию самостоятельной украинской государственной жизни пресекались.

Новый период борьбы за государственность настал с развитием козаччины, создания казацкой территории на левобережье и восстания 1648 года. После Зборовского договора стали реализовываться иные правила публичного управления [1]. Технику государственного управления пытались создать на старых запорожских принципах. Орган сечевой народной власти – Рада – не выдержал испытание. По словам историков, Рада стала напоминать бунтарское собрание [3]. Богдан Хмельницкий стал собирать ее тогда, когда необходимо было всенародным собранием санкционировать какое-нибудь решение. Функции Генеральной Рады перешли к Раде старшин – совещательному органу. Последнее слово имел гетьман. Административная власть принадлежала военным старшинам, территорию государства поделили на полки и сотни. Власть носила исполнительный (наказательный) характер из-за того, что полковники и сотни распоряжались и использовали прежде всего военную силу. Судебная власть была объединена с административной и не являлась независимой. После смерти Хмельницкого в системе украинской государственности начались потрясения, война с Московщиной, разгром Запорожской сечи.

Итак, на различных исторических этапах в Украине реализовывались разные принципы публичного управления. Наиболее успешными считаются

періоди, коли країна будувала механізм управління самостійно, без тиску чи прямої інтервенції з боку інших держав.

Список использованных источников:

1. П.П. Музыченко. История государства и права Украины. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://history.wikireading.ru/399443>.
2. Междисциплинарные исследования раннепалеолитических стоянок Украины и юга России: археология, геология, хронология, реконструкция палеосреды и миграции древнейших гоминид. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://paleo.org/13_06_90427.html.
3. И.П. Крипьякевич. История Украины. – Львов, 1990 – 520 с.

Масло В.В.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Коврига О.С.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТАЛАНОВИТОЇ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Інтелектуальний потенціал суспільства, представлений тими, хто досяг успіхів в обраних спеціальностях і зумів утілити їх у професійних можливостях, що є головним двигуном прогресу в усіх сферах діяльності суспільства й держави. Ось чому виникає потреба в підтримці та розширенні кордонів інтелектуального потенціалу ХХІ ст. Пріоритетним напрямом державної політики в Україні є підтримка обдарованих і талановитих дітей, студентства й талановитих молодіжних лідерів та активістів, як потужного потенціалу в умовах творення майбутнього країни.

Актуальність теми дослідження полягає у виявленні основних проблем в державній підтримці обдарованих молодих людей та у створенні для них соціального середовища, яке було б сприятливим для сформування їх, як особистостей з високим рівнем творчого потенціалу і здібностей. Бо саме молодь дає надію на краще майбутнє, презентуючи країну своїми ідеями й інноваційним потенціалом на міжнародній арені та формує її імідж [1, с. 46-57].

До аналізу проблематики щодо впровадження та регулювання державної політики розвитку підтримки молодих спеціалістів зверталися вчені та фахівці різних наукових галузей: С. Злупко, В. Васильченко, В. Петюх,

М. Махсма, Р. Шабанов, В. Андрущенко, Г. Берегова, Д. Дзвінчук, П. Дракер, М. Згуровський, В. Зінченко, К. Корсак, О. Голобуцький, В. Даніл'ян, А. Колодюк, В. Лях, Є. Макаренко, О. Маруховський, В. Руденко, О. Шевчук, А. Ярошенко, М. Михальченко, А. Новіков, А. Сбруєва, Ф. Уєбстер, Є. Бородін, М. Головатий тощо [3].

Права й обов'язки молоді закріплені Конституцією України. Починаючи з 1992 року законодавчу та нормативно-правову основу з актів, Положень і програм, які функціонують на території України складають Закон України «Про вищу освіту» (2014), Положення «Про гранти Президента України для обдарованої молоді», національна програма «Діти України», «Програма розвитку обдарованих дітей та молоді», укази Президента України про підтримку обдарованих дітей тощо. Вони створені з метою надбання інтелектуального потенціалу громадськості; забезпечення умов для індивідуального вдосконалення й саморозвитку кожної особистості та підготовки талановитої молоді до інтеграції у світовий освітній простір.

Проте, необхідно зазначити, що теперішній етап підготовки талановитої молоді в школах, вищих навчальних закладах відбувається в інших умовах, навіть у порівнянні з минулими роками. Конфлікти, війна, виснаження екологічних ресурсів та глобалізація в цілому викликають страх за майбутнє зменшують активність та зацікавленість, спантеличують.

Не менш важливою є підтримка молодих вчених, науковців, звичайних студентів, які щойно закінчили навчальний заклад. Державна фінансова підтримка не розрахована на задоволення потреб у просуванні наукових досягнень, молоді доводиться самим шукати способи залучення коштів на розробку того чи іншого проекту, писати гранти, віднаходити спонсорів. Таке відношення викликає обурення та віддачу своїх ідей за межі країни та міграцію. Українські розробники, технологи, науковці – відомі своїми ідеями на весь світ, проте і поціновувачами їх досягнень є іноземні країни, в які запрошуюють працювати таких спеціалістів.

З 1992 року в Україні функціонує Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» (поточна редакція 2006 року). За нею визначено термін, який закріплює підтримку молодого покоління зі сторони українського правління – це державна молодіжна політика [2].

Державна політика забезпечення розвитку талановитої української молоді має складну структуру та містить в собі велику кількість різноманітних елементів. Для її реалізації виникає необхідність утворення спеціальних органів та фінансування. Така політика націлена на всю молодь, незалежно від гендерних чи духовних вподобань, та на ідеї, які вона зможе реалізовувати в усіх сферах громадського життя [4, с. 20].

Провідні іноземні країни реалізують державну молодіжну політику через державні та міждержавні регіональні програми. Зазвичай програми цього напрямку включають: перспективи розвитку та самореалізації в будь-якій обраній професійній сфері активним обдарованим спеціалістам; зайнятість молодого покоління та запобігання безробіттю; освіту, професійну підготовку, перепідготовку молоді тощо. Цікаво те, що державна молодіжна

політика за кордоном заснована й в багатьох речах ґрунтується на наданні гарантій молодому поколінню, створенні відповідного середовища для розвитку їхніх здібностей й самореалізації [3].

Тому, на наш погляд, нормативно-правові, законодавчі документи, які стосуються сфери забезпечення розвитку та підтримки талановитої молоді України, повинні реалізовуватися на основі безпосереднього реформування системи державної політики, для підвищення іміджу та значущості українських талантів серед провідних країн світу.

Список використаних джерел:

1. Грищук Ю.В. Підтримка обдарованої учнівської молоді: нормативно-правовий та соціально-педагогічний аспекти / Ю.В. Грищук /. – Київ, 2014. – С. 46-57.
2. Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні від 03.03.2006, підстава – 3421-IV» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2859-12>.
3. Луценко С.М. Особливості реалізації молодіжної політики в Україні та за кордоном: управлінський аспект [Електронний ресурс] / С.М. Луценко /. -2016 – Режим доступу до ресурсу: http://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol4/23_2016.pdf
4. Сторожук Р.П. Державна молодіжна політика в контексті європейського вибору України: механізми / Р. П. Сторожук /. – Одеса, 2007. – 23 с.

Максименко М.М.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Коврига О.С.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ

Із розвитком ринкових відносин особливо гостро постало питання забезпечення соціальних прав. Це відбувається тому, що ринкова економіка передбачає функціонування не тільки ринку товарів, капіталу, але і ринку праці.

Захист працездатних осіб, непрацездатних, людей похилого віку, дітей та підтримка кожної людини, яка втратила джерела засобів до існування з незалежних від неї причин, є загальновизнаною домінантою державотворення в цивілізованому суспільстві і знаходить своє правове закріплення в законодавчих та інших нормативно-правових актах [1, с. 13].

Соціальна політика визначається науковцями як система управлінських, регулятивних, організаційних, саморегулятивних заходів, дій, діяльності

суб'єктів, що здійснюється на основі певних принципів і засад та спрямована на забезпечення оптимального функціонування і розвитку соціального буття, зокрема соціальних відносин, умов для їх самовідтворення та самодостатності [2, с. 68].

Серед необхідних умов державного регулювання соціального захисту є: належне урядування; соціальна справедливість; політична стабільність; необхідний рівень національної безпеки; висока оплата й гідні умови праці для працездатних і гарантований належний рівень життя для непрацездатних осіб; високий рівень зайнятості; якісні та доступні урядові послуги (освіта, медицина, догляд); гендерна рівність; конкурентоспроможна економіка; системність у реформуванні системи соціального захисту населення, відсутність корупції.

Політика держави з питань соціального захисту формується, в першу чергу, на законодавчому рівні. За роки незалежності України прийнято значну кількість законів, указів Президента та інших нормативно-правових актів з питань соціального захисту населення України. Сьогодні правовий простір у цій сфері регулюється більше, ніж двомастами нормативно-правовими актами [3, с. 57].

Система управління соціальним захистом людини і громадянина в Україні перебуває в стадії становлення і розвитку, тривають пошуки її оптимальної структури, основних функцій, провідних напрямків діяльності на різних рівнях, удосконалюється законодавство.

Список використаних джерел:

1. Бородецька Н. П. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми. Монографія. – Донецьк: Янтар, 2001.
2. Бошня Д.П., Грішкова О.А. Основи економіки праці: Навчальний посібник. – 3-тє вид. – К.: Знання – Прес, 2002. – 313 с.
3. Іванова О.Л. Соціальна політика : теоретичні аспекти. – К.: Академія, 2003. – 107 с.

Мінєєв О.О.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Бовсунівська І.В.**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

РЕБРЕНДИНГ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Розгляд проблематики ребрендингу державного контролю представляє собою актуальне питання для вітчизняної науки. Вказане, зокрема, пов'язано з новою віхою у розвитку української системи публічних закупівель, яка настала після подій Євромайдану і пов'язана з підвищенням вимог до їх прозорості і транспарентності. Відповідним чином означене безпосередньо впливає на державний контроль над публічними закупівлями у напрямі його ребрендингу.

Публічні закупівлі є сукупністю суспільних правовідносин, що виникають у процесі реалізації замовником публічних потреб у товарах, роботах і послугах за публічні кошти у порядку, встановленому законодавством України. Система публічних закупівель об'єднує між собою закупівлі суб'єктами природних монополій, державними корпораціями (державними підприємствами тощо), «державні» (проводяться органами влади) та місцеві (муніципальні, комунальні) закупівлі проводяться здебільшого органами місцевого самоврядування і у більшості для задоволення суспільних потреб конкретної територіальної громади.

Закон України «Про публічні закупівлі» був прийнятий в 2016 році на виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Коаліційної угоди, Указу Президента «Про стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» щодо впровадження електронних закупівель, а також статті 153 глави 8 (Державні закупівлі) розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однією сторони, Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони, в частині імплементації Директив 2014/24/ЄС і 2014/25/ЄС [1].

Прийняття Закону України «Про публічні закупівлі» передбачало можливість впровадження прозорості процесу від планування до постачання товару, забезпечення доступності для аналізу та контролю громадськістю, оперативності та ефективності оскарження, підвищення професійності закупівельників, оптимізацію функції Уповноваженого органу у сфері державних закупівель, удосконалення правил та умов здійснення державних

закупівель, створення додаткових умов для подолання корупції, сприяння імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [1].

Сферу застосування нового Закону про публічні закупівлі визначають за такими критеріями: а) щодо замовників, за умови, що вартість предмета закупівлі товару (товарів), послуги (послуг) дорівнює або перевищує 200 тис. грн., а робіт – 1,5 млн. грн.; б) щодо замовників, які здійснюють діяльність в окремих сферах господарювання, за умови, що вартість предмета закупівлі товару (товарів), послуги (послуг) дорівнює або перевищує 1 млн. грн., а робіт – 5 млн. грн.

Процедура відкритих торгів базується на принципі відкритості та рівного (недискримінаційного) доступу до закупівель усіх учасників, утім, із обов'язковим застосуванням системи електронних закупівель та проведенням електронного аукціону [2].

Мета контролю у сфері публічних закупівель полягає у своєчасному виявленні відхилень від прийнятих стандартів, порушень принципів законності, ефективності, доцільності й економічності управління фінансовими ресурсами. Це систематичне спостереження за розпорядником державних коштів у процесі придбання ним товарів, робіт, послуг належної якості, у необхідній кількості, у потрібний час, за прийнятною ціною, у відповідного постачальника за державні кошти з метою забезпечення добросовісної конкуренції серед учасників, відкритості та прозорості на всіх стадіях закупівлі, а також об'єктивної та неупередженої оцінки конкурсних пропозицій [3].

Доцільно розуміти ребрендинг як спосіб залучення додаткової уваги до товару чи послуги, як інформаційний привід для комунікації з цільовою аудиторією. Тривалий час в Україні не приділяли належної уваги щодо залученню учасників до процесу публічних закупівель. Сьогодні питання урізноманітнення економічних суб'єктів, що беруть участь у публічних закупівлях, є одним з найбільш гострих проблем, так як кількість правопорушень та зловживань у цій сфері росте, а ринок публічних закупівель за своєю ємністю є досить значним, то проблеми, що виникають на ньому, позначаються на стані інших галузей, на якості державного управління, тощо. Тому в останній час і уряд, і вчені почали приділяти більше уваги ребрендингу контролю закупівель зі сторони держави.

Досвід світової економіки показує, що в розвинених країнах держава займає активну позицію у здійсненні контролю за роботою господарюючих структур. Найбільш жорстко контролюється ефективність використання майна і коштів на державних підприємствах і в бюджетних установах. Тож, коли Закон України «Про публічні закупівлі» запровадив вимогу дотримуватись закупівельних принципів в усіх закупівлях, незалежно від їх вартості, необхідно модернізувати порядок здійснення контролю в сфері публічних закупівель та визначитись із його результативністю і можливістю впливати на механізми ефективного проведення процедур закупівель та економії державних коштів.

У цьому контексті ключовим аспектом є стимулююча функція держави на відміну від власне контролюючої, якщо можна так сказати «каральної» функції, пов'язаної зі встановленням жорстких правил у сфері публічних закупівель.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про публічні закупівлі» від 25 грудня 2015 р. № 922-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 9. – Ст. 89.
2. Сошников А. О. Теоретичні засади здійснення публічних закупівель / А. О. Сошников // Часопис Київського університету права. – 2015. – № 3. – С. 221-226.
3. Щукін О. М. Контроль у сфері державних закупівель / О. М. Щукін // Юридична наука. – 2014. – № 7. – С. 29-38.

Мосейчук А.Д.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Немирівська О.Я.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Суттєвого вдосконалення потребує територіальна організація влади, реформування якої має бути спрямоване на підвищення ефективності управління суспільним розвитком у просторовому вимірі.

Децентралізація публічної влади, яка була розпочата в 2014 році, передбачає прийняття низки нормативно-правових актів, які дозволяють впорядкувати адміністративно-територіальний устрій, розділити компетенції органів влади, наповнити їх необхідними ресурсами – кадровими, фінансовими, інфраструктурними, і встановити систему контролю як елемент відповідальності цих самих органів влади.

Спосіб територіальної організації держави, що характеризується певною формою конституційно-правових відносин між державою в цілому та її складовими частинами, виявляється в особливостях правового статусу адміністративних одиниць та розподілу владних повноважень між центральними і місцевими органами влади [2, с. 17].

Надійним повинно стати місцеве самоврядування, тим самим зміцнивши фундамент народовладдя. Принципово важливим є розширення повноважень

місцевих рад, максимальне усунення бюрократичного апарату від вирішення питань розвитку територіальних громад.

Територіальна організація влади в Україні реалізується через систему «політичного та економічного двовладдя», де діють призначені з центру місцеві державні адміністрації й обрані населенням органи та посадові особи місцевого самоврядування.

Конституція України містить розділ 9, присвячений питанням територіального устрою України. Так, ст.ст. 132, 133 містять норми прямої дії щодо основних засад формування внутрішньої територіальної організації держави. Саме відповідно до територіального устрою держави і відбувається формування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а отже і реалізується місцева публічна влада [1].

Основними засадами територіального устрою України можна назвати, цілісність та єдність державної території; поєднання централізації та децентралізації у здійсненні державної влади; збалансованість і соціально-економічний розвиток регіонів, з урахуванням їх історичних, географічних, екологічних, економічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій.

Одним з найважливіших питань в Україні продовжує бути реформа децентралізації на всіх рівнях – національному, регіональному, місцевому. В зв'язку з цим настійливо рекомендується Фондом Східна Європа громадським організаціям продовжувати працювати на підтримку та експертний супровід реформи, включаючи залучення ресурсів, розробку стратегій розвитку та реалізацію програмних заходів.

Необхідно конкретно врегулювати межі повноважень та обов'язків органів місцевого самоврядування та районних рад. Про всі внесені поправки до законодавства чи новаторства в сфері децентралізації, необхідно інформувати населення і вести роз'яснювальні розмови на місцях, оскільки будь-які неусвідомлені зміни викликають паніку і зневіру в тому, що реформа може принести свій позитив.

Для розробки високоякісних інформаційних матеріалів, як електронних, так і друкованих, рекомендується створити збірник кращих практик, а саме як міжнародних, так і національних, в галузі реформи децентралізації, зробивши його доступним для широкого кола користувачів.

Впровадження реформи децентралізації сприяє розвитку потенціалу керівництва та працівників об'єднання територіальних громад. Заходи в цій галузі мають включати такі питання, як стратегічне планування, управління ресурсами, управління проектами, залучення коштів тощо.

Система територіальної організації влади потребує удосконалення з метою підвищення ефективності управління суспільним розвитком на відповідній території.

Публічні послуги повинні надаватися відповідно до державних стандартів з урахуванням необхідності забезпечення.

Загалом, важливим є розуміння того, що в процесі децентралізації публічної влади та територіальної її організації повноваження передаються

державою органам місцевого самоврядування, що діють на тому рівні адміністративно-територіального устрою, на якому можливо і доцільно їх здійснювати з огляду на кадровий, фінансовий, інфраструктурний потенціал та ресурси, необхідні для реалізації повноважень на такому рівні.

Список використаних джерел:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» від 01 квітня. 2014 р. № 333-р // Офіційний вісник. – 2014. – № 30. – С. 18.

2. Україна: адміністративно-територіальний устрій : станом на 1 січ. 2012 р. / Верховна Рада України ; [відп. ред. Г. П. Скопненко ; упоряд. В. І. Гапотченко]. – К. : Парламент. вид-во, 2012. – 784 с. : іл. – ISBN 978-966-611-865-6

Омельченко А.С.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Шмагун А.В.**

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

РОЗВИТОК ЗАСАД РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Подальший ефективний розвиток України неможливий без проведення структурних реформ та нової якості публічної влади, що можливо зробити за допомогою децентралізації та удосконалення моделі державного управління, перегляду засад функціонування місцевого самоврядування, яке дало б змогу досягти стійкого економічного ефекту, відповідає б сучасним вимогам і сприяло б забезпеченню ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування та територіальних громад в Україні.

У 2014 р. започатковано реформу публічної влади та територіальному рівні, коли Урядом було схвалено Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (далі – Концепція) [1]. Метою Концепції стало визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів

громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад.

Основні нововведення Концепції включають:

- реальне запровадження принципу субсидіарності і наділення громад максимально широким колом повноважень;
- ліквідацію державних адміністрацій і перехід до державних представництв з виключно контрольно-наглядовими і координаційними функціями;
- передачу виконавчих функцій від місцевих адміністрацій виконавчим органам рад відповідного рівня;
- формування спроможних територіальних громад шляхом їх об'єднання;
- забезпечення повсюдності місцевого самоврядування з уточненням трирівневої структури адміністративно-територіального устрою України;
- сприяння участі громадян у прийнятті місцевих рішень та розвиток безпосередньої демократії;
- надання територіальним громадам права розпоряджатися земельними ресурсами в межах своєї території, сприяння співробітництву територіальних громад [1].

18.06.2014 р. Уряд затвердив План заходів з реалізації Концепції. Водночас, незадовільне практичне впровадження її положень не дозволяє успішно здійснити реформу, зумовлює неефективність витрачених на неї зусиль та ресурсів, а система місцевого самоврядування, яка згідно зі ст. 140 Конституції України є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [2], на сьогодні не задовольняє потреб суспільства.

Список використаних джерел:

1. Концепція реформування місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
2. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної ради України 28 червня 1996 р. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.

Плива В.В.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Коврига О.С.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ЗАВДАННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Ефективність економіки будь-якої країни залежить значною мірою від стабільного збалансованого розвитку регіонів, який можливо досягти шляхом впровадження ефективної регіональної політики, реформування діючої в Україні системи публічного управління, в тому числі на регіональному рівні.

Реформування системи регіонального управління у розвинутих країнах світу у посткризовий (після 2008 р.) період відбувається шляхом децентралізації, розширення функцій та повноважень регіонів у вирішенні питань територіального розвитку, підтримки становлення дієвого місцевого самоврядування. Наразі такі тенденції відповідають демократичним принципам внутрішньої та зовнішньої політики держав – лідерів світового розвитку [1].

Принципи децентралізації управління на регіональному рівні покладено в основу Європейської хартії місцевого самоврядування, що поширює її засади на всі категорії територіальних органів самоврядування – як місцевих, так і регіональних. Підтримують ідею децентралізації і українські вчені, зазначаючи, що надмірний централізм не зміцнює держави, а веде до недієздатності державного апарату та фактичної девальвації конституційних норм [2].

При цьому, реформа не може обмежуватися лише удосконаленням структури і повноважень державних органів виконавчої влади на центральному і місцевому рівнях. Вона повинна передбачати цілий комплекс перетворень у системи державного управління і місцевого самоврядування, адміністративно-територіального устрою країни, розв'язуючи зокрема такі завдання:

– створення ефективної організації виконавчої влади як на центральному, так і на місцевому рівнях управління;

– формування сучасної системи місцевого самоврядування, спроможної вирішувати комплекс місцевих проблем та забезпечувати сталий розвиток територій, на яких вони утворені;

- запровадження нової ідеології функціонування місцевої влади як діяльності щодо забезпечення реалізації прав і свобод громадян, надання якісних і доступних публічних послуг на засадах відкритості та прозорості;
- організація професійної, політично нейтральної та відкритої публічної служби та, відповідно, створення сучасної системи підготовки та перепідготовки управлінських кадрів;
- запровадження раціонального адміністративно-територіального устрою [3].

Список використаних джерел:

1. Реформування державного управління регіональним розвитком: стан, проблеми, перспективи. – К.: НІСД, 2012. – 56 с.
2. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні: Кол. монографія/ В. О. Антоненко, М. О. Баймуратов, О. В. Батанов та ін., За ред. : В. В. Кравченка, М. О. Баймуратова, О. В. Батанова. К. : Атіка, 2007. – С. 705.
3. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 22 липня 1998 р. № 810/98. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/810/98>

Поляков О.О.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Коврига О.С.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Нестабільність державної політики у сфері вищої освіти, а іноді і непослідовність певних державних заходів ускладнює формування адекватної реакції на глобалізаційні процеси внутрівузовського інституційного середовища, не кажучи вже про інституційні механізми. Їх дезорганізація проявляється у фактичній деінституціоналізації кожної з кваліфікацій, невизначеності орієнтирів її змісту та процедур її присвоєння у ВНЗ, в деформаціях системи управління університетом в цілому і його академічною діяльністю, падіння якості освіти, призводить до наступних негативних наслідків: багатоваріантність, непослідовність і протиріччя кваліфікацій і рівнів вищої освіти дезорієнтує всі основні внутрівузовські групи інтересів [1].

Найбільш складна і деформована організаційна структура управління склалася в тих університетах, де в радянські часи отримувалися значні обсяги фінансування, а сучасні тенденції посилені за рахунок розмірів і територіальної роздробленості підрозділів і консервативності керівних структур. У більшості випадків університет позбавляється не тільки академічної, а й фінансової цілісності, аж до передачі не завжди чітко описуваних проректорських функцій топ-менеджерам, що є відповідальними за функціонування окремих підрозділів або їх сукупностей, установа різних систем оплати праці в різних підрозділах залежно від ступеня їх успіху на ринку, на тлі непрозорих принципів розподілу засобів основного фонду. Тим самим спотворюється структура управління університетом в цілому і академічною діяльністю особливо.

Низька мотивація до спільної діяльності з інтеграції освіти і науки на рівні топ-менеджменту закріплювалася ізоляцією викладачів і вчених, перетворюючи перших переважно в ретрансляторів все рідше оновлюваного знання, а по-друге позбавляючи можливості розширеного відтворення свого наукового потенціалу.

Тим часом зростання обсягу педагогічних доручень, неоптимальна організація потоків і груп, їх розподіл і різні обсяги годин, що виділяються для одних і тих же дисциплін рівня спеціаліста, бакалавра з урахуванням зростаючих «контрактних» груп збільшували аудиторне навантаження викладачів. Поєднуючись з низькою заробітною платою, це призводило до оцінки ними наукової роботи як необов'язкової і формальної частини праці, час, сили і кошти на яку ставало виділяти все важче. Наслідком такої ситуації стала формалізація наукового керівництва аспірантами, що у вишах частіше здійснювалася професорами, далеко не завжди залученими в діяльність науково-дослідних підрозділів, і низька активність публікації. Все це в сукупності призвело до подальшого падіння українських ВНЗ в міжнародних рейтингах.

Відсутність системи цілей академічної політики по відношенню до багаторівневої вищої освіти, багатоваріантність, непослідовність, ускладнення видів доступу до них і термінів їх освоєння, їх розподілу між різними підрозділами ВНЗ призводить до невиправданого обтяження управлінської вертикалі в сфері освітньої діяльності навіть у провідних університетах країни, зростанню трансакційних витрат взаємодії між підрозділами ВНЗ і ректорату.

Управлінню науково-освітньої діяльності доцільно передати традиційні функції управління наукових досліджень, але додати до них кадрову роботу з викладачами та дослідниками, формування груп кадрового резерву, організацію розробки критеріїв оцінки якості діяльності професорсько-викладацького складу і дослідників, а також заходів фінансового і нематеріального стимулювання їх роботи і максимальну інтеграцію в освіту і дослідження. Управління забезпечення якості має контролювати діяльність управління по роботі зі студентами та управління науково-освітньою діяльністю та її відповідність університетської локальної нормативно-

правової документації, розробляти пропозиції щодо програмної політики університету в цілому і забезпечувати успішне проходження ОПП університету процедур державної та міжнародної акредитації.

Зрозуміло, такий функціонал передбачає не тільки гідний рівень оплати професорсько-викладацького складу і співробітників управлінь ректорату, але і їх високий інтелектуальний потенціал: на ці посади доцільно призначати як мінімум кандидатів наук з досвідом роботи. Кандидатури начальників управлінь доцільно затверджувати рішенням комісії Вченої ради відповідного профілю, на яких також передбачаються регулярні звіти про діяльність управлінь.

Запропонована нами структура дозволить мінімізувати трансакційні витрати внутрішньовузівського механізму управління, поліпшити прозорість внутрішньовузівського інституційного середовища, сприятиме більш ефективному використанню бюджетних і позабюджетних коштів ВНЗ, сформуванню кваліфікації як компонент інституційного механізму багаторівневої вищої освіти в провідних університетах України, зробити їх порівняльними з системою кваліфікацій єдиного простору вищої освіти (European Higher Education Area) та єдиного наукового простору (European Research Area) і максимально чіткими і прозорими орієнтирами для основних стейкхолдерів вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://guonkh.gov.ua/content/documents/16/1517/Attaches/4455.pdf>. – 13.08.2013 р.

Полурез О.В.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Немирівська О.Я.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування

ТНУ імені В.І. Вернадського

ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Гендерна політика в системі державної служби України має спрямовуватися на забезпечення збалансованої участі жінок і чоловіків у прийнятті рішень, що сприятиме формуванню нового світогляду щодо ролі жінки у сфері управління, а відтак, утвердженню гендерної рівності. А як

зазначено в Стратегії державної кадрової політики на 2012–2020 роки, забезпечення гендерної рівності є одним із першочергових завдань реалізації державної кадрової політики [3].

Отже, проблема формування та реалізації дієвої гендерної політики в українському суспільстві загалом та у сфері державної служби зокрема є на сьогодні актуальною і потребує свого розв'язання [2].

У нашому ж суспільстві загалом та в системі державної служби зокрема про гендерну рівність та рівність жіночої і чоловічої статі ще говорити передчасно. Скоріше можна вести мову про гендерний розрив – розрив у будь-якій галузі між жінками і чоловіками (у тому числі й у державному управлінні) з точки зору їхньої участі, можливостей тощо. Крім того, в Україні залишається поширеним таке явище, як гендерна сліпота і велике значення мають гендерні стереотипи, що є перешкодами на шляху побудови гендерно збалансованого суспільства.

Під гендерною сліпотою слід розуміти ігнорування гендерних вимірів у процесі реалізації кадрової політики, під час розробки політичних і соціальних програм, у проведенні наукових досліджень, підготовці інформаційних матеріалів [1].

Список використаних джерел:

1. Левченко К.Б. Державне управління процесами формування гендерної політики в Україні: теоретичні проблеми // Український соціум. – 2004. – № 3 (5). – С. 56-60.
2. Левченко К.Б. Права жінок: зміст, стан та перспективи розвитку: Монографія. – Х.: Вид-во НУВС, 2001. – 348 с.
3. Указ Президента України «Про Стратегію державної кадрової політики на 2012 – 2020 роки» від 01.02.2012 р. № 45/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/45/2012>

Роговий Д.В.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Євмешкіна О.Л.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ МІЖ ЄС ТА НАТО НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ: НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

За останні чверть століття Західний світ разом з Україною став перед імовірно найбільшою загрозою – загрозою безпеці європейського

континенту: війна на території Донецької та Луганської областей, незаконне вторгнення російських військ на територію Автономної Республіки Крим, і як результат – анексія. В часи досить нестабільної ситуації Україна змушена відстоювати свою землю самотужки. Проте, за роки незалежності українська армія була майже знищена. Це можна побачити на прикладі війни на сході України, що розпочалась в 2014 році: застаріла техніка, дефіцит якісної зброї в армії. В роки незалежності в Україні була активно поширена пропаганда того, що ніхто не нападе на країну, а питання вступу та співпраці з НАТО було досить заідеологізованим, а не загальновідомим. Нині Україна вкотре виборює право на незалежність, на захист своєї землі, прав, свобод, роблячи вибір на користь Європейського союзу та повноцінного вступу і членства в НАТО [1].

До питань взаємовідносин між ЄС та НАТО в своїх працях звертаються такі українські дослідники, як О. І. Шаблій, О. В. Баган, О. М. Паламарчук, В. А. Ткаченко, В. Р. Колодко, В. Б. Гриньов, А. І. Грищенко та інші. Такі закордонні науковці, як А. Мошес, В. Гжегож, З. Бжезинський приділяють значну увагу аналізу геополітичного положення та міжнародних відносин за участю України. Метою нашої публікації є узагальнення процесу взаємовідносин між ЄС та НАТО на сучасному етапі розвитку.

Україна, як невіддільна частина європейського континенту та Європи, орієнтується на провідні моделі соціально-економічного розвитку, які діють в європейських країнах. Сфера діяльності ЄС та НАТО настільки широка, що охоплює всі сторони суспільного життя, а також питання розвитку та ефективності. Співробітництво нашої країни з ЄС сприятиме поширенню на територію України зони загальноєвропейської політичної стабільності, безпеки та демократії, а також уникненню нових ліній поділу на континенті [4].

Процес співпраці України з НАТО є досить широким та різноплановим. У положеннях Хартії про особливе партнерство між Україною та НАТО передбачено консультації в економічній сфері та в сфері безпеки, а саме: проведення навчання, інструктування та планування у разі надзвичайних ситуацій цивільного характеру [2]. Членство в НАТО вплине на розвиток країни як стабільної, демократичної держави, яка поважає права людини, не допускає втручання в економічні відносини ринку. Участь України в НАТО буде сприяти модернізації Збройних Сил (обладнання, навчання солдатів і т.п.), а також уможливить користування найвищими стандартами військової організації та досвідом інших країн у сфері військової справи [3].

Отже, наступним пріоритетом української політики має бути ширше співробітництво з НАТО та ЄС, що стане передумовою для прискорення економічного розвитку, модернізації та розбудови України як демократичної й міцної держави в центрі Європи.

Список використаних джерел:

1. Закон України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII, реалізація Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5

2. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору. «Голос України», 1997, від 11 липня

3. Relations with Ukraine [Електронний ресурс]. URL: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_37750.htm

4. Ukraine – European Union relations [Електронний ресурс]. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ukraine%E2%80%93European_Union_relations

Рубан Є.І.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Бовсунівська І.В.**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

РОЗВИТОК КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДІ В ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ

Сьогодні в українському суспільстві відбувається процес зміни управлінських поколінь. Унаслідок біологічного віку та соціальних причин вирішувати нагальні проблеми державного розвитку належить передусім молоді. Залучення до системи управління молодих, професійно та морально підготовлених кадрів може стати одним із важливих чинників підвищення ефективності державного механізму.

Політика у сфері управління кадрами державної служби характеризується застосуванням неефективних напрацьованих за радянський період методів роботи з персоналом, які вже застаріли, консервативністю, неволодінням сучасними технологіями управління кадрами, що призводить до «непривабливості» державної служби як для професійних кадрів, так і для молоді. Водночас така ситуація сприяє певним деформаціям поведінки державних службовців, зокрема, зловживанню владою, корумпованим діям, спрямованості на «служіння» керівникові, формуванню в державних службовців психології «другорядності» тощо.

Важливість проведення дослідження у зазначеному напрямі зумовлена необхідністю додаткового вироблення шляхів удосконалення реалізації державної кадрової політики, розробки більш чітких моделей її правового, економічного, організаційного та освітньо-інформаційного забезпечення [1, с. 34].

Отже, нині основним фактором формування кадрового потенціалу державної служби є підготовка державних службовців. Питання підготовки фахівців державної служби розглядаються на наукових конференціях,

семінарах, практикумах тощо. Дійсно, якісний кадровий потенціал, у тому числі потенціал державної служби, сформувати без освіти неможливо, однак навчити будь-яку людину управлінським навичкам, зокрема, швидко приймати рішення, рішучості, акуратності, впевненості, увазі до дрібниць, неможливо. Крім того, не кожен фахівець після здобуття спеціальної освіти з державного управління буде працювати на державній службі. Тому стверджувати про пріоритетну роль освіти у процесі формування кадрового потенціалу, у тому числі державної служби занадто передчасно.

Вирішити складні завдання сьогодення здатна лише «нова» генерація державних службовців, яка наразі вчиться «по-новому» та отримує «нові знання». На жаль, сьогодні не приділяється належна увага питанню перенавчання (отримання нових знань) уже існуючих кадрів державної служби, які в даний час працюють в органах виконавчої влади. Основними напрямками роботи щодо підготовки державних службовців має бути передусім перекваліфікація (перенавчання) державних службовців, що сьогодні працюють в органах виконавчої влади і виконують завдання, що покладені на них державою.

Для професійного відбору має значення весь спектр потенційних можливостей та характеристик людини і тому потрібно застосовувати всі можливі методики для визначення цих можливостей. Тобто у процесі професійного відбору необхідно звертати увагу не лише на формальні характеристики людини, оскільки таким чином не можливо виявити майбутній потенціал особистості, її здатності. При формуванні кадрового потенціалу держслужбовців України потрібно враховувати й особистісний потенціал людини. Оскільки з часом умови та характер праці змінюється і для цього людині теж необхідно змінюватися, удосконалюватися [2].

В ідеалі основними складовими потенціалу людини при вступі на державну службу мають бути розвинуті інтелектуальна, культурна та моральна складові. Завдяки інтелектуальному потенціалу фахівець зможе швидко навчатися новому, реалізовувати знання на практиці. Культурний і моральний потенціали нададуть можливість цьому спеціалісту сформувати ставлення до своєї професії, оточуючих, професійних обов'язків. Однак не можна гарантувати, що такий «ідеальний» спеціаліст досягне певного рівня розвитку свого кадрового потенціалу, зможе ефективно, якісно, професійно здійснювати свою діяльність, нести відповідальність за прийняті рішення. Тому кадровий потенціал державного службовця повинен мати найголовніше – здатність працювати на державній службі для процвітання держави, зміцнення добробуту її громадян, а також здібності до самовдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Кадрова політика і державна служба : навч. посіб. / С. М. Серьогін, Н. Т. Гончарук, Н. А. Липовська [та ін.] ; за заг. ред. С. М. Серьогіна ; Нац. акад. держ. упр. При Президентові України, Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2011. – 352 с.

2. Стратегія державної кадрової політики – визначення послідовності дій щодо розвитку людського потенціалу : матеріали прес-служби Нацдержслужби України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://nads.gov.ua/sub/kiev/ua/publication/content/35217.htm?s398224032=48d9c56119bf6adbe1d43248a5ff3474>.

Бурбика (Щербакова) В.І.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Немирівський Я.В.**

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується постійним підвищенням ролі інформаційних ресурсів в усіх сферах його життєдіяльності, особливо в галузі управління на рівні місцевого самоврядування. Сьогодні стає все більш актуальною необхідність зміни поглядів посадових осіб місцевих органів влади на проблему створення і функціонування інформаційної інфраструктури, відхід від вузького розуміння потреб інформаційного забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування. Від посадових осіб місцевого самоврядування учасники громадянського суспільства очікують ефективного використання інформаційних технологій у професійній діяльності, адаптації та впровадження стрімких змін інформаційного середовища у свою діяльність, здатності до саморозвитку, вміння знаходити ефективні шляхи вирішення управлінських завдань за допомогою інформаційних технологій.

На сьогодні одним із актуальних напрямів державної політики є спрямування діяльності органів місцевого самоврядування в умовах формування інформаційного забезпечення та орієнтування виконавчих органів на використання новітніх засобів у роботі з інформацією. В особливості актуальні питання стають щодо вдосконалення та уніфікації процесів прийняття, передачі, одержанні, використання, зберігання інформації, яка є основою інформаційних відносин органів місцевого самоврядування з населенням.

Інформаційне забезпечення органів місцевого самоврядування насамперед залежить від нормативно-правових актів, що регулюють процеси одержання, опрацювання, використання та розповсюдження інформації. Перш за все слід зазначити законодавчі акти, які регламентують загальну

діяльність органів місцевого самоврядування, їх співробітників, встановлюють структуру й компетенцію рад та їх виконавчих органів, а саме такими законами України: «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про статус депутатів місцевих рад». По друге слід зазначити законодавчі акти, які регламентують інформаційні процеси та інформаційні відносини рад та їх виконавчих органів, а саме такі закони України, як: «Про інформацію» [1], «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування засобами масової інформації» [2], «Про електронні документи та електронний документообіг» [3], «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» [4] тощо.

Основною проблемою інформаційного забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування є відсутність централізації в організації інформаційного забезпечення, так як основні завдання та функції розподіляються між різними структурними підрозділами.

На мою думку, ефективність інформаційного забезпечення органів місцевого самоврядування значно підвищиться в результаті створення окремого відділу інформаційного забезпечення місцевого самоврядування. Основними напрямками діяльності цього відділу матимуть стати: інформаційно-аналітичне забезпечення (пошук та наліз інформації, підготовка альтернативних варіантів управлінських рішень, визначення джерел інформації); інформаційно-документне забезпечення (одержання, використання, передача та зберігання інформації, маршрутизація документів контроль виконання управлінських рішень, тощо); організація інформаційної взаємодії з територіальною громадою (забезпечення зворотного зв'язку між органами місцевого самоврядування та населенням); інформатизація (впровадження інформаційних технологій, їх технічна підтримка, створення інформаційних продуктів, надання інформаційних послуг та захист інформації), тощо.

При створенні нового відділу та здійсненні ним визначених заходів, підвищиться рівень інформаційного забезпечення органів місцевого самоврядування, що також вплине на відтворення більш ефективної системи управління.

Реалізація цих завдань вимагає передусім визначення стратегії комп'ютерно-телекомунікаційного та інформаційного забезпечення органів місцевого самоврядування, формування основних принципів автоматизації повного комплексу їх управлінських та ділових функцій, застосування сучасних засобів електронного документообігу та автоматизованого управління для розв'язання соціально-економічних, екологічних, науково-технічних, національно-культурних та інших проблем у сферах діяльності органів управління.

Список використаних джерел:

1. Про інформацію: закон України від 2 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.

2. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування засобами масової інформації: закон України від 7 червня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 49. – Ст. 299.

3. Про електронні документи та електронний документообіг : закон України від 22 травня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст. 275.

4. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : закон України від 31 травня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 26. – Ст. 347.

Сердюченко Л.О.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Євмешкіна О.Л.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

В сучасних суспільних науках існують різні визначення громадянського суспільства в широкому сенсі, як певного типу суспільної організації. Громадянське суспільство – це царина, в якій громадяни вирішують конкретні проблеми, тут здійснюється представництво їхніх інтересів, ведеться суспільно значуща діяльність, тобто громадянами береться на себе відповідальність за спільне благо [2].

Зважаючи на те, що незалежні від держави громадські рухи та організації практично в усіх посткомуністичних країнах відіграли значну, якщо не вирішальну роль у поваленні тоталітарних режимів, саме цим структурам у політичній науці країн Східної Європи було відведене пріоритетне місце як головним інститутам громадянського суспільства [1].

Тому, розглядаючи сучасний стан громадянського суспільства в Україні, необхідно розглядати як рівень розвиненості інститутів громадянського суспільства, так і стан громадянської культури, зокрема, рівень громадської активності населення країни.

Головними ознаками, які характеризують громадянське суспільство в сучасній Україні, є розвиненість його інститутів (різноманітних об'єднань громадян та засобів масової інформації) та рівень громадської активності населення.

Список використаних джерел:

1. Горленко В.В. «Стан розвитку громадянського суспільства в Україні та в країнах Східної Європи» [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://narodna.pravda.com.ua/discussions/4c2a0fa074030/>. – Заголовок з екрану.

2. Громадянська нація: сутність, шляхи і стадії її формування в Україні [Електронний ресурс] : Антоніна Колодій. До питання про сутність, шляхи і стадії формування громадянської нації в Україні // Народознавчі зошити. – Режим доступу: <http://cc.bingj.com/cache.aspx?q=%22>. – Назва з екрану.

Ситнюк Т.В.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Шмагун А.В.**
кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ОСНОВНІ ШЛЯХИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ

Сучасна політична система України залишається нестабільною, що багато в чому обумовлено характером трансформаційних процесів. Разом з тим, в основі цієї нестабільності лежать й причини системного характеру. Одна з них – брак стійких традицій розвитку місцевого самоврядування на рівні сільської територіальної громади.

Для забезпечення раціонального використання природних ресурсів розробляються загальнодержавні, регіональні та місцеві програми, які визначають цілі, завдання, джерела і обсяги фінансування, терміни та виконавців комплексу відповідних заходів.

Для забезпечення раціонального використання земель населених пунктів і прилеглих до них територій відповідно до законодавства: впроваджуються та удосконалюються системи землекористування, комплексних земле-меліорацій, спрямованих на підвищення якості земель та збереження родючості; вживаються заходи для прискорення земельної реформи (з урахуванням обмежень стосовно земель, які не підлягають приватизації);

Регулювання використання територіальних ресурсів здійснюється у такій послідовності: систематизація даних, що відображають відомості з економічної оцінки територій; виділення моно- і поліфункціональних територій, проведення функціонального зонування; розробка системи платежів по зонах. В зв'язку з тим, що для міст характерне поліфункціо-

нальне використання територій при стабільному і динамічному розвитку, здійснюється поступова зміна розмірів платежів з урахуванням коректування поточних даних, які впливають на параметри економічної оцінки комплексних територіальних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Бажал Ю. М. Ефективність державного управління : економіка природних ресурсів і довкілля / Бажал Ю. М., Бакуменко В. Д.; Укр. акад. держ. управ. при Президентові України ; Ін-т підвищення кваліфікації керівн. кадрів. – К. : К.І.С., 2003. – 333 с.

Сокур А.В.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Бовсунівська І.В.**
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В УКРАЇНІ

Основною тенденцією розвитку праворозуміння є перехід від захисту права на інформацію до захисту приватного життя, що є уособлюванням безпеки персональних даних, та захисту права на інформаційне самовизначення (інформаційну автономію). Розвиток права є чіткою відповіддю на загрозу з боку створення та активного зростання рівня потужностей інформаційно-телекомунікаційних технологій задля збору та використання інформації про будь-яку людину [2, с. 88].

Початок зазначеного процесу було покладено зарубіжним правом, що у свою чергу запозичила Україна, як досить успішний іноземний правовий досвід, що є особливо важливим для використання можливостей трансформації основоположного акту міжнародного рівня в даній сфері-конвенсії з урахуванням національних умов реалізації правових норм. Безумовно це свідчить про готовність держави розвивати інститут персональних даних і забезпечувати його ефективне функціонування [3, с. 210].

Врахування європейського та міжнародного досвіду правового регулювання обігу персональних даних, дозволить Україні привести національне законодавство у відповідність до міжнародних стандартів, а також сприятиме зміцненню позиції України на міжнародній арені та

розширенню співробітництва й інформаційного обміну між нашою країною та іноземними державами [1, с. 97].

Поняття «механізми державного управління» визначається у найширшому розумінні як «способи розв'язання суперечностей явища чи процесу в державному управлінні, послідовна реалізація дій, які базуються на основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних їй форм і методів управління», що зафіксовано в «Енциклопедичному словнику з державного управління, 2010» [4, с. 810].

Розглянувши поняття персональних даних, ми можемо зазначити, що при прийнятті Закону України «Про захист даних» було використано європейський підхід до розуміння категорії персональних даних.

Список використаних джерел:

1. База персональних даних, володілець бази, розпорядник бази, треті особи: визначимось з поняттям // Матеріали семінару «Організація роботи з виконання вимог Закону України «Про захист персональних даних». – Міжнародний центр фінансово-економічного розвитку. – К., 2012. – 97 с.

2. Пазюк А.В. Конвенція Ради Європи № 108 «Про захист осіб стосовно автоматизованої обробки персональних даних» / А.В. Пазюк // Захист прав людини стосовно обробки персональних даних: міжнародні стандарти. – К.: МГО Прайвесі Юкрейн, 2000. – 88 с.

3. Іванов В.Ф. Інформаційне законодавство: український та зарубіжний досвід / В.Ф. Іванов. – К.: Центр вільної преси, 1999. – 210 с.

4. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін. ; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. –820 с.

Стахов Ю.С.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Шевченко О.О.**

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ РЕКЛАМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Державний контроль рекламної діяльності забезпечує своєчасність коригування функціонування державних органів стосовно регулювання діяльності в сфері реклами виходячи з того, що в процесі державного контролю відбувається отримання даних відносно стану та тенденцій

розвитку рекламного ринку; фіксуються недотримання законодавчо встановлених норм та вимог, зазначених в управлінських рішеннях [2].

Однак враховуючи те, що ефективність контролю в сфері рекламної діяльності залежить від визначених процедур і дій, які вживаються суб'єктами контролю, особливо важливу роль відіграє питання визначення форм контролю рекламної діяльності. При цьому необхідно врахувати, що державний контроль рекламної діяльності може здійснюватися відносно різних напрямів. Що стосується особливостей форм державного контролю рекламної діяльності, то найбільш яскраво вони проявляються при класифікації [1].

На особливу увагу заслуговує такий вид державного контролю рекламної діяльності як наступний. Метою даного виду контролю є з'ясування рівня відповідності вихідного рішення та результату або фактичного проведення оцінки досягнутого та розробка майбутньої стратегії. Ключовою характеристикою наступного контролю є те, що він є невизначеним із законодавчої та процесуальної точки зору [3].

Таким чином, в сучасному рекламному законодавстві України немає чіткого визначення поняття форми контролю рекламної діяльності. Тому, більшість форм контролю рекламної діяльності регламентується та конкретизуються в підзаконних нормативних актах.

Список використаних джерел:

1. Гринько-Гузевська А. М. Правове регулювання рекламної діяльності: принципи та їх реалізація / А. М. Гринько-Гузевська // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2006. – № 2. – С. 106–110.
2. Микитенко Л. А. Державний контроль рекламної діяльності в Україні : монографія / Л. А. Микитенко. – К. : Київський національний торговельно-економічний університет, 2011. – 142 с.
3. Ромат Є. В. Трансформація моделі державного управління рекламною діяльністю в перехідних умовах : монографія / Є. В. Ромат. – К. : Вид-во НАДУ, 2003. – 380 с.

Степаненко О.О.
слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»
Науковий керівник: **Шмагун А.В.**
кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

СТРУКТУРНІ ПРОБЛЕМИ СИСТЕМИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Структурні проблеми пов'язані з неузгодженістю в діяльності самого Міністерства соціальної політики України в сфері надання соціальних послуг та наявністю трьох умовних сфер соціальних послуг, відповідно до цільових груп: діти, сім'я, молодь; пенсіонери, ветерани; інваліди; інші соціальні групи які фінансуються лише за рахунок місцевих бюджетів відповідно (бездомні, звільнені з місць позбавлення волі, ВІЛ-інфіковані, групи, уразливі до ВІЛ тощо) [1].

Зазначені проблеми досить чітко проявляються при визначенні потреб в соціальних послугах на рівні адміністративно-територіальних громад. Забезпечення адресності як соціальної допомоги, у вигляді пільг та компенсацій, так і соціальних послуг, неможливо без чіткого планування, та визначення потреб населення адміністративно-територіальних одиниць в соціальних послугах.

У 2017 році експерти Бюро соціальних та політичних розробок провели незалежний Аналіз визначення потреб, який показав, що: порядок оцінки потреб не забезпечує адекватний збір даних та їх аналіз; визначення цільових груп, які мають право на отримання певних видів соціальних послуг є незрозумілим, та дискримінаційним; оцінка потреб проведена частково, в більшості областей не проводився аналіз отриманих даних та не визначались основні пріоритети в послугах; не визначені пріоритети в області щодо потреб в соціальних послугах. Керівництво більшості областей не вважає за потрібне визначати пріоритети, тому що такий аналіз є завданням Міністерства соціальної політики.

Отже, наявні нормативні документи не забезпечують визначення потреб та є громіздкими і не відповідають потребам реформи системи надання соціальних послуг.

Список використаних джерел:

1. Наказ «Про затвердження Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці у соціальних послугах» від 20.01.2014 № 28 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/minsotspolitiki-ukrajin/nakaz-vid-20012014-pro-zatverdjennya-poryadku-309773.html>

Строянівський В.С.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Коврига О.С.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Обсяг залучення інвестицій є однією з основних характеристик економічної діяльності як окремих господарюючих суб'єктів, так і держави в цілому, з урахуванням того, що інвестиційний клімат визначається перш за все політичною та економічною ситуацією в країні. Для України, крім зазначеного, особливості трансформаційного періоду вимагають створення нормативно-правових і організаційно-інституційних засад залучення інвестицій.

Незалежно від країни походження, інвестиції працюють на інвестора, тобто на суб'єкта господарської діяльності, який, роблячи внесок у розвиток підприємства, прагне отримати результат, що спрацює насамперед на його власний бюджет або імідж.

В Україні поступово формується система небанківських фінансово-кредитних установ. Починаючи з 1994 р. діє Положення про інвестиційні фонди і інвестиційні компанії, затверджене Президентом. Відповідно до цього положення інвестиційні інституції, що створюються в Україні, мають забезпечити функціонування фондового ринку.

Практика реформування економічних відносин вимагає вдосконалення бюджетного регулювання через передачу частини державних функцій місцевим органам влади, а отже, закріплення за місцевими бюджетами необхідних доходів. Функцію розподілу бюджетних коштів було передано місцевим виконавчим органам влади без урахування того, як фінансуватимуться місцеві бюджети. Існуюча система сконсолідованих доходів більшості регіонів України характеризується майже стовідсотковою залежністю від трансфертів центрального уряду і майже повним браком, власних джерел доходів. Виняток складають такі регіони України, як Київська, Дніпропетровська, Харківська області, які працюють на самофінансуванні [1].

Доцільною була б розробка подібного класифікатора областей України за рівнем їх виробничого потенціалу, внутрішня структура якого поєднувала б три якісні рівні: високий, середній, низький. Для кожної категорії в законодавчому порядку необхідно закріпити відповідні проценти відрахувань

від загальнодержавних податків та зборів до державного бюджету України. У такому разі місцеві органи влади могли б чітко прогнозувати дохідну базу і не залежати від вольових рішень центральної влади. Формування дохідної частини місцевого бюджету повинне здійснюватись в двох основних напрямках: вдосконалення структури дохідної частини місцевих бюджетів в напрямі перегляду ставок оподаткування; вдосконалення структури надходжень від місцевих податків і зборів. Тому місцевим органам влади слід активно залучатися до формуванні політики залучення іноземних інвестицій в регіон.

Список використаних джерел:

1. Денисенко М.П., Михайлова Л.І., Грищенко І.М., Гречан А.П., Бельтюков Є. А., Ігнатєва І. А. Інвестиційно-інноваційна діяльність: теорія, практика, досвід: монографія / М.П. Денисенко (ред), Л.І. Михайлова (ред.). Суми : Університетська книга, 2012. – С. 43, 72.

Тимченко О.А.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Шевченко О.О.**

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ В УКРАЇНІ

Забезпечення сталого розвитку економіки України потребує реалізації політики енергозбереження та енергоефективності. Країна має значний потенціал енергозбереження за рахунок зменшення марнотратного споживання енергетичних ресурсів, упровадження нових енергоефективних проектів і ресурсозберігаючих технологій у всіх секторах економіки та соціальної сфери, що дозволить оптимізувати паливно-енергетичний баланс, підвищити якість і конкурентоспроможність продукції та послуг. Пріоритетним напрямком діяльності органів влади має стати проведення послідовної політики впровадження енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій, що потребує наукового обґрунтування механізмів державного впливу.

Таким чином, механізм державного регулювання енергоефективності можна визначити як упорядковане та послідовне використання органами державної влади комплексу способів, методів, важелів та інструментів впливу на основі визначених принципів державного регулювання для

досягнення цілей державної політики у сфері енергоефективності (зокрема, створення умов для зменшення витрат всіх видів енергетичних ресурсів на виробництво одиниці продукції без погіршення її споживчих властивостей та якості).

Особливої уваги набуває пошук інструментів державного регулювання в енергетичній галузі, які здатні забезпечити якісні перетворення в енергетичному секторі та економіці в цілому. Інструменти державного регулювання енергетичної галузі – це механізми та інститути, за допомогою яких у національній економіці проводиться регулятивна діяльність, що спрямовується на розвиток галузі, а також здійснюється розподіл ресурсів і формування пропорцій, на базі яких здійснюється макроекономічний аналіз розвитку галузі [1, с. 10].

Механізм надання пільгових кредитів (без відсотків або з низькими процентними ставками), має враховувати умови відшкодування банку витрат для видачі таких позик за рахунок коштів органів, які приймають рішення щодо падання пільг по кредитуванню: державного і регіональних фондів енергозбереження, місцевих бюджетів та позабюджетних фондів. Держава повинна реалізовувати заходи, що стимулюють кредитування підприємств вітчизняними комерційними банками. Це може бути забезпечено шляхом пропорційного цьому кредитуванню зниження вимог резервування, скасування або зменшення податків па прибуток по кредитах [2, с. 72-79].

Щодо групи інвестиційних механізмів, то необхідно розвивати та посилювати їх роль серед механізмів фінансового стимулювання. Серед інвестиційних механізмів пріоритетним є надання позики за зниженими відсотковими ставками для фінансування проектів із впровадження енергоефективних технологій. Механізм інвестиційних субсидій необхідно використовувати для придбання енергоефективного обладнання для домогосподарств з низькими доходами та на промислове обладнання з високим часовим терміном окупності та водночас із значним рівнем підвищення енергоефективності, як, наприклад, когенераційне обладнання.

Ми вбачаємо, що занижені економічно необґрунтовані ціни на паливно-енергетичні ресурси, пряме та перехресне субсидіювання є основними бар'єрами на шляху реалізації політики енергоефективності в Україні. Очевидно, що з метою уникнення кризових явищ для домогосподарств та певних галузей, необхідно, щоб цей процес був поступовий, з паралельним підвищенням їхньої енергоефективності за рахунок реалізації енергоефективних проектів.

Отже, в Україні результативність політики енергоефективності залежатиме від взаємодії ринкового та державних механізмів. При чому ринковий механізм є визначальним, а державні, серед них фіскальні та інвестиційні механізми – допоміжними у стимулюванні енергоефективності.

Список використаних джерел:

1. Єрмоленко О. А. Основні інструменти державного регулювання в енергетичній галузі України. Науковий вісник ЧДДЕУ. – № 3. (19), 2013. – С. 9-15.

2. Докуніна К.І. Механізми адаптації підприємства до впровадження політики енергозбереження. Вісник НТУ «ХП». Зб. наук. праць. Темат. випуск: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХП», 2012. – № 4. – С. 72-79.

Веклич К.О.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Євмешкіна О.Л.**
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ЯК ОСНОВНА СКЛАДОВА УСПІШНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ

Як відомо, сьогодні заклади підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів органів державної влади та органів місцевого самоврядування мають недостатній рівень фінансування, що негативно впливає на якість освіти посадовців. У цьому зв'язку слід здійснити заходи щодо посилення рівня фінансового забезпечення підвищення кваліфікації державних службовців, має бути значно вдосконалено загальнодержавну систему підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування та працівників державних підприємств, установ та організацій, що забезпечують виконання функцій держави.

При підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації кадрів слід забезпечити випереджаючий характер навчання з урахуванням перспектив розвитку держави, вдосконалення завдань і функцій її органів, існуючих та прогнозованих тенденцій у національній та світовій економіці. Формування відповідного державного замовлення повинно здійснюватися на основі стратегічного планування потреб держави у кадрах.

Повинна бути запроваджена розгорнута, упорядкована та обов'язкова система підвищення кваліфікації кадрів із використанням різних форм навчання. З метою економії коштів та робочого часу доцільно широко запровадити застосування дистанційної форми навчання та підвищення кваліфікації кадрів.

Основними принципами, що забезпечують ефективність управлінської діяльності в системі державної служби, є науковість, комплексність, наскрізність, гуманізація, демократизація, відповідність державним вимогам, урахування індивідуального підходу тощо.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України «Про Стратегію державної кадрової політики на 2012 – 2020 роки» від 01.02.2012 р. № 45/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/45/2012>

Зеленюк В.В.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Шмагун А.В.**

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування

ТНУ імені В.І. Вернадського

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Сучасні тенденції розвитку громадянського суспільства, усвідомлення ролі правової держави спричиняють необхідність переосмислення й адекватної зміни сутності інститутів і структури публічної влади в Україні.

Місцеві державні адміністрації – це складова частина системи державного управління, що діє на рівні окремо взятого регіону. Ефективність їх діяльності залежить від чітко визначеної цілі й завдань, характеру відносин і зв'язків між елементами (управліннями та відділами), розподілу функцій між ними, що і визначає структуру, зміст, цілеспрямованість, розподіл ролей, повноважень і відповідальності як кожного підрозділу, так і кожного з працівників [1].

Місцева державна адміністрація у своїй діяльності керується Конституцією України, Законом України «Про місцеві державні адміністрації», іншими законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, іншими нормативно-правовими актами. Вона в межах визначених повноважень забезпечує реалізацію законів України, актів і доручень Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, інших нормативно-правових актів законодавчої і виконавчої влади, розпоряджень голів відповідно обласної та районної державних адміністрацій, рішень обласної та районної рад, прийнятих у межах їх повноважень.

Місцева державна адміністрація захищає права і законні інтереси громадян та держави, забезпечує комплексний соціально-економічний розвиток, реалізацію державної політики у визначених законодавством сферах управління на закріпленій території, а також реалізує повноваження,

делеговані їй відповідною радою. Тобто, держадміністрації мають досить широку компетенцію, але, водночас, з практичного досвіду роботи стає зрозумілим, що для якісного та повного виконання державних завдань та обов'язків перед населенням необхідні ще й відповідні важелі впливу в межах владних повноважень та механізми їх здійснення.

Сьогоднішня ситуація в державі вимагає ґрунтовних змін до Конституції України, законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про Кабінет Міністрів України». Лише за умови своєчасного та об'єктивного оновлення даних законодавчих актів з'явиться можливість збалансувати систему територіальної організації влади, налагодити партнерські взаємини між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, тобто реально стабілізувати ситуацію у регіонах України.

Список використаних джерел:

1. Про Стратегію державної кадрової політики на 2012-2020 роки: Указ Президента України від 01.02.2012 № 45/2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show>.

Пісклова (Зінченко) А.О.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»

Науковий керівник: **Немирівський Я.В.**

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ

Державна політика у сфері формування професійно-освітнього потенціалу населення повинна спрямовуватися на створення правових, економічних, соціальних та організаційних засад для отримання молоддю професійних знань.

Політика допомоги безробітним є органічною частиною. Особлива увага повинна приділятися, по-перше, довгостроково безробітним, оскільки мова іде про можливу втрату накопиченого людського капіталу (головної складової національного багатства будь-якої країни), по-друге, молоді, тому що у неї потенціал набуття і ефективного використання людського може бути не реалізований, по-третє, кваліфікованим спеціалістам як найбільш дорогоцінній категорії працівників.

Привабливим, але дорогим засобом є прямі державні вкладення у створення нових робочих місць. Безумовна її перевага – адресний характер. При наявності хоча б мінімальних коштів такі програми найбільш раціонально використовувати на фінансування інфраструктурних проектів (дорог, мостів), у тому числі у сільській місцевості. Це не тільки дозволяє надати роботу населенню, але й дає імпульс розвитку господарчої діяльності регіона, що в свою чергу може дати додаткові можливості зайнятості. Прямі державні вкладення у створення робочих місць корисно спрямувати також на цільові програми сприяння зайнятості осіб з обмеженою працездатністю [1].

Значно кращу перспективу в українських умовах, на наш погляд, можуть мати заходи, спрямовані на комплексне регулювання попиту і пропозиції праці. Центральне місце серед них займає раціональне використання гнучких форм зайнятості. На заході в останні десятиріччя така форма зайнятості розвивається дуже швидко. З'явилися нові категорії працівників, що традиційно працюють у визначеній фірмі, але зайняті неповний робочий час або, що працюють тимчасово на різних роботодавців. Цей процес, одначе, неоднозначний і нерідко походить достатньо болісно. Тому необхідно проаналізувати наслідки гнучких форм зайнятості в Україні та відпрацювати адекватні заходи регулювання цієї сфери.

Список використаних джерел:

1. Буряк П. Ю. Економіка праці та соціально-економічні відносини : [навчальний посібник] / П. Ю. Буряк, Б. А. Карпінський, М. І. Григор'єва. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 440 с.

Алебрі М.А.

аспірант кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ З УПРАВЛІННЯ ВОДОКОРИСТУВАННЯМ

З метою обґрунтування найбільш ефективної форми управління водними ресурсами, враховуючи особливості України, перш за все, необхідно звернутися до зарубіжного досвіду управління водокористуванням. При організаційній побудові системи справляння плати за воду за кордоном використовуються різні схеми. Найбільш поширеними є дві схеми, які істотно розрізняються роллю держави [1, с. 46]. Для першої з них характерно жорстке державне регулювання розмірів плати за воду.

Друга схема, яка використовується, головним чином, в західно-європейських країнах, передбачає корпоративне управління використанням і охороною водних ресурсів з боку водокористувачів, які здійснюють і

фінансування водогосподарських заходів. У цьому випадку держава передає водні об'єкти в оперативне управління басейновим об'єднанням. Об'єднання здійснюють на своїй території всі види водогосподарської діяльності, необхідні для охорони вод та задоволення потреби в них водокористувачів – учасників об'єднання, включаючи оцінку водних ресурсів, регулювання стоку, контроль скидання забруднюючих речовин та водозабору, а також запобігання повеням і підтоплень. Плата за воду направляєється від водокористувачів на утримання об'єднання і фінансування його діяльності.

Порівняльний аналіз економічного механізму водокористування і його організаційно-структурного забезпечення в Німеччині і Франції дозволяє зробити наступні висновки:

- в обох країнах господарський механізм в сфері водокористування базується на принципі самоокупності експлуатації водогосподарських систем; при цьому державні субсидії надаються на стадії будівництва водогосподарських об'єктів, пов'язаних з водопостачанням сільського населення і сільськогосподарського виробництва і з очищенням стічних вод;

- в обох країнах плата за водокористування направляєється на утримання водогосподарського органу, в оперативному управлінні якого перебувають державні водні об'єкти басейну; ставки плати для водокористувачів визначається за результатами оцінки середньої вартості води, яку можна обчислити за собівартістю передбачених річною програмою експлуатаційних заходів, і обсягу водокористування з урахуванням соціально-політичних критеріїв [2, с. 18];

- відмінною рисою системи справляння плати за воду в обох країнах є неодмінна участь водокористувачів в затвердженні тарифів на воду: у Франції все водокористувачі в рівній мірі беруть участь в затвердженні тарифів через представників водокористувачів в комітеті басейну, які діють нарівні з представниками держави і профспілок; в Німеччині ж водокористувачі безпосередньо беруть участь в голосуванні при затвердженні тарифів, причому кількість голосів, що належать одному водокористувачеві, визначається обсягом його водоспоживання;

- статус основної водогосподарської організації басейну в Німеччині і Франції різний: у Франції басейнове агентство – державна установа, що працює під контролем Міністерства охорони навколишнього середовища та комітету басейну; в Німеччині басейнове об'єднання водогосподарських систем – це державно-громадський орган, який працює під контролем земельного Міністерства регіонального планування, охорони навколишнього середовища та сільського господарства [3, с. 34].

Список використаних джерел:

1. Данилов-Данильян В. И. Глобальная проблема дефицита пресной воды. Век глобализации. М.: РАСХН. 2011. № 1. С. 45–49.
2. Rodda G. On the problems of assessing the World water resources. Geosci and water resource environment data model. Berlin: Heidelberg, 1997. Pp. 14–32.
3. Куатбаева Г. К. Д. С. Чакликова, Е. К. Ибраимханов, Е. Б. Хафизов / под ред. К. В. Папенова. М.: Макс Пресс, 2000. 89 с.

Алхемері М.А.
аспірант кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

РОЛЬ АНТИКРИЗОВОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Антикризове публічне управління представляє собою сукупність управлінських методів і правових процедур, які застосовуються до соціально-економічної системи (в тому числі до організації) в разі настання кризи в її діяльності і виникнення загрози банкрутства. Згідно з парадигмою антикризового публічного управління, його функціональним призначенням є подолання кризових ситуацій у розвитку соціально-економічних систем, оскільки методи і процедури антикризового управління застосовуються до соціально-економічних систем, в діяльності яких вже настала криза.

Цілком очевидно, що протидія кризовим явищам тільки механізмами антикризового публічного управління є недостатньо ефективною, оскільки відбувається «в пожежному режимі», тобто в умовах кризи, що настала, коли над соціально-економічною системою нависла загроза банкрутства (дефолту, колапсу), і часу на подолання кризи залишається вкрай мало. Як показує практика, подолання кризової ситуації (відновлення платоспроможності організації або недопущення втрати платоспроможності в умовах високого ризику банкрутства) не є гарантією того, що незабаром ця організація знову не стане банкрутом [1, с. 25].

Набагато ефективніше протидіяти економічним кризам шляхом прогнозування і запобігання кризовим ситуаціям. Прогнозування виникнення кризових явищ в соціально-економічних системах вимагає застосування спеціальних методів економічного прогнозування, як одноразового, так і здійснюваного на постійній основі за результатами моніторингу. Своєчасне отримання інформації про можливості настання кризи в соціально-економічній системі дозволить вжити заходів щодо її недопущення, тобто запобігти її настанню.

Для запобігання кризовим ситуаціям сучасна наука державного управління має досить широкий спектр різноманітних методів. Однак можливості їх застосування залежать від цілого ряду чинників, таких як кількість наявного в запасі часу, обсяг фінансових коштів, які знаходяться в розпорядженні [2, с. 62].

Отже, методологія протидії кризовим явищам виходить за рамки антикризового публічного управління і передбачає використання всього арсеналу методів сучасної теорії і практики управління, що доводить необхідність переосмислення традиційної парадигми антикризового публічного управління та актуальність формування нової наукової парадигми.

В умовах інституційних перетворень зростає роль антикризового публічного управління як наукової основи протидії кризовим явищам, які виникають в соціально-економічних системах на різних етапах їх розвитку. Роль антикризового публічного управління в даному процесі полягає у сприянні ефективному проведенню реформ шляхом розробки наукових положень і рекомендацій, спрямованих на застосування своєчасних і адекватних заходів протидії кризовим явищам, які виникають в соціально-економічних системах.

В якості основних функцій антикризового публічного управління в умовах сучасних інституційних перетворень, можна виділити наступні:

- забезпечення нормального функціонування політичних, економічних і соціальних інститутів в період економічної кризи;

- запобігання дефолту (банкрутства, колапсу) соціально-економічних систем, які знаходяться в стані кризи;

- оздоровлення соціально-економічних систем, що здійснюється за допомогою відновлення їх платоспроможності та здатності здійснювати свою діяльність в колишньому режимі;

- ліквідація недієздатних господарюючих суб'єктів, платоспроможність яких не може бути відновлена, а виконувана ними виробничо-господарська діяльність не може бути відновлена;

- забезпечення можливості реалізації прав кредиторів і захист їх законних інтересів, що має важливе значення для зростання довіри інвесторів, в тому числі іноземних, до української економіки та стимулювання інвестиційної активності в сфері бізнесу;

- соціальна підтримка громадян, які опинилися у скрутному фінансовому становищі в період економічної кризи;

- сприяння оздоровленню економіки України, за допомогою усунення з ринку неефективних господарюючих суб'єктів і підтримки організацій, що мають важливе соціально-економічне значення;

- забезпечення можливості продовження інституційних перетворень в період економічної кризи.

Оскільки криза є можливістю вийти на більш високий рівень соціально-економічного розвитку, забезпечивши необхідний рівень економічної безпеки, завданням антикризового публічного управління територіями в умовах сучасних інституційних перетворень повинно стати завчасне визначення такої точки біфуркації, що дозволяє вийти на траєкторію сталого розвитку, що дозволить не допустити негативних змін і забезпечити задані параметри розвитку з найменшими негативними наслідками і мінімальними витратами. Це завдання має вирішуватися на всіх рівнях соціально-економічних систем. Особливості її вирішення на різних рівнях визначаються характером і типом циклічних процесів, щодо яких вирішуються ці завдання на кожному рівні.

Список використаних джерел:

1. Гук О. Синергетична модель дослідження публічного управління / О. Гук // Актуальні проблеми державного управління. – 2018. – Вип. 1. – С. 24-29.
2. Козак В. І. Модернізація публічного управління в Україні на засадах сервісної моделі / В. І. Козак. // Публічне адміністрування: теорія та практика. – 2017. – Вип. 2. – С. 67-74.

Бачинський А.Я.

аспірант кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Об'єктивна потреба регулювання підприємництва сьогодні в Україні зумовлена цілями економічної політики, спрямованої на досягнення сталого розвитку держави та її регіонів, забезпечення постійного зростання показників, що характеризують рівень добробуту та якість життя населення країни, зокрема:

- активним формуванням ринкових відносин;
- активізацією підприємницької діяльності;
- забезпеченням нормальних умов функціонування підприємницьких структур;
- сприянням насиченню ринку товарами і послугами;
- забезпеченням стабільності економічного розвитку окремих територій.

Державне регулювання – це сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу державних установ та організацій на розвиток суспільного способу виробництва з метою стабілізації та пристосування до умов, що змінюються [2, с. 42].

Державне регулювання підприємницькою діяльністю здійснюється на таких принципах, як:

- Довготерміновість;
- Стабільність;
- Захищеність інтересів.

Цілі державного регулювання прямо або опосередковано знаходять своє відображення у актах регулювання. Останні, в свою чергу, є правовою формою і закріплення, і реалізації політичних рішень. Акт регулювання є, в той же час, і формою реалізації прогностичної функції права, покликаний створити відповідні умови, побудувати правову основу для виникнення та розвитку у майбутньому суспільних відносин або соціальних процесів, в яких

суспільство зацікавлено у кожному конкретний період свого розвитку, або навпаки, гальмувати розвиток відповідних негативних, з точки зору публічних та приватних інтересів, явищ. Засоби державного регулювання господарської діяльності сьогодні знайшли своє правове закріплення у ч. 2. ст. 12 Господарського кодексу України. До основних з них законодавець відніс:

- державне замовлення; ліцензування, патентування і квотування;
- сертифікацію та стандартизацію; застосування нормативів та лімітів;
- регулювання цін і тарифів;
- надання інвестиційних, податкових та інших пільг; надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій.

Сучасна економічна та управлінська ситуації в Україні характеризуються суттєвими змінами у взаємовідносинах між органами державної влади та суб'єктами господарювання. Самостійність господарюючих суб'єктів, свобода підприємницької діяльності, заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини, що знайшли своє закріплення на рівні правових принципів господарювання, обумовлюють необхідність вироблення інших правових зв'язків між суб'єктами господарювання та державними органами. У свою чергу, комплексне регулювання публічного та приватного секторів економіки вимагають нових підходів до визначення форм та методів державного впливу [1, с. 112].

Для успішного розвитку підприємництва України необхідно розробити ефективну законодавчу базу регулювання діяльності суб'єктів господарювання. Держава повинна розробити гнучку систему оподаткування підприємців з метою створення сприятливих умов для отримання ними стабільного прибутку. Державна підтримка підприємців повинна включати їх правовий захист, створення відповідної інформативної й консультаційної бази, сприяння залученню інвестицій у розвиток вітчизняного підприємництва [3, с. 67].

Загалом можна сказати, що регуляторний вплив держави на підприємництво в Україні з одного боку доволі значний, а з іншого – недостатньо ефективний, що зумовлює потребу розробки та впровадження дієвих механізмів державного регулювання, які б стимулювали підприємницьку діяльність.

Список використаних джерел:

1. Щербина В. С. Господарське право: підручник / В. С. Щербина: 6-ге вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – С. 112–113.
2. Дідківська Л.І., Головка Л.С. Державне регулювання економіки. – К., 2002;
3. Добровольська В. Засоби державного регулювання підприємницької діяльності / В. Добровольська // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 2. – С. 94-99.

ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

Розвиток ринку рекреаційних послуг є одним із найбільш перспективних напрямів структурної перебудови економіки країни. В сучасних умовах державотворення регулювання державою рекреаційної сфери має здійснюватися шляхом поєднання державних та ринкових регуляторів.

Заходи щодо реалізації організаційно-економічних механізмів державного регулювання індустрії рекреації мають передбачати, крім іншого, створення сприятливої атмосфери для інвестицій у інфраструктуру рекреаційної сфери [2, с. 47]. Для цього на національному рівні необхідно визначити роль рекреації у вирішенні економічних, соціальних та екологічних проблем, створити інформаційні центри щодо інвестицій у рекреаційну сферу, сприяти інтегрованому плануванню розвитку рекреації, посилити співробітництво, включаючи міжнародний рівень, приватний сектор, відповідні урядові й неурядові установи, щоб інвестиції у рекреацію розглядалися як необхідний інструмент розвитку економіки країни.

Спільна підприємницька діяльність в рекреаційній сфері може здійснюватися у формі отримання валютного кредиту для спорудження і експлуатації об'єктів, створення спільних міжнародних підприємств, створення вільних економічних зон рекреаційного профілю [3, с. 446].

Основними напрямками державного регулювання інвестиційної діяльності в рекреаційній сфері повинні бути: підтримка розвитку мережі рекреаційних підприємств, їх реконструкція та удосконалення; розширення сфери застосування й різноманітності рекреаційних послуг з урахуванням підвищення їх конкурентоспроможності та якості; створення нових об'єктів і модернізація існуючих об'єктів інфраструктури рекреаційної сфери; формування сучасних моніторингових, природоохоронних, екологічних та інформаційно-маркетингових служб; відновлення, збереження та охорона рекреаційного та природного потенціалу; проведення системи робіт за підтримки держави щодо виявлення та визначення територій, де розташовані рекреаційні ресурси (наприклад, лікувальні грязі, мінеральні води, археологічні пам'ятки тощо).

Важливими інструментами стимулювання інвестицій в рекреаційну сферу можуть стати: направлення бюджетних коштів, котрі виділяються на фінансування рекреаційної сфери, перш за все, на об'єкти, які не потребують значних вкладень, але які дають ефект в масштабі всієї країни; створення чіткої системи надання державних гарантій щодо залучених інвестиційних засобів; розробка пакету пропозицій щодо створення умов для залучення

інвестицій [1, с. 59]; запровадження системи пільг для рекреаційних підприємств, які реалізують інвестиційні проекти в тісному зв'язку з виконанням природохоронних заходів; створення сприятливого інвестиційного клімату шляхом забезпечення високого рівня регламентації рекреаційної діяльності та зниження податкових ставок;

Вищезазначені заходи нададуть змогу ефективніше вирішувати проблеми розвитку рекреаційної сфери в Україні при недостатньому державному фінансуванні.

Список використаних джерел:

1. Бейдик О. Рекреаційно-туристичні ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування / О. Бейдик. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2001. – 395 с.
2. Любіцева О. Туристичні ресурси України / О. Любіцева, Є. Панкова, В. Стафійчук. – К.: Альтерпрес, 2007. – 369 с.
3. Шевченко Г. Концептуальна зрівноваженість розвитку рекреації: актуалізація та аспекти моделювання / Г. Шевченко // Туризм як пріоритетний напрям соціально-економічного розвитку регіону: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернівці, м. Сучава, 23-24 квітня 2015 р.). – Чернівці-Сучава. -2015. – С. 445-447.

Миколаєць А.П.

кандидат наук з державного управління, викладач
Міжрегіональної академії управління персоналом

КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА І ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

У сфері громадянського суспільства ми маємо справу не з громадянином, тобто ні з суб'єктом політики, публічно-владних відносин, а з приватним, неполітичним людиною – носієм приватних інтересів, суб'єктом приватного права, учасником цивільно-правових відносин.

Розглядаючи проблему взаємини держави і громадянського суспільства, автор виходить з одного аксіоматичного положення: не суспільство повинно служити державі, а держава вільного суспільства.

Громадянське суспільство з його принципами демократичного і товарно-ринкового устрою забезпечує стійке і стабільне функціонування всієї соціальної системи. Громадянське суспільство і держава обумовлюють одна одну і в стані ринку, наприклад, в певних випадках вимагають коректування його механізмів за допомогою державного втручання. І навпаки, уряд часто не в змозі задовольнити очікування членів суспільства і виявляє свою неефективність. І тоді компенсаторну функцію виконує громадянське суспільство через свої інститути. Громадянське суспільство змушує державу навчатися і бути більш сприйнятливим до вимог суспільства.

Досягнення громадянського суспільства здійснюється двома способами – самостійність дій і взаємодія. Перший спосіб означає, що для з'єднання різних інтересів необхідна автономність і самостійність, самоврядність суб'єктів, а з іншого боку – відносини суб'єктів прагнуть до такої єдності можливо на основі об'єднання зусиль на базі співпраці [3, с. 21].

Центральною складовою громадянського суспільства є громадські об'єднання. Саме тут здійснюються безпосередні і дійсні зв'язку суспільства і держави, особистості і влади, реалізуються права і свободи особистості, її самодіяльність і незалежність, проявляються рівень і характер демократії, повнота сенсу людського існування як такого. За конституцією України громадські об'єднання є посередниками між суспільством і державою. Складний процес становлення демократії в державі і побудови громадянського суспільства висуває проблему взаємодії неурядового сектора і держави на пріоритетні позиції. Ефективна взаємодія НО з державою розвивається за трьома напрямками: надання громадянам можливості брати активну участь в житті суспільства і формуванні відповідальних мотивацій; висування законних вимог і моніторинг як процес вироблення урядом стратегічних рішень, так і їх реалізації; участь в соціальних програмах держави ;, спрямованих на сталий розвиток суспільства.

Становлення громадянського суспільства і громадських організацій і об'єднань – це один і той же процес. На думку Потабенко М.: «У демократичних країнах вміння створити об'єднання – першооснова суспільного життя, прогрес всіх інших її сторін залежить від прогресу в цій області» [2, с. 440].

Зміна характеру, суті, змісту, статусу громадянського суспільства – це і є еволюція вільної самодіяльності особистостей і їх об'єднань, характеру і їх взаємодії з державою. Громадські об'єднання не тільки висловлюють різноманіття інтересів громадян, але здатні і задовольнити їх потреби, і боротися за їх здійснення. Специфіка громадських об'єднань в тому, що вони створюються не державою, а в рамках цієї держави і його законів самими громадянами вільно, добровільно, незалежно, автономно від держави. Демократична держава покликана створювати необхідні умови для роботи громадських об'єднань.

Але дуже багато залежить від самих громадських об'єднань, їх творчої ініціативи. Це і авторитет громадського об'єднання, і ефективність його роботи, і ступінь взаємодії з державними органами влади, і найголовніше – відгук суспільства і почуття виконаного людського, цивільного, морального боргу в задоволенні самих різних потреб суспільства.

Використання потенціалу некомерційного сектора з метою розвитку громадянського суспільства, на мій погляд, утруднений відсутністю координації діяльності некомерційних організацій на всіх рівнях і, в тому числі на місцевому рівні. На жаль, практика створення комітетів, комісій, центрів, спілок, асоціацій не вирішує питання координації діяльності, представництва їх інтересів в державних органах влади [1]. Було б корисно, на думку автора, створення на державному рівні структур за участю

представників громадських об'єднань, що забезпечують взаємодію державних органів і неурядових організацій, що дозволить забезпечити створення системи соціального партнерства державних органів влади з неурядовими організаціями, в той час як зараз соціальне партнерство може розглядатися як окремий випадок, а не правило в діяльності державних структур.

Список використаних джерел:

1. Петрова Л. Ненаучные заметки о некоммерческих организациях. Пчела [СПб]. 2005. № 44.
2. Потабенко М. Економічні умови функціонування громадських екологічних організацій в Україні в контексті євроінтеграції. Вісник національного університету водного господарства та природокористування. Економіка. Збірник наукових праць. Частина 4. Вип. 4 (44). Рівне, 2008. С. 439-444.
3. Потабенко М. Природоохоронний рух в Україні: динаміка розвитку та суспільне значення. Матеріали семінару неурядових природоохоронних організацій України, присвяченого 10річчю Європейського року Охорони природи (ENCY1995 + 10). К.: Фітоцентр, 2006. С. 8-27.

Залізнюк В.П.

кандидат економічних наук, здобувач
ТНУ імені В.І. Вернадського

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ЯК ПРІОРИТЕТ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Повноцінна система продовольчої безпеки як складова економічної безпеки України повинна охоплювати наступні складові:

- стійка система продовольчого забезпечення, заснованого на стабільному розвитку АПК, який здатний постійно забезпечувати населення продуктами харчування на необхідному рівні, адекватно реагуючи на кон'юнктуру продовольчого ринку та реалізуючи свій експортний потенціал;
- фізична та економічна доступність необхідної кількості, асортименту та якості продовольства для різних категорій населення, що забезпечується їх платоспроможністю, яка не ставить під загрозу і не підриває задоволення інших основних потреб людини;
- система захищеності вітчизняного виробника продовольчих товарів від імпоротної залежності як у формі продовольства, так і в формі ресурсного забезпечення.

С. В. Щербина наголошує на тому, що «...основними стратегічними напрямками щодо забезпечення продовольчої безпеки слід вважати такі: розробка ринкового механізму господарювання та справедливий перерозподіл прибутку між секторами національної економіки; забезпечення ресурсної достатності агропродовольчої продукції за рахунок нарощування її

власного виробництва; стабільність продовольчого постачання протягом року на всій території України і за будь-яких обставин; доступність харчових продуктів належної якості для всіх верств населення незалежно від їх доходів, що вимагає надання відповідних дотацій з боку держави; забезпечення належної якості та екологічної безпечності продовольчих товарів; формування раціональної структури споживання продуктів харчування [2].

На наш погляд, державна агропродовольча політика, є частиною проведеної державної соціально-економічної політики. Це комплекс заходів економічного, соціального, законодавчо-правового, інституційного та мотиваційного характеру, спрямованих на сталий розвиток агропромислових підприємств і сільських територій. Під стійким розвитком аграрних підприємств, як основи агроекономічної системи, слід розуміти оптимальне співвідношення між виробництвом і реалізацією агропродовольчої продукції, між соціальною та виробничою інфраструктурою, самозабезпеченістю сільськогосподарською продукцією і обсягом імпорту продовольства, що забезпечуються на основі своїх конкурентних переваг й ефективного управління. Під стійким і стабільним розвитком сільських територій ми розуміємо створення умов для ефективного функціонування аграрного бізнесу, що дозволяє збільшувати доходи місцевих бюджетів на основі раціонального оподаткування підприємців.

Агропродовольча політика повинна орієнтуватися на реальний стан в АПК і, перш за все, в сільському господарстві, яке на сучасному етапі його розвитку не відповідає необхідності забезпечувати стійке самозабезпечення регіонів.

Створення ефективної системи органів державного управління в галузі сільського господарства є одним з ключових напрямків діяльності держави в забезпеченні продовольчої безпеки. Як зазначає Козир М.І., «невід'ємним і дуже значущим елементом системи державного регулювання сільського господарства і АПК в цілому є створення та постійне вдосконалення структури й компетенції органів державного управління цією галуззю національної економіки» [1].

Державне управління в галузі сільського господарства – це управління в області виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції, сировини, забезпечення населення продовольством, а також виробничо-технічного обслуговування і матеріально-технічного постачання агропромислового виробництва.

Завданнями державного управління в галузі сільського господарства є стабілізація і розвиток агропромислового виробництва, забезпечення продовольчої безпеки України, поліпшення продовольчого забезпечення населення, підтримку економічного паритету між сільським господарством та іншими галузями економіки.

Тільки високий ступінь продовольчої самозабезпеченості дозволять державі реально бути незалежним. Тому правовими, адміністративними та економічними важелями держава впливає на аграрний сектор в своїх

політичних цілях. Саме державне регулювання і є системою заходів впливу держави на аграрний сектор.

Продовольча безпека повинна стати пріоритетом агропродовольчої політики держави та ґрунтуватися на принципах самозабезпечення, незалежності, доступності, якості. Її головним завданням є формування стійкого, конкурентоспроможного та ефективного агропромислового виробництва з метою найбільш повного забезпечення продовольчих потреб населення на основі розширення платоспроможного попиту на продукти харчування.

Пріоритети розвитку АПК – це, по-перше, пошук кращого шляху досягнення сталого функціонування всіх його ланок, спрямованих на забезпечення продовольчої безпеки при оптимальному співвідношенні самозабезпеченості та імпорту агропродовольчої продукції, достатньої конкурентоспроможності продовольчого ринку. По-друге, це обґрунтування стратегії розвитку АПК, яку можна реалізувати за мінімальних витрат ресурсів. По-третє, подолання ризиків та адаптація до мінливих умов зовнішнього і внутрішнього середовища.

При такому підході взаємозв'язок пріоритетів й стратегії обумовлена логічною послідовністю етапів, починаючи від гармонійного розвитку всіх структур АПК, оптимізації імпорту продовольства при забезпеченні конкурентоспроможності продуктів харчування, вироблених в країні, до подолання ризиків за допомогою ефективного управління. Реалізація цього підходу безпосередньо пов'язана з підвищенням ефективності аграрної політики.

Під пріоритетною агропродовольчою політикою ми розуміємо її організацію, спрямовану на якнайшвидше досягнення довгострокових та короткострокових цілей, які забезпечують стале продовольче самозабезпечення країни, і відповідно її продовольчу безпеку. Пріоритетність досягнення цієї мети можна представити у вигляді певного алгоритму, що вирішуються в логічній послідовності завдань при економії ресурсів та максимально можливому задоволенні населення в продуктах харчування.

Список використаних джерел:

1. Козырь М.И. Аграрное право России: состояние, проблемы и тенденции развития / М.И. Козырь. – М., Норма, 2009. – 381 с.
2. Щербина С. В. Державна політика забезпечення продовольчої безпеки України / С. В. Щербина // Вісник НАДУ. – 2014. – № 2. – С. 49-55.

Ганцюк Т.Д.
асистент кафедри документознавства
та інформаційної діяльності
Івано-Франківського національного технічного університету
нафти і газу

ЗМІСТ І СУТНІСТЬ ПРОЦЕДУР ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Об'єктивна необхідність у формуванні та функціонуванні спеціальних служб та структурних підрозділів інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності місцевих органів публічної влади (ІАЗДМОВ) диктується неймовірним валом різноманітної інформації, що з кожним роком все більше надходить до органів публічного врядування будь-якої держави та має бути врахованим при підготовці й ухваленні різноманітних управлінських рішень на усіх щаблях влади. Розгляд змістовної сутності інституту ІАЗДМОВ, як обраного предмету даної розвідки, на нашу думку, необхідно здійснювати у площині структурно-функціонального підходу, виокремлення основних етапів інформаційно-аналітичної діяльності, механізмів взаємодії структур інформаційно-аналітичного забезпечення з іншими інституціями публічної влади й громадянського суспільства.

Найперше розглянемо процедури, за якими має відбуватися інформаційно-аналітична діяльність. Так, Н. Дяченко зазначає, що інформаційно-аналітична робота охоплює такі загальні операційні процедури: збір і первинну оцінку інформації на достовірність; обробку і накопичення інформаційних одиниць; оцінку, аналіз, узагальнення інформації; підготовку інформаційних повідомлень у межах поточного інформування з «сигнальної» або «первинної» інформації; підготовку аналітичних «сигнальних» повідомлень у межах запланованих інформаційно-аналітичних розробок проблем чи ініціативне інформування з актуальних питань зацікавлених замовників; розсилку інформаційних повідомлень, аналітичних довідок, доповідей, звітів замовникам інформаційно-аналітичних розробок та іншим зацікавленим споживачам для обслуговування всіх видів діяльності держави, інших суб'єктів господарювання [0, с. 196].

Професор В.Б. Кисельов переконаний, що типовими процесами й процедурами інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності місцевих органів публічної влади, що підлягають автоматизації та інформатизації, є: реєстрація документів; контроль за їх підготуванням, проходженням і виконанням; збирання даних щодо питань, котрі обговорюються, з урахуванням того, які рішення ухвалювалися раніше та якими документами супроводжувалися, що було «виконано – не виконано», кому доручався подальший супровід питання, як, зрештою, воно вирішилося тощо [2, с. 352].

Застосовуючи системний підхід Ю.П. Сурмін виділяє інші шість процедурних складових: визначення змісту, масштабів, ступеня гостроти і

структури управлінської проблеми; аналіз управлінської стратегії, цілей і завдань, тактики її реалізації; дослідження варіантів управлінських дій та варіантів управлінських рішень, які визначають ці дії; аналіз управлінських результатів, які можна одержати в процесі реалізації тих чи інших управлінських рішень; аналіз можливостей і обмежень для досягнення тих чи інших результатів; оптимізація управлінської діяльності в аспекті реалізації цілей і завдань за наявних можливостей і обмежень [3].

Спираючись на численні наукові публікації спробуємо синтезувати послідовність етапів інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державного управління та місцевого самоврядування, які можна представити у вигляді наступного алгоритму (див. рис. 1.).

Таким чином, як видно з рис. 1, дотримання даного алгоритму процедур діяльності структурних підрозділів і служб інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності місцевих органів публічної влади дозволить якісно та ефективно виконати головне призначення цих структур – підвищення загальної ефективності публічного управління на основі створення певного аналітичного продукту як інформаційної основи для підготовки, прийняття, реалізації та контролю за виконанням публічно-управлінського рішення.

Рис. 1. Алгоритм-послідовність етапів процедури діяльності структурних підрозділів і служб інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності місцевих органів публічної влади

Список використаних джерел:

1. Дяченко Н. Методологічне забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Теорія та практика державного управління. 2013. Вип. 4. С. 194–199.
2. Кисельов В. Впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та вдосконалення інформаційного забезпечення в системах державного управління як нові стратегії адміністративних перетворень. Наукові розвідки з державного та муніципального управління. 2015. Вип. 1. С. 348–361.
3. Сурмін Ю. П. Аналітика державного управління: сутність і тенденції розвитку. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej5/txts/06sypdsv.htm>

Серьогіна-Берестовська О.В.
здобувач кафедри політології та філософії
Харківського регіонального інституту
державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В МАЛИХ МІСТАХ

Соціальна сфера та соціальна інфраструктура малих міст відрізняється наступним. По-перше, тісним переплетенням виробничої сфери та соціальної сфери. Соціальна сфера перенасичена виробничими зв'язками. По-друге, життєдіяльність міста пов'язана найчастіше з будь-яким не великим, містоутворюючим підприємством. По-третє, щодо функціональної складової виділяються два види малих міст: багатофункціональні міста і міста з прилеглою територією, що мають як сільськогосподарську, так і промислову зони. По-четверте, малі міста відрізняються також концентрованістю соціальної інфраструктури, що полегшує управління нею, але разом з тим її недостатністю і неповнотою в порівнянні з соціальною інфраструктурою великих міст. Так, далеко не в кожному місті є вищі навчальні заклади або театри, розвинена інфраструктура розваг та організації дозвілля населення. По-п'яте, у малих містах виникає або зберігається особливо напружена соціальна обстановка через згортання виробництва на містоутворюючих підприємствах або їх закриття.

Як відзначають багато дослідників [1; 2; 3], розвитку соціальної інфраструктури та її матеріальної бази у нас в країні по суті ніколи не приділялося належної уваги. Це характерно як для радянського періоду, так і для нинішнього етапу розвитку. Добре відомо, що навіть у період 70-80-х рр. ХХ ст., який вважається найбільш сприятливим з точки зору темпів і масштабів розвитку галузей соціальної інфраструктури, досягнутий рівень забезпеченості населення послугами соціальної інфраструктури не

перевищував 60-70 % від встановлених самими ж державою «раціональних нормативів».

У підсумку соціальна сфера опинилася в стані гострої кризи, яка характеризується:

- серйозним скороченням обсягу і зниженням якості наданих населенню соціально-культурних послуг;
- недостатнім фінансуванням галузей соціально-культурного комплексу, що веде до руйнування матеріально бази, втрати кадрового потенціалу;
- низьким технічним рівнем об'єктів соціальної інфраструктури.

Розвиток соціальної інфраструктури міста – типу розселення, найбільш пріоритетним для людей ХХ – ХХІ ст. багато в чому визначає життєвий рівень народу, формування нової людини, поліпшення навколишнього середовища, а також сприяє підвищенню освіти, професійної кваліфікації, культури, фізичного здоров'я і психічної стійкості особистості, що особливо необхідні в умовах високо динамічних темпів виробництва і життя.

Логіка аналізу ролі соціальної інфраструктури малого міста і завдань місцевого самоврядування щодо її розвитку вимагає розгляду її на видовий площині, чому в істотній мірі посприяло б визначення всього того кола елементів, які входять до соціальної інфраструктури. Це усі матеріально-речові елементи суспільного розвитку, що сприяють ефективному здійсненню людиною всіх видів її життєдіяльності: житлові будинки, підприємства торгівлі та громадського харчування, пасажирський транспорт, система водопостачання та каналізації, різні медичні установи, школи, середні спеціальні та вищі навчальні заклади, організації професійно-технічної підготовки, поштові, телеграфні та фінансові заклади, культурно-видовищні підприємства, спортивні та оздоровчі споруди (стадіони, палаци спорту, басейни, парки, будинку відпочинку) та інші об'єкти і установи соціально-побутового призначення.

Можна погодитися і з тим, що саме міський рівень найкращим чином пристосований до максимально високої соціальної орієнтації всіх елементів та інститутів інфраструктури.

З точки зору розвитку основ соціальної інфраструктури міста, дуже важливим є положення про те, що у її вивченні, орієнтованому на отримання наукових даних для розробки довгострокової стратегії управління розвитком міста, необхідний міждисциплінарний підхід. Такий підхід повинен базуватися на концепції єдиної системи розселення. У контексті цієї ідеї чільну проблему розвитку міст (і процесу урбанізації в цілому) можна вбачати у виявленні їх місця і ролі в розміщенні і розвитку продуктивних сил. Іншими словами, проблеми розвитку міст повинні розглядатися в єдності з розміщенням продуктивних сил, формуванням територіальних виробничих комплексів, галузевою і територіальною структурами народного господарства.

Список використаних джерел:

1. Макарова О.В. Соціальна політика в Україні: монограф. – К.: ІДСД ім. М.В. Птухи НАН України, 2015. – 244 с.
2. Мельничук Д.П. Людський капітал: пріоритети модернізації суспільства у контексті поліпшення якості життя населення : монограф. / Д.П. Мельничук. – Житомир : Полісся, 2015. – 564 с.
3. Ткач А.А. Інституціональні основи ринкової інфраструктури: монограф. / А.А. Ткач. – К. : НАНУ Об'єднаний ін.-т економіки, 2005. – 295 с.

Лаврентій Д.С.

аспірант кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ СУЧАСНОГО ПУБЛІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ

Саміт ООН під гаслом «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року», що відбувся у 2015 році, поставив на порядок денний завдання забезпечення сталого розвитку як окремих країн світу, так і всієї людської цивілізації. Підсумковий документ цього Саміту ООН містить 17 глобальних Цілей Сталого Розвитку, розгорнутих та деталізованих у 169 завданнях. Україна, як і більшість країн світу, приєдналась до цих зобов'язань та провела відповідну роботу щодо їх адаптації з урахуванням специфіки національного розвитку. 15 вересня 2017 року Уряд України представив Національну доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна», яка визначає базові показники для досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР). У доповіді представлено національну систему ЦСР, що містить 17 цілей, деталізованих у 86 завданнях розвитку та 172 показниках для моніторингу їх виконання за чотирма напрямками: 1. Справедливий соціальний розвиток; 2. Стале економічне зростання та зайнятість; 3. Ефективне управління; 4. Екологічна рівновага та розбудова стійкості.

Одним з важливих напрямків подальшого розвитку людства та з взятих Україною на себе завдань є розвиток партнерських відносин влади і бізнесу для досягнення Цілей Сталого Розвитку, вимірюваний кількістю проєктів державно-приватного партнерства [1, с. 124–125]. Тут слід зазначити, що історично склалося так, що одне й те ж саме явище спільних дій на основі партнерських відносин між органами державної влади, місцевого самоврядування, бізнес-структур та організацій громадянського суспільства в західноєвропейській та вітчизняній науці називають дещо інакше, аніж як би це звучало у безпосередньому підстрочному перекладі. Для країн ЄС та Північної Америки широковживаним є термін “Public-Private Partnerships”

(PPP), що буквально означає «публічно-приватне партнерство» (ППП), в той час як Україні разом з більшістю країн СНД оперує поняттям «державно-приватне партнерство» (ДПП). При цьому термін “Public Private Partnership” є більш широким за своїм трактуванням, аніж його український аналог, оскільки дефініція “public” (публічний), до кола суб’єктів відповідного партнерства відносить не тільки органи державної влади, але й заклади та установи місцевого самоврядування та інституції громадського суспільства – тобто усі соціальні сили, які ставлять за мету досягнення тих чи інших суспільних інтересів.

На нашу думку на пострадянському просторі відбилося ментальне сприйняття держави як домінуючого суб’єкта відносин з бізнесом та громадянським суспільством. В умовах євроінтеграційного курсу Україні варто було б провести й відповідну «декомунізацію» подібних наукових термінів, що несуть експресивне навантаження держави як соціальної домінанти.

Процеси децентралізації, розпочаті в нашій державі, мають відображати поступ до Європи, де провідну роль у суспільно-політичному житті відіграють не державні органи, а саме органи публічного врядування в розумінні їх рівнозначної ролі з інституціями громадянського суспільства, що приймають участь в розробці та реалізації публічної політики. Зокрема, саме з виокремленням усіх суб’єктів публічного врядування, а не лише державних органів, надає своє визначення ДПП/ ППП М. Солодаренко, за якого під таким партнерством слід розуміти юридично оформлене, добровільне та взаємовигідне співробітництво між державою, органами місцевого самоврядування та приватним бізнесом, під час якого відбувається об’єднання ресурсів та інтересів сторін, розподіл у визначених пропорціях прав, обов’язків, результатів та ризиків з метою ефективної реалізації інвестиційних проектів та вирішення проблем соціально-економічного розвитку відповідно до інтересів громадянського суспільства [2, с. 165]. Проте, на наш погляд, найбільш вдалими є визначення Д. Грімзі та М. Льюїс, які визначають публічно-приватне партнерство як «угоду, за якою сектор публічного врядування вступає у довгострокові договірні відносини з приватним сектором задля реалізації приватним партнером будівництва об’єктів інфраструктури державного сектору та управління ними або задля надання послуги (з використанням відповідних об’єктів інфраструктури) населенню від імені державного сектору» [3, с. 248].

Сучасне розуміння інституту ППП передбачає не просто партнерський характер взаємовідносин державних, муніципальних, господарчих та громадських інституцій, але й обов’язково – досягнення визначеної мети або конкретних цілей і завдань публічно-приватного партнерства. І на цьому етапі ми отримуємо цілісне єднання мікро- та макрорівнів соціального буття суспільства, оскільки за визначенням Джефрі Делмона публічно-приватне партнерство як форма інфраструктурних інвестицій на соціально-економічному мікрорівні має вирішальне значення для досягнення основних

соціальних цілей сучасної держави – економічного зростання, якості життя, скорочення масштабів убогості, доступу до освіти, охорони здоров'я тощо [4].

Завдання демократичного державотворення реалізуються в ході здійснення публічної політики, насамперед, такої її вагової складової як соціальна політика з її сучасним спрямуванням на широкомасштабне реформування соціальної сфери України. При цьому основним форматом суспільно-владної взаємодії в умовах соціальної держави визнається публічний діалог [5], в якому одним з ключових елементів визнається механізм публічно-приватного партнерства. Застосування ППП наближує Україну до Європи, сприяє формуванню соціально орієнтованої економіки та відповідального врядування як визначальних елементів розбудові соціальної держави.

Список використаних джерел:

1. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна». Київ : Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, 2017. 176 с.
2. Солодаренко М. Сутнісно-теоретичні підходи до розуміння категорії державно-приватне партнерство. Науковий вісник Одеського національного економічного ун-ту. 2015. № 3. С. 156–172.
3. Grimsey D., and Lewis M.K. Evaluating the risks of public private partnerships for infrastructure projects. // International Journal of Project Management. 2002. № 20 (2). P. 240–252.
4. Delmon J. Public-Private Partnership Projects in Infrastructure: An Essential Guide for Policy Makers. Cambridge University Press, 2017. 256 p.
5. Крутій О., Радченко О. Публічний діалог в системі політичної культури демократичного суспільства : монографія. Х. : Вид-во АДНДУ, 2015. 320 с.

Мінніков О.М.

аспірант кафедри публічного управління
та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

За визначенням вільної Інтернет енциклопедії Вікіпедії, штучний інтелект – це розділ комп'ютерної лінгвістики та інформатики, що формалізує завдання, які нагадують справи, що виконує людина. [1] Іншими словами можна сказати, що штучний інтелект (ШІ) – це наука і технологія створення комп'ютерних алгоритмів і програм, які функціонують як інтелектуальні системи: навчаються і зберігають інформацію на основі досвіду, оцінюють і застосовують абстрактні концепції, використовують отримані знання, щоб впливати на навколишнє середовище. Дана технологія

вже використовується суспільством, бізнесом та окремими державами в державних органах влади.

Наприклад, голосові помічник Siri, Google Assistant, алгоритми для рекомендацій на сайтах, Youtube використовує для рекомендації відео або блок з рекомендованими товарами від Amazon, чат-боти, всі вони розроблені на основі технологій штучного інтелекту. Платіжна система PayPal використовує машинне навчання, щоб нейромережі знаходили підозрілі транзакції. Це дозволяє компанії зменшити кількість випадків шахрайства.

Технологію штучного інтелекту можна реалізовувати по-різному. Один із способів – нейромережі. Нейромережа будується за тим же принципом, що і нервові мережі в живому організмі, звідси і назва. В організмі мережу з'єднують нервові клітини – нейрони, вони утворюють нервову систему. А в штучній нейромережі використовуються прості процесори – обчислювальні елементи, які з'єднуються і взаємодіють за такою ж схемою. Нейромережа застосовують в медицині, фінансах і комерції, промисловості та забезпеченні порядку і безпеки, – всюди, де потрібно обробляти великі обсяги даних.

Не дивно що провідні країни в світі вже почали інтегрувати технологію штучного інтелекту в державне управління. Так США звернули серйозну увагу на ШІ, як на стратегічний інструмент економічного розвитку і вдосконалення державного управління США. Успіхи в технологіях ШІ відкрили нові ринки і нові можливості для прогресу в таких важливих областях, як охорона здоров'я, освіта, енергетика та навколишнє середовище. За розпорядженням колишнього Президента Обами в якості внеску в підготовку Сполучених Штатів до майбутнього, в якому ШІ грає важливу роль, підкомітету MLAI (по машинному навчання і штучного інтелекту) було доручено написати доповідь «Готуючись до майбутнього штучного інтелекту» [2] про стратегію США по регулюванню, плануванню, фінансуванню, впровадженню та підготовці кадрів в області застосування штучного інтелекту в державному управлінні та економіці країни. Ця доповідь була опублікована в жовтні 2016 р., а вже у грудні 2016 р адміністрація президента випустив нову доповідь [3], що впливає з жовтневої доповіді і в якому детально досліджено вплив автоматизації, заснованої на ШІ, на робочі місця і економіку країни в цілому.

Вже через 2 роки, у 2020 держава буде підбивати підсумки імплементації «Стратегії реформування державного управління України на 2016-2020 роки». Неодмінно буде зроблений аналіз впровадження стратегії, та зроблені висновки. Звісно країни потрібна буде нова стратегія побудови, удосконалення сектора державного управління. І в цій новій стратегії країни повинно детально і якісно приділити увагу штучному інтелекту як стратегічному інструменту. Створення державного штучного інтелекту дає змогу швидше аналізувати інформацію, виявляти помилки, створювати реальні та дієві сценарії. Вважаю, що першочергове впровадження штучного інтелекту потрібно впроваджувати у роботі Національного агентства з питань запобігання корупції. У діяльності національної поліції України.

Штучний інтелект має потенціал для того, щоб стати основним фактором економічного зростання і соціального прогресу, за умови, що промисловість, громадянське суспільство, уряд і громадськість будуть працювати разом, щоб підтримати розвиток технології, приділяючи при цьому пильну увагу до її потенціалу та управління її ризиками.

Багатьом областям державної політики, починаючи з освіти і системи економічної безпеки і до оборони, охорони навколишнього середовища та кримінального правосуддя, відкриваються нові можливості і нові проблеми, зумовлені тривалим розвитком ШІ. У міру того, як технології ШІ продовжують розвиватися, їх розробники повинні забезпечувати впровадження системи, за допомогою ШІ, були керованими; щоб ці системи були відкриті, прозорі і зрозумілі; щоб вони могли ефективно працювати з людьми; і щоб їх робота відповідала людським цінностям і прагненням.

Список використаних джерел:

1. Інтернет енциклопедія Вікіпедія [Електронной ресурс]: https://uk.wikipedia.org/wiki/Штучний_інтелект
2. PREPARING FOR THE FUTURE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE. -- Executive Office of the President National Science and Technology Council Committee on Technology, October 2016, 58 p., https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/whitehouse_files/microsites/ostp/NSTC/preparing_for_the_future_of_ai.pdf
3. Artificial Intelligence, Automation, and the Economy. -- Executive Office National Science and Technology Council, December 2016, 59 p., <https://www.whitehouse.gov/sites/whitehouse.gov/files/images/EMBARGOED%20AI%20Economy%20Report.pdf>

Мошнін А.А.

юрист

ТНУ імені В.І. Вернадського

КОРУПЦІЯ ЯК ГОЛОВНА ПЕРЕШКОДА СТАНОВЛЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Як суспільно-політичний феномен, корупція є складним динамічним явищем, що пристосовується до будь-яких змін у всіх сферах життєдіяльності держави і суспільства, застосовуваних до неї механізмів попередження та боротьби. Але основною сферою розповсюдження корупції є сфера публічного управління – органи державної влади та місцевого самоврядування. Процесам розповсюдження корупції сприяє системна криза, зокрема політична та економічна криза, відсутність інституту відповідальності влади та нерозвинутість громадянського суспільства.

Сьогодні, в умовах проголошеного стратегічного курсу на входження України до європейської спільноти, корупція виходить на передній план суспільної уваги, адже це явище визнається головною перешкодою нашого просування до демократії. Зокрема, У світовому Індексі сприйняття корупції

від Transparency International за 2017 рік [1] Україна знаходиться серед найгірших країн світу, її сусідами у цьому ганебному рейтингу є Гамбія, Іран, М'янма та Сьєрра-Леоне. О. Радченко та С. Задорожний наголошують на тому, що найбільш загрозливим є той факт, що в корупційні відносини сьогодні виявляється втягнутим чи не все українське суспільство, де в число корупціодавців (тобто тих, хто дає хабарі або іншим чином сплачує корупціонерам за отриману послугу) входять представники чи не усіх верств та прошарків нашого суспільства. Це є логічною реакцією суспільства на неефективну й нестабільну економічну та соціальну політику держави [3].

Що ж являє собою корупція? Ю. Нісевич розглядає корупцію у публічній сфері як «протиправне використання посадовою особою управлінських ресурсів публічної влади не для реалізації функцій держави в забезпеченні цілей суспільного розвитку, а для отримання будь-якої неправомірної вигоди, отримання особистої і (або) групової, в тому числі і на користь третіх осіб, вигоди, що має як матеріальне, так і нематеріальне вираження» [2, с. 67].

Розгляд багатоплановості феномену корупції дозволяє стверджувати про системний і тотальний характер корупції в загальнодержавному масштабі, ознаками систематичного цілеспрямованого використання національного багатства і суспільних благ, службового становища й соціального статусу посадовою особою в особистих та групових інтересах; стійкими корупційними зв'язками для гарантії забезпечення злочинної діяльності, використанням набутих злочинним шляхом фінансових і матеріальних цінностей для досягнення політичної влади; імплементацією своїх структурних елементів у легітимні інститути державної влади, що дозволяє легально контролювати всі сфери життєдіяльності держави і суспільства з метою отримання незаконних доходів, фінансів та цінних паперів, матеріальних ресурсів суб'єктів господарювання, майнових послуг на безоплатній основі, соціальних та податкових пільг.

На думку О. Сахань «корупція стала одним із основних джерел деструктивності влади, наслідки діяльності якої можуть бути трагічними для функціонування політичної системи суспільства та життя людей» [5, с. 113]. В українському суспільстві в умовах планово-олігархічного капіталізму, де влада трансформується у бізнес, і навпаки, корупція набуває зовсім іншого змісту, характеру і іншої стратегії реалізації. Науковці констатують, що в Україні корупція набула «ендемичного характеру» [4, с. 130]. Сьогодні корупційні прояви пронизують сферу національних інтересів, сферу публічної політики та управління, впливають на процеси підготовки, прийняття та впровадження політичних і управлінських рішень в усіх сферах життєдіяльності нашого суспільства. Як, зазначено в Антикорупційній стратегії на 2018-2020 роки, багаторічне існування корупції в Україні виключає можливість швидкого її подолання, вона має високий рівень латентності.

Високий рівень корупції в нашій державі забезпечують: відсутність політичної волі щодо запровадження дієвих механізмів протидії корупції;

надмірний вплив окремих олігархічних груп на прийняття державних рішень і кадрові призначення; непрозорість та закритість діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, неефективна участь правоохоронних органів (а, часом, і протидія) у антикорупційних заходах; нерегульованість конфлікту інтересів; низький рівень забезпечення захисту прав власності; недосконалість системи судустрою; недотримання законодавства у сфері протидії корупції; недотримання правил професійної етики та доброчесності на публічній службі; відсутність публічного контролю за доходами та видатками державних службовців, а також ефективних механізмів участі суб'єктів громадянського суспільства у формуванні та реалізації антикорупційної політики, відсутність інституту політичної, правової, історичної та моральної відповідальності політичних лідерів та високопосадовців за корупційні правопорушення.

Список використаних джерел:

1. Темпи ефективності боротьби з корупцією в Україні за рік знизилися... URL : <https://ti-ukraine.org/news/tempy-efektyvnosti-borotby-z-koruptsiiei-u-v-ukraini-za-rik-znyzylisia-vdvichi-indeks-spryiniattia-koruptsii-2017/>
2. Нисневич Ю.А. Коррупция: инструментальная концептуализация. Социологические исследования 2016. № 5. С. 61–68.
3. Радченко О. В., Задорожний С. А. Ідентифікуючі ознаки корупції в Україні: кластерний підхід. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Державне управління. 2017. Вип. 1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadsdu_2017_1_16.
4. Радченко О. В. Геостратегічна Україна. Публічне урядування. 2016. № 3 (4) С. 119 – 141.
5. Сахань О. М. Корупція в сучасній Україні як джерело деструктивності влади Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2015. № 4. С. 112–129.

Москалюк С.В.

слухач магістерської програми
зі спеціальності «Публічне управління
та адміністрування»
ТНУ імені В.І. Вернадського

СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КАДРАМИ

Кадрові процеси в державному управлінні ми розглядаємо як сукупність послідовних дій для досягнення визначеного результату в кадровій політиці, об'єктивну повторюваність кадрових явищ та рис. Крім цього, кадрові процеси відображають кадрові відносини, тобто сукупність взаємодій між суб'єктами й об'єктами кадрової політики: відносини, що виникають між

державою і державними службовцями, керівниками і підлеглими в межах державної служби.

Процесний підхід до кадрів дозволяє вивчати їх з погляду просування, розгалуження системи кадрових відносин, зв'язків, кількісних і якісних параметрів кадрового корпусу державної служби. Усі ці процеси утворюють об'єктивну повторюваність кадрових явищ і характеристик. До того ж, закономірності розвитку кадрових процесів у кадровій політиці безпосередньо відображаються в обов'язках державних органів.

У дослідженні кадрових процесів значну роль відіграє теорія еліти. Вона є методологічним інструментарієм для вивчення адміністративно-управлінської еліти державної служби та її взаємин із особами, що займають політичні посади; відтворення кадрів, що займають вищі і головні посади державної служби; дифузії службовців із однієї групи в іншу; механізмів кадрових процесів у державній службі як в організаційному і соціальному інституті.

Кадрові процеси багато в чому повторюються, відтворюються, стають стійкими. Відтворювальний підхід до їхнього вивчення стає перспективним, коли мова йде про пояснення кадрових процесів, що мають форму кругообігу чи спіралі. Типовими рисами цих форм є: повторюваність, циклічність, визначена ритмічність. Відтворення кадрів державного управління означає безупинний процес формування їхнього складу, заміщення вакантних посад, відтворення статусів і ролей, знань, умінь і навичок службовців. У відтворенні знаходить висвітлення діалектика наступності і змінюваності кадрів державної служби, відновлення якісного і кількісного складу її кадрового корпусу і відмирання застарілих правил, утримання традицій і всього цінного, позитивного з минулого. У процесі відтворення відбувається відновлення кадрового потенціалу, соціальне успадкування рис, необхідних для виконання посадових обов'язків, соціалізація державних службовців.

Отже, почуття розчарування, дисгармонії, незадоволеності спричинені переважно тими факторами виробничого середовища, що піддаються управлінському впливу і мають ситуаційний характер (низька оплата праці, незадовільна організація діяльності й ін.). Ми переконані, що зміна умов і змісту праці, оптимізація стану кваліфікації працівників і професійних вимог, визначення способів і технологій професійної самореалізації службовців здатна знизити рівень незадоволеності роботою, гармонізувати кадрові відносини і процеси в державній службі.

Проведене дослідження дозволило виявити акценти в кадрових процесах, зокрема у сфері реалізації професійної кар'єри. Надходження на державну службу, освоєння нових посадових обов'язків пов'язано з труднощами адаптації індивіда до організаційного оточення й існуючих поведінкових стандартів. Соціально-тимчасові рамки освоєння нової посади для респондентів обмежуються невеликим терміном, оскільки повторюваність кадрових процесів багато в чому ґрунтується на наявності в державного службовця досвіду попередньої роботи в управлінських структурах. Службовці відзначають важливість для успішної діяльності

організаційно-службового досвіду. Дослідження виявило значимість наступності управлінських традицій для функціонування кадрового корпусу державної служби. При цьому імперативом сьогодення є процесний підхід до аналізу кадрових явищ у державному управлінні в історичному аспекті. Це дає можливість простежити тенденції змін упродовж певного часового відрізка. У дослідженні службовцям пропонувалося порівняти кадрові процеси в попередній (радянський) період розвитку держави із сучасною ситуацією, зокрема, практику висування кадрів. Відповіді респондентів розділилися на дві полярні групи: майже кожен третій (30%) вважає, що кадрова робота в радянський період була організована краще. Одночасно 29% опитаних відчували труднощі, відповідаючи на це запитання. До цієї групи, ймовірно, ввійшла нова генерація службовців, що не має можливості порівняти ці кадрові процеси у зв'язку з відсутністю досвіду державної служби в радянський період.

Отже, специфікою кадрових процесів і відносин у державному управлінні є висока соціальна значимість управлінської праці, складність діяльності державних службовців в умовах нестабільного, кризового зовнішнього і внутрішнього середовища, зростання внаслідок цього ролі професіоналізму і компетентності працівників. Для сучасних службовців характерним є гостре розуміння соціальних проблем і бажання реалізувати професійні потенції. Одночасно відзначається непевність службовців в успішності професійної діяльності, недостатній рівень їх матеріального і соціально-побутового забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Андрушко А.В. Формування кадрового резерву державної служби / Андрушко А.В. // Вісник Хмельницького ін – ту регіон. упр. та права. – 2002. – № 3. – С. 103-110.
2. Денищик О. Формування професійної свідомості державних службовців / Денищик О. // Вісн. УАДУ. – 2005. – № 2. – С. 342-348.
3. Загорська Г. Роль центру підвищення кваліфікації державних службовців і керівників державних підприємств, установ й організацій в реалізації державної кадрової політики на регіональному рівні / Загорська Г. // Вісн. державної служби України. – 2007. – № 3. – С. 84-88.
4. Луговий В. Шляхи засади вдосконалення керівного персоналу державної служби (аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду) / Луговий В. – К.: Вид-во УАДУ, 2009. – 247 с.

СЕКЦІЯ 2. ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Єремєєв І.С.

доктор технічних наук, професор,
професор кафедри автоматизованого управління
технологічними процесами

Дичко А.О.

доктор технічних наук, доцент,
професор кафедри інженерної екології
КПІ імені Ігоря Сікорського

ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ СЕРЕДОВИЩА ПРОЖИВАННЯ

Середовище проживання визначає багато у чому функціонування соціуму, його проблеми, пріоритети. Особливо це стосується такої специфічної форми людської цивілізації (а точніше – організації), як мегаполіси. Техногенний вплив на середовище проживання у мегаполісах (надкритичне скупчення забудівель, велика щільність населення, відчуження земельних ділянок в межах міст для прокладки шляхів, мереж електро- і теплозабезпечення, трас метрополітену і швидкісного трамваю, асфальтування і бетонування усієї поверхні вулиць, безперервне збільшення викидів усіх видів автотранспорту, металургійних, хімічних і інших індустріальних об'єктів, суттєве збільшення водоспоживання за рахунок артезіанських свердловин тощо) кардинально загострює екологічний стан довкілля і виводить мегаполіси за межі припустимих для нормального життя і функціонування показників якості життя (ЯЖ), яка є інтегральною характеристикою, що відображає кількісну оцінку умовам, в яких існують, функціонують, розвиваються й самовиражаються мешканці населених пунктів, або та чи інша конкретна особистість. Однією зі складових ЯЖ є якість середовища проживання (ЯСП), яка залежить від таких чинників, як показники якості повітря, води, харчування, дозвілля, здоров'я, рівень безпеки і деякі інші. У практиці сьогодення для оцінки ЯСП у великих містах з розвиненою промисловістю використовують метод гранично припустимих концентрацій (ГПК) токсичних забруднювачів (ТЗ) будь-якої природи й походження. Однак цей метод дає адекватні наслідки тільки для випадків «чистого» середовища, куди надходить один ТЗ. При цьому вважається, що якщо ГПК цього ТЗ не досягнута, то ЯСП відповідає існуючим нормам. На практиці має місце надходження множини ТЗ у середовище проживання, що призводить до виникнення проблеми їхнього взаємного впливу й підсилення ступеню токсичності кожного з ТЗ (або частини з них) у присутності інших ТЗ, тобто до проявлення ефекту синергізму. Якщо відома ступінь такого

впливу, то можна, як і раніше, використати метод ГПК у сполучі з методом коефіцієнтів підсилення впливу. Реально приходиться мати справу з великими перевантаженнями довкілля й людини різноманітними ТЗ. З цієї точки зору показники ЯСП (навіть без урахування ефекту синергізму) у таких містах, як Дніпропетровськ, Донецьк, Запоріжжя і деякі інші, настільки відхиляються (у небажаний бік) від припустимих норм, що виникає питання, як, не зупиняючи виробництва, все-таки наблизити ЯСП до рівнів, які відповідають прийнятним у розвинених країнах життєвим стандартам.

Нижче пропонується підхід, який дозволяє вирішити до певної міри проблему обґрунтованого оцінювання фактичного стану навколишнього середовища як показника ЯСП. У його основу покладені припущення про наявність граничних рівней ТЗ, з яких починає проявлятися їхній вплив, а також про наявність ефекту синергізму, коли загальний вплив ТЗ сильніший, ніж сума впливів окремих ТЗ. Результат оцінювання ЯСП надається у вигляді «спектральної» характеристики, де вздовж осі абсцис розташовуються окремі ТЗ («спектр» ТЗ), а вісь ординат служить для відносної кількісної оцінки кожного з ТЗ у одиницях відповідної (відносної) «фонові» величини (ТЗФ). Якщо усі ТЗ утримуються у концентраціях, які не перевищують ГПК, яка теж представляється у одиницях відповідної ТЗФ, відносна ЯСП визначається як математичне очікування відносної амплітуди забруднень плюс середньоквадратичне відхилення від $M(x)$:

$$M(x) = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N TЗ_i ; s(x) = \sqrt{(1/N) \sum_{i=1}^N (x_i - \bar{x})^2} ,$$

тобто відносна ЯСП = $M(x) + s(x)$, де N – загальна кількість виявлених ТЗ, x_i – рівень забруднення (концентрація) i -го ТЗ (у одиницях ТЗФ).

Синергізм при цьому може бути визначений з виразу

$$n = 1 + \left[\frac{L-1}{N} \right] \left[1 + \sum_{i=1}^N (x_i) \right] ,$$

де n – загальний коефіцієнт підсилення токсичності ТЗ у присутності низки ТЗ (тобто коефіцієнт збільшення СКВ); L – кількість ТЗ, у яких концентрація перевищує науково-обґрунтований або емпіричний поріг значущості Δ ГПК (певну частку ГПК). При цьому ЯСП, що враховує усе зазначене вище:

$$ЯСП = M(x) + ns(x).$$

Підхід, що пропонується, дозволяє створити деяку інтегральну оцінку ЯСП, яка має скоріше якісний, ніж кількісний характер й враховує не стільки фактичний синергізм, скільки можливість його проявлення. Покращання ЯСП при такому підході можливо, наприклад, за рахунок розробки (підбирання) сумісно із відповідними службами охорони здоров'я та харчування оптимального раціону, який сприяє виведенню ТЗ або їхньої компенсації. При цьому використовується «спектральна» характеристика

раціону, де показано, які ТЗ і у якому ступені (у частках ГПК) виводяться з його допомогою (або компенсуються). ЯСП цього спектру у оптимальному варіанті повинно «компенсувати» ЯСП спектру забруднень. Цей підхід може застосовуватися як для окремих підприємств, де має місце локальне погіршення ЯСП, так і для цілих регіонів міста, або й міста у цілому. Він може стати ефективним важелем впливу міської адміністрації на діяльність промислових підприємств, а також засобом покращення ЯСП мешканців шляхом розробки рекомендованих альтернативних раціонів, які зможуть сприяти виведенню або руйнації (метаболізму) шкідливих ТЗ, проведенням обґрунтованої політики озеленення міст, а також шляхом перемаршрутування транспортних потоків й планування новобудов, які б сприяли кращому «вентилюванню» мікрорайонів міст.

Іщенко Н.Ф.

аспірант

Інституту агроєкології і природокористування

НААН України

старший викладач кафедри землеустрою та кадастру

Національний авіаційний університет

Новаковський Д.Л.

студент кафедри землеустрою та кадастру

Національний авіаційний університет

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Транспортні послуги представляють собою складний комплекс різноманітних правил, принципів та закономірностей для забезпечення нормальної роботи транспортної системи країни, яка має як позитивні, так і негативні особливості, що впливають на процеси переміщення товарів, послуг та людей. Транспортні послуги давно стали одним із головних елементів забезпечення економічного розвитку не тільки нашої країни, а і всього світу, які постійно розвиваються та набувають нових рис, тому це питання заслуговує особливої уваги і повинне бути ретельно досліджене, проаналізоване по всіх його аспектах та особливостях.

Географічне розташування України дає надзвичайно великі можливості для організації транзитних вантажопотоків всіма видами транспорту: автомобільним, залізничним, морським, річковим, авіаційним та трубопровідним, що дає змогу обробляти будь-які об'єми та ефективно відправляти вантажі, користуючись міжнародними транспортними коридорами, а саме: – Пан'європейськими транспортними коридорами №№ 3, 5, 7, 9;

- коридорами Організації співробітництва залізниць (ОСЗ) №№ 3–5, 7, 8;
- транспортним коридором Європа – Кавказ – Азія (ТРАСЕКА).

Аналіз сучасного стану транспортної системи України показав, що нині транспортний комплекс України охоплює шість залізниць, три морські пароплавства та АСК «Укррічфлот», 67 авіакомпаній, 800 підприємств автомобільного транспорту, 50 тис. км трубопроводу, комплекс науково-виробничих підприємств та організацій космічного транспорту [1, 73].

Основні показники роботи транспортного комплексу, а саме кількість перевезених вантажів та представлено в табл. 1.

Таблиця 1

**Обсяги перевезень вантажів усіма видами транспорту України,
млн. т (2015–2017 рр.)**

Обсяги перевезень вантажів усіма видами транспорту					
Рік вид транспорту	2013	2014	2015	2016	2017
залізничний	443601,5	386276,5	349994,8	343433,5	339550,5
морський	3428,1	2805,3	3291,6	3032,5	2253,1
річковий	2840,5	3144,8	3155,5	3641,8	3640,2
автомобільний	1260767,5	1131312,7	1020604,0	1085663,4	1121673,6
авіаційний	99,2	78,6	69,1	74,3	82,8
трубопровідний	125941,1	99679,5	97231,5	106729,2	114810,4

Аналіз даної таблиці показав, що лідером у перевезенні вантажів є залізничний транспорт, його частка в середньому становить 75% від загального обсягу перевезень за всіма видами транспорту. Друге місце займає автомобільний транспорт, його частка становить у середньому 20%. Морський та річковий транспорт мають надзвичайно потужний потенціал – обсяги перевезень коливаються від 3 до 4 млн. т на рік. Авіаційний транспорт займає останнє місце за обсягами перевезень – 0,06% від загального обсягу. Дослідивши динаміку показників перевезень залізницею, ми можемо стверджувати, що 2014 р. по теперішній час обсяг перевезень зменшився на 13%, що пояснюється нестабільною фінансово-економічною та воєнно-політичною ситуацією в Україні.

На сьогодні транспортна галузь України, в цілому, задовольняє лише основні потреби населення та економіки в перевезеннях за обсягом, але не за якістю, та маючи настільки потужний потенціал є всі передумови для розвитку транспортно-логістичного комплексу, який в майбутньому може стати частиною транспортно-логістичного комплексу Європи.

До проблем, що стоять на перешкоді ефективного функціонування транспортно-логістичного комплексу України можна віднести:

- недосконале законодавче забезпечення та недобросовісне виконання наявних нормативно-правових актів щодо функціонування транспортної системи України;

– високий рівень зношеності основних фондів, недостатня кількість рухомого складу, а також неефективний механізм стимулювання його оновлення;

– відсутність прозорої системи обліку транспортних витрат та дієвого механізму контролю надання та використання коштів, передбачених на ремонт, реконструкцію та будівництво транспортної інфраструктури;

– технологічне відставання вітчизняного транспорту та інфраструктури, низький рівень впровадження сучасних технологій та реалізації інноваційної політики в галузі транспорту;

– низький рівень обслуговування та швидкість доставки вантажів [2].

Для подолання зазначених проблем уряд України здійснив низку економічних, політичних реформ, які направлені на покращання роботи транспортно-логістичного сектора в цілому та по кожній транспортній галузі окремо. Угода про асоціацію є основним підґрунтям для розвитку ефективної транспортної системи, на основі чого урядом України було прийнято низку проектних рішень, направлених на розвиток ефективної транспортної системи, а саме:

– проект технічної підтримки «Підтримка імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та Національної транспортної стратегії України до 2030 р.»;

– проект секторальної бюджетної підтримки «Підтримка впровадження Транспортної стратегії України»;

– проект Twinning «Підтримка Міністерства інфраструктури України з питань підвищення безпеки комерційних автоперевезень»;

– проект Twinning «Надання інституційної підтримки Міністерству інфраструктури України з питань підвищення ефективності роботи та конкурентоспроможності залізничного транспорту в Україні»;

– проект ТРАСЕКА «Морський захист та безпека II».

Список використаних джерел:

1. Інфраструктурне забезпечення розвитку транспортної системи регіону : [монографія] / І.В. Заблудська [та ін.]. – Сєверодонецьк : СНУ ім. В. Даля, 2016. – 193 с.

2. Національна транспортна стратегія України до 2030 р. URL /[https://mtu.gov.ua/ .../krugliy-stil-z-pitan-onovlennya-nacion](https://mtu.gov.ua/.../krugliy-stil-z-pitan-onovlennya-nacion).

3. Офіційний сайт Міністерства інфраструктури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mtu.gov.ua/uk/news/33388.html>.

СУЧАСНА ТОПОНІМІЧНА СИСТЕМА ЛІСІВ УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ

Топонімічне вивчення земель є одним з найстаріших напрямків досліджень у гуманітарних і природничих науках, відомим щонайменше з XIX століття. В Україні такого роду пошук розпочався, вірогідно, від початку XX століття. Відповідно до превалювання в меті конкретних пошуків тих чи інших мотивів, топонімічні дослідження можна розділити на два великих напрямки: лінгвістично-топонімічний і просторово-топонімічний. Перший спрямований на усебічне пізнання семантичного значення і походження назв географічних об'єктів, інший – на пізнання «топонімічного поля» тих чи інших територій: пошук, відновлення, встановлення точної просторової локалізації топонімів тощо.

Дослідження, результати якого подаються далі, виконане у руслі просторово-топонімічного напрямку і стосується назв лісових масивів (дрімонімів) території Кіровоградської області.

У якості основного джерела інформації про дрімоніми було обрано переважно різночасові загальногеографічні та спеціальні картографічні твори: топографічні карти УРСР та України [1; 2; 3], топографічні карти Російської імперії [4; 5], карти-схеми лісонасаджень державних лісогосподарських підприємств України [6], репродукції старовинних карт. У якості головного джерела для потреб просторово-топонімічного пошуку виступали супутникові зображення інтерактивного ресурсу “Google Earth”.

У результаті проведення досліджень дрімонімів території Кіровоградської області було виявлено низку просторово-топонімічних особливостей її лісів.

- Більшість лісових масивів території Кіровоградської області мають свої власні назви. У результаті проведених досліджень, було виявлено щонайменше 924 ареали лісової рослинності. Свої власні назви мають, як мінімум, 556 із них, а для їхнього означення використовується близько 634 дрімонімів. Відтак, встановлено наявність власних назв для 60 % лісів краю.

- Нерідко власні назви лісів території Кіровоградської області у різних джерелах інформації означаються варіативно – подібно, але з більшими чи меншими відмінностями за сутністю і написанням: «Нерубай» – «Нерубайка» – «Нерубаївський», «Бобешка» – «Бобошка», «Журавка» – «Журівське», «Мамаєве» – «Мамаївський Байрак» тощо. Така ситуація виявлена у 45 випадках, тобто для 7 % встановлених дрімонімів і для 5 % лісів.

- Подеколи, лісові масиви Кіровоградської області у різних джерелах інформації означаються кількома (суттєво відмінними) варіантами назв: «Довжки» – «Плоске», «П'ято-Іванівське» – «Могутне», «Новомогильне» –

«Маяк» та ін. Згідно проведених пошуків, частка таких лісів становить близько 3 % від їх загальної кількості, частка ж «подвійного» означення становить 4,5% (29 випадків) від загального числа виявлених назв.

- Іноді в окремих джерелах інформації власні назви лісів території Кіровоградської області позначені з явними помилками: «Речное» (рос.) замість «Редьчине», «Гнилище» замість «Глинище» тощо. Виявлення причин виникнення таких варіацій потребує окремих ґрунтовних пошуків.

- Подеколи різні ліси території Кіровоградської області мають однакові назви. Найчастіше для означення лісів краю використовуються такі ряди означень як: «Довжик» (6) – «Довге» (3) – «Довжок» (2) – «Довжки» (1) – «Довжикове» (1) – «Довжицьке» (1) – «Довгий» (1) та «Круглик» (5) – «Кругле» (4) – «Круглий» (1) – «Круглики» (1) – «Кругленьке» (1).

- Великим лісовим масивам території Кіровоградської області властиві різні назви у різних їх частинах: урочища «Обломіївське», «Довжок» («Талове»), «Третя Дубина», «Сопки», «Писареве», «Іркутське», «Парне», «Кругле», «Церковне», «Садове», «Бугрувате-II» у межах одного масиву; Юників ліс як частина лісу Чути тощо.

- У переважній більшості досліджених випадків лісові масиви Кіровоградської області зберегли свої автентичні назви: «Чобіток», «Чагарі», «Круглик», «Рубанові Штани», «Бежбайраки» та ін. Назви деяких лісових масивів краю відомі з давніх часів – Чорной ліс (від сер. XVI століття), Нерубай (від сер. XVII століття), Чута (від XVIII століття).

Як підсумок, можна зазначити, що отримані результати значною мірою заповнюють прогалини в об'ємі інформації про назви лісів Кіровоградської області і дозволяють сподіватися на деякий поступ у вирішенні багатьох проблем, пов'язаних із цим. Проте, здійснене просторово-топонімічне дослідження регіону можна вважати лише початком такого роду студій, продовженням якого могло б стати розширення топонімічної бази цієї території.

Список використаних джерел:

1. Кировоградская область [Карта] (М 1:200 000) / Киевская военно-картографическая фабрика. – К., 2012.

2. СССР. УССР. Кировоградская область [Карти] (М 1:50 000). / Генеральный штаб. – К., 1984.

3. СССР. УССР. Кировоградская область [Карти] (М 1:100 000). / Генеральный штаб. – К., 1991.

4. Трехверстная военная топографическая карта Российской империи [Карти] (М 1:126 000). – М., 1868-1869 pp.

5. Трехверстная военная топографическая карта Российской империи [Карти] (М 1:126 000). – М., 1913-1919 pp.

6. Кіровоградська область. [Карта] (М 1:100 000) / Харківська державна лісовпорядна експедиція Українського державного проектного лісовпорядного об'єднання «Укрдержліспроект», УкрНДІЛГА лабораторія нових інформаційних технологій. – Харків, 2009.

ФІНАНСОВІ ГАРАНТІЇ НА ВИПАДОК ЗАВДАННЯ ШКОДИ НАВКОЛИШНЬОМУ ПРИРОДНОМУ СЕРЕДОВИЩУ ЗА ПРОЕКТАМИ З РЕСАЙКЛІНГУ ВІДХОДІВ ПЛАСТИКУ

Намагаючись вирішити існуючі проблеми з переробки ТПВ, урядом ухвалено низку законодавчих і нормативно-правових актів, спрямованих на розробку національної політики в галузі поводження з відходами. Тобто, де-юре в Україні спостерігаються певні поступи у розв'язанні зазначених питань, де-факто ж національна політика поводження з відходами, яка б відповідала європейським стандартам з охорони навколишнього середовища до тепер остаточно не визначена. А отже, рішення щодо проектів з ресайклінгу ТПВ мають бути досить виваженими, оскільки згідно Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.17 р. за № 2059-VIII (далі – Закон № 2059-VIII) діяльність, пов'язана з обробленням, переробленням, утилізацією, видаленням, знешкодженням і захороненням відходів відносяться до першої категорії видів діяльності, що супроводжуються неабияким екологічним ризиком [2].

Директивою 2004/35/СЕ Європейського парламенту та Ради Європи «Про екологічну відповідальність щодо запобігання та ліквідації шкоди навколишньому середовищу» передбачено відповідальність забруднювачів та надання ними фінансових гарантій на випадок завдання шкоди навколишньому природному середовищу завдяки екологічному страхуванню. Тож, з намаганням наближення вітчизняного законодавства до європейських стандартів в межах виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС постає нагальна проблема у впровадженні системи екологічного страхування [1].

Чинним законодавством екологічне страхування як систему, і як різновид страхування не виокремлено. Проте окремі пункти ст. 7 Закону України «Про страхування» від 07.03.1996 за № 85/96-ВР (далі – ЗУ № 85/96-ВР) [3] передбачають види обов'язкового страхування, які варто сприймати як підвиди екологічного страхування (зокрема, передбачені п. 7.12, пп. 7.14-7.15 та ін.).

Оскільки ж згідно Закону України № 2059-VIII діяльність, пов'язана з обробленням, переробленням, утилізацією, видаленням, знешкодженням і захороненням відходів відносяться до першої категорії видів діяльності, які можуть мати значний вплив на довкілля [2], то вважаємо, що страхування відповідальності за заподіяну шкоду навколишньому середовищу під час/чи за результатами реалізації проектів з ресайклінгу ТПВ (зокрема, пластику) має набувати статусу обов'язкового, що потребує на доповнення ст. 7 ЗУ № 85/96-ВР:

пунктом 48 – страхування цивільної відповідальності суб'єкта господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно навколишньому природному середовищу, здоров'ю людей або майну третіх осіб під час/чи за результатами реалізації проектів з ресайклінгу ТПВ (зокрема, пластику);

пунктом 49 – страхування цивільної відповідальності суб'єкта господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно навколишньому природному середовищу, здоров'ю людей або майну третіх осіб у випадку аварійного забруднення під час реалізації проектів з ресайклінгу ТПВ (зокрема, пластику).

Зміни мають бути внесені і до ст. 9 ЗУ № 85/96-ВР в частині визначення страхових сум. Зокрема, страхова сума по страхуванню цивільної відповідальності за заподіяну шкоду навколишньому середовищу має встановлюватись за кожним конкретним об'єктом підвищеної небезпеки на підставі висновків про оцінку впливу на довкілля, виходячи з обсягів шкоди, яка може бути заподіяна внаслідок забруднення навколишнього природного середовища і в межах якої страховик зобов'язаний здійснити виплату у разі настання страхового випадку, але не менше ніж:

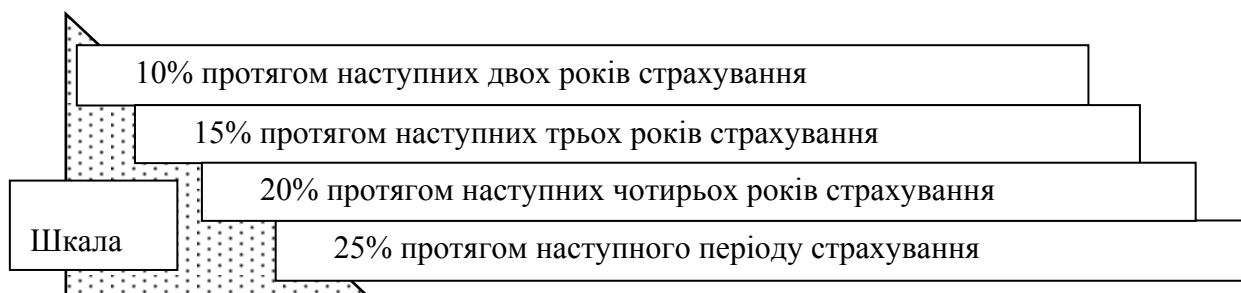
– для об'єктів 1 категорії небезпеки – 200000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

– для об'єктів 2 категорії небезпеки – 70000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Потребує на доповнення і ст. 10 ЗУ № 85/96-ВР, а саме:

– абз. 3 наступним змістом – страхові тарифи за обов'язковим страхуванням, передбаченим пп. 48-49 мають визначатись за категорією небезпеки об'єкта;

– абз. 1 наступним змістом – при розрахунку розміру страхового внеску (у разі, якщо при екологічному страхуванні протягом трьох років виплати страхового відшкодування не здійснювалися) застосовувати таку шкалу знижок (рис. 1):

Рис. 1. Шкала страхових знижок при розрахунку розміру страхового внеску

Запровадження поданих пропозицій на практиці сприятиме створенню фінансових гарантії на випадок завдання шкоди навколишньому природному середовищу, здоров'ю людей або майну третіх осіб під час здійснення операцій з ресайклінгу ТПВ та переходу до європейських стандартів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Пікус Р.В. Страхування екологічних ризиків в Україні / Р.В. Пікус, О.М. Лобова// Вісник КНУ імені Т. Шевченка. -2009. – № 113-114. – С. 27-32.
2. Про оцінку впливу на довкілля. Закон України від 23.05.17 р. за № 2059-VIII/ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/2059-19>
3. Про страхування. Закон України від 07.03.1996 року за № 85/96-ВР/ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/85/96-ВР>

Гоголь І. В.
студентка 6 курсу
спеціальності «Екологія»
Науковий керівник: **Овсюк Н. В.**
доктор економічних наук,
доцент кафедри економіки, підприємництва
та природничих наук
ТНУ імені В.І. Вернадського

ГЕОГРАФІЧНЕ РОЗТАШУВАННЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕСУ

Ряд чинників зумовлює розвиток аграрного бізнесу – економічний, політичний, соціальний, правовий та міжнародний. Всі ці чинники характеризуються факторами, які є основою їх розвитку, це і стратегічні інтереси країни та її природно-кліматичні умови, географічне розташування, ментальність народу.

На розвиток агробізнесу активно впливають соціально-економічні чинники – аграрні відносини на селі, форми земельної власності, характер землекористування, рівень розвитку агрокультури, географічне розташування та ін. Аграрний бізнес є частиною агропромислового комплексу. Прийнято розподіляти агробізнес на три сфери:

- перша – промисловість, а саме вироблення засобів для виробництва в агробізнесі;
- друга – сільськогосподарське виробництво;
- третя – галузі, пов'язані з транспортуванням, частковою переробкою і збутом сировини і продукції, що виробляється в сфері агробізнесу [1, с. 7].

Основну і вирішальну роль у територіальному розміщенні та організації аграрного бізнесу відіграють природо-географічні чинники. Особливе значення для заснування, формування та розвитку агробізнесу має розподіл ґрунтів – ґрунтовий покрив.

Ґрунти в Україні різні, а їх склад залежить від територіального розміщення: дуже великі площі чорноземів, які вважаються найродючішими ґрунтами у світі. Однак під впливом різних факторів і чинників майже в усіх

регіонах з року в рік в них зменшується частка гумусу – основної родючої складової ґрунту.

Цими чинниками і факторами являються екстенсивне ведення сільського господарства, що спричиняє порушення співвідношення площ ріллі, природних кормових угідь, лісових та водних ресурсів. В результаті цих процесів ерозійні процеси набувають інтенсивного розвитку, при цьому гумус вимивається з верхнього шару ґрунту.

Звичайно, що водна ерозія ґрунту не єдиний вид ерозії, також має місце і вітрова. Механічна обробка впливає на чорнозем, він із звичайної зернистої структури, перетворюється на мілкодисперсний пил, який сухим вітром розноситься з полів, із-за поступового знищення лісозахисних смуг. Ще однією з серйозних шкод завданих ґрунтам на території України (а також інших країн) є надлишкова меліорація. Внаслідок таких процесів ґрунти закислились і засолились, а також були підвергнуті затопленню або підтопленню достатньо великих площ ґрунтів. Загальні втрати родючих ґрунтів щорічно складають мільйони тон [2, с. 50-87, с. 104-163].

На сьогоднішній день, у відносинах стосовно землеволодіння та землевикористання відбуваються зміни, спричинені наявними обставинами: тривалою економічною кризою і наслідками господарювання в колгоспний період. Все це негативно вплинуло на стан агроландшафтів, зумовило низку екологічних проблем, що потребують негайного розв'язання. В світовій практиці, а саме: в розвинених державах нагальні екологічні проблеми вирішують за рахунок екологізації сільськогосподарського виробництва і переходу його на засади новітнього органічного землеробства. Ці процеси передбачають підвищення, а також підтримання родючості та біологічної активності ґрунтів природними методами. Сучасні тенденції спрямовані до замкненості циклу виробництва, а саме обігу органічної речовини шляхом підтримання балансу між тим, що вноситься в ґрунт, і тим, що виноситься із нього урожаєм, а також рішуче запобігання змиву ґрунтів.

Основними факторами, що впливають на формування первинного сектора аграрного бізнесу, є природно-географічні, агрокліматичні, ґрунтові, водні, рельєф. На формування інших ланок агробізнесу впливають суспільно-географічні фактори, а саме: трудові ресурси, матеріально-технічне, логістичне забезпечення. Однак, на географічне розміщення аграрного бізнесу фактори впливають у комплексі та взаємодії. В Україні становлення агробізнесу відбувається на застарілій матеріально-технічній базі. Враховуючи досвід розвинених країн дослідниками доведено, що для забезпечення високої ефективності роботи сільського господарства агросектор потребує глибокої модернізації [3, с. 132].

Отже, на розвиток агробізнесу в Україні активний вплив мають соціально-економічні чинники – встановлені аграрні відносини на селі, законодавчо визначені форми земельної власності, види та характер використання земель, рівень розвитку аграрної культури і, особливо, географічне розташування, хоча завдяки новітнім технологіям виробництво

може бути прибутковим і розвиватися навіть в тих місцях, де раніше займатися сільським господарством було неможливо чи не вигідно.

Список використаних джерел:

1. Ранця І. І. Територіальна організація агробізнесу регіону (на матеріалах Львівської області) : автореф. дис. ... канд. геогр. наук / І. І. Ранця. – Львів, 2005. – С. 7–10.
2. Полупан Н. І. Визначник еколого-генетичного статусу та родючості ґрунтів України : навч. посібник / Н. І. Полупан, В. Б. Соловей, В. І. Кисіль, В. А. Величко. – К. : Колообіг, 2005. – 304 с.
3. Гриненко С. П. Логістичний напрям розвитку інтегрованих формувань в агробізнесі / С. П. Гриненко // Економіка АПК. – 2007. – № 9. – С. 132–136.

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО

Бодров В.Г.

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки підприємства
Університету державної фіскальної служби України,
заслужений діяч науки і техніки України

ШЕРІНГОВА ЕКОНОМІКА ЯК ФЕНОМЕН НЕОІНДУСТРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Нова індустріалізація, цифровізація економіки найбільш розвинутих країн світу суттєво трансформують не тільки виробництво товарів і послуг, але й модифікують сфери обміну і споживання, їх принципи, мотивації, стимули і механізми функціонування. Цей процес набуває глобального характеру, охоплює перебудову традиційної для суспільства загального добробуту і масового споживання моделі поведінки економічних суб'єктів, домашніх господарств, індивідуумів. На зміну принципу «придбав-використав-викинув» приходять моделі споживацького користування всіма видами власності через механізми прокату, оренди, лізингу, бартеру. В умовах глобалізації економіки, розвитку інформаційного суспільства виникають як місцеві, регіональні, так і світові ринки всіляких обмінів, аутсорсингу, формується нова модель товарних відносин, інтегрованих в систему цифрової економіки, – шерінгова економіка (sharing economy), або економіка спільного споживання (користування, доступу, обміну).

Економіка спільного споживання (ЕСС) виступає одним з яскравих проявів четвертої промислової революції за К. Швабом, здатним принципово змінити сучасне суспільство поряд з такими феноменами неоіндустріалізації, як діджиталізація соціогосподарських процесів, бездротовий, швидкісний і ширококутовий інтернет, інтернет речей, обробка великих даних, роботизація сфери виробництва і послуг, транспорт без водіїв, розумні міста, технології блокчейну, штучний інтелект, 3D прінтинг, імплантні та нейротехнології тощо [1, с. 7-8].

Слід зазначити, що світова економічна думка не виробила ще єдиного загальноприйнятого терміну для визначення цієї моделі. Поняття спільного споживання у загальному сенсі застосовується для опису економічної моделі, сутність якої полягає в колективному користуванні товарами і послугами, бартері й оренді замість володіння. В основі такої моделі – ідея, згідно якої іноді зручніше платити за тимчасовий доступ до продукту, ніж володіти ним. Багатьма дослідниками шерінгова економіка визнається в якості одного з найпотужніших трендів сучасного світового господарства і феномена, здатного сприяти зміні економічної парадигми [2]. Саме економіка спільного

споживання йде на зміну домінуючим у 20 ст. явищам перевиробництва і надспоживання.

Власне ідея брати напрокат речі далеко не нова: система спільного споживання заснована на товарах, що були у користуванні і передаються (тимчасово або назавжди) від одного суб'єкта, якому вони більше не потрібні, до іншого, який має в них потребу. Однак шеренгова економіка позначена і низкою особливостей: 1) обмін товарами часто відбувається в масових, іноді у глобальних, масштабах; 2) якщо у минулому обмін товарами відбувався через особистісні зв'язки, то на сьогодні для цього існують спеціальні сайти, що агрегують великий масив даних з усіх куточків світу. Основою для обміну стало створення онлайн-платформ, розрахованих на велику кількість користувачів [3, с. 5].

В широкому розумінні економіка спільного споживання передбачає колективне використання вільних ресурсів (матеріальних, фінансових, інтелектуальних) для підвищення ефективності їх функціонування, зниження виробничих і транзакційних витрат. Як наслідок до обігу залучаються так звані «сплячі» активи, підвищується коефіцієнт їх використання. В цьому плані ідеї ЕСС перегукуються з сучасним вимогами інклюзивного розвитку. В низці тлумачень ЕСС доводиться її дієвість стосовно дотримання принципів рециркуляційної економіки, економіки замкненого циклу, багатооборотного використання продукції. Деякі підприємства, враховуючи життєвий цикл того чи іншого товару, включають до нього етап переробки й остаточної утилізації ще в процесі його проектування. ЕСС добре узгоджується і з принципами економії ресурсів, зниження забруднення оточуючого середовища, екологічності і т.п.

Суттєву роль в розвитку ЕСС, розкритті її переваг й одночасно нейтралізації негативних явищ має відігравати рішення проблеми довіри. Система довіри в ЕСС тільки формується й основою механізму її існування виступає розвиток інтернет-платформ та візуалізація репутаційного капіталу учасників. В результаті відбувається формування системи розподіленої довіри, в якій учасники ринку оцінюють поведінку один одного. У західних країнах виникають цілі спільноти з високим рівнем довіри, у яких учасники обмінних операцій оцінюють поведінку один одного при укладенні угод шляхом рейтингування за певними критеріями [3, с. 12]. Цифровізація ретингономіки через використання пошукових систем дозволить генерувати репутаційні рейтинги не тільки в ЕСС, але й в соціогосподарській системі загалом.

Теоретики і практики економіки шерінгу далеко не без підстав вбачають у ній чимало вигід для клієнтів, бізнесу і держави. Ця бізнес-модель здатна покращити процеси подолання гострих соціальних, економічних та екологічних проблем сучасного суспільства. За умови вирішення проблеми відновлення довіри серед українського загалу, запропонована модель перетворює на нову реальність «підприємництво з людським обличчям», оскільки у підґрунтя такої моделі закладено обмін, заснований на довірі –

нематеріальному активові, значення якого зростатиме в сучасних суспільно-економічних трансформаціях.

Список використаних джерел:

1. Schwab Klaus. The Fourth Industrial Revolution. – London: Penguin Random House, 2017. – 184 p.

2. Sharing economy: 5 ^{1/2} доводів, чтобы принять, проникнуться и полюбить. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.teamforce.ru/shaqring-economy> (дата звернення: 03.06.2018).

3. Авдокушин Е.Ф., Белова Л.Г. Экономика совместного потребления формирующийся сегмент новой экономики // Вопросы новой экономики. – Новосибирск: изд-во СГУПС.- 2018. – № 2 (46). – С. 4-14.

Тарасенко Д.Л.

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
Донецького державного університету управління

Чечель А.О.

доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри публічного управління
та адміністрування
Донецького державного університету управління

Хлобистов Є.В.

доктор економічних наук, професор,
Директор міжнародного науково-дидактичного інституту
Вищої Школи економічно-гуманітарної (Польща) /
професор НУ «Києво-Могилянська академія»

СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА: СОЦІАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ

Стратегічна екологічна оцінка (СЕО) стала на часі досліджень, методичних та нормативних розробок з кінця минулого століття. Саме можливість проваджувати систему СЕО до проектів, планів та програм територіального розвитку (наприклад [1]) дозволило усвідомити її нагальність та актуальність для державного управління та самоврядування.

Спираючись на досвід інших країн наприкінці минулого року на виконання Угоди про Асоціацію з ЄС та ряду інших міжнародних угод Верховною Радою було ухвалено Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» [2]. Визначена в законі процедура оцінки впливу на довкілля

(ОВД) дозволяє оцінити кожен окремо збудований чи реконструйований об'єкт у регіоні.

Наступним з суттєвих законотворчих кроків на шляху євроінтеграції України стало ухвалення Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» [3], де визначено поняття «стратегічна екологічна оцінка (СЕО)» як систематичний процес виявлення, аналізу та подальшого врахування екологічних факторів і можливих екологічних наслідків при розробленні державних, місцевих чи галузевих програм, як це працює у всьому світі.

Отже, заради проведення повноцінної оцінки потенційно можливих наслідків впливу на довкілля СЕО має передувати ОВД, що дозволить оцінити наслідки від реалізації того чи іншого документа, зокрема, містобудівної документації на стадії планування. Отже, СЕО та ОВД мають діяти разом: СЕО – на стратегічному рівні, на етапі розробки стратегій, програм та планів інших документів державного планування, а ОВД щодо конкретних проектів, які можуть мати вплив на довкілля.

Суттєвою соціальною складовою СЕО є закріплення європейських практик проведення громадських обговорень та консультацій, що дозволяє громадськості долучатися до процесу прийняття рішень державного планування як на національному, регіональному та іншому рівні у таких сферах, як сільське господарство, енергетика, промисловість, транспорт, регіональний розвиток, земельне використання, управління відходами та водними ресурсами.

Також соціальна привабливість СЕО для її впровадження в Україні полягає в наступному:

- залучення громадськості та експертного досвіду до процесів вдосконалення алгоритму і організації розробки планів / програм;

- створення платформи для залучення широкого кола профільних фахівців з науково-дослідних і проектних організацій з метою формуванню мультидисциплінарних груп експертів для проведення СЕО та ОВД для підвищення обґрунтованості, комплексності та екологічної безпеки програмних заходів, що розглядаються;

- посилення координації між галузевими і регіональними органами управління при формуванні планів / програм, що сприятиме відсутності дублювання стратегічних рішень в процесі їх реалізації та більш раціональному використанню коштів платників податків;

- – підвищення відкритості та ефективності узгодження планів / програм з іншими міністерствами і відомствами, в тому числі, з органами охорони здоров'я, службами надзвичайних ситуацій, органами соціального захисту з проведенням відповідної оцінки наслідків впливу на навколишнє середовище і здоров'я;

- формування національного банку даних вихідної інформації, яка може використовуватися як для розробки стратегічних рішень, так і для проведення СЕО;

- заміна формального підходу до проведення моніторингу якіснішим процесом з використанням набору об'єктивних індикаторів ефективності

реалізації планів / програм заради формування умов сталого розвитку для гідного життя майбутніх поколінь.

Таким чином, можна прийти до висновку, що в Україні вже давно назріла нагальна потреба у обов'язковому застосуванні СЕО та ОВД в процесах соціально-економічного розвитку, та відтепер законодавча база України передбачає врахування ймовірних негативних наслідків для довкілля та здоров'я людини у результаті реалізації на майбутніх державних, місцевих чи галузевих програми, зокрема, у генпланах міст та містобудівній документації.

Список використаних джерел:

1. Хлобистов Є. Аналіз місця СЕО в державній системі планування та прогнозування в Україні / Є. Хлобистов // Український національний посібник з впровадження Стратегічної екологічної оцінки у національну систему прогнозування та планування та екологічної оцінки / Ред. О. Борисова, А. Юркевичюте, Г. Марганакова. – Харків, 2008. – С. 33-45.
2. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку». – Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 16, ст. 138 – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19>
3. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля». – Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 29, ст. 315 – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>

Кравченко Л.С.

кандидат педагогічних наук,
доцент загальноузовівської кафедри фізичного виховання,
спорту і здоров'я людини
ТНУ імені В.І. Вернадського

Підмога А.Ю.

кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри теорії
і методики фізичного виховання
Національного університету фізичного виховання
і спорту України

НАУКА ТА ОСВІТА В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

У провідних країнах світу освіта і наука, як складова системи базової та вищої освіти виступають, в перш за все, основним рухомим механізмом розвитку провідних економік світу. Сьогодні одним з головних індикаторів якості фінансування науки і освіти в тій чи іншій країні є відсоток відрахування від валового внутрішнього продукту (ВВП) певної країни [1].

Так, наприклад, в провідних європейських країнах, а також в США вчені залучаються до управління державою, обговорюють проблеми державного устрою та державної політики. Нажаль, у нашій країні справа йде інакше.

Влада забезпечує вченим вкрай скромне утримання, а вчені отримують можливість не нести ніякої відповідальності за стан справ в країні. Існує загальне правило, що рівень фінансування наукових досліджень та розробок на рівні менше ніж 0,9% від ВВП країни не дозволяє науковій сфері реалізувати в державі свої основні функції: пізнавальну, економічну, соціальну і, оборонну. Для прикладу, значення цього показника в ЄС і Китаї – 2,08%, США – 2,77%, Японії – 3,47%, Південній Кореї – 4,3%. В Україні в 2016 р. поставлений 20-річний анти-рекорд у фінансуванні науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт – 0,48% від ВВП, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету – 0,20% [1].

Крім, зовнішніх факторів, стимулюючих молодь до наукової професії слід відзначити і не менш вагомі внутрішні чинники. Це моральне задоволення від наукової діяльності, підвищення свого інтелектуального рівня. Але ж ці два рівні взаємопов'язані та взаємодоповнюючі. Неможливе одне без іншого, тому, в першу чергу, маємо сконцентруватись на проблемі забезпечення гідного життя науковця, тоді і зможемо зупинити загрозливі масштаби еміграції високоосвічених кваліфікованих наукових кадрів за кордон і підвищити мотивацію у молоді до наукової діяльності [3].

Слід зазначити, що динаміка витрат на наукові дослідження у ЄС та інших зазначених країнах протягом останнього десятиліття була позитивною. Наприклад, у Південній Кореї за період 2004 – 2014 років частка витрат зросла майже вдвічі – з 2,35% до 4,15% ВВП. Натомість в Україні спостерігаються протилежні тенденції: частка витрат на наукові дослідження скоротилася.

Якщо визначати витрати на наукові дослідження у абсолютних показниках, то ситуація для України взагалі гнітюча. Так, Південна Корея спрямує на наукові дослідження близько \$58 млрд, Японія – \$ 143 млрд, Китай – \$ 226 млрд, США – \$ 497 млрд, Україна – \$ 0,6 млрд [2].

Університети на сучасному етапі повинні істотно впливати на стан національної економіки України, проте вони не повністю виконують свою місію щодо економічного розвитку країни. По-перше, знижується рівень бюджетного фінансування університетів, яке завжди відігравало пріоритетну роль. По-друге, важливим фактором економічної діяльності сучасного університету є багатоканальність фінансування. По-третє, сьогодні університет перебуває в такому ж економічному становищі, як і країна в цілому; це супроводжується збільшенням конкуренції – за студентів, кваліфіковані кадри, державне замовлення та держбюджетну тематику.

Особливостями завдань науково – дослідної діяльності вищих навчальних закладів є якнайповніше залучення науково педагогічних працівників до виконання наукових досліджень, що сприяють розвитку науки, техніки і технологій; використання отриманих результатів в освітньому процесі; підготовка науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації; підвищення кваліфікації професорсько-викладацьких кадрів; практичне ознайомлення студентів з постановкою і вирішенням наукових

проблем і залучення найбільш здібних з них до виконання наукових досліджень тощо.

Рушійною силою прогресу будь – якої держави є молодь. Тому ми маємо зберігати та примножувати науковий потенціал вузів та держави в цілому.

Головною проблемою негативної динаміки зниження мотивації молоді до занять наукою є по-перше низький рівень матеріальної забезпеченості вчених (низька заробітна плата та брак фінансування наукових досліджень, відсутність сучасно обладнаних наукових лабораторій у вузах), а по – друге невпинне падіння авторитету та престижу професії «вчений» та «викладач» серед українського суспільства.

Ми констатуємо факт, що рік від року за несприятливої соціально-економічної ситуації у країні стає все більшим відтік талановитих висококваліфікованих вчених із науково-освітньої сфери до інших більш фінансовопривабливих сфер діяльності або загалом за кордон. При цьому нові талановиті наукові кадри майже не приходять. Так, за даними членів Ради молодих вчених при Міністерстві освіти і науки Ю. Кращенко та ін. протягом 2012 – 2015 років чисельність молодих вчених України, що працюють у ВНЗ зменшилась на 22 %. Зважаючи, що на підготовку кваліфікованого вченого витрачені значні кошти, то збитки державі обходяться в досить значну суму [2,3].

Суттєвим ризиком економічного розвитку України на інноваційних засадах є державна політика щодо наукових досліджень – в Україні відбувається втрата наукового потенціалу через багаторічне скорочення чисельності науковців та кількості організацій, які виконують наукові дослідження і розробки.

Список використаних джерел:

1. Булкін І. Масштабы кризиса финансирования научно-технической деятельности в Украине // Спільне. – 27.07.2017. Режим доступу: <https://commons.com.ua/uk/masshtaby-krizisa-nauki/>

2. Доповідна записка Ради молодих учених при Міністерстві освіти і науки «Про інституційний розвиток рад молодих учених й механізми стимулювання молоді до наукової діяльності». Режим доступу: [http://mon.gov.ua/about/kolegiyaministerstva/rishennya-kolegiyi-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini-\(2017-rik\).html](http://mon.gov.ua/about/kolegiyaministerstva/rishennya-kolegiyi-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini-(2017-rik).html)

3. Матеріали МОН України до слухань у комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти з питання «Законодавче забезпечення розвитку Національної інноваційної системи: стан та шляхи вирішення», червень 2016. Режим доступу: <https://apitu.wordpress.com/2016/06/07/законодавче-забезпечення-розвитку-н/>

Горбань Г.П.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, підприємництва
та природничих наук
ТНУ імені В.І. Вернадського

ЧИ Є ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНИ?

Експерти доводять, що не залежно від різноманітних криз, економічних чи політичних, туристична галузь не уповільнює свій розвиток. Україна має величезні поклади туристичних ресурсів, що може бути двигуном бурхливого розвитку цієї галузі. Також туризм як явище і феномен нашого століття відіграє значущу роль у вирішенні соціальних проблем. Але, нажаль, сучасний розвиток туризму в Україні характеризується наявністю глибоких протиріч у його організаційній структурі, спрямованості розвитку, стані якісних і кількісних характеристик.

Згідно закону України «Про туризм» організаційними формами туризму є міжнародний і внутрішній туризм. До міжнародного туризму належать: в'їзний туризм – подорожі в межах України осіб, які постійно не проживають на її території, та виїзний туризм – подорожі громадян України та осіб, які постійно проживають на території України, до іншої країни. Внутрішнім туризмом є подорожі в межах території України громадян України та осіб, які постійно проживають на її території.

За даними державного статистичного спостереження в 2015 році виїзний туризм перевищив внутрішній в 4,6 рази; в 2016 – 4,5 рази, в 2017 – 4,8 рази. Не хитрі підрахунки доводять, що внутрішній туризм скорочується, а виїзний збільшується, тобто населення яке має матеріальні можливості і мотиваційні стимули воліє закордонну мандрівку, а ніж мандрівку в межах України, що вочевидь зумовлено світоглядно-ментальними викривленнями вектору туристичної подорожі. І це стає проблемою не тільки економічного, але й соціального, культурного та ідеологічного характеру.

Серед великої кількості фірм, що діють на національному туристичному ринку, лише одиниці займаються туроператорською діяльністю в класичному розумінні цього слова. Інші ж виступають в основному як посередники закордонних операторів, додаючи до їх туристичного продукту частину власних послуг. І знову та ж ситуація, яка проявляється в багатьох галузях – відсутність передумов для створення доданої вартості при наявності всіх необхідних ресурсів.

Самостійно вирішити проблему формування якісного туристичного продукту окремі підприємства не спроможні, бо потрібні зміни в інфраструктурі, в законодавстві тощо. Тому провідна роль у цьому процесі, безперечно, має належати державі. На жаль, на інституційному рівні частіше здійснюються заходи, що призводять до погіршення і без того не найкращих конкурентних позицій українських туристичних фірм. Через це, зрозуміло,

що і приватний капітал не вбачає значних перспектив, і неурядові організації які могли б здійснювати неабиякий вплив на розвиток цієї галузі. Автор вбачає першочергове завдання неурядових організацій в сприяттні формуванню позитивного внутрішнього і зовнішнього середовища галузі туризму в Україні.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про туризм» // Відомості Верховної Ради України, 1995 р., N 31, ст. 241; 2001 р., N 32, ст. 172.
2. Перспективи розвитку туризму Україні та світі: управління, технології, моделі: колективна монографія / за наук. ред. проф. Волошина І.М. – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2015. – 328 с.
3. Михайліченко Г. І. Інноваційний розвиток туризму: монографія / Г. І. Михайліченко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. – 608 с.

Дуб А.
студентка 6 курсу
спеціальності «Туризм»
кафедри економіки, підприємництва
та природничих наук
Науковий керівник: **Горбань Г.П.**
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, підприємництва
та природничих наук
ТНУ імені В.І. Вернадського,

НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Туристично-рекреаційна сфера є однією з галузей, що істотно впливає на загальний стан і тенденції світової економіки. За оцінкою Всесвітньої туристичної організації ООН (United Nations World Tourism Organization (UNWTO)) внесок туризму до світового ВВП з урахуванням непрямого ефекту становить 10%. Загальна кількість робочих місць, що прямо або опосередковано стосуються сфери туризму, становить 11%, прямиий вплив сфери туризму і курортів на ВВП України, складає \$2,4 млрд, а опосередкований, з урахуванням суміжних сфер – \$9,1 млрд.

Оскільки зазначена сфера пов'язана з діяльністю більш як 50 інших галузей національної економіки, її розвиток на рівні національної та регіональної економіки сприяє підвищенню рівня зайнятості, доходів населення і бюджетів різних рівнів, диверсифікації економіки, збереженню і розвитку культурного-історичного потенціалу, збереженню екологічно

безпечного довкілля, підвищує ступінь впровадження передових технологій та інновацій в національну економіку. Галузь також робить значний внесок в якість формування людського капіталу країни – збільшує обізнаність з культурно-історичною спадщиною, пам'ятками природи, виховує патріотизм, екологічне мислення, підвищує рівень здоров'я нації.

Головною проблемою розвитку туристично-рекреаційної сфери Київської області є відсутність системної підтримки та розбудови належного рівня інфраструктури, кластерного та єдиного концептуального підходу в формуванні та просуванні туристично-рекреаційних продуктів, недостатність розвитку потенціалу сфери, який безумовно є одним з найбагатших в Україні. Адже на Київщині станом на 2017 р. знаходилося біля 6 тис. об'єктів культурної спадщини, з них 2010 – пам'ятки археології, 1164 – історії, 164 – архітектури. Це давні поселення, городища, могильники, кургани, змійові вали, місця битв та історичних подій, археологічні пам'ятки, занесені до Реєстру нерухомих пам'яток, пам'ятки національного значення, серед яких більшість – культові споруди XVI-XIX століть. Вони задовольняють культурно-пізнавальні потреби туристів з України та світу.

В області діє 255 готельних об'єктів: 146 готелів, 6 мотелів і кемпінгів, 68 об'єктів готельно-ресторанного господарства, 27 садиб сільського туризму. Розвиненими місцями зеленого туризму є села Білоцерківського, Богуславського, Вишгородського, Кагарлицького, Переяслав-Хмельницького районів.

На Київщині діє 194 територій та об'єктів природно-заповідного фонду, у т.ч. 23 об'єкти загальнодержавного та 171 місцевого значення. З них – 2 національні природні парки, 15 заказників, 2 пам'ятки природи, 1 дендропарк, 3 парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення. До об'єктів місцевого значення входить 82 заказника, 59 пам'яток природи, 11 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, 17 заповідних урочищ та 2 регіональні ландшафтні парки.

Київська область завдяки сприятливим кліматичним умовам, має різнопрофільні лікувально-оздоровчі та санаторно-курортні заклади в Броварському, Києво-Святошинському, Миронівському, Обухівському, Переяслав-Хмельницькому районах, містах Боярка, Буча, Ворзель, Ірпінь, Миронівка. До мережі санаторно-курортних та оздоровчих закладів належать 10 санаторіїв та пансіонатів з лікуванням, 2 санаторії-профілакторії, 1 будинок і пансіонат відпочинку, 36 баз та ін. закладів відпочинку. Влітку 2018 р. в області працювало 453 дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, які відвідало 31,9 тис. дітей. На жаль їх кількість суттєво впала порівняно з 2016-2018 рр. (11,8 та 9,4 тис.).

Незважаючи на передумови, що мали б забезпечити сталий та динамічний розвиток сфери туристично-рекреаційних та супутніх послуг області, і стимулювати зростання економіки, галузь відчуває вплив ряду негативних чинників як негативний імідж, через військові дії в країні (незважаючи на відносну безпеку регіону), низький рівень розвитку туристично-рекреаційної інфраструктури або невідповідність якості послуг

щодо запропонованої ціни; брак туристично-інформаційних знаків та вказівників вздовж основних автомобільних шляхів; брак місць короткочасного відпочинку вздовж основних автомобільних шляхів; незадовільний стан пам'яток історико-архітектурної спадщини, відсутність супутньої туристичної інфраструктури; недосконалість нормативно-правової бази галузі; неналежний стан туристичних маршрутів (брак обладнаних місць короткочасного відпочинку, велосипедних зупинок, супутнього сервісу); неефективне використання туристично-рекреаційного потенціалу в окремих районах; недостатнє забезпечення професійними кадрами в галузі туризму і рекреації; низька якість та недостатній асортимент туристичних послуг; відсутність коштів у районних та міських бюджетах на фінансування розвитку.

Україна має багато передумов для належного розвитку економіки за рахунок розвитку індустрії туризму та курортів, проте суттєво відстає від провідних держав світу за рівнем розвитку відповідної інфраструктури та якості послуг. Київська область, яка має суттєвий потенціал для розвитку цієї сфери, на жаль не є виключенням з цієї негативної тенденції. Дохідна частина від туризму, рекреації та супутніх послуг (з торгівлею) в структурі валового регіонального продукту – менше 2%, туризму – менше 0,4%, в той час, як в ЄС частка туризму в структурі ВВП – 10% з щорічним зростанням на 6%-12% (дані UNWTO).

Тому актуальним є питання підвищення туристично-рекреаційної привабливості регіонів України та Київщини зокрема.

На рівні держави та регіону здебільшого є усвідомлення важливості цієї галузі для уможливлення сталого розвитку і зростання, однак поки що йому бракує певної послідовності та системності. Також є певний негатив у малій інтенсивності проведення реформ у сфері децентралізації, що вносить дисонанс співпраці влади на загальнодержавному і регіональному рівні щодо інституційного, організаційного, фінансового та іншого забезпечення розвитку галузі. У постперехідній трансформаційній фазі розвитку в Україні також бракує ринкових механізмів розвитку – мотивацій та їх забезпечення. Іноді є певні складності з пошуком і залученням інвестиційного ресурсу, бракує регуляторних механізмів, деінде мають місце порушення конкуренції тощо. В країнах, де такі перешкоди здебільшого відсутні, на державному і місцевому рівні діють потужні інструменти підтримки, наприклад швейцарська програма «Сприяння інноваціям і співпраці в туризмі», що підтримує ініціативи від 2-х і більше операторів галузі, та інші.

До важливих напрямів покращення туристично-рекреаційної привабливості Київської області належить застосування передових цифрових технологій сфери, таких як електронні подорожі (e-travel) – систем замовлення і онлайн-продажу квитків на проїзд та на події, бронювання місць проживання, пакетного відпочинку, замовлення автотранспорту та ін., пропозиції подорожей від онлайн-туристичних агентства або туроператорів, спільного користування (sharing) послугами (як Uber, BlaBlaCar), послуг веб-сайтів порівнянь та рекомендацій.

Актуальним є впровадження індивідуальних підходів до клієнтів (high-touch), продуктових інновацій в рамках дестинацій та ін. передових підходів менеджменту туризму та рекреації.

Ладонько Л.С.

доктор економічних наук,
доцент кафедри фінансів та обліку

Мітал О.Г.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємництва
та природокористування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ ЗА ДОПОМОГОЮ КРАУДФАНДИНГУ

Протягом останніх десяти років спостерігається трансформація методів фінансування інвестиційних проектів. Розвиток технологій вплинув на виникнення нових бізнес-моделей, в яких збільшується роль цифрового користувача. Особливого поширення набуває краудфандінг, який дозволяє великій кількості осіб через онлайн-платформи спільно фінансувати певні види проектів різної спрямованості [1].

Якщо перекладати дослівно термін «краудфандінг» з англійської мови (crowdfunding), то виходить «фінансування натовпом». Правильніше буде трохи адаптувати цей переклад і перекласти цей термін як «Народне (колективне) фінансування». В такому перекладі і криється основна суть цього явища.

За своєю суттю, краудфандінг – це народне інтернет фінансування ідеї або залучення грошових коштів від усіх бажаючих, для того, щоб профінансувати будь-який проект [2].

Краудфандінгове інвестування це новий вид інвестування, який з'явився 10 років тому. Однак, на думку фахівців, це найдинамічніший вид фінансування інвестиційних проектів. Всього за наскільки років з 2012 по 2015 роки світовий обсяг фінансування інвестиційних проектів через краудфандінг виріс у 13 разів з 2,7 млрд доларів до 34 млрд доларів. А до 2020 року експерти оцінюють його зростання до 90 млрд доларів. Зростання привабливості краудфандінга для фінансування інвестиційних проектів призводить до зростання кількості краудфандінгових платформ у світі. У світі налічується понад 1300 краудфандінгових платформ, які відрізняються за географічним розташуванням, типам розміщених ІІ, принципам збору коштів і схемами винагороди. В Україні краудфандінг тільки починає розвиватися и не є таким популярним серед користувачів як за кордоном.

Найвідомішою краудфандінговою платформою в Україні є майданчик «Спільнокошт», яка був створений у 2012 році. Для розміщення на майданчику приймаються будь (які проекти у сфері освіти, охорони здоров'я, спорту, наукових досліджень та інше. Використовувана схема фінансування «Залиш все собі». Як форма винагороди краудінвесторів використовується схема нефінансової винагороди. Автор проекту повинен надати повну і достовірну, повну інформацію про проект, а також по завершенні проекту показати фінансовий звіт про використання отриманих коштів. У лютому 2014 року почала свою роботу ще одна українська краудфандінгова платформа NaStarte. Вона призначена для збору коштів на проекти сфері наукових досліджень, спорту, мистецтва. Працює за принципом «Все або нічого», проекти повинні бути результатом особистої праці автора і як форма винагороди використовується не фінансова винагорода. На користь самої платформи «На старті» із загальної суми відраховується 8% плюс податки. У 2015 році була створена платформа «Моє місто», яка є майданчиком для дискусії, створення та реалізації проектів покращення міського середовища міста Одеса. Українська краудфандінгова платформа GoFndEd для освітніх проектів була створена у 2016 році, де усі бажаючі вчителі мають можливість опублікувати свій проект і обираються ті проекти, які заслуговують довіру. По завершенні проекту, автори надсилають фінансовий та змістовий звіт інвестиційного проекту. Якщо проект не зібрав необхідної суми, то кошти повертаються доброчинцям або цими коштами можна підтримати інший проект [3 с. 14-20].

Наразі українські краудфандінгові платформи направлені більше на соціальні, екологічні та культурні проекти, вартість яких порівняно невелика. Люди більше схильні надавати гроші на благодійні справи, а не підприємцям, які починають свій бізнес.

Інноваційні форми фінансування проектів соціально-економічного розвитку починають створювати істотну конкуренцію традиційним формам залучення фінансових коштів, таким як банківські кредити, державні позики чи емісія цінних паперів. Доцільно зазначити, що наприкінці ХХ століття Б. Гейтс назвав сучасні банки «динозаврами», оскільки «розвиток технологій дозволить значно знизити витрати, що знищить банки в тому вигляді, в якому вони є зараз» [4 с. 232].

Краудфандінг є гарним варіантом для залучення коштів у фінансування соціальних проектів, проте як і кожна технологічна новинка, він потребує вдосконалення різних процесів, переважно саме в Україні. Для цього необхідні зусилля та бажання держави та обов'язково розробників проектів працювати над проблемою.

Список використаних джерел:

1. Краудфандінг как инновационный метод финансирования проектов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/5-2017/UKR/volosovych.pdf>

2. Краудфандинг і краудінвестинг – що це таке простими словами: види і особливості і зарубіжні краудфандингові майданчики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://businessman.pp.ua/kraudfanding-i-kraudinvesting-shho-ce-take>

3. Ковтуненко К.В., Нестеренко О.В. Використання краудфандингу як інструменти фінансування інноваційних проектів// Інвестиції: практика та досвід- 2017-№ 15

4. Гейтс Б. Бизнес со скоростью мысли / Б. Гейтс. – 2-е изд., исправленное. – М. : Эксмо, 2007 – 480 с

Омецинская Н.В.

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри загальноінженерних дисциплін
та теплоенергетики
ТНУ імені В.І. Вернадського

СУЧАСНІ ЛОГІСТИЧНІ СИСТЕМИ

Сучасні логістичні системи – набагато більше, ніж просто мережа матеріального потоку. Вони передбачають співпрацю між фірмами, які також є конкурентами. Ланцюг поставок може бути ключовим аспектом дизайну продукту, і його дизайн та операції впливають на побоювання щодо невизначених витрат на енергію, стабільність системи, економічну безпеку та на інші складні питання.

Моделювання займає унікальну позицію в організації. Моделювання не є традиційною функцією, такою як маркетинг, фінанси, ІТ, HR та ін., але воно може застосовуватися в будь-якому або всіх цих відділах.

Ще до недавнього часу компанії, які не могли ввести конкретну модель логістики та періодично переглядати свої логістичні процеси, серйозно ризикували втратити свої конкурентні переваги.

У промисловій зоні моделювання в основному використовується як важлива підтримка інженерів-виробників при перевірці нових варіантів складання виробництва та правильності його об'ємів.

На сьогоднішній день моделювання вважається однією з найважливіших компетенцій для розвитку на сучасних підприємствах в різних напрямках, таких як вхідна та вихідна логістика, стратегія активів, розподіл ресурсів, транспортування, зберігання, бізнес, маркетинг, виробництво.

Основною причиною широкого використання програмних продуктів для моделювання є їх здатність вирішувати дуже задачі відповідно в дуже складних системах. Це робить їх універсальним і потужним інструментом. Іншою причиною широкого використання програмних продуктів є зниження ціни на комп'ютерну техніку, що робить моделювання більш доступним навіть для початківця. І, звичайно, зросла потужність комп'ютерів, легкість використання, що прискорило сам процес моделювання.

Тема логістичного моделювання в наш час є надзвичайно актуальною. В сучасному світі, в якому переважають ринкові відносини, особливо важливими для підприємств є конкурентоздатність та можливість виробляти продукцію та послуги високої якості, мінімізуючи витрати на виробництво. На сьогоднішній день відбувається стрімкий розвиток господарських зв'язків всередині та між підприємствами, і максимальна користь з цього може бути досягнута шляхом використання логістичного інструментарію для моделювання максимально оптимізованої логістичної системи.

Однією з найбільш популярних (принаймні, для українських та російських підприємств) концепцією управління логістичними системами є в даний час інформаційна логістична технологія RP. Суть даної концепції в інформаційній підтримці конкретних базисних функцій – закупівлі, виробництва, розподілу. На її основі розроблені широко відомі інформаційно – програмні модулі, базові логістичні підсистеми: MRP і DRP.

Сутність концепції MRP в мінімізації пов'язаних зі складськими запасами на різних ділянках виробництва витрат за рахунок оптимального управління поставками матеріалів і комплектуючих для виробництва продукції (оптимізації часу надходження матеріалів), постійного контролювання складських запасів і технології виробництва.

Системи DRP – це поширення логіки побудови систем MRP – концепції «планування потреб, ресурсів» на канали дистрибуції готової продукції з урахуванням певної специфіки.

Наприклад, системи планування виробництва постійно розвиваються за рахунок розгляду більш широкого спектра факторів при проведенні планування шляхом введення додаткових функцій. Так, до базових функцій планування виробничих потужностей і потреб в матеріалах було запропоновано додати ряд додаткових. В результаті була створена розширена модифікація MRP-II для ефективного планування всіх ресурсів виробничого підприємства, в тому числі фінансових і кадрових

Разом з тим очевидно, що важливо не тільки розширювати (що доволі актуально і чому в даний час, як можна бачити з викладеного, приділяється особлива увага), а й поглиблювати функціональність. Тобто, крім традиційних функцій виробництва, дистрибуції та фінансів доцільно автоматизувати і інші спеціалізовані функції для підприємств окремих галузей промисловості. При цьому важливо акцентувати увагу на наступні серйозні аспекти вирішення цього завдання. По-перше, збереження в основі архітектури, спроектованої на інтеграцію. По-друге, мова повинна йти не про організацію інформаційного обслуговування окремих виробничих або транспортних підрозділів підприємства, а про розробку блоків – підпрограм (програмних модулів) інтегрованої автоматизованої системи управління логістичним процесом.

Дійсно. Реалізація процесу орієнтації сучасних підприємств на нову управлінську ідеологію, філософію «бережного виробництва», концепцію логістики внесла істотні зміни в динаміку внутрішньовиробничих відносин підсистем, систему цілей функціонування, оперативного управління

виробництвом і потоковими процесами, засоби і методи реалізації основних завдань управління підприємством.

Тому особливу увагу останнім часом приділяється системному вдосконаленню управління підприємством, підходу до вирішення приватних завдань автоматизації управління з системних позицій.

Список використаних джерел:

1. Семенов А.И. Предпринимательская логистика. – СПб.: Политехника, 1997. – 349 с.
2. Толуев Ю.И., Некрасов А.Г., Морозов С.И. Анализ и моделирование материальных потоков в сетях поставок // Интегрированная логистика – 2005, № 5, М., ВИНТИ. – С. 7-14.

Боженко М.І.

Software engineer,
Cybervision Inc.

Омецинская Н.В.

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри загальноінженерних дисциплін
та теплоенергетики
ТНУ імені В.І. Вернадського

РОЗВ'ЯЗОК ЗАДАЧІ ОПТИМІЗАЦІЇ ПАКЕТА АКЦІЙ ЗА ДОПОМОГОЮ MICROSOFT EXCEL

Менеджер будь-якого рангу для досягнення тих чи інших цілей в роботі стикається з проблемою прийняття рішень. В економіці такими цілями є збільшення прибутку, зниження витрат, підвищення продуктивності праці, раціональне використання обладнання і матеріалів, підвищення ефективності інвестицій. Для вирішення таких завдань використовуються методи оптимізаційного моделювання.

Успішність вирішення переважної більшості економічних задач залежить від способу використання ресурсів. Саме ефективністю використання, обмежених, ресурсів визначається кінцевий результат діяльності будь-якої фірми, чи підприємства.

Розглянемо задачу оптимізації пакета акцій.

Постановка задачі

Інвестор має намір вкласти 30 млн у.о. в акції чотирьох підприємств.

ПІДПРИЄМСТВО	ДИВІДЕНТИ	НАДІЙНОСТЬ АКЦІЙ
ПР 1	15%	4
ПР 2	9%	3
ПР 3	5%	5
ПР 4	11%	6

Обмеження

- Частка найбільш надійних акцій повинна бути не менше 25% сумарного обсягу капіталу;
- Частка акцій з найвищим доходом, принаймні, повинна бути не менше суми, вкладеної в інші акції;
- Частка, яка припадає на кожен тип акцій, не може бути менше 500000у.о.

Який максимальний прибуток можна отримати за перший рік?

Математична модель

$$F(x) = ax_a + bx_b + cx_c + dx_d \rightarrow \max,$$

де a, b, c та d дивіденди по кожному типу акцій (%)

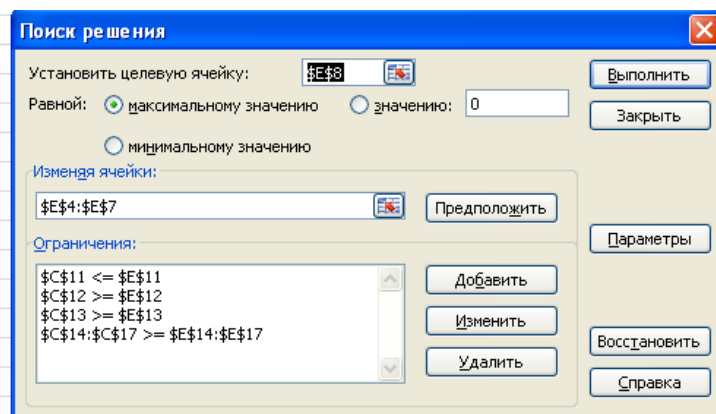
$$\left\{ \begin{array}{l} \sum_{i=1}^4 x_i \leq 30000000 \\ x_d \geq 30000000/4 \\ x_a \geq x_b + x_c + x_d \\ x_a \geq 500000 \\ x_b \geq 500000 \\ x_c \geq 500000 \\ x_d \geq 500000 \end{array} \right.$$

Таблична модель в середовищі Excel

ПІДПРИЄМСТВО	ДИВІДЕНТИ	НАДІЙНОСТЬ АКЦІЙ	ОБСЯГ КОШТІВ, ВКЛАДЕНИХ У АКЦІЇ	СУМА КАПІТАЛУ (у.о.)
ПР 1	0,15	4		30000000
ПР 2	0,09	3		
ПР 3	0,05	5		
ПР 4	0,11	6		
Річний прибуток(ЦФ)			=СУММПРОИЗВ(C4:C7;E4:E7)	
ОБМЕЖЕННЯ				
Сумарні вкладення	=СУММ(E4:E7)	не більше	=F4	
Надійність акцій	=E7/4	не менше	=F4/4	
Доходність акцій	=E4	не менше	=СУММ(E5:E7)	
Разом	=E4	не менше	500000	
	=E5		500000	
	=E6		500000	
	=E7		500000	

За допомогою Надстройки програми-оптимізатора Поиск рішення знайдемо оптимальний розв'язок задачі.

Результат

ПІДПРИЄМСТВО	ДИВІДЕНТИ	НАДІЙНІСТЬ АКЦІЙ	ОБСЯГ КОШТІВ, ВКЛАДЕНИХ У АКЦІЇ	СУМА КАПІТАЛУ (у.о.)
ПР 1	15%	4	15000000	30000000
ПР 2	9%	3	500000	
ПР 3	5%	5	500000	
ПР 4	11%	6	14000000	
Річний прибуток(ЦФ)			3860000	
ОБМЕЖЕННЯ				
Сумарні вкладення	30000000	не більше	30000000	
Надійність акцій	3500000	не менше	7500000	
Доходність акцій	15000000	не менше	15000000	
	15000000	не менше	500000	
	500000		500000	
	500000		500000	
Разом	14000000		500000	

Аналіз результату

За допомогою Надстройки Excel Поиск решения, отримано максимум ЦФ (річного прибутку), який становить 3860000у.о.

Список використаних джерел:

1. Кузнецов А.В. Высшая математика: математическое программирование / А.В. Кузнецов, В.А. Сакович, Н.И. Холод. – Мн.: Вышэйш. Шк., 1994. – 286 с.
2. Мухачева Э. А. Математическое программирование / Э.А. Мухачева, Г.Ш. Рубинштейн. – Новосибирск: Наука, 1987. – 272 с. 6. Цегелик Г.Г. Лінійне програмування / Г.Г. Цегелик. – Л.: Світ, 1995. – 216 с

Клиновий Д.В.

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник, доцент,
провідний науковий співробітник відділу комплексної оцінки
та управління природними ресурсами
Державна установа «Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку
Національної академії наук України»

Петровська І.О.

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник, доцент,
виконуючий обов'язки завідувача кафедри економіки,
підприємництва та природничих наук
ТНУ імені В.І. Вернадського

ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ПРАКТИКУ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ КРАЇНИ

Проблематика гальмування застосування механізмів публічно-приватного партнерства (ППП) європейського типу в Україні значним чином пов'язана із загальносистемними факторами розвитку української економіки, у результаті чого практичне застосування інструментарію PPP не набуло достатнього, приклади успішних інвестиційних проектів на принципах PPP є достатньо обмеженими, а рівень розвитку публічно-приватних відносин значним чином різниться як по регіонах країни, так і по галузях господарства. В Україні в сфері PPP інфраструктурні проекти суттєво переважають над соціальними, пов'язаними з охороною здоров'я, а проекти в сфері освіти практично зовсім не реалізуються. Серед них відносно незначну частку складають проекти, спрямовані на забезпечення просторового розвитку господарства, вони, в основному, носять не системний, а точковий, локальний характер, системно не вирішуючи проблематики комплексного розвитку ані галузей господарства, ані не територій, застосування інструментарію PPP не носить системного характеру і практично застосовується як дієвий інструмент комплексного стратегічного планування і програмування соціально-економічного розвитку. Проблемам оцінки можливостей та перепон щодо імплементації в національну господарську практику інструментів PPP присвячено цілу низку робіт таких авторів як А.О. Білоус, Б.М. Данилишин, В.Г. Варнавський, Т.І. Єфименко, Ю.С. Залознова, І.В. Запатріна, Н.А. Клевцевич, А.І. Кредісов, Т.Б. Лебеда, О.В. Озерчук, К.В. Павлюк, М.І. Сайкевич, Л.І. Симоненко, Н.В. Сментина, Л.І. Федулова, П.І. Шелепницький, С.І. Штефан, Б.Ю. Юхнов, та ін. [1–13], на основі аналізу яких визначено фактори, гальмування поширення форм і механізмів PPP європейського типу в царині управління розвитком країни.

Так, передусім необхідно наголосити на тому, що досвід країн Євросоюзу та розвинутих країн світу свідчить про те, що одним із основних чинників успішного розвитку системи відносин публічно-приватних взаємодій є фактор економічного розвитку країни у цілому. При цьому, спостерігається практично прямий зв'язок – чим більше з економічних, інституціональних та фінансових позицій розвинутою є країна, тим більш ефективно реалізовується публічно-приватне партнерство. Навпаки, чим менше економічно розвинена країна, чим слабшим, недосконалим і неузгодженим між собою є правове та інституційне середовище країни, тим більше значної підтримки з боку держави потребує реалізація проектів публічно-приватної взаємодії, проте, в умовах браку ресурсів це складає велику окрему проблему, також, проблемою, пов'язаною із загальним рівнем економічного розвитку країни є і низький рівень привабливості господарських об'єктів для бізнесу, як об'єктів публічно-приватного партнерства.

Наступна низка факторів пов'язана з недостатнім розвитком національної законодавчої бази про ППП, більшість дослідників цих питань вказують на нестабільність і недосконалість вітчизняної законодавчої бази про співпрацю публічних і приватних структур, що обмежує інституційні можливості ППП, підвищує рівень ризику інвестицій, ускладнює гарантування та дотримання умов договорів сторонами ППП, низьку економічну безпеку співробітництва, зтяжний і непрозорий характер прийняття рішень державним сектором, корупційні пастки для бізнесу (зокрема, в частині угод про розподіл продукції, концесій, сервісних договорів та договорів на управління тощо) [4, 7, 9, 10].

У фінансовій царині, як правило, наголошується на обмеженнях державної підтримки ППП, зокрема – на лімітах фінансування проектів, нестачі ефективних інструментів залучення довгострокового фінансування проектів, вищій ціні капіталу для приватного сектора; обмеженнях фінансової еластичності державного сектора; більш ускладнений, дорогий та затратний у часі та грошах процес утілення концепції партнерства, що, в умовах високих ризиків та непередбачуваної ціни на капітал, знижує очікувану доходність проектів ППП та вимагає відповідного фінансового гарантування інвестицій; відсутності проектів, привабливих і відповідних до вимог банків та недосконалість національної податкової системи, яка, за окремим винятком (угоди про розподіл продукції), не стимулює публічно-приватну співпрацю, особливо це стосується інноваційної діяльності технопарків, як організаційних форм економічної діяльності, що спирається на механізми ППП [2, 3, 8, 10].

Щодо факторів організаційно-економічного характеру, то дослідники роблять акцент на відсутності уніфікованого прозорого механізму планування співробітництва у межах ППП; визначення і представлення єдиного переліку потенційних об'єктів ППП, відсутності уніфікованих правил розроблення проектної документації; єдиних стандартів оголошення і проведення конкурсів відповідальними за налагодження ППП органами

державного управління та їх структурними підрозділами, відсутності єдиного державного органу, відповідального за стратегію і тактику впровадження політики ППП в Україні. Відзначається й відсутність ефективної конкуренції; неготовність і організаційна непристосованість як органів публічної влади, так і приватного сектору до партнерських відносин і реалізації проектів ППП. Також, вказується на неефективність діючих стимулів для партнерів ППП, відсутність державних гарантій у процесі реалізації публічно-приватних відносин на практиці, відсутність національного та регіональних ринків проектів ППП, відсутність гарантії отримання приватним партнером від органів влади дозвільних документів та погоджень, необхідних для виконання умов договору. Констатується недостатня регіональна активність в ініціюванні проектів, так їх виконанні, відсутність у регіонах організаційних можливостей щодо реалізації проектів ППП як складових проектів та програм територіального розвитку [1, 4-6].

У царині кадрового та інформаційно-технологічного забезпечення ППП наголошується на непрозорості прийняття рішень щодо використання інструментів ППП у господарській практиці, відсутності досвідчених кадрів, спеціалістів-практиків, які могли б рухати ППП як з боку бізнесу, так і держави; брак національної правозастосовної практики у правовому вирішенні проблем ППП; неповне висвітлення переваг ППП у засобах масової інформації, недовіра приватних партнерів до влади, низький рівень кваліфікації кадрів державного управління, зокрема, в царині управління проектами; відсутність відповідних методичних матеріалів з управління проектами ППП; відсутність довіри з боку приватного сектора за поточних економічних обставин, коли потенційні партнери ДПП не можуть реально оцінювати ризики та переваги публічно-приватної співпраці на довгострокову перспективу через брак достовірної інформації про майбутній стан економіки, високі ризики інвестування і непередбачуваність економічної ситуації у цілому [2, 11-13].

Щодо можливостей вирішення загальносистемних проблем імплементації публічно-приватного партнерства в практику управління розвитком, на перший план виходять такі рішення комплексного характеру, як (з урахуванням робіт [2, 5, 9, 12]):

по-перше – продовження взаємопов'язаних економічних реформ, які покликані забезпечити відродження національного господарства, стале економічне зростання, покращання інвестиційного клімату, стабілізацію і розвиток фінансової системи країни;

по-друге: прискорення євроінтеграційних процесів через імплементацію положень угоди «Україна – ЄС», наближення національних економіко-правових умов до європейських, вдосконалення інституціональних умов ППП за рахунок високоефективних європейських правових, організаційних, економічних та фінансових його механізмів;

по-третьє: удосконалення національного законодавства про ППП, включаючи Закони України «Про державно-приватне партнерство», «Про

концесії», «Про угоди про розподіл продукції», про селективні режими територіального розвитку, технопарки;

по-четверте: включення на всіх рівнях просторового управління проектів ППП як обов'язкової складової стратегічного, територіального та галузевого планування, що сприятиме впорядкуванню взаємодії органів державного управління, місцевого самоврядування та компаній приватного сектору у вирішенні соціально-економічних та екологічних проблем територій;

по-п'яте: забезпечення державної підтримки ППП частковим фінансуванням заходів проекту, наданням субвенцій на проекти, погашенням відсотків за кредитами, наданням основних засобів, землі; через податкові пільги, залучення кредитів від іноземних держав, банків і МФО; гарантуванням держзамовлення, відшкодуванням збитків приватних партнерів; гарантуванням проектних ризиків у разі змін в темпах інфляції, обмінному курсі, відсоткових ставок за кредитами, цін на енергоресурси тощо, публічним обговоренням проектів та їх майбутніх результатів, з метою вибору найкращих інвестиційних пропозицій та створення сприятливих умов для їх реалізації застосуванням відповідних механізмів та інструментів публічно-приватного партнерства.

Список використаних джерел:

1. Головінов О. М. Механізм приватно-державного партнерства / О. М. Головінов // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. Випуск 34–3 (138). – Донецьк, ДонНТУ, 2008. – С. 10–16.
2. Державно-приватне партнерство в системі регулювання економіки: [монографія] / Т.І. Єфименко, Є.Л. Черевиков, К.В. Павлюк [та ін.] ; за заг. ред. Т.І. Єфименко. – К. : НАН України, Ін-т екон. та прогнозув., 2012. – 372 с.
3. Єфименко Т. І. Формування конкурентоспроможної податкової системи як чинник розбудови державно-приватного партнерства в Україні / Т. І. Єфименко // Науковий вісник нац. університету Державної податкової служби України (Економіка і право). – 2009. – № 1 (44). – С. 18-23.
4. Запатріна І.В. Державно-приватне партнерство як фактор економічного зростання та проблеми його розвитку в Україні / І.В. Запатріна, Т.Б. Лебеда // Економіст. – 2011. – № 3. – С. 52-58.
5. Запатріна І.В. Розвиток державної підтримки публічно-приватного партнерства в Україні / І.В. Запатріна // Економіка і прогнозування. – 2011. – № 3. – С. 9-24.
6. Запатріна І.В. Публічно-приватне партнерство в Україні: перспективи застосування для реалізації інфраструктурних проектів і надання публічних послуг / І.В. Запатріна // Економіка і прогнозування. – 2010. – № 4. – С. 62-86.
7. Квітка С.А. Публічно-приватне партнерство як дієвий механізм взаємодії влади та бізнесу/ Квітка С.А./ Аспекти публічного управління, 2005. – № 3 (7-8). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/175>
8. Клевцевич Н.А. Державно-приватне партнерство як інструмент регіонального розвитку / Н.А. Клевцевич // Економіка та суспільство. – 2017. – № 9. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/9_ukr/41.pdf
9. Озерчук О.В. Державно-приватне партнерство та активізація інвестиційної діяльності в Україні / О.В. Озерчук// Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2013. – № 2. – С. 306-315.

10. Островський І. А. Публічно-приватне партнерство як соціальна інновація: переваги та ризики / Островський І. А., Юхнов Б. Ю., С. І. Штефан // Ефективна економіка, 2016. – № 5 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4969>

11. Павлюк К. В. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави / К. В. Павлюк, С. М. Павлюк // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2010. – Вип. 17. – С. 10-19.

12. Сментина Н.В. Роль ДПП у забезпеченні збалансованого розвитку територіальних соціально-економічних систем / Сментина Н.В., Клевцевич Н.А. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2017. – № 5 (194), с. 39-45.

13. Шилепницький П. І. Державно-приватне партнерство: теорія і практика: монографія / П. І. Шилепницький // Чернівці: Ін-т регіон. дослідж. – 2011. – 455 с.

Кузнецова Л.Б.

старший викладач загальноузовівської кафедри
фізичного виховання, спорту та здоров'я людини
ТНУ імені В.І. Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

Оволодіння професією в умовах сучасного суспільства – важливий і складний процес, який необхідно розглядати, виходячи з соціальних вимог. Фізичне виховання студентів – процес формування загальної та професійної культури особистості сучасного спеціаліста.

Фізичне виховання повинно здійснюватись з урахуванням професійних особливостей майбутніх фахівців. Професійна підготовленість передбачає не тільки знання своєї справи, а й постійний розвиток здібностей. Кожен студент повинен завчасно готуватися до обраної професії, цілеспрямовано розвивати ті фізичні і психічні якості, які визначають психофізичну надійність і успіх в його майбутній професійній діяльності.

На сучасному рівні програма з фізичного виховання повинна враховувати фізіологічні характеристики, фактори, які визначають зміст окремих видів праці студентів, робочу позу, рухові можливості, положення рук, ніг тулуба і голови, а також високе нервово-психічне навантаження.

Професійна діяльність студентів характеризується показниками психомоторних якостей, пов'язаних з зорово-моторною реакцією. Необхідними є координаційні зв'язки і розвинений нервово-м'язовий апарат, виражена рухливість нервових процесів.

Велике нервово-емоційне напруження у поєднанні з гіподинамією сприяє виникненню функціональних змін, що виражаються в погіршенні роботи серця, склеротичних змінах судин, появі гіпотонії і виникненні неврозів.

Формування стійкої робочої домінанти, здатне викликати перевантаження і виснаження нервових центрів і клітин, що призводять до втрати сну, апетиту. До головного болю, поганого настрою, появи спалахів дратівливості.

Тривале багатогодинне перебування у положенні сидячи або стоячи викликає застійні явища судин з наступним порушенням рухової та серцево-судинної функцій, зниження м'язового тону і погіршення постави.

Принципи реалізації фізичної підготовки студентів наступні:

1. регулярно використовувати чергування на заняттях фізичних вправ з вправами на розслаблення;

2. у ході навчального процесу повинні вирішуватися поряд із завданнями спеціальної фізичної підготовки і завдання загальної фізичної підготовки;

3. активно використовувати консультативну форму педагогічної діяльності викладача фізичної культури.

У студентів рухова робоча діяльність вимагає концентрації і стійкості уваги, координації рухів і м'язових зусиль, уміння розслабляти м'язи, високої точності і реакції на об'єкт, великої рухливості нервових процесів, які необхідно розвивати на заняттях з фізичного виховання при виконанні студентами відповідних фізичних вправ, що сприяють розвитку необхідних якостей.

Найбільшу ефективність комплексних занять для студентів можна отримати, якщо включити спортивні ігри, легкоатлетичні вправи, різні види гімнастики, вправи з комплексним тренуванням основних фізичних якостей і рухових навичок.

Основним завданням спеціальної підготовки студентів є:

Зміцнення здоров'я, профілактика професійних захворювань, набуття необхідних навичок і розвиток професійно значущих фізичних і психомоторних якостей фахівця. Для вирішення поставлених завдань повинні використовуватися засоби фізичного виховання, підібрані відповідно до специфіки майбутньої професійної діяльності студента.

На заняттях з фізичної культури необхідно застосовувати вправи, що зміцнюють м'язи зорового аналізатора, спрямовані на удосконалення концентрації уваги, мислення, довготривалу і оперативну пам'ять, емоційну стійкість, поліпшення мозкового кровообігу.

Висновок. В процесі фізичного виховання студентів необхідно приділяти увагу розвитку професійно значущих фізичних і психофізіологічних показників, що безпосередньо впливають на успішність фахової підготовки.

Приходченко Т.А.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, підприємництва
та природничих наук
ТНУ імені В.І. Вернадського

АКТУАЛІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Регіональний розвиток постійно підпадає під вплив різних ризиків – політичного, фінансового (кредитно-банківського, валютного, інфляційного), підприємницького, інвестиційного, споживчого, інформаційного, екологічного тощо. Комплексний вплив дії означених ризиків, у свою чергу, є породженням викликів глобалізації. Це ставить перед регіонами завдання попередження негативних наслідків глобалізаційного впливу, які найчастіше проявляються через посилення диспропорційності основних показників соціально-економічного розвитку регіонів (ВРП та обсяг прямих інвестицій на душу населення, питома вага регіону у структурі загальнонаціональних експорту та імпорту, рівень оплати праці тощо). Під впливом процесів глобалізації характерними ознаками регіонального розвитку України стали: локалізація центрів економічного розвитку; наростання депресивних соціально-економічних тенденцій на території старопромислових регіонів; збереження високих показників монополізації локальних регіональних ринків. Таке поєднання ризиків локалізації регіонального розвитку та хронічних регіональних диспропорцій ставить перед державою нові виклики, змушує шукати нові механізми та інструменти стимулювання регіонального розвитку, вимагає активного пошуку нових шляхів удосконалення системи управління регіональним розвитком як основи досягнення стабільного, збалансованого, безпечного розвитку регіонів, що розглядається як запорука процвітання країни у XXI столітті. [1, с. 68]

У цілому всі країни впроваджують регіональний розвиток з різноманітних причин і розуміють його по-різному. Іноді регіональний розвиток нерозривно пов'язаний з проблемою забезпечення мобілізації заходів на субнаціональному рівні у процесі розвитку країни та забезпечення форми управління розвитком на засадах субсидіарності (у подібних випадках цей процес часто супроводжується певною формою регіоналізації та поглибленої децентралізації). Теоретично цілком можливо будувати політику регіонального розвитку, визначивши «регіон» рівнем, який максимально підходить для планування та забезпечення регіонального розвитку. У цьому випадку політика регіонального розвитку загалом регламентує питання врядування. Здебільшого (проте не обов'язково) цей підхід поширений у державах, які дотримуються принципів регіоналізації чи федералізації (наприклад: Бельгія, Іспанія, Німеччина). Основний аргумент на користь регіонального розвитку полягає у тому, що саме регіон є тим оптимальним рівнем, на якому слід планувати та здійснювати заходи з розвитку, які

відповідають засадам національної (галузевої) політики, а також потребам регіонального та місцевого рівня. Саме на регіональному рівні можна «зрозуміти ситуацію зсередини» та забезпечити інтеграцію заходів різного галузевого спрямування. Цього неможна досягти при застосуванні низхідного підходу до управління, особливо у більш великих країнах, таких як Україна. Регіональний розвиток необов'язково дорівнює політиці подолання міжрегіональних диспропорцій. Навіть за відсутності міжрегіональної диспропорції у багатьох ситуаціях знайдуться міцні аргументи на користь регіонального розвитку, який розуміють як процес планування розвитку на регіональному рівні шляхом інтеграції пріоритетів національної політики з урахуванням регіональних і місцевих потреб, а також визначення і провадження відповідних інвестицій. Однак у багатьох випадках політика регіонального розвитку часто визначається занепокоєнням стосовно диспропорції і нерівного розвитку регіонів.

Отже, уточнюючи поняття «регіон» у сучасному трансформаційному періоді розвитку України, представляється правомірним звернути увагу на ряд суттєвих моментів. По-перше, регіон в Україні можна ототожнювати з суб'єктом національної економіки незалежно від площі, займаної їм територією. Це пов'язано з різними умовами господарювання, природно-географічним положенням, усталеними довготривалими соціально-економічними, адміністративними та культурними внутрішніми зв'язками. По-друге, регіону притаманна історично територіальна відособленість, яка визначає межі його кордонів і специфічні, соціально-економічні, нерідко національні та інші риси. По-третє, для регіону характерні однорідні природні, демографічні, історичні умови, і в той же час кожна регіональна територія володіє своєю специфікою. По-четверте, кожний український регіон, так само як і в інших країнах, виконує свої функції в суспільному поділі праці національного господарства і має сформовану галузеву структуру, виробничу інфраструктуру, яка є основою матеріально-технічної бази, і соціальну сферу. По-п'яте, регіон повинен активно брати участь у формуванні ефективної державної регіональної політики на території країни і міжрегіональної економічної взаємодії. По-шосте, соціально-економічну основу регіону становить економічний потенціал, що включає природні ресурси, виробничий, фінансовий, інвестиційний та інноваційний потенціал. В-сьомих, регіон представляється у вигляді єдиної, цілісної соціально-економічної підсистеми, що органічно входить у соціально-економічну систему країни.

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що регіон являє собою соціально-економічну систему, яка входить до складу України як суб'єкт національної економіки, має історично обумовлені територіально-адміністративні національні особливості, границі, свої функції в суспільному поділі праці країни, природно-економічний, інноваційний і людський потенціал. Реалізація даних потенціалів регіону повинна відповідати державній регіональній політиці України, цілям формування системоутворюючого виробництва, його інфраструктурного забезпечення і

зростання добробуту населення території, володіти ознаками стійкості та саморозвитку.

Список використаних джерел:

1. Приходченко Т.А. Наукові основи регіонального розвитку України // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка». Том 21 Випуск 10 (52). – Одеса: ОНУ, 2016. – 157 с. – С. 67-70.

Бойченко Е.Б.

доктор економічних наук,
доцент кафедри економіки, підприємництва
та природничих наук

Бондаренко Ю.В.

студентка 6 курсу, групи ПТБД – 61
кафедри економіки, підприємництва
та природничих наук
ТНУ імені В.І. Вернадського

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Підприємництво – є однією з найважливіших ознак ринкової економіки і основною передумовою розвитку економіки будь якої країни. Підприємництво сприяє освоєнню нових видів діяльності та також допомагає осучаснити та підтримати застарілі види діяльності [1]. Крім того, розвиток та підтримка підприємницької діяльності створює умови для забезпечення стійкого розвитку економіки України.

На сьогоднішній день стан українських підприємств знаходиться у процесі стагнації. Загострення цієї ситуації спричинили наслідки економічної кризи. На нашу думку основними факторами, що чинять негативний вплив на розвиток підприємництва в країні є наступні:

по-перше, це відсутність надійної системи державної та громадської підтримки підприємницької діяльності;

по-друге, відсутність належного нормативно – правового забезпечення розвитку підприємництва;

по-третє, недосконалий процес оподаткування [2].

Доведено, що особливою умовою для розвитку підприємництва в Україні є створення надійного та перспективного інвестиційного кола для різних інвесторів, тому що Україна має великі можливості для активної діяльності інвесторів – великий споживчий ринок, геополітичне розташування, багаті природні ресурси, кваліфікованих працівників та чималу наукову базу [3].

Для покращення даної ситуації необхідним є створення такого механізму, метою якого було б сприяння суб'єктам господарювання збільшувати обсяги та підвищувати ефективність виробництва, оновлювати виробничу та матеріально-технічну базу.

З метою вирішення зазначених проблем та забезпечення розвитку підприємницької діяльності в Україні насамперед потрібно:

- 1) організувати фінансову підтримку суб'єктам господарювання;
- 2) удосконалювати законодавчу та нормативну базу щодо створення сприятливих умов для розвитку підприємництва;
- 3) прийняти закони для боротьби та запобігання корупції;
- 4) забезпечувати суб'єктів підприємницької діяльності необхідною інформацією.

Таким чином, за результатами проведеного дослідження встановлено. Відновлення та розвиток економіки має ґрунтуватись на розбудові високотехнологічного підприємницького кола та підвищення його конкурентоспроможності на закордонному та державному ринках. Важливим завданням державної політики щодо розвитку інноваційного підприємництва в країні має стати налагодження плідної співпраці між державою, бізнесом та наукою.

Список використаних джерел:

1. Варналій З.С. Основи підприємництва: [навч. Посібник]. / З.С. Варналій. – 2006. – 350 с.
2. Антошко Т. Р. Проблеми розвитку підприємництва в Україні / Т. Р. Антошко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sb-keip.kpi.ua/article/download/47301/43418>.
3. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : [навч. посібник]. / В.О. Мец – К.: КНЕУ, 1999. – 437 с.

Калініна А.А.

студентка магістратури, групи ПТБД-61,
кафедри економіки, підприємництва
та природничих наук

Науковий керівник: **Бойченко Е.Б.**

доктор економічних наук,
доцент кафедри економіки, підприємництва
та природничих наук
ТНУ імені В.І. Вернадського

ПРОБЛЕМА МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Велике значення, на сьогоднішній день, має питання мотивації працівників на підприємствах. Основною ж проблемою мотивації персоналу

є велике різноманіття стимулів. Очевидним є те, що для топ-менеджера і рядового працівника мотивація буде різною. Ще більше ускладнює це питання те, що і персонал одного рівня має різні потреби. Необхідно виявляти індивідуальні мотиви кожного учасника трудового колективу. Для цього використовують такі соціологічні методи: опитування (анкетування та інтерв'ю), метод спостереження, відкриті групові дискусії, аналіз документів.

Проте, незважаючи на різні потреби працівників, необхідно звернути увагу на спільні потреби колективу, а саме: відносини в середині колективу, безпека, розвиток (особистий та професійний), інтерес та відчуття причетності.

Найбільшого ефекту можна досягти завдяки поєднанню персональної та колективної мотивації. Ігнорування ж призведе до погіршення результатів праці.

Слід зазначити, що під персоналом розуміємо ресурс, який підприємство використовує у своїй фінансово-господарській діяльності [1, с. 28].

Доведено, що існує пряма залежність між ефективною діяльністю персоналу та ефективною діяльністю підприємства, а підвищення продуктивності праці можна домогтися саме через зацікавлення працівників у результатах їх роботи. Проте, якщо мотивація недостатня, то можливий зворотній ефект, а саме погіршення показників ефективності. Тому обрана тема дослідження є актуальною для будь-якого підприємства України, та відкритою для генерування нових науково-практичних ідей.

Багато Українських та закордонних вчених займалися вивченням питання мотивації працівників та управління персоналом з різних точок зору. В їх працях викладена величезна кількість методів мотивації працівників. Але, незважаючи на це, переважна більшість підприємств в Україні мають не ефективну систему мотивації персоналу. Звичайно, при вирішенні питання розробки та впровадження механізму мотивації потрібно враховувати специфіку діяльності підприємства.

Ефективність праці визначається особистим відношенням працівника до праці та його трудовою поведінкою. Мотивація – це сукупність рушійних сил, що стимулюють людину до виконання визначених дій [1, с. 7]. Ці сили можуть бути зовнішнього або внутрішнього походження, таможуть змушувати працівника робити певні вчинки свідомо або несвідомо. Саме прагненню людини виявляти свої сили, використовувати свій потенціал, знання та досвід для досягнення кількісних та якісних результатів праці і характеризує відношення цієї людини до праці. Зовнішнім проявом людини до праці є трудова поведінка, а внутрішнім – мотивація та оцінка [2, с. 37].

В управлінні фінансово-господарською діяльністю підприємства мотивація є функцією керівництва [3, с. 31]. Вона полягає в формуванні у працівників стимулів для досягнення кращих результатів, а також у довгостроковому впливі, щоб сформувати потрібне мотиваційне ядро для зміни цінностей та інтересів по заданих параметрах.

Вся сутність теорії мотивації полягає в тому, що коли працівник знає про винагороду, яка чекає його за виконання певного завдання, він зіставляє

це зі своїми потребами та можливостями і виконує роботу, прикладаючи до неї визначену свідомо та підсвідомо кількість зусиль. Ефективність цього складного процесу оцінюється за результатами діяльності підприємства.

Дослідивши стан мотиваційних процесів на підприємствах України на сьогоднішній день, можна зробити висновок, що велика кількість іноземних філій та компаній, що розвиваються в сфері прогресивних технологій, таких як ІТ-технології, енергетична, нафтова та газовидобувна сфера якісно використовують в своїй внутрішній організації різні методи мотивації працівників. Проте більшість державних підприємств практикує слабку і переважно матеріальну систему мотивації, чого недостатньо для забезпечення високої продуктивності праці.

Список використаних джерел:

1. Лещенко Л. О.: Управління персоналом: [наукове фахове видання]. Мотивація праці як фактор підвищення прибутковості виробництва / Л. О. Лещенко – Ефективна економіка., 2016. – с. 7, с. 28
2. Васюта В.Б. Управління персоналом: [підруч. для вищ. навч. закл.] / Сучасна система трудових показників на підприємстві / В.Б. Васюта, Т.В. Чечіль – Ефективна економіка., 2014. – с. 37
3. Никифоренко В.Г. Управління персоналом. Історія, теорія, методологія: [навчальний посібник.] [2-ге вид.], виправлене та доповнене. – 2014 р. – с. 31
4. Шафранська Т.Ю. Коломієць, О.В. Управління персоналом: «Основні види мотивації працівників»,. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_DN_2013/Economics/10_133226.doc.htm

Будківський Р.Н.
студент групи ПТБД-51
Науковий керівник: **Петровська І.О.**
кандидат економічних наук, доцент,
кафедра економіки, підприємництва
та природничих наук
ТНУ імені В.І. Вернадського

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних ринкових умовах для забезпечення ефективного функціонування підприємств досить важливого значення набуває активізація інноваційних процесів. З метою охоплення лідируючих позицій на ринку, підприємству потрібно постійно вдосконалюватись та розширювати перелік власних переваг над конкурентами, що неможливо без впровадження інновацій. Тому соціально-економічні системи повинні сприяти безпосередньому зростанню рівня науково-технічних знань і їх застосування для підвищення ефективності діяльності підприємства.

Євразійська рада зі стандартизації, метрології та сертифікації визначає інновації як нові або вдосконалені технології, види продукції або послуг, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що сприяють забезпеченню конкурентоспроможності технологій, продукції та послуг на ринку [3]. Саме інновації спонукають модернізацію всього підприємства, що сприяє його організаційному розвитку.

Інновації та конкурентоспроможність взаємопов'язані. Перевагу в конкурентній боротьбі отримують саме ті учасники ринку, які займають активну позицію у використанні інновацій. Майкл Портер, розглядаючи конкурентоспроможність стверджував, що вона ґрунтується на постійному використанні інновацій [5]. Конкурентоспроможність залежить від здатності підприємств швидко застосовувати інновації, модернізуючи своє функціонування. Утримання конкурентних переваг стає можливим завдяки постійній спрямованості на пошук, здійснення і впровадження інновацій. Таким чином, фундаментом конкурентних переваг є процес безперервного стимулювання оновлення і вдосконалення, рушійною силою якого виступають інновації.

Ефект інноваційної діяльності підприємства, з точки зору його конкурентоспроможності, має три складові [4]:

- підвищення конкурентоспроможності продукції, що створює конкурентні переваги на найближчу і середньострокову перспективу;
- поява нових споживчих потреб, що створює конкурентні переваги на віддалену перспективу;
- підвищення ефективності виробництва, яка своїм впливом трансформує конкурентоспроможність продукції в конкурентоспроможність підприємства.

Відповідно до цього, застосування інновацій у своїй діяльності допоможе вітчизняним підприємствам не лише налагодити внутрішні процеси з виробництва продукції за рахунок прогресивних технологій, а й сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності та збереженні конкурентних переваг у часі. Підприємство, яке використовує інноваційні процеси у своїй діяльності володіє конкурентоспроможною перевагою до тих пір, поки зберігається конфіденційність впроваджених на ньому інновацій.

Більшість вітчизняних підприємств розуміють значимість інновацій у контексті підвищення конкурентоспроможності, але проявляють це лише у заміні морально застарілого обладнання більш новим. Задля підвищення рівня конкурентоспроможності підприємствам необхідно постійно слідкувати за інноваційним розвитком та впроваджувати інновації, випереджаючи конкурентів.

Список використаних джерел:

1. Наука та інноваційна діяльність // Державна служба статистики України // www.ukrstat.gov.ua

2. Березіна Л.М. Інноваційна політика підприємств: тактичні та стратегічні аспекти [Текст]: / Л.М. Березіна // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2017. – № 4. – С. 132.
3. Гальчинський А., Геєць В., Семиноженко В. Україна: наука та інноваційний розвиток. – К., 2016. – 66 с
4. Колесов С.В. Інноваційні аспекти конкурентоспроможності промислових підприємств України – К.: Знання – Прес, 2015. – 335 с.
5. Портер М. Конкуренція [пер. з англ. / під ред. Я.В. Заблоцького]. – М.: Вільямс, 2016. – 495 с.

Івашків Ю.Д.

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри економіки, підприємництва
та природничих наук

Соколан С.

магістр групи ПТБД (з) – 61
ТНУ імені В.І. Вернадського

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ КЕРІВНИМ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У науковій літературі розглядаються різноманітні методи та механізми удосконалення системи управління керівним персоналом, зокрема впровадження зарубіжного досвіду удосконалення системи управління персоналом на основі кадрового консалтингу, аутсорсингу, аудиту персоналу, хедхантінгу, аутсорсингу, рекрутінгу, коучінгу, адміністративного реінжинірінгу тощо. Сучасні методи управління керівним персоналом на підприємстві наведені на рис. 1.

Рис. 1. Сучасні методи управління керівним персоналом на підприємстві

На наш погляд, запровадження будь-якої інновації повинне бути інтегрованою в єдину концепцію кадрової політики підприємства.

Інноваційною формою реформування та удосконалення системи управління людськими ресурсами має стати паблік-інжиніринг.

Паблік-інжиніринг пов'язаний з реінжинірингом, який частіше використовується у приватному секторі. Від реінжинірингу, як методу реорганізації бізнесу за допомогою докорінної перебудови бізнес-процесів, управлінська думка перейшла до поняття «бізнес-інжиніринг», тобто до архітектурної побудови, створення бізнесу на основах інженерної науки шляхом проектування й управління бізнес-процесами. Тому, реінжиніринг, як техніка реконструювання бізнес-процесів, став складовою частиною бізнес-інжинірингу.

На нашу думку, в практику управління керівним персоналом підприємств було б доцільно запровадити поняття «паблік-інжиніринг», під яким розуміється архітектурна побудова, створення підприємств на основах інженерної науки шляхом проектування й управління процесами.

Метою паблік-інжиніринг є не перебудова структур підприємств, а забезпечення підвищення ефективності роботи цього підприємства, істотне поліпшення показників діяльності. На основі практики реінжинірингу в приватному секторі можна сформувати такі можливі принципи паблік-інжинірингу:

1. Позбавлятися стереотипів і розглядати систему управління поглядом конструктора і архітектора. Одне з ключових понять, що складає основу паблік-інжинірингу, – це процеси, а в даному випадку – адміністративні процеси. Саме їхня оптимізація і вдосконалення дають змогу відкрити і використати нові можливості, резерви й ресурси розвитку й підвищення ефективності управління.

2. Переходити від управління адміністративними функціями – до управління адміністративними процесами й цілями. Для виконання такого масштабного завдання необхідно застосовувати новаторські підходи й сучасні прийоми і технології управління.

3. Підтримувати актуальний «дизайн» адміністративних процесів, постійно їх удосконалювати й пристосовувати до умов, що змінюються.

Паблік-інжиніринг надає можливість не лише управляти виробничими процесами, а й заново їх створювати, якісно моделювати і видозмінювати, вибудовуючи в єдину цілісну й ефективну систему.

4. Проводити постійний моніторинг і аналіз адміністративних процесів та здійснювати пошук і вироблення їхньої оптимальної моделі. Модель адміністративного процесу (реального чи бажаного) завдяки наочності його опису дає можливість проаналізувати, наскільки ефективно він сприяє досягненню визначених цілей і результатів. Оперативними інструментами процесного аналізу в системі управління персоналом можуть бути логістика адміністративного процесу, його тривалість і вартість (у тому числі його розподіл на окремі етапи), а також інші чинники, від яких залежить або може залежати ефективність його виконання.

5. Чітко й постійно орієнтуватися на зміст самого поняття «процес».

Процес – це послідовність виконання функцій (робіт, операцій), спрямованих на досягнення результату, який має цінність і корисність для його споживача.

На основі такого визначення кожен процес, в тому числі й адміністративний, можна розділити на його різні складові елементи й функціональні характеристики. Слід зазначити, що паблік-інжиніринг тісно пов'язаний зі змінами у зовнішньому та внутрішньому середовищі організації (системна криза, низька адаптивність до змін, світова криза, трансформація управлінських систем).

Отже, таким чином, за допомогою паблік-інжиніринг можна здійснити докорінну перебудову системи управління керівним персоналом підприємств.

Список використаних джерел:

1. Базалійська Н. П. Сучасні наукові підходи щодо удосконалення управління персоналом на підприємстві в ринкових умовах господарювання [Електронний ресурс] / Н. П. Базалійська, Т. В. Забавський // Молодий вчений. – 2014. – № 6 (1). – С. 70-73. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2014_6\(1\)_18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2014_6(1)_18)
2. Бортнік С. Стратегічне управління розвитком персоналу підприємства та сучасні підходи до оцінювання його рівня [Електронний ресурс] / С. Бортнік // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2015. – № 2. – С. 33-39. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echcenu_2015_2_8
3. Гусарова О. С. Аналіз ефективності використання трудових ресурсів на підприємстві [Електронний ресурс] / О. С. Гусарова // Управління розвитком. – 2013. – № 17. – С. 124-127.
4. Гуцалюк О. М. Місце технології управління персоналом підприємства в системі менеджменту [Електронний ресурс] / О. М. Гуцалюк // Соціально-трудові відносини: теорія та практика. – 2014. – № 1. – С. 272-277. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stvttp_2014_1_45
5. Дегтяр А. О. Особливості управління персоналом при проектній організації діяльності [Електронний ресурс] / А. О. Дегтяр, М. П. Бублій // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління. – 2016. – Вип. 1. – С. 176-184. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2016_1_28

Пазиніч О.В.

кандидат економічних наук, доцент,
кафедра менеджменту
та міжнародних економічних відносин

Государська А.Д.

студентка магістратури
кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин
ТНУ імені В.І. Вернадського

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКСПОРТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

Виробництво продукції на експорт є важливою та невід'ємною складовою господарської діяльності кожного успішного підприємства. Адже здійснення експортних операцій стає вагомою передумовою для розширення ринків збуту, збільшення обсягів виробництва та підвищення якості продукції, що, в свою чергу, дозволяє також створити сприятливе підґрунтя для зміцнення конкурентних позицій підприємства на внутрішньому ринку.

Проблеми удосконалення експортних операцій досліджували такі вчені-економісти, як: Янковський Е.А., Островський Л.Е., Казанцев С.К., Макогон Ю.В., Кравченко В.А., Кравцова В.В, Новицький В.Е. та інші. Казанцев С.К. стверджує, що найкращим способом удосконалення експортних операцій є страхування від валютних ризиків, адже саме цей фактор спричиняє значні фінансові втрати. Правильно встановлені умови страхування зможуть поліпшити загальний стан проведення зовнішньоекономічних операцій [2, с. 203].

Ефективність організації експортних операцій залежить від функціонування підприємства в цілому. Так організація експортних операцій залежить від кваліфікації менеджера з продажу, обраної маркетингової політики, діяльності агентів з пошуку ринків збуту, якості продукції, ціни продукції, витрат на організацію експортних операцій [1].

При здійсненні експортних операцій необхідно чітко окреслити маркетингову політику та дотримуватися її. Основним параметром є визначення ціни, адже саме вона акумулює в собі рівень успіху підприємства, що знаходить своє вираження в обсягах продажів та розмірі прибутку від реалізації продукції. Переорієнтація на маркетинговий підхід до процесу ціноутворення дає можливість підприємствам з об'єктивних позицій підійти до формування цін на продукцію, чітко визначитися стосовно ефективного напрямку цінової політики та забезпечити прибуткову діяльність. Такі ціни орієнтують підприємства на всебічне розкриття їхніх можливостей при реалізації продукції на вітчизняному й зарубіжному ринках [3]

Тому для ефективного здійснення маркетингової політики відділ маркетингу повинен вивчати ринок, смаки й переваги, асортимент продукції,

споживачів, пропозицію продукції конкурентами, вивчає відношення споживачів до торгової марки. Потім необхідна інформація щодо обсягу продукції та асортименту, що передається до планово-економічного та виробничого відділів, де складається калькуляція витрат й планова потреба у сировині, матеріалах, робочій силі. Планова потреба у сировині передається до дирекції з матеріальних ресурсів. Реалізацією виробленої сировини, якою займається дирекція з продажу.

Експортний відділ шукає ринки збуту за кордоном для продажу. Рекламою продукції займається маркетинговий відділ, стимулюванням продажу відділ регулювання збутом. Розрахунками с постачальниками керує бухгалтерія. Ефективність експортних операцій залежить також від кваліфікації спеціалістів відповідних відділів, від ступеня виконання наданих їм функцій.

Важливою є діяльність агентів з пошуку ринків збуту. При виборі агента потрібно зважати на його професійні якості та досвід роботи в даній сфері, адже лише висококваліфікований фахівець зможе відшукати можливості для проникнення на нові ринки збуту та досягти домовленостей з партнерами.

Пошук шляхів мінімізації витрат на організацію та здійснення експортних операцій є основним на шляху до їх удосконалення. Перш за все, експортер має запропонувати здійснення експортної операції на вигідних для себе умовах, та зазначити це все в договорі, але попередньо досягти згоди між імпортером. Від встановлених умов, за якими будуть здійснюватися експортні операції залежить які витрати понесе кожна із сторін угоди. Вигідними умовами для експортера є такі, коли всі витрати стосовно транспортування, навантаження, розвантаження, розмитнення та інших формальностей понесла імпортуюча сторона. Тому експортер повинен наполягати на умовах які б задовольняли його інтереси та мінімізували витрати на здійснення експортних операцій.

Отже, можливі шляхи удосконалення організації та підвищення ефективності експортних операцій підприємства характеризуються необхідністю поліпшення роботи із застосування засобів страхування валютних ризиків, чітко окресленої маркетингової політики, пошуку більш вигідних постачальників та необхідністю укладання контрактів з більш вигідними умовами постачання.

Список використаних джерел:

1. Вічевич А.М., Максимець О.В. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності. Навч. посібник. – Львів: Афіша, 2014. – 140 с.
2. Губіна М. І. Організація експортно-імпортних операцій на підприємстві та шляхи її удосконалення/ М.І Губіна// Вісник Хмельницького національного університету. – 2016. – № 5. – С. 202 – 204.
3. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Навч. Посіб / Шкурупій О. В., Гончаренко В. В., Артеменко І. А. та ін.; За заг.ред. Шкурупій О. В. – К: Центр учбової літератури, 2017. – 248 с.

Позній В., Шушков М.

студенти 6 курсу

спеціальності «Туризм»

Науковий керівник: **Горбань Г.П.**

кандидат економічних наук, доцент,

кафедра економіки, підприємництва

та природничих наук

ТНУ імені В.І. Вернадського

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗБУТОВОЇ ФУНУЦІЇ МАРКЕТИНГУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Туризм багатогранно впливає на всі сфери суспільного життя. Це система яка має сталий розвиток, в центрі якої знаходиться людина.

Пришвидшені темпи розвитку туристичної галузі змушують як регіональні органи влади, так і бізнес структури здійснювати пошук нових, альтернативних напрямків та інструментів раціонального використання туристично-рекреаційних можливостей регіонів країни та механізмів підвищення конкурентоздатності на всіх рівнях. Обмеженість ресурсів, динаміка ринкового середовища, тощо диктують необхідність застосування інструментів, які б могли забезпечити ефективність адаптації системи туристичної діяльності на регіональному рівні до змін зовнішнього середовища в процесі територіального управління.

На шляху до забезпечення ефективного розвитку туристичних регіонів України існує ряд перешкод, а саме недостатня обізнаність споживачів про туристичний потенціал регіонів, неефективність заходів просування регіональних туристичних продуктів, відсутність дієвих інструментів формування іміджу регіону, недостатнє вивчення туристичних потреб споживачів, що істотно ускладнює можливість їх задоволення безпосередньо на місці споживання, саме на території туристичного регіону. В цьому випадку найбільш дієвим інструментом просування туристичного продукту регіону є регіональний маркетинг.

В умовах, коли між регіонами відбувається сильна конкурентна боротьба, залучення споживачів туристичних продуктів та інвесторів актуалізує використання маркетингу на регіональному рівні. На ринку товарів споживачеві не завжди цікаво в якому регіоні створюється продукт, він більше бажає бути поінформованим хто є виробником і з якої сировини виробляється. Для туристичного продукту більш важлива регіональна складова, бо саме в місці виробництва буде відбуватися процес споживання, тобто клієнт переміщується до місці надання регіональної туристичної послуги, тоді як канали збуту товарів направлені на те, щоб перемістити безпосередньо сам товар.

Розглядаючи канали розподілу з позиції регіонального маркетингу, слід зауважити, що рекреанта цікавить не лише туристичні послуги, які надаються окремими суб'єктами, але й сама територія яка «споживається» як рекреаційний та соціально-культурний простір. Тому проблема реалізації збутової функції маркетингу на регіональному ринку туристичних послуг полягає в застосуванні різноманітних заходів, що «наближатимуть» територію до споживача.

Туризм в Україні може і повинен стати сферою реалізації ринкових механізмів, джерелом поповнення держаного та місцевих бюджетів, засобом загальнодоступного і повноцінного відпочинку та оздоровлення, а також ознайомлення з історико-культурною спадщиною та сьогоденням нашого народу і держави.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про туризм» // Відомості Верховної Ради України, 1995 р., N 31, ст. 241; 2001 р., N 32, ст. 172.
2. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні: Навч. посіб. / В.Ф. Кифяк. – Чернівці: Книги – XXI, 2003. – 300 с.
3. Перспективи розвитку туризму України та світі: управління, технології, моделі: колективна монографія / за наук. ред. проф. Волошина І.М. – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2015. – 328 с.
4. Управління регіональним розвитком туризму: навч. посіб./ за ред. В.Ф. Семенова. – Одеса-Сімферополь: ВД «АРИАЛ», 2012. – 340 с.

Жабокрицька В.О.

студентка групи ФБССз-51

Науковий керівник: **Клименко О.М.**

кандидат наук з державного управління, доцент,

доцент кафедри фінансів та обліку

ТНУ імені В.І. Вернадського

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ БАНКІВСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Макроекономічна нестійкість та незбалансованість української економіки зумовлюють високу вірогідність виникнення кризи банківської системи. Такі фактори, як економічне падіння, зниження обсягів виробництва, інфляційні коливання, погіршення платоспроможності кредиторів, здійснюють негативний вплив на банківську систему загалом, та на її суб'єктів, зокрема. В цих умовах виникає об'єктивна необхідність реалізації антикризового управління, за допомогою якого можна вчасно виявляти, розпізнавати та вирішувати проблеми, які виникають в банківській установі.

Під антикризовим управлінням розуміють постійно діючий специфічний вид управління, спрямований на попередження можливих ускладнень у діяльності банку, нейтралізацію кризових явищ і забезпечення його подальшого функціонування та розвитку шляхом вчасного вжиття адекватних управлінських рішень й ефективного використання внутрішніх ресурсів [1, с. 12].

Політика антикризового управління є частиною загальної фінансової стратегії банку та полягає в розробленні системи заходів попередньої діагностики загрози банкрутств і його вихід із кризового стану [2, с. 343].

Основною метою антикризового управління банку в рамках існуючої банківської системи є прийняття обґрунтованого рішення стосовно доцільності функціонування банку з подальшою розробкою та реалізацією комплексу заходів по виходу банку з кризового стану, або розробкою та реалізацією комплексу заходів щодо припинення його діяльності в залежності від характеру прийнятого на основі аналізу діяльності рішення [3]. Завданнями антикризового управління банку виступають: своєчасне діагностування передкризового стану в банку та вживання превентивних заходів із попередження кризи; запобігання банкрутству та ліквідації банку; усунення неплатоспроможності банку; мінімізація негативних наслідків кризи та санація банку.

Отже, антикризове управління забезпечує запобігання та мінімізацію прояву кризових явищ на економічній суб'єкт. Основними функціями антикризового менеджменту виступають: ідентифікація потенційних ризиків для конкретного ринкового суб'єкта та розробка заходів щодо їх зниження; моніторинг факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, що впливають на установу, та їх змін; максимально швидке реагування на окремі кризові явища; створення стратегічних резервів матеріальних ресурсів на випадок виникнення кризи; планування стратегічних та оперативних заходів подолання кризи; використання при необхідності відповідних форм санації для уникнення банкрутства; проведення процедури банкрутства або ліквідації у разі неплатоспроможності [4, с. 365].

Інструментарій антикризового управління відповідно до його цілей можна розділити на інструменти, що застосовуються в умовах відсутності кризової ситуації (превентивний антикризовий контроль), та інструменти, що застосовуються в умовах кризи (реактивне антикризовий менеджмент).

В якості методів превентивного антикризового управління слід, насамперед, вказати антикризовий моніторинг, стрес-тестування, аналіз ймовірності виникнення кризи банку, внутрішній аналіз і контроль, систему зниження ризиків, залучення незалежних аудиторів.

Інструментами реактивного антикризового управління є оздоровче фінансове управління, гнучке управління персоналом банку, способи функціонального зниження витрат, розвиток комунікацій та зв'язків із громадськістю, стимулювання кваліфікаційного зростання персоналу, реорганізація банку шляхом злиття або приєднання.

У якості спеціальних елементів антикризової політики банку можуть застосуватись бенчмаркінг та аутсорсінг [5, с. 367].

В даний час антикризовий менеджмент банківських установ все більше спрямований на попередження кризових ситуацій. Це зумовлене тим, що виведення банку з кризи, в умовах коли він став фактично неплатоспроможним та його внутрішні ресурси вичерпані, є достатньо важкою справою, натомість попередження такого стану має стати пріоритетним завданням банківського менеджменту.

Отже, антикризове управління є важливим елементом системи банківського менеджменту, яке націлене на попередження та вирішення кризових ситуацій в фінансових установах. Для створення ефективної системи антикризового управління в банку необхідне застосування комплексної методики, яка повинна враховувати методи як превентивного, так і реактивного підходу. Якщо банком не було вжито належних заходів для запобігання виникненню кризи або реалізовані заходи виявилися недостатньо ефективними, то виникає необхідність в організації більш інтенсивної та націленої роботи по фінансовому оздоровленню банку.

Список використаних джерел:

1. Кузнецова А. Я. Антикризове управління в банківському секторі економіки України: стан, проблеми і перспективи: монографія / А. Я. Кузнецова, В. О. Джулай. – К.: УБС НБУ, 2012. – 202 с.
2. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: учебный курс / И. А. Бланк. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Эльга: Ника-Центр, 2004. – 656 с.
3. Коренева О. Г. Формування системи антикризового управління в банківських установах [Електронний ресурс] / О. Г. Коренева // Ефективна економіка. – 2012. – № 5. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1150>.
4. Антикризисное управление: Учебник / Под ред. проф. З.М. Короткова. – М.: ИНФРА- М, 2005. – 325 с.
5. Тавасиев А.М. Антикризисное управление кредитными организациями: Учеб.пособ. / А.М. Тавасиев. – М.: ЮНИТЫ-ДАНА, 2006. – 480 с.

Журман М.В.
студентка групи ПТБД-51
кафедри економіки, підприємництва
та природничих наук
Науковий керівник: **Жук В.П.**
кандидат наук з державного управління,
кафедра економіки, підприємництва
та природничих наук
ТНУ імені В.І. Вернадського

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УКРАЇНИ

Заробітна плата являє собою один з основних факторів і показників рівня соціально-економічного життя кожної країни, колективу, людини. Ринкова економіка залежить від рівня заробітної плати, тому що саме вона забезпечує попит на товари та послуги, стимулює керівників підприємств ефективно використовувати робочу силу та модернізувати виробництво.

Питання організації оплати праці є одним із найважливіших у системі соціально-трудова, соціально-економічних відносин. Оплата праці є елементом національної політики, а тому їх регулювання повинно здійснюватися виважено і на державному рівні. Одним із основних важелів впливу держави на порядок організації оплати праці на підприємствах є надання соціальних гарантій в оплаті праці працівників (мінімальна заробітна плата, норми оплати праці, інші гарантії та компенсації).

Найголовнішою складовою в системі державних соціальних гарантій є мінімальна заробітна плата.

Діючим законодавством України передбачено надання громадянам, які працюють на підприємствах (незалежно від форм власності та ведення господарської діяльності), обов'язкової державної соціальної гарантії – мінімальної заробітної плати [1, с. 202]. Ця заробітна плата повинна враховувати рівні прожиткового мінімуму, середньої заробітної плати, продуктивності праці, зайнятості та відповідні економічні реалії.

Згідно із ст. 3 Закон України «Про оплату праці» та ст. 95 Кодексу законів про працю України, «мінімальна заробітна плата» – це встановлений законом мінімальний розмір оплати праці за виконану працівником місячну (годинну) норму праці.

Відповідно до ст. 9 цього ж Закону, розмір мінімальної заробітної плати визначається з урахуванням:

- вартісної величини мінімального споживчого бюджету з поступовим зближенням рівнів цих показників в міру стабілізації та розвитку економіки країни;
- загального рівня середньої заробітної плати;
- продуктивності праці, рівня зайнятості та ін. економічних умов [2].

На сьогоднішній день розмір мінімальної заробітної плати встановлюється Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України при прийнятті Державного бюджету.

Від 1 січня 2018 року мінімальна заробітна плата становить 3723 грн. Але, судячи з усього, це не планка на 2018 рік. І в Кабінеті Міністрів, і Президент України Петро Порошенко ще в грудні озвучували бажання вийти на показник 4100 грн. до кінця року. Як уточнив Президент, вартість робочої сили почала зростати. У зв'язку з цим рівень заробітних плат необхідно наближати до європейського рівня [4].

Глава держави підкреслив, що підприємці повинні платити людям більше. Це забезпечить більше надходжень податків до бюджету, до Пенсійного фонду, а разом це забезпечить приплив кваліфікованих кадрів на підприємства. З одного боку – люди повинні отримувати належні зарплати, а держава виконувати свої функції за рахунок надходжень від податків, але з іншого боку – не всі підприємці мають можливість платити працівникам більше і тому вони змушені робити скорочення штату, що породжує безробіття. Така ситуація трапляється саме через неналежний рівень економіки країни, на якому зараз знаходиться Україна.

Для забезпечення розміру мінімальної зарплати враховуються:

1. Основна зарплата, зокрема винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці за тарифними ставками (окладами), відрядними розцінками та посадовими окладами.

2. Доплати і надбавки до тарифних ставок (окладів) за:

- суміщення професій (посад);
- розширення зони обслуговування або збільшення обсягу робіт;
- виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника;
- інтенсивність праці;
- керівництво бригадою;
- високу професійну майстерність;
- класність водіям (машиністам) транспортних засобів;
- високі досягнення в роботі;
- виконання особливо важливої роботи на певний строк;
- знання і використання в роботі іноземної мови;
- допуск до державної таємниці;
- дипломатичні ранги, персональні звання службових осіб, ранги державних службовців, кваліфікаційні класи суддів;
- науковий ступінь;
- за роботу у святкові і вихідні дні тощо.

3. Премії (щомісячні, кварталні тощо) і винагороди, у тому числі за вислугу років, які мають систематичний характер.

4. Винагороди за підсумками роботи за рік, щорічні винагороди за вислугу років [3].

Така методика нарахування мінімальної заробітної плати негативно впливає на престиж кваліфікації праці. Є професії, які потребують певної кваліфікаційної підготовки, такі як медична сестра, слюсар-сантехнік,

оператор комп'ютерного набору, економіст і т.д., а є професії, які не вимагають наявності кваліфікації (вантажник, прибиральник, комірник, вахтер), але по факту, з усіма доплатами та надбавками, комірник може отримати заробітну плату на рівні з медичною сестрою, у якої є певна кваліфікаційна категорія та вислуга років. Я вважаю, що ця методика має бути або скасована, або переглянута і змінена так, щоб була межа між кваліфікованими професіями та професіями, що не потребують наявності кваліфікації. Адже це також негативно впливає на економіку країни. Людина, яка має певну кваліфікацію вирішить краще працювати за кордоном, ніж в Україні, тому що там будуть цінувати її як кваліфікованого працівника. Це, в першу чергу, впливає і на престиж самої країни.

Список використаних джерел:

1. Справжній бух облік / [Белова Н., Бобро А., Вінокуров Д. та ін.]. – [2-ге вид.]. – Х.: Фактор, 2007. – 1027 с.
2. Закон України № 108/95-ВР від 24.03.1995 «Про оплату праці»
3. «Доплата до МЗП: розбираємо по полицкам» [Електронний ресурс] // Головбух // Режим доступу: <https://www.golovbukh.ua/article/6987-doplata-do-mzp-rozbiramo-po-polichkam>
4. «Зарплата-2018: що підготували українцям» [Електронний ресурс] // Obozrevatel.ua // Режим доступу: <https://www.obozrevatel.com/economics/business-and-finance/minimalka-4100-realnost-ili-katastrofa.htm>

Іваненко О.І.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри статистики та демографії
КНУ імені Тараса Шевченка

Короткова Д.С.

студентка 2 року ОС «Магістр»
кафедри статистики та демографії
КНУ імені Тараса Шевченка

ОЦІНКА ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ І ЯКОСТІ ІНФРАСТРУКТУРИ ТУРИЗМУ АДМІНІСТРАТИВНИХ ОДИНИЦЬ

Обґрунтування управлінських рішень щодо впливу на розвиток туризму, туристичного сервісу і рекреаційної діяльності потребує оцінки якості послуг об'єктів туристичної індустрії, їх об'єктивного порівняння і аналізу якості послуг для подорожуючих.

Оцінку туристичних ресурсів і якості інфраструктури туризму проведено на основі методики аналізу якості регіональної інфраструктури індустрії туризму та туристичного сервісу [2, с. 42].

Метою оцінки туристичних ресурсів та якості туристичної інфраструктури в адміністративних одиницях є визначення поточного рівня і

потенціалу розвитку туризму на території районів міста, а також інфраструктурних умов для розробки науково обґрунтованих пропозицій щодо нормативних, організаційних і фінансово-економічних аспектів стратегії та програми розвитку туризму в адміністративних одиницях.

Реалізація методики включає алгоритм обробки отриманої експертної інформації, також інтерпретацію ранжирування бальних показників, що відображають стан туристичних ресурсів та туристичної інфраструктури в районах. Бальні характеристики при цьому мають оціночний характер – наприклад, загальне враження про стан туристського об'єкта, оцінка транспортної доступності, розташування тощо.

Аналіз структури туристичних об'єктів (табл. 1) показує, що потенціал туристичної привабливості за видами ресурсів в районах міста значно різниться, а досліджені туристичні ресурси дуже нерівномірно розподілені по районах тяжіючи до центру міста. Це багато в чому визначає стратегію розвитку туризму в районі, що спирається на туристичне зонування його території, поряд з географічним розподілом різноманітних туристичних ресурсів і з нерівномірністю розподілу об'єктів туристичної інфраструктури та її якістю в різних поселеннях.

Таблиця 1

Оцінка туристських ресурсів (за видами) в районах Києва та їх загальний показник, (%)

Район	Пам'ятники, історичні будівлі	Об'єкти релігійного призначення	Музеї	Пляжі, місця відпочинку	Об'єкти ПЗФ, охота, рибалка	Загальний показник $b(i)$
Шевченківський	17	3	26	10	12	98,7
Голосіївський	23	5	8	19	16	91,4
Подільський	14	22	15	30	12	88,2
Дарницький	15	25	7	20	2	86,9
Печерський	22	63	4	10	12	85,5
Оболонський	16	3	5	25	2	85,1
Дніпровський	18	2	4	22	3	85
Соломенський	17	2	6	6	4	84,04
Деснянський	2	3	10	26	6	83,8
Святошинський	17	2	7	15	5	80,5

З результатів аналізу випливає, що досліджені об'єкти туристичної інфраструктури в основному зосереджені в Шевченківському районі.

Порівняльний аналіз узагальнених показників туристичних ресурсів і якості туристичної інфраструктури в районах міста показав, що в цілому вони територіально не збігаються.

Обраний підхід до опису туристичних ресурсів та туристичної інфраструктури дозволив кількісно оцінити різницю між адміністративними одиницями міста, інтегрально порівнюючи їх за наявними ресурсами і якістю інфраструктури.

Виявлено інфраструктурну забезпеченість туристичної діяльності в районах міста задля цілеспрямованої зміни якості інфраструктури туризму, зниження нерівномірності її територіального розподілу з метою збільшення загальноміського економічного ефекту від туризму.

Список використаних джерел:

1. Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. Основи туристичного бізнесу: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 272 с.

2. Минаев В. А., Платонова Н. А., Погребова Е. С. Методика анализа качества региональной инфраструктуры туризма и туристского сервиса// Вестник Ассоциации вузов туризма и сервиса. 2014. Т. 8. № 2. С. 38–48.

3. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. Розпорядження КМУ від 16 березня 2017 р. № 168-р. [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ: КМУ, 2017. – Режим доступу: www.kmu.gov.ua/ua/npas/249826501 (дата звернення 30.10.2018) – Назва з екрана.

Крапива О.І.

студентка 6 курсу

Інституту банківських технологій та бізнесу

Науковий керівник: **Стороженко О.О.**

кандидат економічних наук, доцент,

ДВНЗ «Університет банківської справи»

ФАКТОРИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

Прискорення економічного зростання в Україні є одним з головних пріоритетних завдань нашої держави. Його реалізація повинна здійснюватися шляхом конструктивної перебудови і модернізації національного господарства, оптимального і ефективного використання природних, мінерально-сировинних і трудових ресурсів, інтелектуального і науково-технічного потенціалу. Недостатні соціально-економічні перетворення в країні зумовлені відсутністю ефективної стратегії розвитку України. Саме тому дослідження факторів економічного зростання набуває особливого значення, що зумовлює актуальність та важливість даного дослідження [2].

Дослідження тенденцій економічного розвитку України та визначення стратегії економічного зростання в Україні проводили у своїх працях такі вітчизняні вчені: В. Геєць, Б. Данилишин, А. Жаліла, Л. Проданова,

О. Шнипко та інші. Але динамічна зміна внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на економічний розвиток країни, таневирішеність проблем, що перешкоджають економічному зростанню роблять дане питання актуальним і сьогодні.

Економічне зростання – це збільшення розмірів ВВП одного періоду порівняно з іншим. В Україні спостерігалось зростання реального ВВП відносно попереднього періоду у 2016 р., 2017 р. і у першому півріччі 2018 р. У 2016 році ВВП України збільшився на 1,8 %. У 2017 році його зростання становило близько 2 %. У першому півріччі 2018 року ріст економіки в Україні прискорився до 3,5 % [3].

ВВП в Україні за останні роки збільшувався в першу чергу за рахунок підвищення середнього рівня цін. За даними Державного комітету статистики України, у 2017 р. у загальному обсязі валової доданої вартості (у фактичних цінах) основні частки належать таким видам економічної діяльності:

1. оптова та роздрібна торгівля – 421,368 млрд. грн;
2. переробна промисловість – 369,452 млрд. грн;
3. сільське, лісове та рибне господарство – 305,194 млрд. грн. [4].

Визначальними для ВВП галузями залишаються: промисловість, торгівля та сільське господарство.

У першому півріччі 2018 року економічне зростання в Україні стало можливим за рахунок:

1. раннього урожаю;
2. збільшенню внутрішнього споживання, яке відбулося за рахунок підвищення заробітної плати та пенсії;
3. збільшення переведень трудових мігрантів.

У той же час через затримку у проведенні реформ в Україні та виконання програми МВФ, значну потребу у зовнішньому фінансуванні, ріст передвиборчої невизначеності не спостерігається значне покращення інвестиційного клімату

Попередній макроекономічний прогноз відносно економічної ситуації в Україні, опублікований Світовим банком у квітні 2018 року, складав ріст ВВП 3,5% за 2018 рік. При цьому, для збереження такого показника в майбутньому необхідно провести ряд реформ. Їх відсутність потягне за собою зниження росту ВВП на 2 п.п. Якщо ж реформи будуть вдало проведені, то ріст ВВП у 2019-2020 рр. прогнозують на рівні 4% за рік. До необхідних реформ відноситься створення Антикорупційного суду, реформування державних банків, запуск ринку землі, прозора приватизація [1].

Список використаних джерел:

1. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця та ін. НАН України. Київ, 2017. 336 с.
2. Данилишин Б.М., Микитенко В.В. Феноменологічні альтернативи економічного зростання України: монографія. У 2 тт. Т.1. Київ: Нічлава, 2008. 336 с.
3. Державна служба статистики України: [Електронний рерурс]: – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Глобальний аналіз базових макроекономічних показників України: [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://publicaudit.com.ua/reports-on-audit/globalnyj-analiz-bazovyh-makroekonomichnyh-pokaznykiv-ukrayiny-2013-2017-rr/>

Литвиненко О.С.
студентка групи ФБСС3-61
Науковий керівник: **Корнєєв В.В.**
доктор економічних наук, професор
ТНУ імені В.І. Вернадського

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Банківська система – це сукупність різних банківських установ, що являють собою основну складову єдиного грошово-кредитного механізму країни. Важливою передумовою становлення збалансованої економіки України та її подальша інтеграція у світове господарство є розвиток банківської системи. Банківська система є найбільшим фінансовим посередником, що задовольняє потребу у фінансових ресурсах, як населення, так і окремих суб'єктів господарювання. В свою чергу, незахищеність банківської системи від світових коливань кон'юнктури ринку, погіршення торгівельних зв'язків з Російською Федерацією, незадовільний рівень розвитку української економіки, загострення ситуації на сході України, значне скорочення промислових підприємств призводить до знецінення національної валюти.

Напруга Української економіки в банківській системі повільно зростала до 2014 року, було очевидно що вона колись спалахне, але коли саме нікому не було відомо. поштовхом став вибір українців європейський вектору розвитку національної економіки., такі зміни змусили банківську систему та перш за все НБУ робити певні зміни в структуру та механізм її функціонування. Так, НБУ було проведено так звану «чистку» банків. В результаті чого протягом 2014-2017 року із 180 банків залишилося 93 банка і на сьогодні цей процес продовжується [1]. З 13 лютого 2017 року Національний банк розпочинає діагностичне обстеження якості активів та достатності капіталу 37 банків, які ще не пройшли цю процедуру [2]. З 19 грудня 2016 року один із найбільших українських банків – ПриватБанк перейшов у державну власність [3].

За цих умов основною тенденцією розвитку банківського сектору України є: адаптація до європейських норм і стандартів, висока вартість фінансування та підтримка з боку держави. Проблеми, що негативно впливають на розвиток банківської системи країни можна віднести: незначні темпи росту національної економіки, дефіцит державного бюджету, недостатній рівень розвитку кредитних взаємовідносин банків з реальним

сектором економіки, недовіра з боку населення до окремих банківських установ, наявність ризику неплатоспроможності кредитора, відсутність достатньої нормативно – правової бази, що необхідна для захисту прав вкладників та кредиторів та інші.

На мій погляд вирішення проблем – функціонування банківської системи України може бути досягнуто за допомогою: залучення додаткового акціонерного капіталу; розширення спектру банківських послуг, покращення якості та конкурентоздатності банківських установ; здійснення заходів для встановлення відповідності національних банків міжнародним стандартам корпоративного управління; удосконалення нормативного забезпечення організації корпоративного управління в банках і запровадження Національним Банком України системи оцінки якості корпоративного управління; підвищення рівня відповідальності керівників і власників банку за безпечність його роботи та стабільність функціонування; покращення системи внутрішнього контролю в банках та інші; удосконалення механізмів злиття та приєднання банків, ліквідації банків, у яких відкликано банківську ліцензію; стабілізація національної грошової одиниці; поширення безготівкових розрахунків.

Вдале виконання вище вказаних заходів сприятиме подальшому розвитку банківської системи та економіки України в цілому.

Список використаних джерел:

1. Очищення банківської системи / Національний Банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://badbanks.bank.gov.ua/#formula>.
2. Діагностичне обстеження невеликих банків / Національний банк України [Електронний ресурс]. -Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=43805498&cat_id=55838.
3. Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=249597705&cat_id=244276429.

Музика Ю.В.
студентка групи ПТБД-51
Науковий керівник: **Петровська І.О.**
кандидат економічних наук, доцент,
кафедра економіки, підприємництва
та природничих наук
ТНУ імені В.І. Вернадського

ПРОБЛЕМИ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Біржова діяльність в Україні, незважаючи на позитивну динаміку багатьох показників, що її характеризують, все ще перебуває на стадії становлення.

Обсяги біржової діяльності, порівняно з іншими країнами, є незначними. Подальшому розвитку біржової та позабіржової діяльності заважає цілий ряд проблем, починаючи від низької ліквідності та низького рівня біржової культури в країні та закінчуючи непрозорістю біржових ринків і недосконалістю нормативного регулювання.

Досить часто угоди, що укладаються на біржах, по суті не є біржовими. Вони не є результатом взаємодії попиту і пропозиції. Біржі є лише базою для юридичного оформлення угоди. Тобто біржі в Україні не є місцем зустрічі покупця і продавця, не є ринковим механізмом ціноутворення, а є лише місцем для реєстрації вже готових угод. І навіть при цьому товаровиробники реалізують лише 0,1–0,2 % від загального обсягу реалізованої продукції [1, с. 12]. Незважаючи на значну кількість проблем, що наразі характерні для біржової діяльності в Україні в цілому та фондових бірж, зокрема, варто відзначити, що більшість з них є принципово вирішуваними. Робити це доцільно шляхом розвитку біржової культури в країні, переорієнтації підприємств з ринку банківських продуктів на залучення фінансових ресурсів на фондовому ринку, залучення іноземних інституційних інвесторів, розширення асортименту біржових інструментів тощо.

Значними проблемами ринка цінних паперів, які не дають змогу певним чином ефективно розвиватися біржовій діяльності в Україні є:

– незначна частка організаційного ринку – основна маса операцій здійснюється на позабіржовому ринку. Як наслідок, незначні обсяги біржової діяльності, низька ліквідність та прибутковість біржової діяльності як такої. Негативними наслідками цього також є непрозорість ціноутворення, інформаційна закритість емітентів, як результат – неможливість адекватної оцінки реальної вартості підприємств інвесторами;

– низький рівень ліквідності – незначний обсяг операцій на біржовому ринку обумовлює низьку ліквідність організованого ринку, що, у свою чергу, стримує його розвиток, внаслідок неможливості нормальної роботи інвесторів з управління інвестиційними портфелями.;

– недостатня капіталізація ринку – підприємства не розглядають фондовий ринок як доступне джерело дешевих фінансових ресурсів. Ціни на акції підприємств не є індикатором їх успішності та перспектив розвитку. Як наслідок, значна недооцінка більшості біржових активів, низький рівень капіталізації фондового ринку;

– проблема прав акціонерів і захисту інвесторів – права міноритарних акціонерів в Україні є швидше формальністю, ніж реально працюючим механізмом. Немоżliвість реально впливати на діяльність акціонерних компаній, відсутність гарантій з боку держави щодо захисту прав, небажання компаній виплачувати дивіденди створюють умови для обмеження доступу фізичних осіб до фондового ринку;

– нормативне регулювання – нормативна база, що регулює біржову діяльність в Україні, все ще перебуває на стадії становлення. Значна кількість нормативних актів не відповідають міжнародним стандартам і потребують удосконалення та подальшого розвитку. Особливо це актуально з позиції прозорості ринку та організації вільного доступу до біржової інформації;

– депозитарна діяльність – існування декількох незалежних депозитаріїв ускладнює державний контроль за їх діяльністю, створює можливості для різних маніпуляцій і зловживань. Відсутність єдиного депозитарію призводить до втрати цілісності інфраструктури фондового ринку та заважає уніфікації депозитарної діяльності;

– недосконалість податкового стимулювання – відсутність пільг для інвесторів, подвійне оподаткування дивідендів, оподаткування інвестиційних доходів, плата за реєстрацію цінних паперів, ліцензійні платежі тощо стримують розвиток фондового ринку України;

– незначна кількість біржових інструментів – при всій різноманітності фінансових інструментів, в тому числі і похідних, в Україні присутній лише обмежений їх асортимент за обмеженим набором характеристик дохідності, ризиковості, захищеності тощо;

– непрозорість ринку – інформація щодо біржової діяльності України є дуже обмеженою: з позиції актуальності, повноти, доступності. Є питання й щодо достовірності цієї інформації. Крім того, на ринку присутні дуже незначні обсяги біржової аналітики та іншого інформаційного фону;

– висока волатильність – коливання біржових цін досить значні, сягаючи десятків відсотків протягом торгової сесії. Це обумовлює підвищену ризиковість операцій;

– відсутність біржової культури – фондовий ринок не розглядається домогосподарствами як інструмент розміщення заощаджень, у тому числі і через низький рівень інформованості населення щодо біржової діяльності;

– недостатня кількість професіоналів – обмежена кількість інвестиційних компаній і брокерів, аналітичних та консалтингових компаній перешкоджають формуванню адекватно ринку праці біржових професіоналів;

– дефіцит фінансових ресурсів – відсутність внутрішніх джерел фінансування, помножена на вкрай несприятливий інвестиційний клімат та

міжнародний імідж, що відлякують іноземних інвесторів, сприяє дефіциту фінансових ресурсів на фондовому ринку України.

Такі фактори як «відсутність пільг для інвесторів, подвійне оподаткування дивідендів, плата за реєстрацію цінних паперів стримують розвиток фондового ринку й не роблять ринок цінних паперів в Україні привабливим для іноземних інвесторів» [7, с. 56].

Неможна не зауважити, що законодавство грає основну роль у системі біржової діяльності тому, що саме воно регулює ринок цінних паперів. Для більш ефективної діяльності необхідно вдосконалити законодавчу базу.

У сучасному світі неможливо ефективно функціонувати без нових технологій, тому в українську біржову діяльність необхідно впровадити інформаційні технології, а також сприяти розвитку інтернет-трейдингу. Важливою умовою буде скасування низки обмежень на валютному ринку, створивши умови для хеджування валютних ризиків для інвесторів-нерезидентів.

Першочергові заходи щодо реформування біржової діяльності в Україні:

- необхідно позбавитися фактично непрацюючих бірж, залишивши лише ті, що реально провадять біржову діяльність в обсягах, що мають значення для економіки. Бажаним є впровадження практики розвинутих країн з функціонування дуже незначної кількості бірж;

- слід активніше долучати до біржової діяльності капітали домогосподарств та створити адекватні умови і відповідний інвестиційний клімат для забезпечення діяльності іноземних інвесторів, особливо інституційних на фондовому ринку України;

- забезпечити як нормативні, так і організаційні умови для оформлення угод з купівлі/продажу біржових за суттю активів на організованому ринку. Проведення первинних публічних розміщень акцій державних підприємств на фондових біржах України;

- узгодити національне законодавство з міжнародними стандартами та аналогами та забезпечити фактичну імплементацію норм і положень в реальне економічне життя;

- створити умови та можливості для первинних публічних розміщень акцій українських підприємств не на закордонних площадках, а на біржах України. Стимулювання розвитку інститутів спільного інвестування, в тому числі й податкового;

- створення єдиного центрального депозитарію та забезпечення відповідності депозитарної діяльності в Україні світовим стандартам;

- створення належної нормативної бази для розвитку ринку похідних фінансових інструментів в Україні. Забезпечення належної інформаційної підтримки для підвищення рівня фінансової грамотності серед фактичних і потенційних учасників ринку щодо переваг від використання нових фінансових інструментів;

- проведення заходів щодо підвищення фінансової грамотності населення. Популяризація фондового ринку через засоби соціальної реклами;

– створення умов, в тому числі і шляхом нормативного регулювання, для забезпечення прозорості біржової діяльності в Україні та її учасників. Налагодження системи контролю за прозорістю біржової діяльності. Створення і забезпечення фактичного функціонування єдиної державної системи розкриття фінансової інформації емітентами та іншими учасниками біржової діяльності;

– активне впровадження інформаційних технологій на базі Інтернету в біржову діяльність в Україні. Розвиток інтернет-трейдингу.

Запропоновані заходи мають покращити інвестиційну діяльність у країні, підвищать товарообіг і сприятимуть виходу економіки країни із тіні.

Список використаних джерел:

1. . Аналітичний огляд фондового ринку України за 2011 рік [Електронний ресурс]: http://rurik.com.ua/documents/research/Fund_market_2011.pdf.
2. Жилякова О. В. Проблеми розвитку фондового ринку України. / О. В. Жилякова, А. О. Поставний // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі і послуг. – 2010. – Випуск 2 (12). – С. 485–490
3. . Чемодуров О. Розвиток фондового ринку в умовах кризи / Олександр Чемодуров // Вісник Національного банку України. – 2010. – Грудень. – С. 10–14.
4. Савицька О. І. Проблеми і перспективи розвитку фондового ринку України / О. І. Савицька, А. А. Фурсова // Економіка і регіон. – 2009. – № 2. – С. 136–139.

Петровська Ю.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
та міжнародно економічних відносин

Ничипоренко А.А.

студентка 2 (м) курсу
спеціальність «Менеджмент»,
ТНУ імені В.І. Вернадського

УДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА

Маркетинг – це виробничо-комерційна діяльність підприємства, спрямована на виявлення і задоволення потреб в його продуктах (послугах) за допомогою обміну з метою одержання прибутку. Маркетинг як різновид діяльності, що є властивим для ринкової економіки, виконує такі функції:

- вивчення ринку, його структуризація (сегментування), аналіз і прогнозування попиту;
- вибір сегментів ринку, прийнятних для підприємства;
- визначення номенклатури і асортименту продукції для ринку;
- розробка стратегії виходу на ринок і реакції на дії конкурентів;

- реклама, збут і його стимулювання;
- політика ціноутворення [1, с. 36].

Сучасне бізнес-середовище і конкуренція розвиваються настільки стрімко, що сьогодні для підприємства недостатньо традиційних методів продажу, щоб реалізовувати товар. Недостатньо просто виробляти певну продукцію чи надавати послуги – треба вміти знаходити місце на ринку для свого товару, перемагати конкурентів і якнайкраще задовольняти потреби споживача. Саме відділ маркетингу дає можливість розібратись, як у сучасних умовах підприємству досягти успіху у просуванні власного товару або послуги [1, с. 89].

Заходи представляють глобальні напрями діяльності і вимагають конкретизації через планування програми маркетингу. На планування впливають результати ситуативного аналізу, а також специфічні внутрішні і зовнішні умови. На даному етапі йдеться в основному про вибір, значення і форму елементів маркетингу, про об'єднання їх в найбільш оптимальний з погляду поставлених цілей комплекс («4Р»), а також про розподіл фінансових коштів в рамках бюджету маркетингу. Рішення цих проблем не просто як в теорії, так і на практиці. Причини полягають в наступному:

- Існування конфлікту між специфічними цілями маркетингу і іншими цілями підприємства. Проблема полягає перш за все в тому, який повинен бути розмір бюджету маркетингу і чи не краще витратити частину цих коштів для виробництва, досліджень або інших напрямів діяльності;

- Складність вибору елементів комплексу маркетингу. На вибір елементів впливають, з одного боку, вибрані стратегії, а з іншою – традиції галузі. Підприємство може використовувати в своїй діяльності безліч елементів маркетингу, серед яких можна відзначити наступні: робота з товаром, робота з програмою, обслуговування споживачів, ціни, знижки, канали збуту, реклама, особистий продаж, стимулювання збуту, робота з громадськістю. Вибір елементів маркетингу визначається їх практичною придатністю і користю [2, с. 106].

Розглянувши усі ці напрями окремо, зрозуміло, що всі вони використовуються на практиці, всі вони є дієвими, але навіть з їх характеристики важко зробити логічний висновок, коли саме який шлях має обиратися для отримання якнайкращого результату. Дана проблема впливає з того, що на те, який з вищеперерахованих методів відділ маркетингу має обрати, впливає низка факторів: цільовий споживач; рівень попиту на продукт, що реалізується; кількість та сила гравців на ринку, де здійснюється господарська діяльність; власне положення на ринку; специфіка продукту; місце розташування підприємства, точок збуту; виробничі потужності підприємства; фінансові можливості підприємства; специфіка галузі; регіон, у якому здійснюється господарська діяльність, зовнішньоекономічний клімат; законодавчі бар'єри та багато інших. Така розгалуженість і породжує невизначеність у даному питанні та неможливість розробки теоретичної моделі дій у разі виникнення необхідності покращити або ж якісно змінити власну маркетингову стратегію [2, с. 107].

Схема дій для удосконалення дії маркетингу: 1) фокусування на максимальному задоволенні потреб споживачів як перша і головна мета господарської діяльності підприємства; 2) перегляд, уточнення або визначення нового цільового споживача; 3) глибше дослідження споживчого тренду; 4) визначення конкретних маркетингових бізнес-процесів, у яких допущена помилка, виправлення даної помилки та удосконалення цих бізнес-процесів, за наявності необхідної кількості фінансових ресурсів впровадження маркетингових інновацій; 5) оптимізація комунікаційного процесу із споживачем; 6) створення ефективнішої рекламної кампанії (зміна засобів поширення реклами; зміст рекламних оголошень); 7) якщо виконані дії не призвели до очікуваного результату, то необхідно розробити нову маркетингову стратегію [3, с. 56].

Саме за такої схеми дій різні підприємства зможуть вдосконалювати свою маркетингову діяльність.

Таким чином, за відсутності єдиного підходу чи покрокової інструкції для вдосконалення маркетингової діяльності для різних підприємств, запропоновано згрупувати напрями удосконалення маркетингу в окремі групи, а також розроблено певну універсальну схему дій підприємства, спрямовану на поліпшення власної маркетингової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Длігач А. Тенденції розвитку маркетингу в Україні / А. Длігач // Маркетинг в Україні: – 2017. – № 9. – С. 13–16.
2. Єрмошенко М.М. Маркетинговий менеджмент : навч. посіб. / М.М. Єрмошенко. – К. : НАУ, 2016. – 204 с.
3. Заяць Т.А. Управління маркетингом на підприємстві : монографія / Т.А. Заяць, І.О. Тарлопов, О.О. Пилипенко. – Херсон : Юго-Восток, Лтд, 2016. – 253 с.

Рожко В. В.

студентка групи ПТБД-51

Науковий керівник: **Петровська І.О.**

кандидат економічних наук, доцент,

кафедра економіки, підприємництва

та природничих наук

ТНУ імені В.І. Вернадського

ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Одним з головних завдань підприємницької діяльності є отримання якомога більшого обсягу чистого прибутку. Саме воно спонукає підприємців до постійного пошуку резервів та шляхів підвищення ефективності використання контрольованих ними ресурсів. Особливо актуальним це питання стає для великих промислових підприємств, що пояснюється

необхідністю використання у їхній виробничій діяльності значного обсягу різноманітних ресурсів. Доволі часто можна спостерігати ситуації, коли ефект масштабу, за рахунок недбалості та численних недоліків, що існують у системі менеджменту суб'єкта господарювання, повністю нівелюється перевитратами або значними втратами наявних у його розпорядженні ресурсів. За таких обставин, першочерговим завданням є удосконалення системи менеджменту вітчизняних товаровиробників, а саме її орієнтація на ефективне використання ресурсного потенціалу.

Узагальнюючи існуючі пропозиції, можна виділити такі напрями: техніка та технологія; матеріально-технічне забезпечення та складське господарство; використання трудових ресурсів та продуктивність праці; інвестиційна політика та інноваційний розвиток; фінансова діяльність та операції з вільними грошовими коштами; стандартизація та екологія; якість та конкурентоспроможність продукції; маркетинг та зовнішньоекономічна діяльність; антикризове управління та економічна безпека підприємства та ін.

Однією з головних ознак підвищення рівня ефективного використання основних фондів підприємства є збільшення обсягів виробництва продукції. У свою чергу, обсяги виробництва продукції за наявної та незмінної кількості обладнання залежать: по-перше, від ефективності використання фонду робочого часу впродовж зміни, доби, місяця – тобто від екстенсивності їх використання; по-друге, від повноти використання можливостей обладнання з погляду його часової, добової, місячної виробничих потужностей (інтенсивності використання). Таким чином, зазвичай виділяється два основних напрями підвищення ефективності використання основних фондів, таких як: інтенсивні та екстенсивні.

До інтенсивних напрямів підвищення ефективності використання основних фондів можна віднести:

- механізація та автоматизація виробництва;
- технічне переозброєння та модернізація;
- удосконалення технологічних процесів;
- скорочення тривалості операційного циклу виробництва;
- застосування прогресивних форм організації та управління виробництвом;
- підвищення освітньо-кваліфікаційного рівня промислово-виробничого персоналу.

До екстенсивних напрямів підвищення ефективності використання основних фондів можна віднести:

- скорочення простоїв обладнання внаслідок своєчасного забезпечення сировиною, матеріалами, напівфабрикатами та підвищення якості ремонтів та обслуговування обладнання;
- збільшення кількості машино-змін роботи обладнання та скорочення кількості устаткування, що не працює; введення додаткового обладнання [2, с. 214-215].

Враховуючи все вищезазначене, головним критерієм ефективного використання основних засобів на промисловому підприємстві має стати оптимальне співвідношення між кількістю обладнання, коефіцієнтом його завантаження та обсягом замовлень з боку споживачів промислової продукції. Тобто зростання попиту призводить до відповідного збільшення завантаженості обладнання та зменшення кількості об'єктів, що не задіяні у процесі виробництва, і навпаки. Тож керівництву слід вирішити які об'єкти основних засобів мають бути модернізовані, які відремонтовані, які здані в оренду, а які ліквідовані. Такий підхід дозволить утримувати показник фондівдачі на достатньо високому рівні.

Щодо ефективності використання другої групи ресурсів, то в межах пріоритетних напрямів стратегічної роботи підприємства в сфері управління оборотними коштами, конкретними шляхами підвищення ефективності їх використання є: обґрунтоване встановлення норм і нормативів праці; встановлення прямих постійних взаємозв'язків з постачальниками; зменшення вартості застосовуваних у виробництві сировини та матеріалів на основі придбання їх за оптовими цінами чи заміни дешевшими аналогами; використання відходів у виробництві; уніфікація технології виробництва продукції; інтенсифікація виробничих процесів; перехід до безперервного здійснення виробничих процесів; прискорення обробки партій постачання матеріальних ресурсів; прискорення процесів збуту продукції при застосуванні прогресивних маркетингових технологій, зменшення обсягів дебіторської заборгованості [3, С. 296].

Таким чином, головним критерієм оптимального використання оборотних коштів на промисловому підприємстві є мінімізація витрат пов'язаних із придбанням, транспортуванням та зберіганням сировини, матеріалів, напівфабрикатів та інших видів виробничих запасів, а також мінімізація залишків незавершеного виробництва [1, С. 144].

Існує багато напрямів підвищення ефективності господарської діяльності, однак для вітчизняних промислових підприємств більш доцільною є розробка заходів щодо покращення результативності господарювання у розрізі таких видів економічних ресурсів, як: основні засоби, оборотні кошти та трудові ресурси. Ефективність використання оборотних коштів переважно залежить від обґрунтованості встановлених на підприємстві норм та нормативів. Підвищення ефективності використання трудових ресурсів є можливим лише за умови формування якісної системи менеджменту.

Список використаних джерел:

1. Кулішов В.В. Економіка підприємства: теорія і практика [Текст] : навч. посібник / В.В. Кулішов ;
2. Криворіз. екон. ін-т КНЕУ. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Львів : Магнолія 2006, 2008. – 205 с.
3. Череп А.В. Ефективність використання основних фондів підприємства / А.В. Череп // Держава та регіони. Сер. «Економіка та підприємництво». – 2009. – № 6. – С. 212-215.
4. Гетьман О.О. Економіка підприємства [Текст] : навч. посібник / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – 2-ге вид. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.

Рибка Ю.А.

студентка

Науковий керівник: **Путінцев А.В.**
кандидат економічних наук, доцент,
кафедра фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ОРГАНІЗАЦІЙ СФЕРИ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

Надзвичайне значення такого блага, як здоров'я, зумовлює необхідність його охорони. Забезпечення людей лікувально-профілактичною допомогою високої якості та в достатньому обсязі в першу чергу залежить від адекватності матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я, професіоналізму й кваліфікації лікарів. Обов'язкові умови належної якості медичних послуг включає фінансове забезпечення – це один з основних чинників, що впливає на розвиток охорони здоров'я й соціально-економічну результативність галузі [3, с. 124].

Як і в більшості країн світу, в Україні охорона здоров'я визнана одним із пріоритетних напрямів діяльності держави, який має важливе соціальне, економічне та суспільне значення. Оскільки якість медичних послуг та стан здоров'я населення залежать від рівня забезпеченості закладів охорони здоров'я фінансовими ресурсами та ефективності їх використання, ця система завжди потребує великих ресурсних вкладень [2, с. 760].

Головною проблемою фінансування медичних послуг, надання яких забезпечує галузь охорони здоров'я, є залишковий принцип, пов'язаний з дефіцитом бюджетних коштів, що виділяються на вітчизняну медицину. Саме через малі обсяги фінансування й нераціональне використання наявних фінансових ресурсів, орієнтованих на утримання закладів охорони здоров'я, та не задоволення потреб населення в наданні медичної допомоги, призвело до того, що сучасна система охорони здоров'я характеризується низькою якістю медичних послуг і відсутністю мотивації медичних кадрів до якісної праці [4].

Не дивлячись на те, що видатки на оплату праці медичного персоналу становлять майже дві третини загальних витрат на охорону здоров'я, ці кошти є мізерними в розрахунку на кожного конкретного працівника галузі. Медична галузь України характеризується надзвичайно низькими заробітними платами, що призводить до відтоку кваліфікованого персоналу з державних медичних установ. Середньомісячна заробітна плата персоналу медичних закладів становить лише 70,8% від середньої заробітної плати в цілому по Україні.

Я вважаю, що найбільш поширеними проблемами галузі охорони здоров'я України, що призвели до різкого зниження якості медичних послуг, що надаються населенню, є:

- дефіцит професійних навичок працівників охорони здоров'я у зв'язку з плінністю кадрів;
- підвищена міграція працівників охорони здоров'я, насамперед, через низький рівень заробітної плати;
- незадовільне робоче середовище (застаріле обладнання та устаткування, відсутність необхідних лікарських засобів навіть для надання невідкладної медичної допомоги, незадовільне робоче місце тощо).

Варто зазначити, що страхові компанії на ринку ДМС мають реальну можливість контролювати обсяг та якість надання послуг медичними закладами населенню. До того ж, співпрацюючи як з державними, так із відомчими та приватними медичними закладами, страхові компанії здійснюють відбір кваліфікованих кадрів та сприяють формуванню конкурентного середовища серед надавачів страхових медичних послуг.

Добровільне медичне страхування відіграє надзвичайно суттєву роль у економічному розвитку країни. Воно ефективно сприяє вирішенню проблем забезпечення якісної медичної допомоги населенню, сприяє зміцненню матеріально-технічної бази медичних закладів, а також оптимізації джерел фінансування системи охорони здоров'я.

Отже, фінансування медичних послуг у вітчизняній системі охорони здоров'я на державному рівні є вкрай недостатнім і не забезпечує виконання у повному обсязі вимог Конституції України, а саме ст. 49 «Кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування». Також з проблемою критичного багатолітнього недофінансування видатків на охорону здоров'я існує надзвичайно складна проблема неефективного, нецільового та нераціонального використання наявних ресурсів існуючою системою організації фінансування галузі, яка в більшості випадках не відповідає реальним потребам населення.

Дані проблеми багато в чому вирішуються за рахунок розвитку страхової медицини, яка забезпечує не тільки можливість отримати населенням України належної медичної допомоги, але й передбачає здійснення дієвого контролю з боку страхових організацій за раціональним використанням фінансових ресурсів сфери охорони здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Гончарук С.М. Сучасний стан і проблеми фінансування установ охорони здоров'я в Україні/ Гончарук С.М., Приймак С.В., Даниляк Л.А.// Бізнес інформ. – № 1. – 2016. – с. 190-194.
2. Глухова В.І Джерела фінансового забезпечення системи охорони здоров'я в Україні/ В.І. Глухова, М. О. Булах// Гроші, фінанси і кредит – № 10 – 2016. – ст. 760-764
3. Гомон Д. О. Проблеми фінансування сфери охорони здоров'я в Україні/ О.Д. Гомон// Південноукраїнський правовий часопис – № 3 (40) – 2014. – ст. 124-126
4. І. А. Когут. Проблеми та перспективи фінансування системи охорони здоров'я / І. А. Когут // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 1 (1). – С. 248-257.

Кудін Б.П.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин

Романюк В.В.

студент магістратури
кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин
ТНУ імені В.І. Вернадського

МЕХАНІЗМИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У процесі інтеграції України в систему світогосподарських зв'язків ЗЕД підприємств стає все більш важливим фактором всієї її економічної діяльності. Зростає інтерес в економічному, виробничому і науково-технічному співробітництві з партнерами із зарубіжних країн. У цих умовах все більше число інженерів і техніків, працівників виробничої сфери, агропромислового комплексу, малих підприємств, приватних фірм і державних установ мають потребу в об'єктивній інформації про світовий ринок, його структуру, організацію і техніку здійснення зовнішньоторговельних комерційних операцій.

Ефективна зовнішньоекономічна діяльність підприємства можлива при вірно обраній стратегії ЗЕД, раціональній структурі компанії і при добре налагодженій організації зовнішньоекономічної діяльності, а саме, документообігу, підбору грамотних фахівців і розподілу їх посадових обов'язків.

Нові умови діяльності підприємств, що працюють на зовнішньому ринку, вимагають самостійного вирішення широкого кола проблем, серед яких важливе місце займає проблема стратегічного планування зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Здатність підприємства створити ефективну систему стратегічного планування, безумовно, можуть стати важливими перевагами в умовах жорсткої конкуренції і зростання інтернаціоналізації ринків [4, с. 39].

В ході ринкових реформ українські підприємства потрапили в умови, коли стара система планування виявилася непридатною і вже не може в повній мірі використовуватися на підприємствах, а нова ще не склалася. Багато вітчизняних підприємств до сих пір вирішують проблему стратегічного планування зовнішньоекономічної діяльності інтуїтивно, методом проб і помилок, що дорого обходиться як самому підприємству, так і суспільству в цілому. Це призвело до того, що теоретичні та методичні розробки в галузі стратегічного планування, в тому числі зовнішньоекономічної діяльності, що проводяться зарубіжними дослідниками, яким, без сумніву, належить пріоритет у вивченні даної проблеми, стали

затребувані і в Україні. Серед зарубіжних дослідників, які внесли значний вклад в розвиток і вивчення теорії і практики стратегічного планування, виступають Д. Абелл, А. Томпсон, Дж. Стрікленд, М. Портер, І. Ансофф, Д. Аакер, Р. Уотермен, Т. Пітері [3, с. 193].

В умовах масштабного розвитку світової економіки та розширення інтеграції України у світовий економічний простір особливої актуальності набуває питання щодо забезпечення сприятливих умов для здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Пріоритетною першоосновою для створення таких умов є наявність сприятливого законодавчого поля.

Регулювання ЗЕД в Україні здійснюється згідно з принципами, визначеними в ст. 2 Закону України від 16 квітня 1991 р. «Про зовнішньоекономічну діяльність», з метою виконання наступних завдань: забезпечення збалансованості економіки та рівноваги внутрішнього ринку України; стимулювання прогресивних структурних змін в економіці, зокрема зовнішньоекономічних зв'язків суб'єктів внутрішньоекономічної діяльності України; створення найбільш сприятливих умов для залучення економіки України в систему світового поділу праці та її наближення до ринкових структур розвинених зарубіжних країн [2].

За роки незалежності в Україні було закладено основоположні нормативно-правові засади здійснення зовнішньоекономічної діяльності й створено систему її регулювання, спрямовану на забезпечення належного правового регулювання зовнішньоекономічних відносин.

Але все ж основою зовнішньоекономічного законодавства насамперед є положення Конституції нашої держави про те, що зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки через підтримання мирного й взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами й нормами міжнародного права [1, ст. 18]. Надаючи великого значення зовнішньоекономічній діяльності, Основний Закон України встановлює, що її засади визначаються виключно законами України.

В сучасних умовах стратегічне планування зовнішньоекономічної діяльності підприємства виступає однією з її найважливіших функцій. Стратегічне планування може стати тим дієвим інструментом сучасного менеджменту, завдяки якому підприємства зможуть піднятися, стабілізуватися і отримати необхідний імпульс для подальшого розвитку. Поступово вітчизняні підприємства починають усвідомлювати величезну роль і значимість цієї функції в процесі виробничо-господарської діяльності. Особливої актуальності це положення набуває для підприємств, чия діяльність цілком або частково зосереджена на зовнішньому ринку.

Процес стратегічного планування зовнішньоекономічної діяльності підприємств має свою специфіку, яка пов'язана насамперед з необхідністю обліку і вивчення набагато більшої кількості факторів при розробці стратегії. Коло стратегічних рішень у фірмі, що займається зовнішньоекономічною діяльністю, ширше, ніж в будь-якій іншій фірмі, що діє тільки на внутрішньому ринку. Оскільки в процесі стратегічного планування

зовнішньоекономічної діяльності необхідно враховувати особливості розвитку не однієї, а двох або більше країн, наслідки прийняття неправильних рішень можуть бути подвійно більш серйозними.

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Текст]: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96 – ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30 – С. 141.
2. Про зовнішньоекономічну діяльність [Текст]: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – С. 377.
3. Міжнародна торгівля: Підручник. / За ред. Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової. – К.: ЦУЛ, 2011. – 512 с.
4. Тюріна Н.М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства [текст] навчальний посібник / Н.М. Тюріна, Н.С. Карвацка. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 408 с.

Горбань Г.П.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, підприємництва
та природничих наук

Хайлова В.

студенка 5 курсу
спеціальності «Туризм»
ТНУ імені В.І. Вернадського

АНІМАЦІЯ В СИСТЕМІ ДОЗВІЛЛЯ: МАРКЕТИНГОВИЙ ПІДХІД ВИМІРЮВАННЯ

Готельна анімація є важливою складовою як готельного бізнесу в вузькому розумінні, так і туризму та туристичного потенціалу загалом. Насамперед, це послуги рекреаційного характеру, які засновано на особистих контактах аніматора та гостей готелю, а також їхньою безпосередньою участю в розвагах і відпочинку, які пропонує готель. Звісно, головними елементами подорожі (або ж пакетом мінімуму), які є в готелі виступає їжа та розміщення, проте розваги та дозвілля займають важливе місце для туриста, бо формують його сприйняття як конкретної подорожі, так і рекреаційної системи, сфери послуг міста, країни загалом. Саме тому, вважаємо, що анімаційні послуги є полем, яке можна досліджувати з метою поліпшення готельного бізнесу, його розвитку і дослідження.

Сучасний світ є досить неоднозначним, ми живемо в епоху урбанізації, коли людина знаходиться в постійних пошуках способів відпочинку, саме тут зустрічаємося з анімацією. З іншого ж боку, анімаційні послуги не лише розважають, але й виступають важливою складовою маркетингового процесу по залученню цільової аудиторії та збільшення прибутку, тобто це ланка вже

сфери бізнесу. Отже, анімація опиняється на перехресті рекреаційного дозвілля та економіки, чим і складає першочергову важливість та інтерес.

Актуальність полягає у стрімкому розвитку анімації як частини готельної справи, а також постійні зміни у сфері, які, насамперед, пов'язані зі стрімким розвитком як сфери послуг загалом, так і потреб туриста, які він ставить по відношенню до місця свого перебування. Саме ці фактори є ключовими для покращення сфери розваг готелів або анімаційної складової.

Основні функції анімації в готельній справі:

– відбудовна – забезпечує людині фізіологічну норму здоров'я і високу працездатність;

– розвивальна – розвиток її духовних і фізичних сил;

– гармонізація – розвиває гармонію душі і тіла [2].

Клієнти – це головне джерело доходу готелів, тому репутація є важливою частиною реклами будь-якого місця відпочинку. Зазвичай, вона будується на відгуках та матеріальній компенсації з боку туриста. Пізніше готель формує певний відсоток постійних клієнтів, які і складають його базис і є важливою частиною збільшення і підтримки доходу, як і в будь-якому бізнесі. З цієї точки зору анімація – той ключ до збільшення аудиторії, який відповідає саме за нефізичну складову відпочинку і перебування в готелі, тобто за дозвілля та емоції. У наш час у більшості випадків під аніматором розуміють людину, яка відповідає за поживлення бізнесу і збільшення продажів [1].

Одним зі шляхів відродження та стабілізації внутрішнього і в'їзного туризму в нашій державі сьогодні можна впевнено назвати розвиток рекреаційної анімації. Саме тому виникає гостра потреба в кваліфікованих аніматорах, підготовка яких базується на сучасній філософії відпочинку, на принципах і цінностях активного ентузіазму.

Готельна анімація вносить вагомий внесок у виконання всіх умов позитивного перетворення потреб туриста (гостя) у його задоволеність. Актуальність дослідження цього аспекту підтверджується оцінкою експертів – працівників готелів та турфірм: 82% туристів пред'являють високі вимоги до рівня проведення анімаційних програм, 68% вважають анімацію видовищним видом мистецтва, 73 % споживачів туристських послуг очікують на культурнопізнавальні анімаційні програми у туристському дозвіллі [4]. Як найважливіша складова частина турпродукту, сукупної діяльності на туристському підприємстві та вираження високого ступеня його професіоналізму туранімація має бути планованою, чітко регламентованою, організаційно керованою, забезпеченою матеріальними, фінансовими і кадровими ресурсами.

Отже, анімація є важливою складовою готельного бізнесу, так як відіграє одну з вирішальних ролей в маркетинговій діяльності підприємства, збільшує таргетингову аудиторію (у відсотковій пропорції), а отже збільшує і прибутки самого готелю. Крім того, з її допомогою турист поринає у світ тієї культури, з якою він зустрівся по приїзду у конкретне місце, а отже ще одна

особливість анімації – занурення в історико-культурні аспекти певного місця, з метою їх дослідження та пізнання.

Список використаних джерел:

1. Зорин И., Квартальнов В. Толковый словарь туристских терминов. Туризм. Туристская индустрия. Туристский бизнес. – Москва-Афины: INFOGROUP, 1994. – 408 с.
2. Курило Л.В. Теория и практика туристской анимации в 2 т: Т.1. Теоретические основы туристской анимации. – М.: Советский спорт, 2006. – 180 с.
3. Tourism today [Електронний ресурс] // College of tourism and hotel management. – 2012. – Режим доступу: <http://www.cothm.ac.cy/Tourism%20Today%20No%204.pdf>.

Цимбал В.В.

студент магістратури 2 курсу
кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин
Науковий керівник: **Пазиніч О.В.**
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин
ТНУ імені В.І. Вернадського

ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Питання вдосконалення фінансового управління та фінансового менеджменту зовнішньоекономічної діяльності протягом останніх років стало предметом дискусій вчених-теоретиків та практиків у нашій країні. Оскільки, значна кількість українських підприємств здійснює зовнішньоекономічну діяльність, виникає необхідність у розробленні теоретико-методологічних основ фінансового менеджменту зовнішньоекономічної діяльності; вдосконаленні його організаційної структури, механізму та інструментів; в якісному управлінні фінансовими потоками та аналізі ефективності експортно-імпортних операцій.

У сучасних умовах зростає роль фінансового менеджменту зовнішньоекономічної діяльності як комплексу взаємопов'язаних управлінських рішень і заходів на різних рівнях управління фінансовими ресурсами. Ефективний фінансовий менеджмент зовнішньоекономічної діяльності дозволяє правильно керувати експортно-імпортними операціями підприємства, доцільно використовувати фінансові ресурси, вчасно реагувати на кризові явища та приймати відповідні рішення.

В економічній літературі, у зв'язку з різноманітними теоріями та концепціями, досі немає чіткого визначення поняття «фінансовий менеджмент зовнішньоекономічної діяльності». Так, О. А. Кириченко у своїй

праці зазначає, що «фінансовий менеджмент у сфері зовнішньоекономічної діяльності є сукупністю визначених інструментів, які компанії використовують у своїй фінансовій діяльності на міжнародних ринках» [1, с. 463]. Серед цих інструментів автор виділяє: фінансове планування фінансових потоків; купівлю і продаж валют для обслуговування різноманітних операцій; купівлю і продаж акцій та інших цінних паперів на міжнародних фінансових ринках; оперування власними цінними паперами на закордонних ринках; управління валютними ризиками.

У науковій літературі також виділяють поняття «міжнародний фінансовий менеджмент», яке трактується як «система економічних рішень, що виникають з приводу реалізації фінансового менеджменту в умовах інтернаціоналізації господарської діяльності фірми. При цьому фірма повинна виходити із постулату, що її комерційна діяльність на іноземних ринках принесе більший прибуток, ніж на національному ринку» [2, с. 122]. Ми вважаємо, що дане визначення не розкриває повного змісту поняття «міжнародний фінансовий менеджмент», проте воно підходить для визначення поняття «фінансовий менеджмент зовнішньоекономічної діяльності».

Отже, поняття «фінансовий менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» можна трактувати як комплексну систему управління формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, отриманих в результаті здійснення експортно-імпортних операцій з урахуванням міжнародних фінансових тенденцій.

Список використаних джерел:

1. Кириченко О.А., Кавас І. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності. / Кириченко О.А., Кавас І. // – К.: Фінансист, 2010. – 653 с.
2. Дроздова Г.М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства: Навчальний посібник. / Дроздова Г.М // – Київ: ЦУЛ, 2012. – 122 с.

Тищук А.О.
студентка групи ПТБД-51
Науковий керівник: **Петровська І.О.**
кандидат економічних наук, доцент,
кафедра економіки, підприємництва
та природничих наук
ТНУ імені В.І. Вернадського

РОЗВИТОК МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Малий бізнес в ринковій економіці виступає провідним сектором, він значно впливає на темпи економічного і соціального розвитку країни, структуру і якість валового національного продукту, рівень демократизації суспільства.

Нажаль в Україні розвиток малого бізнесу залишається на низькому рівні. Така ситуація спровокована нерозвиненим регуляторним середовищем, слабким доступом до фінансування і низьким зростанням конкуренції. Однак, європейський курс розвитку України обумовлює необхідність реформування та вирішення внутрішніх проблем країни. Високий потенціал для розвитку малого підприємництва, природні запаси, високий рівень освіти, за умови державної підтримки, сприятимуть появі великої кількості фірм, що, в свою чергу, дозволить створити нові робочі місця, принесе реальні гроші до бюджету не тільки центру, але й регіонів. Крім того, саме малим підприємством легше управляти в умовах нестабільного курсу національної валюти.

Зарубіжний досвід ведення підприємництва свідчить про те, що в країнах із ринковою економікою вагоме місце належить сектору малого підприємництва, як найбільш масової, гнучкої та динамічної форми господарювання. Так, за даними ООН, тільки у виробничій сфері малі та середні підприємства створюють від 30 % до 70 % національного продукту, забезпечують зайнятість близько 50 % працездатного населення. На частку малого бізнесу припадає майже половина приросту нових робочих місць [1, с. 184].

До основних проблем розвитку малого підприємства можна віднести:

1. Загальний стан економіки України. Підприємництво функціонує як один з елементів реальної економічної системи, тому реагує на всі зміни, які відбуваються в економіці.

2. Монополізація бізнесу. Зараз в Україні великі підприємства витісняють малий бізнес.

3. Низька конкуренція на внутрішніх ринках. Висока конкуренція великих підприємств впливає на те, що багато секторів мають високу концентрацію фірм і олігопольних структур, які призводять до завищених цін.

4. Відсутність достатнього стартового капіталу. До цієї проблеми також можна віднести: низьку інвестиційну активність, відсутність стимулів для інвестицій; проблеми з доступом до кредитів, недолік заставного майна, найвищі розміри процентних ставок комерційних банків; недоступність кредитних ресурсів, як для започаткування, так і для ведення бізнесу чи його відновлення; недостатні зв'язки з міжнародними фінансовими організаціями по залученню інвестицій і гарантій

5. Недосконалість податкової системи. Більшість підприємств в тій чи іншій мірі приховують свої доходи, щоб платити менший податок. Неефективне оподаткування розглядається як основна перешкода в розвитку сектора малого бізнесу.

6. Високий рівень корупції, нестабільність умов ведення бізнесу, бюрократія, рейдерство. На жаль, Україна належить до країн, в яких підприємництво є справою з високим ступенем ризику і великими неформальними витратами.

7. Нерозвиненість інфраструктури підтримки і розвитку малого підприємництва. Значення бізнесцентра, бізнес-інкубатора, технологічного парку, інформаційно-консультативної установи, громадські об'єднання суб'єктів підприємництва в розвитку малого підприємства в Україні ще дуже незначне.

8. Декларативна форма державної підтримки. Під державною підтримкою необхідно розуміти державне регулювання сектора малого підприємництва, яке передбачає, перш за все, свідоме формування державними структурами відповідних умов становлення і розвитку малого бізнесу, створення стимулів, використання матеріальних і фінансових ресурсів, що залучаються для його суб'єктів.

9. Обмежені можливості для захисту від протиправних посягань.

10. Проблеми з формуванням нових каналів збуту. Крім того, до основних проблем належать надмірна кількість дозволів, норм і ліцензій; неефективні і корумповані перевірки; застарілі технічні стандарти, часто успадковані з радянських часів; непослідовне і неефективне використання правил; слабкий захист прав власності [2, с. 10].

Вирішення зазначених проблем розвитку малого бізнесу в Україні повинно стати одним із ключових напрямків державної політики, адже саме мале підприємництво сприятиме значному підвищенню ефективності реалізації вітчизняного економічного потенціалу, оптимізації участі України в міжнародному поділі праці, посилення конкурентоспроможності національної економіки.

Для розвитку малого бізнесу потрібно забезпечити формування сучасної фінансової інфраструктури підтримки підприємництва в Україні за європейським зразком. Пріоритет у спрощенні доступу малого бізнесу до фінансування повинен надаватися шляхом заохочення фінансових установ до розширення програм мікрокредитування, зокрема через впровадження спеціалізованих регуляторних вимог до таких установ. Надання більшої частки прямої державної фінансової підтримки має бути оптимізовано

шляхом делегування повноважень відбору її реципієнтів уповноваженому банку або новоствореній спеціалізованій державній установі [3, с. 66].

Список використаних джерел:

1. Воронич К.М. Міжнародний досвід організації малого бізнесу та можливість його впровадження в Україні / К.М. Воронич // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.10. – С. 184-189.
2. Дикань В.Л. Концепція інноваційного розвитку економіки України // В.Л. Дикань // Вісник економіки транспорту і промисловості. Збір наук. праць. – Харків, УкрДУЗТ, 2015. – № 52. – С. 9-20.
3. Гобир І. Б. Державна підтримка розвитку малого підприємництва в Україні в кризових умовах / І. Б. Гобир, М. І. Мельник // Агросвіт. – 2015. – № 10. – С. 65-69.

Ходаківська М.М.

студентка групи ПТБД-51

Науковий керівник: **Петровська І.О.**

кандидат економічних наук, доцент,
кафедра економіки, підприємництва

та природничих наук

ТНУ імені В.І. Вернадського

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Для України нарощування виробництва сільськогосподарської продукції має стратегічне значення для підйому національної економіки тому, що при успішному його розвитку створюються умови для подолання кризового стану ряду суміжних галузей. Але за останні роки її обсяги постійно скорочувалися. Отже, підвищення рівня ефективності виробництва сільськогосподарської продукції є найважливішим завданням, від рішення якого залежить продовольча безпека країни.

Процес виробництва на будь-якому підприємстві здійснюється за належної взаємодії трьох визначальних його чинників: персоналу, засобів праці та предметів праці. Використовуючи наявні засоби виробництва, персонал підприємства продукує суспільно корисну продукцію або надає виробничі й побутові послуги. Це означає, що, з одного боку, мають місце затрати живої та уречевленої праці, а з іншого – результати виробництва.

Ефективність виробництва – це комплексне відбиття кінцевих результатів використання засобів виробництва й робочої сили (працівників) за певний проміжок часу. [1]

Підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва сприяє зростанню доходів господарств, що є основою розширення і вдосконалення виробництва, підвищення оплати праці і

поліпшення культурно-побутових умов працівників галузі. Суть проблеми підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва полягає в тому, щоб на кожну одиницю витрат – матеріальних, трудових і фінансових – досягти істотного збільшення обсягу виробництва продукції, необхідної для задоволення матеріальних і культурних потреб суспільства.

Вагомим джерелом підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва є раціональне використання трудових ресурсів і зростання продуктивності праці на основі застосування прогресивних форм її організації та відповідних методів матеріального і морального заохочення працівників у досягненні високих кінцевих результатів. У зв'язку з цим, очевидна необхідність всіх господарств та їх виробничих підрозділів на господарський розрахунок, самофінансування і самоуправління.

Підвищення економічної ефективності сільського господарства передбачає збільшення виробництва і підвищення якості сільськогосподарської продукції при одночасному зменшенні затрат праці і матеріальних засобів на одиницю продукції. Розв'язання цієї проблеми нерозривно пов'язане з подальшою всебічною інтенсифікацією сільськогосподарського виробництва, в процесі якої забезпечується підвищення врожайності сільськогосподарських культур та продуктивності худоби і птиці. В сучасних умовах сільське господарство розвивається переважно на основі інтенсифікації, що є основним джерелом підвищення його економічної ефективності.

У комплексі заходів підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва найважливішим є поліпшення використання землі на основі підвищення її родючості і зростання врожайності сільськогосподарських культур. Ці завдання успішно вирішуються шляхом вирощування сільськогосподарських культур за технологією програмованих урожаїв з використанням досягнень науки, передової практики і забезпеченням високої якості праці.

Водночас впровадження у виробництво культур і сортів інтенсивного типу може мати й негативні наслідки. Розвиток інтенсифікації землеробства без дотримання відповідних умов призводить до погіршення структури ґрунту, підвищення темпів деградації земель і загострення екологічної ситуації.

Один із напрямів підвищення економічної ефективності сільського господарства – впровадження комплексної механізації і автоматизації виробництва в усіх галузях рослинництва і тваринництва і переведення їх на індустріальну основу. Вирішення цієї проблеми сприяє, насамперед, підвищенню продуктивності праці в сільськогосподарському виробництві, що є основним якісним фактором його економічного і соціального розвитку.

Отже, для підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва господарство повинно застосовувати оптимізацію сівозмін, що поліпшить використання земельних ресурсів, і дасть змогу уникнути виснаження земель.

На нашу думку, було б ефективно налагодити систему зрошування. Сьогодні площа зрошуваних земель в Україні сягає 2,2 млн га (включно з АР Крим), або 6,6% усіх сільськогосподарських угідь. Ці ґрунти є національним багатством держави, його гарантованим страховим фондом на випадок несприятливих погодних умов. Зараз більшість загальнодержавних меліоративних фондів (магістральні та міжгосподарські канали, трубопроводи, насосні станції, гідротехнічні споруди тощо), що знаходяться у справному стані, можуть подавати воду для поливу сільськогосподарських культур на площі понад 2 млн га. Проте їх технічні можливості дають змогу поливати лише 943 тис. га зрошуваних земель (43% від наявних). Фактично ж поливається в останні роки у середньому близько (650–700) тис. га. Таким чином, майже 1 млн га сільгоспземель не використовуються як зрошені, хоча до таких відносяться. Але потреба у відновленні поливних земель наразі є дуже суттєвим фактом. [2]

Докорінне перетворення економічних відносин в агропромисловому секторі має узгоджуватися з комплексом заходів щодо застосування досягнень науково-технічного прогресу, соціальної перебудови села, поліпшення умов праці та побуту сільських трудівників господарювання.

Сучасна аграрна політика має бути спрямована на підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва на основі вдосконалення економічних відносин між галузями в системі агропромислового комплексу. Це передбачає насамперед створення системи цін на продукцію агропромислового комплексу, яка б орієнтувала всі його ланки на високі кінцеві результати і створювала умови для роботи сільськогосподарських та переробних підприємств на принципах господарського розрахунку і самофінансування.

Список використаних джерел:

1. Агропромисловий комплекс України: тенденції та перспективи розвитку. – К.: ІАЕ УААН, 2000. – 574 с.
2. <http://agro-business.com.ua/agro/mekhanizatsiia-apk/item/9805-zroshennia-v-ukraini.html>

Шевчук А.В.
студент групи Е-61
Науковий керівник: **Петровська І.О.**
кандидат економічних наук, доцент,
кафедра економіки, підприємництва
та природничих наук
ТНУ імені В.І. Вернадського

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах невизначеності навколишнього середовища та постійних змін в економіці актуальним є пошук компанією правильного шляху до розробки своєї стратегії. В переважній більшості сучасних джерел в області стратегічного менеджменту поняття стратегії розвитку підприємства розглядається з точки зору цілей її розробки, що пов'язані із підтримкою конкурентоспроможності підприємства на ринку, тобто конкурентної стратегії.

Підходи до типізації стратегій систематизовані в роботі Г. Мінцберга [1]. Не дивлячись на наявність великої кількості шкіл, які сформувалися протягом останніх 50-ти років, можна виділити основні підходи до розробки стратегій розвитку підприємств.

Прихильники класичного підходу (ринкової конкурентної переваги), переважно спеціалісти Гарвардської школи (М. Портер) вважають, що стратегічна успішність компанії обумовлена чіткою орієнтацією на ринки збуту і практичним застосуванням однієї із базових стратегій, які є універсальними: лідерства у зниженні витрат; стратегії диференціації та фокусування на конкретному сегменті [2]. В даному випадку стратегічний успіх компанії залежить від галузі, в якій вона конкурує з іншими компаніями та від її конкурентної позиції в цій галузі. Приваблива конкурентна позиція має місце за умови успішної реалізації інноваційного потенціалу завдяки використанню нових технологій; виробництву продукції найвищої якості зі специфічними характеристиками, підвищеною функціональністю, якісним сервісом; передбачається концентрація зусиль на певному географічному регіоні, групі споживачів.

Ресурсний підхід до розробки та впровадження ефективної стратегії розвитку підприємства розглядається як альтернатива ринково-орієнтованому підходу. На думку прихильників даного підходу (Е. Рюлі, Р. Холл), орієнтація на певні ринки збуту не гарантує успіх компанії в довгостроковій перспективі [3; 4]. Науковці вважають, що ринково орієнтований підхід не в повній мірі враховує організаційні, соціальні, науково-психологічні фактори стратегічної поведінки підприємства. Ресурсний підхід базується на твердженні, що положення підприємства на ринку визначається його ресурсним потенціалом і в основі вибору стратегії

підприємства є наявність у нього ресурсів та здатності управляти ними. За даним підходом конкурентоспроможність підприємства в довгостроковій перспективі залежить від правильного вибору ресурсів і спроможності управляти комбінацією ресурсів краще, оригінальніше і швидше за конкурентів. Таким чином, ресурсний підхід підприємства до розробки стратегії спрямований на досягнення конкурентної переваги через використання ресурсів, можливостей та ключових компетенцій.

Третій підхід, що отримав назву «Модель Дельта», інтегрує вищевказані підходи стратегічного менеджменту щодо розробки стратегії розвитку, дозволяє збільшити варіанти стратегічного позиціонування підприємства, розглядаючи його як розширене підприємство з комплексними рішеннями для клієнта [5]. В «Моделі Дельта» основний акцент зроблено на клієнта, що в меншій мірі використовувалося в інших підходах. Порівняльна характеристика трьох основних підходів до розробки стратегії компанії наведена в таблиці 1.

Існуючі відмінності між трьома стратегічними підходами не є перешкодою для використання позитивних сторін кожного з них. З цієї точки зору, всі три підходи можна розглядати, як такі, що доповнюють один до одного. Кожний підхід несе релевантну інформацію, яка може бути використана підприємством. Різноманітність поглядів на проблему формування стратегії розвитку підприємства дозволяє зрозуміти багатогранність та складність ринкового середовища та практики ведення бізнесу.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика підходів до розробки стратегії розвитку підприємства

	Ринковий підхід	Ресурсний підхід	Модель Дельта
Фокусування стратегії	Галузь/бізнес	Корпорація	Розширене підприємство (компанія, клієнт, постачальники, допоміжні / обслуговуючі компанії)
Тип конкурентної переваги	Зниження витрат/диференціація/ фокусування на конкретному сегменті	Ресурси, можливості, ключові компетенції	Кращий продукт, комплексні клієнтські рішення, системна замкнутість

Список використаних джерел:

1. Минцберг Г., Альстренд Б., Лэмпел Дж. Школы стратегий. Стратегическое сафари: экскурсия по дебрям стратегического менеджмента / Г. Минцберг Г., Б. Альстренд, Дж. Лэмпел; Пер. с англ. – Спб.: Питер, 2000. – 336 с.

2. Портер М. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов / М. Портер; Пер. с англ. – 3-е изд. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – 453 с.
3. Рюли Э. Управление ресурсами как фактор стратегического успеха / Э. Рюли // Проблемы теории и практики управления. – 1995. – № 6. – с. 102-107.
4. Hall R. A framework linking intangible resources and capabilities to sustainable competitive advantage / R. Hall // Strategic Management Journal, 1993. – № 14. – p. 607-618.
5. Haax Arnoldo C. The Delta Model. Reinventing Your Business Strategy/ Arnoldo C. Haax. – Sloan School of Management, Massachusetts Institute of Technology. – Springer, 2010. – 235 p.

СЕКЦІЯ 4. РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Авдасьова В.В.

студентка групи ФБСС-61

Науковий керівник: **Клименко О.М.**

кандидат наук з державного управління,

доцент кафедри фінансів та обліку

ТНУ імені В.І. Вернадського

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ: СУТНІСТЬ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ

Успішне функціонування підприємств значною мірою залежить від рівня його фінансової стійкості. Адже чим вище фінансова стійкість підприємства, тим більше воно незалежне від зміни ринкової кон'юнктури і, тим менший ризик його банкрутства. У зв'язку з цим стратегічною метою діяльності будь-якого підприємства є підвищення фінансової стійкості.

Фінансова стійкість підприємства – це здатність підприємства функціонувати та розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів та пасивів в мінливому внутрішньому та зовнішньому середовищі, яка гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість в межах допустимого рівня ризику» [1, с. 69]

Фінансово стійким є підприємство, яке характеризується:

1) високою платоспроможністю (здатністю відповідати за своїми зобов'язаннями); 2) високою кредитоспроможністю (здатністю платити по кредитах, виплачувати відсотки на них і погашати їх згідно терміну); 3) високою рентабельністю (прибутковістю, що дозволяє фірмі нормально і стійко розвиватися, дозволяючи при цьому проблему взаємини акціонерів і менеджерів за рахунок підтримки на достатньому рівні дивідендів і курсу акцій підприємства); 4) високою ліквідністю балансу (здатністю покривати свої пасиви активами відповідної групи і перевищує терміновості перетворення їх в гроші) [2].

На фінансову стійкість підприємства можуть впливати різні внутрішні та зовнішні фактори (рис. 1). Їх вплив на фінансову стійкість підприємства може бути різним. В певних межах ними необхідно і можливо управляти.

Отже, процес забезпечення фінансової стійкості має бути націлений на мінімізацію негативного впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовища на діяльність підприємства; створення передумов ефективної реалізації запланованих дій. Для досягнення необхідного рівня фінансової стійкості потрібно здійснювати ефективне управління нею. При управлінні фінансовою стійкістю повинна переслідуватись головна ціль – забезпечення

фінансової безпеки та стабільності функціонування і розвитку підприємства у довгостроковій перспективі.

Фактори

Внутрішні	Зовнішні
Галузева приналежність підприємства	Загальна стабільність, фаза економічного циклу
Структура послуг, їх частка у платіжному попиті	Рівень, динаміка, коливання платоспроможного попиту
Стан майна: розмір, склад, структура	Конкуренція ринку
Стан фінансових ресурсів: розмір, склад, структура	Банкрутство боржників, неплатежі
Величина, структура, динаміка витрат порівняно із доходами	Інфляція, зміна рівня цін, курсу валют
Розмір сплаченого зареєстрованого капіталу, власних оборотних коштів	Податкова, кредитно-фінансова, облікова, інвестиційна політика

Рис. 1. Фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства [3]

Список використаних джерел:

1. Савицька, Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємств : навчальний посібник / Г. В. Савицька. – 3-тє вид. виправл. і доп. – К. : Знання, 2007. – 243 с.
2. Базилінська, О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навчально-методичний посібник / О. Я. Базилінська – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 328 с.
3. Самсонова К.В. Фактори впливу на фінансову стійкість підприємства / К.В. Самсонова // Збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету. – 2013. – № 4. – С. 125-134.

Блищик К.О.
студентка III курсу групи ФБСС-31
Науковий керівник: **Мала С.І.**
кандидат економічних наук, доцент,
кафедра фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Оснoву інвестиційної діяльності підприємства складає реальне інвестування. На більшості підприємств це інвестування є єдиним напрямком інвестиційної діяльності в сучасних умовах. Це визначає високу роль управління реальними інвестиціями в системі інвестиційної діяльності підприємства.

Реальне інвестування є головною формою реалізації стратегії економічного розвитку підприємства. Основна ціль цього розвитку забезпечується здійсненням високоефективних реальних інвестиційних проєктів, а сам процес стратегічного розвитку підприємства являє собою не що інше, як сукупність реалізованих у часі цих інвестиційних проєктів. Саме ця форма інвестування дозволяє підприємству успішно проникати на нові товарні і регіональні ринки, забезпечувати постійне зростання своєї ринкової вартості [1].

Воно знаходиться у тісному взаємозв'язку з операційною діяльністю підприємства. Завдання збільшення обсягу виробництва і реалізації продукції, розширення асортименту вироблених виробів і підвищення їх якості, зниження поточних операційних витрат вирішуються, як правило, у результаті реального інвестування. У свою чергу, від реалізованих підприємством реальних інвестиційних проєктів багато в чому залежать параметри майбутнього операційного процесу, потенціал зростання обсягів його операційної діяльності.

Реальні інвестиції забезпечують, як правило, більш високий рівень рентабельності порівняно з фінансовими інвестиціями. Ця спроможність генерувати велику норму прибутку є одним із спонукальних мотивів до підприємницької діяльності в реальному секторі економіки.

Реалізовані реальні інвестиції забезпечують підприємству стійкий чистий грошовий потік. Цей чистий грошовий потік формується за рахунок амортизаційних відрахувань від основних засобів і нематеріальних активів навіть у ті періоди, коли експлуатація реалізованих інвестиційних проєктів не приносить підприємству прибутку [2].

Реальним інвестиціям властивий високий рівень ризику морального старіння. Цей ризик супроводжує інвестиційну діяльність як на стадії реалізації реальних інвестиційних проєктів, так і на стадії постінвестиційної їх експлуатації. Стрімкий технологічний прогрес сформував тенденцію до збільшення рівня цього ризику в процесі реального інвестування.

Вони мають високий ступінь антиінфляційного захисту. Досвід показує, що в умовах інфляційної економіки темпи росту цін на багато об'єктів реального інвестування не тільки відповідають, але, в багатьох випадках, навіть перевищують темпи росту інфляції, реалізуючи ажіотажний інфляційний попит підприємців на матеріалізовані об'єкти підприємницької діяльності.

Реальні інвестиції є найменш ліквідними. Це пов'язано з вузькоцільовою спрямованістю більшості форм цих інвестицій. У зв'язку з цим компенсувати у фінансовому відношенні помилкові управлінські рішення, пов'язані з початком здійснення реальних інвестицій, украй складно.

Також існує певна інкласифікація реальних інвестицій. Безпосередні інвестиції – це інвестиції в основні виробничі засоби, нематеріальні активи та оборотні засоби. Інвестиції в основні засоби передбачають:

- придбання (виготовлення) нового обладнання;
- модернізацію існуючого обладнання;
- будівництво й реконструкцію будівель і споруд;
- технічне переозброєння;
- нове технологічне оснащення діючого обладнання.

Інвестиції в оборотні кошти передбачають забезпечення: нових і додаткових виробничих запасів; нових і додаткових запасів готової продукції; збільшення рахунків дебіторів (боржників). Інвестиції в нематеріальні активи передбачають придбання нової технології (патенту, ліцензії) чи торговельної марки (бренду).

Супутні інвестиції – це інвестиції в об'єкти, територіально і функціонально пов'язані з цільовим виробничим об'єктом (мережі електропередач, каналізації, вкладення в охорону навколишнього середовища, соціальну інфраструктуру тощо).

Отже, усі перераховані форми реального інвестування можуть бути зведені до трьох основних його напрямків: капітального вкладення, інноваційного інвестування та інвестування приросту оборотних активів. Вибір конкурентних форм реального інвестування підприємства визначається завданнями галузевої, товарної диверсифікації його діяльності, можливостями нових ресурсозберігаючих технологій, спрямованих на зниження рівня операційних витрат [3].

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» № 1560-ХІІ від 18.09.1991 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
2. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2017 році: аналітична довідка / Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша та ін. – К.: УкрІНТЕІ, 2018. – 98 с.
3. Інвестиції: джерела та методи фінансування./ Івасенко, А.Г. – 2007– 23 с.

Василюк А.Л.
студентка групи ФБСС-61
Науковий керівник: **Матвієнко Г.А.**
доцент,
кафедра фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

Формування ринкової моделі економіки України об'єктивно зумовило появу підприємницьких структур різних форм власності і, відповідно, змінились форми і методи фінансового забезпечення їх діяльності. В економіці України серед підприємств недержавних форм власності найбільшу питому вагу мають акціонерні товариства. Їх частка в загальній кількості підприємств колективної форми власності становить більше 48% і на них припадає більше 60% випуску продукції недержавного сектора. У зв'язку з цим, виникає необхідність дослідження особливостей формування та використання фінансових ресурсів акціонерних товариств.

У сучасних умовах проблема ефективного використання фінансових ресурсів є досить актуальною, так як їх дефіцит призводить до порушень нормальної діяльності підприємств. Розмір фінансових ресурсів визначає безпосередні можливості підприємства в здійсненні необхідних капітальних вкладень, збільшення оборотних коштів, виконання всіх фінансових зобов'язань, забезпечення потреб соціального характеру і т. д. Прискорення темпів розвитку економіки, підвищення економічної ефективності виробництва, оздоровлення фінансів підприємств багато в чому залежить від раціонального використання джерел формування фінансових ресурсів, що становить одну з найважливіших завдань в сфері організації управління фінансами. Фінансові ресурси мають найважливішу, провідну роль в господарському і фінансовому механізмі управління соціально-економічним розвитком, формуючи базу фінансової стійкості і забезпечення ефективної діяльності підприємств. Головними проблемами при управлінні фінансовими ресурсами акціонерних товариств в Україні є: значні первинні вкладення грошей і втрата часу при створенні підприємства (що включає юридичний супровід, реєстрацію документів, випуск акцій); розбіжність між функціями власності та контролю, що створює конфліктні ситуації між акціонерами та менеджерами; складність ліквідації; нестабільність законодавства; додаткові витрати на проведення зборів акціонерів; складність в управлінні; зменшення чистого прибутку на суму дивідендів; нерозвиненість фондового ринку в Україні. Але все ж таки, акціонерні товариства мають ряд переваг перед іншими формами господарювання: можливість акумуляції значних фінансових ресурсів, за рахунок випуску акцій; швидкий перехід прав

власності; відповідальність власників; ліквідність акцій; публічність та розкриття інформації; наявність довгострокового планування [2].

Застосування окремих методів, способів, інструментів управління фінансовими ресурсами акціонерного товариства не дозволяє досягти об'єктивності в управлінні, що свідчить про необхідність розробки системного підходу. В сучасних умовах при формуванні фінансових ресурсів АТ виникають проблеми вільного обігу акцій на фінансовому ринку і забезпечення правової основи здійснення операцій, вирішення яких має здійснюватися тільки в системі.

Сутність управління фінансовими ресурсами акціонерних товариств розкривається як сукупність принципів і методів реалізації фінансових рішень, пов'язаних із залученням ресурсів, а також з вибором і обґрунтуванням найбільш вигідного їх розміщення відповідно до обраної стратегії. Від ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства залежить його спроможність досягти успіху на ринку. Правильно організоване управління є необхідним складником для успішної роботи організації в умовах конкуренції [1].

Серед критеріїв ефективності пріоритет повинен належати таким параметрам системи управління фінансовими ресурсами акціонерного товариства, як: визначення реального обсягу наявних фондів фінансових ресурсів; обґрунтування оптимальних розмірів фондів грошових ресурсів; контроль за раціональним використанням ресурсів, виробничих фондів, виконанням планових завдань, безперервністю розрахунків; проведення аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства з погляду ефективності його роботи як бази для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [3].

Отже, від ефективної організації та правильного управління фінансовими ресурсами акціонерного товариства залежить як його фінансово-економічний стан, так і його положення на ринку в сучасних конкурентних умовах. Відтак, керівництво кожного підприємства в цілях збереження та розвитку конкурентних ринкових позицій повинно забезпечити розробку дієвої системи організаційно-економічних, фінансових, методологічних та інформаційних заходів щодо вдосконалення управління фінансовими ресурсами. На сучасному етапі стану економічної системи України дані проблеми набирають особливої актуальності та невідкладності.

Список використаних джерел:

1. Бердар М. М. Управління процесом формування і використання фінансових ресурсів підприємства [Текст] / М. М. Бердар // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 5. – С. 133-138.
2. Прокопчук Д. В. Проблеми класифікації фінансових ресурсів суб'єктів господарювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/Prokopczyuk_20_2.pdf.
3. Прушківська Е.В. Напрями вдосконалення, формування та використання фінансових ресурсів на підприємстві / Е.В. Прушківська, М.А. Санакоєва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://web/znu/edu/ua/herald/issues/2010/Vest_Ek7-3-2010-PDF/256-262.pdf.

Гольоса О.В.
студентка групи ФБСС-61
Науковий керівник: **Мала С.І.**
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського

ОПТИМІЗАЦІЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Оптимізація грошових потоків підприємства є однією з найважливіших функцій керування даною фінансовою категорією, яка спрямована на підвищення їхньої ефективності в майбутньому періоді. Найважливішими задачами, які виникають в процесі даного етапу керування грошовими потоками, є виявлення і реалізація резервів, що дозволяють знизити залежність підприємства від зовнішніх джерел залучення коштів; забезпечення більш повної збалансованості позитивних і негативних грошових потоків у часі і по обсягах; забезпечення більш тісного взаємозв'язку грошових потоків по видах господарської діяльності підприємства; підвищення суми і якості чистого грошового потоку, який генерується в процесі господарської діяльності підприємства [1].

Основними об'єктами оптимізації виступають: позитивний грошовий потік; негативний грошовий потік; залишок грошових активів; чистий грошовий потік.

Основа оптимізації грошових потоків підприємства складає забезпечення збалансованості обсягів позитивних і негативних потоків. На результати господарської діяльності підприємства негативний вплив роблять як дефіцитний, так і надлишковий грошові потоки.

Негативні наслідки дефіцитного грошового потоку виявляються в зниженні ліквідності і рівня платоспроможності підприємства, зростанні простроченої кредиторської заборгованості постачальникам сировини і матеріалів, підвищенні частки простроченої заборгованості по отриманих фінансових кредитах, затримках виплати заробітної плати (з відповідним зниженням рівня продуктивності праці персоналу), зростанні тривалості фінансового циклу, а, у кінцевому рахунку, – у зниженні рентабельності використання власного капіталу й активів підприємства.

Негативні наслідки надлишкового грошового потоку виявляються у втраті реальної вартості тимчасово невикористаних коштів від інфляції, втраті потенційного доходу від невикористаної частини грошових активів у сфері короткострокового їхнього інвестування, що в кінцевому підсумку також негативно позначається на рівні рентабельності активів і власного капіталу підприємства [2].

Методи оптимізації дефіцитного грошового потоку залежать від характеру цієї дефіцитності – короткострокової або довгострокової.

Збалансованість дефіцитного грошового потоку в короткостроковому періоді досягається шляхом використання «Системи прискорення – уповільнення платіжного обороту». Суть цієї системи полягає в розробці на підприємстві організаційних заходів щодо прискорення залучення коштів і уповільненню їхніх виплат.

Прискорення залучення коштів у короткостроковому періоді може бути досягнуте за рахунок наступних заходів: збільшення розміру цінових знижок за готівку по реалізованій покупцям продукції; забезпечення часткової або повної передоплати за виготовлену продукцію, що користується високим попитом на ринку; скорочення термінів надання товарного (комерційного) кредиту покупцям; прискорення інкасації простроченої дебіторської заборгованості; використання сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості – обліку векселів, факторингу, форфейтингу; прискорення інкасації платіжних документів покупців продукції (часу перебування їх у шляху, у процесі реєстрації, у процесі зарахування грошей на розрахунковий рахунок).

Уповільнення виплат коштів у короткостроковому періоді може бути досягнуте за рахунок наступних заходів: використання флоатингу для уповільнення інкасації власних платіжних документів; збільшення за узгодженням з постачальниками термінів надання підприємству товарного (комерційного) кредиту: заміни придбання довгострокових активів, що вимагають відновлення, на їхню оренду (лізинг); реструктуризації портфеля отриманих фінансових кредитів шляхом переведення їх короткострокових видів у довгострокові.

Слід зазначити, що «Система прискорення – уповільнення платіжного обороту», вирішуючи проблему збалансованості обсягів дефіцитного грошового потоку в короткостроковому періоді (і відповідно підвищуючи рівень абсолютної платоспроможності підприємства), створює визначені проблеми наростання дефіцитності цього потоку в наступних періодах. Тому паралельно з використанням механізму цієї системи повинні бути розроблені заходи для забезпечення збалансованості дефіцитного грошового потоку в довгостроковому періоді.

Ріст обсягу позитивного грошового потоку в довгостроковому періоді може бути досягнуте за рахунок наступних заходів: залучення стратегічних інвесторів з метою збільшення обсягу власного капіталу; додаткової емісії акцій; залучення довгострокових фінансових кредитів; продажу частини (або всього обсягу) фінансових інструментів інвестування; продажу (або здачі в оренду) невикористовуваних видів основних коштів.

Зниження обсягу негативного грошового потоку в довгостроковому періоді може бути досягнуте за рахунок наступних заходів: скорочення обсягу і складу реальних інвестиційних програм; відмовлення від фінансового інвестування: зниження суми постійних витрат підприємства.

Результати оптимізації грошових потоків підприємства одержують своє відображення в системі планів формування і використання коштів у майбутньому періоді.

Список використаних джерел:

1. Баліцька В.В. Загальні параметри грошових потоків підприємств України / В.В. Баліцька // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. -№ 7. – С. 121-127.
2. Білик М.Д. Грошові потоки підприємств у мікро- та макроекономічному аспекті / М. Д. Білик, С. І. Надточій // Фінанси України. – 2011. – № 6. – С. 133-147.

Горлач А.С.

старший викладач кафедри фінансів та обліку

Горзова Є.В.

студентка групи ФК-41

ТНУ імені В.І. Вернадського

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

За умов занепаду економіки України немає можливості державі задовольнити потреби її громадян у відшкодуванні фінансових витрат при травматизмі на виробництві або втраті людиною працездатності, а також вирішувати інші не менш важливі соціальні питання суспільства. Забезпечення соціальними стандартами є лише частковим фактором для покриття фінансових проблем.

На сьогоднішній день функціонування ринку страхування життя має досить великі перспективи в напрямі страхування на дожиття. Реформування пенсійної системи України сприяло підвищенню потреб у пенсіонерів укладати страхові договори рент та пенсій.

Складна економічна ситуація в Україні є великою перешкодою для зростання інвестицій страхових компаній. Фінансова нестабільність, наявність високих інвестиційних ризиків та нерозвиненість фондового ринку обумовлюють консервативність страхових компаній з приводу управління інвестиційним портфелем, а також низьким рівнем ефективності розміщення страхових резервів. Для покращення ефективності діяльності страхових компаній необхідно збільшувати їхню ресурсну базу, а також оптимізувати систему розподілу акумульованих коштів. Ключовим завданням держави є: створення необхідних умов для активності інвестиційної діяльності вітчизняних фінансових посередників.

Запровадження інструментів для захисту страхових внесків страхувальників від інфляції – є однією з причин непопулярності страхування життя в Україні, тому що інфляційні процеси зменшують реальну вартість страхових виплат. Таку проблему можна розв'язати через запровадження індексації страхових виплат, або ж прикріплення страхових операцій до більш стабільних грошових одиниць.

Оптимізацію податкового законодавства щодо страхування життя можна віднести до першочергових завдань у сфері державного регулювання страхової діяльності. Що свідчить про необхідність запровадження стимулів

податкового характеру, що спонукатимуть фізичних та юридичних осіб до придбання полісів страхування життя.

Розвиток андеррайтингу сприятиме покращення ефективності прибутковості, якості використання та надання страхових послуг. Зараз стан оцінки ризиків у страхуванні життя є досить низьким. На даному етапі розвитку страхового ринку роль андеррайтерів виконують страхові посередники, таке явище негативно позначається на оцінці ризиків, фінансах страховиків та величині страхових тарифів.

Перспективність ринку страхування життя збільшиться, якщо країна розробить та запровадить механізм надання допомоги страховим компаніям, які опинилися на межі банкрутства. Такі дії зроблять страхову систему більш стабільною, а це в свою чергу позитивно позначиться на загальній кон'юнктурі ринку.

На мою думку, на сьогоднішній день, всі вітчизняні страхові компанії, для того щоб не втратити конкурентні переваги, мають необхідність у постійному удосконаленні своїх операцій і послуг, збільшувати рівень капіталізації страхової системи і консолідації вітчизняного, упроваджувати прогресивні технології управління для підвищення ефективності якості надання послуг та діяльності страхових компаній.

Позитивні зрушення у секторі страхування життя залежать від економічної та політичної ситуації, яка склалася в Україні на сьогодні. Страхування життя є одним з найбільш перспективних напрямів страхового ринку, воно має стати потужним механізмом розвитку національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Кривицька О. Р. Страхування життя як альтернативне джерело задоволення потреб населення / О. Р. Кривицька // Социальная экономика. – 2017. – № 1.
2. Лобова О. М. Тенденції страхування життя в Україні / О. М. Лобова, М. Г. Кудря // Финансовые услуги. – 2017. – № 2.
3. Онлайн-журнал про страхування «Фориншурер» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: forinsurer.com

Горлач А.С.

старший викладач кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку ринкової економіки України все більше зростає інтерес до питань розвитку банківського сектору. Беручи до уваги процеси глобалізації та лібералізації фінансових ринків, а також постійне

зростання рівня попиту споживачів до фінансових послуг, відповідно підвищується увага і до банківського сектору. Визначення рейтингу банків, аудит їхньої діяльності та аналіз дає можливість отримати інформацію про стан банківської системи, що створює можливість для бізнесу і широкого загалу отримати належну інформацію про діяльність банків країни, їхню надійність, прибутковість, ефективність управління.

У банківського сектору України, виявлено ряд проблем, вирішення яких сприятиме підвищенню конкурентоздатності українських банків і створення в країні банківської системи світового рівня та визначені подальші перспективи його розвитку.

Потужна банківська система є атрибутом суверенності держави, запорукою її фінансової безпеки. Українська банківська система досить молода, особливо порівняно з банківськими системами розвинутих країн. За останні декілька років банківська систем України зіткнулася зі світовою фінансовою кризою, яка нажаль призупинила розвиток банків та підірвала довіру до банківської системи в цілому. Банківські кризи, як і кризи будь-яких підприємств, – це нормальне явище ринкової економіки, в якій виживають найсильніші. Банк, який не відповідає вимогам зовнішнього середовища, повинен або адаптуватися і використовувати свої сильні сторони, або зникнути [3].

В Україні, як і в інших країнах з перехідною економікою, наявність успішно працюючого фінансового сектора, зокрема банківського, є необхідною умовою створення ефективної ринкової економіки. Це пов'язано з його провідним значенням у забезпеченні рівня накопичень та інвестицій, які необхідні в умовах зростання економіки [1].

У 2014 році Україна пережила безпрецедентне поєднання політичної, фінансово-економічної та банківської криз. Конфлікт на сході України разом із накопиченими у попередні роки макроекономічними дисбалансами зруйнували макрофінансову стабільність держави. Золотовалютні резерви знизилися до критично низького рівня. Банківська система втратила третину депозитів [2].

Загострення ситуації в банківській системі триває. Банки продовжують потерпати від нестачі ліквідності, яка є вкрай необхідною для відновлення повноцінного кредитування населення та економіки. Не менша проблема – валютна нестабільність, і поступове розкручування спіралі девальвації, яка створює напругу на валютному ринку, складнощі з виконанням імпортних контрактів, формує необґрунтований попит на валюту з боку населення. На все це накладається загальна макроекономічна деградація, і, як наслідок, «стиснення» банківського сектору, відхід із нього інвесторів і поява нових проблемних банків [1].

Недовіра та невпевненість в майбутньому банків призводить до відтоку капіталу з банківського ринку. Банкам все важче залучати на обслуговування клієнтів та зберігати депозитний портфель на безпечному для функціонування банківських установ рівні. Непередбачуваність визнання Національним банком України неплатоспроможності окремих банківських

установ, курсових валютних ризиках та можливості втрати частини фінансових коштів призводить до недовіри до банківської системи України. Це в свою чергу призводить до незбалансованості функціонування банківської і фінансової систем [4].

Отже, проблеми банківської системи в переважній більшості тотожні проблемам фінансової системи України. Без розвитку фінансової системи та економіки України банківській системі важко функціонувати та зберігати навіть відносну стабільність. При умові досягнення рівня зростання економіки країни, налагодження стабільного експорту продукції, виробленої в Україні, залучення міжнародних інвесторів та новітніх технологій буде потужною рушійною силою не лише до стабілізації банківської системи, а й до стабільного та поступового її розвитку.

Сучасний стан банківської системи, це в переважній більшості, наслідки негативного впливу як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. Вони мають як суб'єктивний так і об'єктивний характер. Зменшення впливу окремих факторів не призведе до загального покращення роботи системи. Тому проведення заходів та реформ повинно мати системний характер. Безсумнівною є необхідність впровадження нових банківських послуг та поліпшення якості і збільшення кількості уже існуючих.

Таким чином, можна дійти до висновку, що для підвищення ефективності діяльності сучасної банківської системи необхідно здійснювати активні реформи, зокрема: вдосконалити корпоративне управління в банках, встановити механізм оперативного списання безнадійної заборгованості, проводити більш гнучку процентну політику, вдосконалити процедури реорганізації та ліквідації банків тощо.

Список використаних джерел:

1. Агрес О.Г. Проблеми розвитку банківської системи в Україні / О.Г. Агрес // Вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлина. – 2015. – № 3. – С. 672-674.
2. Лойко В.В. Банківська система України: стан та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / В.В. Лойко, Павленко В.В. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4447>.
3. Тисячна Ю.С. Сучасний стан та розвиток банківської системи України в контексті забезпечення безперервності відтворювальних процесів / Ю.С. Тисячна // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2012. – № 4 (20). – С. 28-51.
4. Банківська система 2017: виклики та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=14741673>.

Демченко Н.В.
магістр,
спеціальність «Фінанси, банківська справа
та страхування»,
Науковий керівник: **Пилипенко О.О.**
кандидат економічних наук, доцент
ТНУ імені В.І. Вернадського

ОЦІНКА ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОДИН З МЕТОДІВ ДІАГНОСТИКИ ЙОГО ФІНАНСОВОГО СТАНУ

На даний час в умовах великої ринкової конкуренції компаніям необхідно шукати найефективніші методи для розвитку бізнесу, підвищення конкурентоспроможності, зростання рентабельності і вартості. Одним з найефективніших способів розвитку компанії є стратегія злиття і поглинання. Значення такої стратегії полягає в ефекті синергії – перевищенні вартості з'єднаних компаній над їх вартістю окремо.

Злиття і поглинання компаній є дуже складним процесом. Слід зазначити, що в деяких випадках очікувана синергія може не бути досягнута. Причинами недостатньої синергії можуть стати: різні стратегії компаній, культурні і соціальні відмінності компаній, погане передінвестиційне дослідження, погано організована інтеграція компаній, завищення реальної вартості компанії, зайвий оптимізм. А це означає, що ключовим етапом процесу злиття і поглинання компаній повинна стати оцінка компанії-цілі і розміру синергії. Згідно з дослідженнями, що регулярно проводяться провідними консалтинговими компаніями, такими, як McKinsey, PricewaterhouseCoopers, KPMG, саме правильно проведена і об'єктивна оцінка вартості компанії-цілі є ключовою ланкою в досягненні ефективності злиття і поглинання. Так, Ф. Еванс і Д. Бішоп стверджують, що більшість операцій, що володіють потенційним синергетичним ефектом, створюється покупцем, а не продавцем, тому не слід платити продавцю за вартість створену покупцем проте так і відбувається в більшості випадків оскільки покупець не знає скільки коштують синергії створювані його компанією в результаті поглинання а отже не знає якою повинна бути первинна пропозиція про ціну [1].

Проте існуючі методики оцінки ефективності інтеграції не дають можливості оцінити її переваги і негативні наслідки. Відсутність універсальної методики оцінки ефекту синергії не дозволяє ефективно управляти процесами злиття і поглинань оскільки важко зрозуміти чи є сенс в майбутньому злитті.

Теоретичні і практичні питання, пов'язані з процесами злиття і поглинань компаній, а також з питаннями можливості підвищення капіталізації з'єднаної компанії відображені у працях багатьох зарубіжних учених: У. Баффета, Д. Бішопа, Р. Брейлі, Ф. Бейлі, Т. Гранді, Д. Грейма,

А. Гроппеллі, Д. Дамодарана, та інші. Найбільший внесок у розвиток основ вартісного управління з урахуванням особливостей української економіки зробили Н. Жиленко, В. Карцев, В. Панков, Н. Лебідь, та інші.

Управління потенціалом підприємства – досить нова сфера економічних досліджень останнього десятиліття. Для оцінки потенціалу пропонується використовувати систему показників економічної та підприємницької могутності підприємства, що враховує величину накопичених ресурсів, ступінь використання потенційних можливостей. До того ж, більш актуальним стає питанням не тільки здатності виробляти товари і послуги і задовольняти потреби, але і визначати при цьому обсяги ресурсів, що витрачаються [2].

Оцінку вартості компанії навряд чи можна назвати абсолютно точною з погляду науки, величина такої вартості може коливатися в залежності від типу бізнесу і причини, що приводить до цієї оцінки. Існує широкий спектр факторів, що входять до процесу оцінювання – від бухгалтерської вартості до сукупності реальних і нематеріальних елементів власності. В цілому, вартість бізнесу буде заснована на аналізі потоку грошових коштів, що належить компанії. Іншими словами, здатність компанії послідовно генерувати прибуток, дозволить, зрештою, визначити її ринкову вартість.

Перехід до ринкової економіки, процес приватизації, виникнення фондового ринку, розвиток системи страхування, перехід комерційних банків до видачі кредитів під заставу майна формують потребу в новій послугі – оцінка вартості підприємства (бізнесу). У міру того, як в нашій країні з'являються незалежні власники підприємств і фірм, все гостріше стає потреба у визначенні ринкової вартості їх капіталу. У ряді випадків оцінка бізнесу вимагається законодавством, у деяких проводиться за власною ініціативою власника [3].

Процес оцінки бізнесу підприємств служить підставою для вироблення її стратегії. Він виявляє альтернативні підходи і визначає, який з них забезпечить компанії максимальну ефективність, а, отже, і вищу ринкову ціну. У проведенні оціночних робіт зацікавлені і інші сторони: державні структури (контрольно-ревізійні і інші органи), кредитні організації, страхові компанії, постачальники, інвестори і акціонери.

Оцінка бізнесу (підприємства) – це визначення вартості компанії як майнового комплексу, здатного приносити прибуток її власникові. При проведенні оцінки бізнесу визначається вартість всіх активів: нерухомого майна, фінансових вкладень, машин і устаткування, складських запасів, нематеріальних активів і так далі. Крім того, окремо оцінюється ефективність її роботи у минулому, сьогоднішньому і майбутньому, перспективи розвитку на ринку. На підставі проведеного аналізу визначається ринкова вартість бізнесу, здатного приносити прибуток її власникам.

Слід сказати, що формування і розвиток потенціалу підприємства має бути комплексним, цілеспрямованим та обґрунтованим, який враховує внутрішні можливості підприємства та зовнішнє середовище, щоб забезпечити йому конкурентні переваги на ринку.

Список використаних джерел:

1. Эванс Фрэнк Ч. Оценка компаний при слияниях и поглощениях: Создание стоимости в частных компаниях./ Эванс Ф.Ч., Бишоп Д.М. – М.: Альпина Паблишер – 2009. – 332 с.
2. Сабадирьова А.Л. Теоретичні основи організації потенціалу підприємства / А.Л. Сабадирьова // Економіст. – 2010. – № 1. – С. 34-35.
3. Вісник соціально-економічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/>
4. Оцінка вартості бізнесу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.profocinka.com.ua/>

Дем'янчук В.В.

студентка III курсу групи ФБСС-31
Науковий керівник: **Мала С. І.**,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри «Фінанси і облік»
ТНУ імені В.І. Вернадського

ІННОВАЦІЙНЕ ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Однією з економіко-правових форм інвестування, якому притаманний спеціальний правовий режим, є інноваційна діяльність, що набуває особливого значення у зв'язку з орієнтацією нашої держави на інноваційний шлях розвитку економіки країни.

Інноваційне інвестування – це одна з економіко-правових форм інвестування, що здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу з метою досягнення певного соціально-економічного ефекту [3].

Вирішальною ознакою інноваційного інвестування є інновації. Інновація – ідея, новітній продукт в галузі техніки, технології, організації праці, управління, а також у інших сферах наукової та соціальної діяльності, засноване на використанні досягнень науки і передового досвіду, є кінцевим результатом інноваційної діяльності.

Залежно від напрямів інноваційне інвестування (інноваційна діяльність) поділяється на такі види [2]:

- проведення наукових досліджень і розробок, спрямованих на створення об'єктів інтелектуальної власності, науково-технічної продукції;
- розробка, освоєння, випуск і розповсюдження принципово нових видів техніки і технології;
- розробка і впровадження нових ресурсозберігаючих технологій, призначених для поліпшення соціального й екологічного становища;
- технічне переозброєння, реконструкція, розширення, будівництво нових підприємств, що здійснюються вперше як промислове освоєння виробництва нової продукції або впровадження нової технології.

Інноваційні відносини складаються щодо певних благ. Ст. 4 Закону «Про інноваційну діяльність» визначає цінності, що можуть бути об'єктами інноваційної діяльності, а саме:

- інноваційні програми та проекти;
- нові знання та інтелектуальні продукти;
- виробниче обладнання та процеси;
- інфраструктура виробництва і підприємництва;
- організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери;
- сировинні ресурси, засоби їх видобування і переробки, товарна продукція;
- механізми формування споживчого ринку і збуту товарної продукції.

Учасниками інноваційних відносин є суб'єкти інноваційної діяльності (фізичні та юридичні особи, об'єднання цих осіб), органи (організації), які наділені управлінсько-контрольними повноваженнями у сфері такої діяльності, особи, що належать до інноваційної інфраструктури та споживачі інноваційної продукції [3].

Основним джерелом фінансування інноваційних витрат в Україні на 2017 рік залишаються власні кошти підприємств – 7704,1 млн грн (або 84,5% загального обсягу витрат на інновації). Кошти державного бюджету отримали 8 підприємств, місцевих бюджетів – 17, загальний обсяг яких становив 322,9 млн грн (3,5%); кошти вітчизняних інвесторів отримали 5 підприємств, іноземних – 3, загалом їх обсяг становив 380,9 млн грн (4,2%); кредитами скористалося 21 підприємство, обсяг яких становив 594,5 млн грн (6,5%) [4].

Інноваційна діяльність в Україні гальмується і не розвивається високими темпами. Основними чинниками, які заважають динамічному розвитку інноваційної діяльності є відсутність джерел фінансування та високі ризики, орієнтованість на короткотермінову окупність, недостатня кількість науково-інноваційних оргструктур, недосконала законодавча база, що регулює інноваційну діяльність, опір змінам, що призводить до зміни статусу, недостатній професійний рівень інноваторів, недосконала система мотивації та стимулювання творчої праці, а також вплив наукових працівників.

Отже, фінансування інноваційних витрат в Україні не є досить популярним вкладенням у зв'язку з економічною кризою. Інвестори вкладають кошти в країни з стабільним економічним станом. Тому вклади в інноваційну діяльність є мізерними, адже лише одиниці підприємств отримали фінансові вкладення. Найбільшу частку фінансування інноваційних витрат на 2017 рік становлять власні кошти підприємств, а саме 84,5% обсягу витрат на інновації.

Список використаних джерел:

1. Конституція України.
2. Господарський кодекс України.

3. Закон України «Про інвестиційну діяльність» № 1560-ХІІ від 18.09.1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

4. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2017 році: аналітична довідка / Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша та ін. – К.: УкрІНТЕІ, 2018. – 98 с.

Дудко Ю.М.
студентка групи ФБСС-61
Науковий керівник: **Мала С.І.**
кандидат економічних наук,
доцент кафедри «Фінанси і облік»
ТНУ імені В.І. Вернадського

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ У ПІДВИЩЕННІ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ

Державний бюджет є найважливішим для країни фінансовим документом. Він містить усю заплановані витрати країни, зокрема кошториси усіх державних установ та організацій, рівень мінімальної плати, витрати на усі державні програми. Також окремим пунктом бюджету є борг держави, планування його збільшення чи зменшення протягом наступного року [1].

Процес ухвалення державного бюджету відбувається за чіткими правилами, що містяться в Бюджетному кодексі. Державними структурами, що розробляють, затверджують на вносять зміни в бюджет є Верховна Рада та Кабінет міністрів.

Законодавством передбачається, що уряд повинен подати готовий проект на прийдешній рік до 15-го вересня. Депутати ознайомлюються з текстом та можуть його повернути в Кабінет міністрів на доопрацювання, якщо в цьому буде необхідність. В середині жовтня відбуваються голосування за бюджет в цілому, а якщо проект не прийметься більшістю голосів, тоді за окремі його положення. Максимальний термін, до котрого бюджет України повинен бути остаточно затвердженим – 1 грудня.

Державний бюджет на 2019 рік, як і на будь-який інших рік, має чіткий, встановлений кодексом зміст. В обов'язковому порядку повинні вказуватись основні макроекономічні показники та соціальні стандарти.

Що ж стосується соціальних стандартів, то до них належать:

- підвищення прожиткового мінімуму в 2019 році та розмір мінімальної заробітної плати;
- найменша сума пенсії.

Обов'язково в бюджеті на 2019-й рік повинна вказуватись загальна сума, отримана державою від податків та акцизів, загальний обсяг бюджетів міст. Вказуються витрати на основні напрямки бюджетної політики, зокрема на: освіту, медицину, потреби державних органів, військові потреби та інше.

Наприкінці квітня почалось активне обговорення щодо розміру мінімальної заробітної плати. Міністерство фінансів вважає найбільш обґрунтованою сумою на 2019-й рік 4173 гривні.

Між тим, Міністерство соціальної політики із такою цифрою не погоджується і вважає її надто малою. Натомість пропонується сума у 4356 гривень. Представники міністерства наводять важливі аргументи з приводу доцільності названої суми. Найперше, вона відповідає тим даним, котрі передбачались ще минулого року. По-друге, підвищення заробітних плат в 2017-2018-х роках дало змогу легалізувати вагому частину заробітних плат. Отримані в бюджет податки від цього було б раціонально використати на подальше збільшення окладу працівників бюджетної сфери.

Не менш важливим показником, котрий визначається Кабінетом міністрів, як дає зрозуміти Закон України про Державний бюджет України на 2019 рік, є прожитковий мінімум. На його основі здійснюється вирахування багатьох соціальних виплат, а також деякі штрафи та умови оподаткування.

Так само, як і в 2018-му році, збільшення прожиткового мінімуму буде відбуватись в 3 етапи. Перший вже традиційно протягом останніх кількох років для країни повинен відбутись із першого дня року. Відтак, прогнозована сума з цього часу становитиме 1853 гривня для дорослої працездатної особи. З липня сума ПМ підніметься до 1936 гривень, а з грудня – 2011 гривень [2].

В рамках медичної реформи передбачається, що заробітна плата кожного сімейного лікаря зросте. Медична установа буде отримувати від НСЗ оплату за обслуговування кожного громадянина, котрий довірив своє здоров'я цій установі та підписав декларацію з її лікарем. Якщо в 2018-му році за одного дорослого працездатного пацієнта з бюджету виділялось 350 гривень, то в 2019-му ця цифра зросте до 450 гривень. Відтак і загальна сума витрат по країні суттєво збільшиться.

Додатково для продовження медичної сфери з державного бюджету в 2019-му році буде виділено ще 8,2 млрд. гривень.

Для порівняння та прогнозування майбутніх змін в країні, варто пригадати і цифри бюджету країни на 2018-й рік.

Видатки в 2018-му році перевищили суму доходів. Так, перші в 2018-му склали 988,6 мільярдів гривень, а другі (доходи) – 913,6 мільярдів.

Прожитковий мінімум протягом року зростав тричі і збільшився з 1762 гривні на початку року до 1921 гривні наприкінці. Найменша заробітна плата в країні протягом року становила 3723 гривні.

Для забезпечення Пенсійного фонду було витрачено 139,3 мільярди гривень.

Що ж стосується інших важливих напрямків, то на них було витрачено такі суми:

- медицина: 5,9 мільярди – на закупівлю медикаментів та лікувальне харчування, 1 мільярд – субвенція для міських бюджетів за лікування хворих на окремі захворювання, 150 млн. – закупівля медичного обладнання;

- освіта: 6,7 млрд – на збільшення заробітних плат, 100 млн. – модернізація матеріальної бази для професійно-технічних закладів, 1 мільярд – реформа початкової школи, 900 млн. – на здобуття повної загальної освіти;
- оборона: 5% від ВВП країни – 165,3 млрд. гривень;
- інфраструктура: 46,7 млрд. – витрати на дорожній фонд + 11,5 млрд. на ремонт та будівництво доріг.

Для забезпечення міських ресурсів з бюджету країни було виділено 556,1 млрд. У порівнянні з 2017-м це аж на 15,1% більше [2].

Проект Державного Бюджету на 2019 рік знаходиться в стадії доопрацювання. Оприлюднення точних показників на наступний рік відбудеться ще до початку наступного року. Соціальні стандарти будуть підвищені згідно з прогнозом отриманих доходів і видатків.

Список використаних джерел:

1. Лисяк Л.В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України: Монографія. / Л.В. Лисяк. – Київ: ДНУ АФУ, 2009. – 600 с.
2. Новини уніан: Уряд переніс розгляд параметрів держбюджету на 2019 рік / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://economics.unian.ua/finance/778240-uryad-pereenis-rozglyad-parametriv-derjbyudjetu-na-2014-2015-rr.html>.

Єфремова А.Ю.

студентка групи МСФГОЗ-61

Науковий керівник: **Путінцев А.В.**

кандидат економічних наук,

виконуючий обов'язки завідуючого кафедри «Фінанси та облік»

ТНУ імені В.І. Вернадського

РОЗВИТОК РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В КОНТЕКСТІ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ

Пенсійна реформа в Україні визначила поступовий перехід від солідарної системи пенсійного забезпечення до накопичувальної. Цим самим кинувши виклик звичним життєвим засадам. Та поставивши перед державою проблему вирішення соціального захисту різних категорій громадян. Так, якщо громадянам, яким на 01 січня 2019 року виповниться 35 років буде гарантовано соціальний захист при виконанні певних умов, то з громадянами вікової категорії до 35 років вже виникає проблема. Згідно Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» ці громадяни повинні будуть накопичувати пенсію на власному рахунку. Однак наразі жодним чином не вирішене питання про впровадження повноцінного другого рівня пенсійної системи України.

Висвітленню проблеми реформації пенсійної системи в Україні присвячено праці таких українських науковців, як: Н. Внукової, К. Воблого, С. Осадця, М. Клапківа, А. Поддєрьогіна, В. Базилевича, Т. Артюх, Л. Временко, О. Залєтова та інших. Проте серед науковців, які охоплювали тему саме недержавного пенсійного забезпечення можна виділити таких, як: Ю. Прозорова, А. Михайлова, О. Ткача, Б. Надточого, В. Пензеніка.

Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення», у державі є три суб'єкти, що мають право здійснювати діяльність у цьому напрямку. Це комерційні банки, недержавні пенсійні фонди та страхові компанії, які мають ліцензію на страхування життя. [1]

Головна перевага страхових компаній – це виключне право гарантування виплати пенсій у разі отримання інвалідності або у разі смерті застрахованої особи. Тільки страхові компанії зі страхування життя мають право виплачувати довічні пенсії. Так НПФ можуть запропонувати клієнту лише строкову ренту (довічні ренти НПФ купує у страхової компанії). Що робить не вигідним розвиток напрям пенсійного страхування.

Значними перевагами також є: різноманітність страхових продуктів; можливість гнучкого підходу до кожного клієнта; можливість самостійно визначати розмір майбутньої пенсії і віку, з якого почнуться страхові виплати; гарантований розмір доходу; розуміння на яку допомогу може розраховувати сім'я в разі його смерті.

Довгострокове страхування життя дає можливість забезпечити свою старість, гарантовано накопичити кошти на велику покупку, освіту дітям і т.д. Тож в розвитку довгострокового страхування життя зацікавлені як громадяни так і держава. Для якої це виступає джерелом «довгих» кредитних ресурсів і засобу для компенсації недостатніх соціальних гарантій.

З боку держави продовжується стимулювання зацікавленості у довгостроковому накопичувальному страхуванні життя шляхом введення нових податкових пільг. Зокрема, для осіб, які уклали індивідуальні договори страхування життя, дозволено видавати кредити під заставу викупної суми. Найголовніша перевага такого кредитування – низька вартість кредиту.

Накопичувальне страхування життя в Україні має великі перспективи зростання і майбутнє. Так недержавне пенсійне забезпечення має яскраво визначену соціальну спрямованість і дає можливість забезпечити додатковий до державного соціальний захист населення та розширити інвестиційні можливості національної економіки.

Велику роль відіграє довгострокове страхування життя у розвинених країнах світу, убезпечуючи таким чином соціальний захист громадян і здійснюючи довготривалу інвестиційну політику. Саме пенсійна реформа здійснила у свій час у Польщі різкий ріст кількості укладених договорів із пенсійного страхування: численні провідні компанії уклали протягом року більше 1,5 млн. договорів. [2, с. 189]

На даний час страховий ринок України має незначну частку страхування життя. Саме стимулювання укладання пенсійних договорів дозволить покращити інвестиційний клімат країни загалом, та зможе надати вищий

рівень соціальної захищеності населення. Перешкодами для розвитку даного сегменту ринку страхування можна визначити ряд факторів, зокрема: політична та економічна ситуація в країні; низький рівень страхової культури, а саме нерозуміння необхідності страхування; тощо.

Тому основні пропозиції розвитку ринку страхування життя в Україні це: широке залучення страхових компаній у соціальних програмах та пенсійній реформі (не лише в контексті третього рівня пенсійної системи, але й другого); здійснення реклами страхових продуктів, в якій містилася стисла інформація про продукт, а не рекламу самої компанії (іміджеву) [3, с. 197]; покращення кваліфікації кадрів; розвиток вітчизняного ринку перестраховання; систематизація законодавчої бази, зокрема прийняття Страхового кодексу; врегулювання питання фінансової надійності страховиків.

Список використаних джерел:

1. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>
2. Кухтик Т.В. Ринок страхування життя в Україні: тенденції розвитку та напрями реформування/ Т.В. Кухтик, Ю.Є. Цвентух // Вісник НМТУ. Срія економіка. – 2011 № 2 (5). – С. 189.
3. Алексеев І.В. Особливості участі страхових компаній у недержавному пенсійному забезпеченні І.В. Алексеев, О.І. Білик // Фінансова система України. Збірник наукових праць / Острог, 2007. Ч.3, № 9. – с. 197

Кабашна Н.В.

студентка 6 курсу,

групи МО і А маг-61

Науковий керівник: **Павлова Р.К.**

кандидат економічних наук, доцент

Інститут управління, економіки та природокористування

ТНУ імені В.І. Вернадського

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективне управління діяльністю підприємства значною мірою визначається рівнем розвитку та забезпечення фінансового менеджменту. Однією з центральних ланок ринкової економіки України є діяльність підприємств, оскільки отримуваний прибуток є базою для розрахунку розміру податку на прибуток, що поступає до бюджету. Отриманню більшого розміру прибутку сприяє якісна сформована фінансова політика. Складовим елементом є фінансовий менеджмент, який у більшості випадків відсутній на підприємствах України [2, с. 184]. Загальна ефективність фінансової системи

визначається її спроможністю ефективно функціонувати в діючих умовах зовнішнього економічного середовища. [3, с. 7]. Фінансовий менеджмент – це процес управління формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта та оптимізації обороту його грошових коштів, а також – це система принципів, засобів та форма організації грошових відносин підприємства, що спрямована на управління його фінансово-господарською діяльністю.

Фінансовий менеджмент стосується безпосередньо фінансів підприємства, як власних, так і позичених в його виробничо-господарську діяльність. Це нерозділений прибуток, амортизаційні відрахування, банківські та комерційні кредити, цінні папери, дивіденти, валютні цінності. Таким чином, перед кожним підприємством стоїть двоєдине завдання – відшукати найдешевші джерела фінансування, а свій прибуток використати так, щоб досягти максимальної вигоди при найменшому ризику [1, с. 5].

Об'єктом управління фінансового менеджменту є організація грошового обігу, постачання фінансовими коштами та інвестиційними цінностями, основними та оборотними засобами, організація фінансової роботи.

Суб'єктом управління фінансового менеджменту є загальний вид діяльності, який відображає відношення людей в фінансовій сфері.

Принципи організації фінансового менеджменту – це планування, прогнозування, регулювання, координація, стимулювання, контроль та аналіз. В умовах ринкової економіки фінансовий менеджер стає однією з ключових фігур на підприємстві. Він відповідає за постановку проблем фінансового характеру, аналіз доцільності вибору того чи іншого способу їх рішення, а іноді за прийняття кінцевого рішення вибору найбільш прийняттого варіанту дії, здійснює оперативну фінансову діяльність, контролює грошові потоки підприємства.

Таким чином, фінансовий менеджмент повинен мати такі складові ефективного управління [2, с. 184]:

- визначення із засобів фінансового забезпечення реалізації стратегічних цілей компанії.
- вміння оцінювати і прогнозувати фінансовий стан компаній та вартість бізнесу.
- застосування найбільш доцільних схем інвестування.
- підвищення кваліфікації спеціалістів у розв'язанні стратегічних та оперативних фінансових проблем.
- вміння робити оптимальний вибір джерел фінансування розвитку бізнесу.
- використання можливих стратегічних напрямків розвитку фінансових відділів у рамках бізнесу.

Досвід багатьох компаній промислових індустріальних економічно-розвинених країн показує, що за сучасного ринку, з його жорсткою конкуренцією, ефективне управління фінансовою діяльністю є найважливішою умовою їх виживання, економічного зростання та процвітання. Саме воно дає змогу ефективніше організувати свою виробничо-господарську та фінансово-

економічну діяльність, виявити проблеми, що існують на підприємстві, і намітити необхідні заходи для їх подолання у майбутньому. Отже, ефективне управління фінансового менеджменту полягає в такій організації роботи на підприємстві, яка дає змогу залучати додаткові фінансові ресурси на найвигідніших умовах, інвестувати їх із найбільшим ефектом, проводити прибуткові операції на фінансовому ринку.

На основі вищезазначеного, капітал повинен приносити дохід, інакше господарський суб'єкт збанкрутує. Таким чином, з метою ефективного управління рухом фінансових ресурсів необхідно задіяти нові методи фінансового менеджменту та їх ефективне застосування. [1, с. 6].

Список використаних джерел:

1. Данилюк М.О., Савич В.І. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 5-6 с.
2. Мамченко Є.Ю. Зарубіжний досвід організації фінансового менеджменту на підприємстві / Є.Ю. Мамченко, Л.В. Козина. – Київ // Фінанси, грошовий обіг та кредит. – 2010. – 184 с.
3. Кузнецова С.А. Розвиток державних фінансів в умовах хаотичного структурування економіки: монографія / (С.А. Кузнецова, В.М. Вареник, М.О. Кохан та ін.); за заг. наук. ред. С.А. Кузнецової. – Київ: Центр учбової літератури, 2014. – 200 с.

Клименко О.М.

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського

ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: ПРИНЦИПИ ТА УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ

Фінансова децентралізація – це шлях до незалежності місцевих бюджетів, які в повній мірі задовільняли б виконання функцій та повноважень місцевих органів влади. Тому фінансова децентралізація є вагомим важелем в утвердженні їх як самостійних і фінансово незалежних суб'єктів економіки країни.

Фінансова децентралізація – це процес розподілу функцій, фінансових ресурсів і відповідальності за їх використання між центральним і локальним рівнями управління.

Фінансова, або фіскальна децентралізація (цей термін є характерним для західних країн) найбільш розглянута в працях західних та вітчизняних економістів. Основоположником теорії фінансової децентралізації є американський економіст Чарльз Тібу. Ч. Тібу зазначає: «Фіскальна децентралізація підвищує рівень конкуренції серед місцевих органів влади... децентралізація забезпечує зростання ефективності, оскільки органи

місцевого самоврядування мають більш точну інформацію про потреби своїх резидентів на відміну від центральної влади» [1].

На його думку, саме фіскальна децентралізація дає змогу субнаціональним органам управління отримувати автономію щодо фінансування та забезпечення населення суспільними й громадськими послугами. Він довів, що лише при фіскальній автономії субнаціональних органів управління публічні видатки відповідатимуть індивідуальним уподобанням споживачів згідно з їхніми потребами.

Важливий внесок в розвиток теорії фінансової децентралізації зробив Р. Масгрейва. Ним було сформульовано принципи, на основі та з урахуванням яких має проводитися фінансова децентралізація. Серед них [2]:

- принцип відповідності (прийняття рішення про виробництво суспільних благ має покладатися на громадян, які проживають на території, на якій надаватимуться відповідні послуги, та які фінансують їх виробництво шляхом сплати податкових платежів);

- принцип централізованого перерозподілу (політика розподілу повинна проводитися центральними органами влади, оскільки вони володіють необхідними для цього інструментами);

- принцип фінансового вирівнювання (забезпечення міжбюджетного вирівнювання між краще та гірше забезпеченими адміністративно-територіальними одиницями має проводитися на центральному рівні);

- принцип національних бажаних благ (надання благ, які є важлими з позиції підтримки національних інтересів або виробництво яких характеризується просторовими зовнішніми ефектами, може стимулюватися центральними органами влади за рахунок надання цільових трансфертів на їх виробництво).

Використання переваг фінансової децентралізації вимагає забезпечення таких передумов:

- достатньої автономності органів місцевого самоврядування у питаннях визначення розміру і структури видатків місцевих бюджетів;

- чіткого розподілу видаткових зобов'язань між рівнями влади з врахуванням економічних критеріїв;

- достатнього адміністративного і фінансового потенціалу місцевих органів влади для належного виконання покладених на них функцій;

- дієвих стимулів та механізмів відповідальності органів місцевого самоврядування для забезпечення ефективного надання суспільних благ [3].

Безумовною перевагою фінансової децентралізації є краще забезпечення органами місцевого самоврядування потреб місцевого населення на локальному рівні. Саме фінансова децентралізація має забезпечувати стійкість місцевих бюджетів, прозорість та ефективність використання їх коштів та, відповідно, підвищувати рівень життя громади та населення країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. Усков. И.В. Децентрализация как основа становления финансово самостоятельных местных органов власти / И.В. Усков // Бизнес Информ. Серия «Региональная экономика», 2012. Вип. 3. С. 107-110.
2. Патицька Х.О. Фінансова децентралізація як основа формування самодостатніх територіальних громад / Х.О. Патицька // Ефективна економіка. 2015. № 10. URL : www.economy.nauka.com.ua/pdf/10_2015/57.pdf. (дата звернення: 20.09.2018).
3. Проект з регіонального врядування та розвитку України «Фіскальна децентралізація в Україні: поточний стан та не обхідність реформ». URL: http://www.rgd.org.ua/resources/publications_list/Fiscal_decentralization_in_Ukraine_UKR.pdf. (дата звернення: 20.09.2018).

Козаченко Ю.В.
студентка групи ФБСС-61
Науковий керівник: **Пилипенко О.О.**
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського

ФІНАНСОВА САНАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВУ ПІДПРИЄМСТВ

Нестабільний стан економіки країни негативно позначився на роботі багатьох підприємств впродовж останніх років, тому спостерігається стійка тенденція до збільшення кількості порушених справ про банкрутство. Структура оборотних коштів підприємств залишається нераціональною. Зростають обсяги кредиторської та дебіторської заборгованості, а також питома вага виробництва продукції з давальницької сировини. Циклічність розвитку підприємства, необхідність ресурсозбереження, економії часу свідчать про реальну загрозу кризи навіть при ефективному управлінні. Це потребує використання спеціальних механізмів та процедур, спрямованих на підвищення ефективності діяльності підприємницьких структур, подолання кризових явищ та недопущення банкрутства і ліквідації підприємств.

З економічної точки зору банкрутство є неспроможністю суб'єкта продовжувати свою підприємницьку діяльність внаслідок її економічної нерентабельності, безприбутковості.

Основною проблемою сьогодення є розробка ефективної системи банкрутства, яка б забезпечила не тільки вихід із кризи значної частини неплатоспроможних підприємств, але і їх фінансове оздоровлення і реабілітацію. Реформування чинного законодавства повинно також сприяти захисту прав кредиторів. До основних причин неплатоспроможності українських підприємств можна віднести: інфляційні процеси; нестабільність на фінансовому та валютному ринках; значне знецінення національної валюти; нестабільна політична та економічна ситуація [3].

Ліквідація нерентабельних виробництв є цілком виправданою. В Україні ж дуже часто процедура фінансової санації використовується з метою зміни власника і є знярядям, яке використовується для перерозподілу ринку. При цьому практично не враховуються як права трудового колективу підприємства, так і загальнодержавні інтереси.

З метою вдосконалення процедур банкрутства та зменшення їх тривалості був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Нове законодавство покликане сприяти забезпеченню діючої системи відновлення фінансової спроможності підприємств – банкрутів, реабілітації боржників, запобіганню фіктивному банкрутству [2].

За три місяці з моменту набрання чинності нової редакції Закону, яка суттєво змінила як процедури, що застосовуються до підприємств – боржників, так і повноваження арбітражного керуючого та державного органу з питань банкрутства, в країні на 8% скоротилася кількість підприємств, що перебувають під процедурою банкрутства [1].

Новою редакцією передбачена процедура санації боржника до порушення справи про банкрутство, термін дії якої не перевищує 12 місяців з дня затвердження судом плану санації. Протягом цього часу не може бути порушено справу про банкрутство боржника, а також діє мораторій на задоволення вимог кредиторів.

Запроваджені новації стосовно відкриття санаційної процедури. Так, процедура санації може бути розпочата лише при наявності узгодженого кредитором плану санації боржника. Якщо ж такий план відсутній, то суд розпочинає процедуру ліквідації.

Позитивні зміни стосуються кредиторів, вимоги яких забезпечні заставою. Такі вимоги підлягають задоволенню окремо від інших, тобто для них не передбачена черговість. Крім того, таким кредиторам надані окремі повноваження щодо затвердження плану санації та мирової угоди. За наявності майна, що перебуває у заставі, кредитор отримав право вимагати стягнення на заставлене майно навіть у тому випадку, коли вже порушено провадження в справі про банкрутство.

Уникнення банкрутства підприємств і своєчасність виявлення загроз фінансовій безпеці можливе за допомогою постійного моніторингу за діяльністю. Здійснення моніторингу передбачає проведення поточної діагностики стану підприємства та встановлення загроз і пріоритетів подальшого розвитку [4].

Складна економічна ситуація в Україні, погіршення фінансового стану суб'єктів господарювання вимагають постійного перегляду законодавчої та нормативно – правової бази у сфері банкрутства. Важливе значення для удосконалення вітчизняного законодавства має вивчення та імплементація зарубіжного досвіду у сфері регулювання відносин неспроможності, що дозволить сформувати ефективний механізм фінансового оздоровлення підприємств – боржників.

Список використаних джерел:

1. Державний комітет статистики України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 22.12.2011 року № 4212
3. Малюська Д. Процедура банкрутства в сучасних реаліях України / Інтернет видання «Економічна правда» [Електронний ресурс] / Д. Малюська – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/rus/publications/2016/03/1/583495/>.
4. Олександренко І.В. Основні причини банкрутства підприємств / І.В. Олександренко, Л.І. Іщук // Економічний форум. – № 2. – 2015.

Костенко Д.А.

студентка 3 курсу, групи ФБСС-31

Науковий керівник: **Мала С.І.**

кандидат економічних наук,

доцент кафедри «Фінансів та обліку»

ТНУ імені В.І. Вернадського

ВІДМІННОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЯ ВІД ПОРТФЕЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

Класифікація інвестицій за метою інвестування поділяє їх на прями і портфельні інвестиції. Прямі інвестиції спрямовані на придбання реальних активів з умовою участі в їх управлінні інвестора. Сутність портфельного інвестування – це придбання цінних паперів, можливо тих же реальних активів у вигляді акцій, для отримання доходу. Портфельний інвестор не бере участі в процесі управління тими підприємствами, акції яких він придбав [1].

Купуючи акції компаній чи інші цінні папери, інвестор завжди ризикує не отримати очікуваний дохід, а іноді і весь вкладений капітал. Інвестиційні ризики великі якщо інвестор купує акції однієї або двох компаній, оскільки ринок цінних паперів відображає реальні процеси виробництва і збуту продукції цих компаній, на які впливають безліч чинників, негативних або позитивних. Інвестор може не встигнути продати акції за вигідною ціною в разі впливу негативних факторів на бізнес компаній, акції яких він придбав. Він про них може і не знати, а дізнатися тільки після їх падіння в ціні.

Для зниження ризиків, інвестор формує інвестиційний портфель, в якому розміщуються акції різноманітних компаній з різним ступенем ризику і різним рівнем прибутковості. Поняття інвестиційного портфеля пов'язане з уявленням про звичайні портфелі, набитим паперами (акціями) різних компаній.

Портфель інвестицій чудовий ще й тим, що може постійно змінюватися в залежності від кон'юнктури ринку цінних паперів, зберігаючи рівень прибутковості без зміни ступеня ризику [2].

Інвестори також класифікуються на:

- консервативних інвесторів;
- помірно-агресивних;
- агресивних інвесторів.

Портфель інвестора найчастіше відображає його характер і сутність, якщо мова йде про інвестора – фізичну особу.

Якщо мова йде про інвестора – юридичну особу, то формування інвестиційного портфеля залежить від завдань, що стоять перед підприємством. Спільними для них є принципи формування інвестиційного портфеля – співвідношення дохідності та ризику.

Види інвестиційних портфелів поділяються на [3]:

- Консервативний – складається з державних цінних паперів, акцій «блакитних фішок», золота і забезпечує високу захищеність складових і портфеля в цілому, а дохідність інвестиційного портфеля зберігається на необхідному інвестору рівні.

- Агресивний – укомплектований високоприбутковими цінними паперами. Ці цінні папери мають досить високий ступінь ризику. Тому інвестор сам активно управляє своїм портфелем або постійно контактує з керуючим його портфелем брокером.

- Помірний (збалансований) – оптимізація інвестиційного портфеля по прибутковості і ступені ризику. У такому портфелі знаходяться як високоприбуткові папери з високим ступенем ризику, так і низькодохідні надійні папери, типу державних облігацій

Типи інвестиційних портфелів залежать від мети формування інвестиційного портфеля.

1. Якщо для інвестора метою є швидке зростання капіталу, він формує портфель зростання.

2. Якщо мета – швидке повернення інвестицій, то формується портфель ліквідності.

3. Мета інвестора – гарантований постійний дохід, формується портфель доходу, що складається з акцій великих нафтових компаній, компаній газового сектора економіки і великих енергетичних компаній.

Крім цього портфелі можуть бути сформовані з регіональних цінних паперів або акцій компаній однієї галузі. Також формуються інвестиційні портфелі складені з іноземних цінних паперів – портфельні іноземні інвестиції.

Етапи формування інвестиційного портфеля [4]:

1. Визначення себе як інвестора: консерватор, помірний або агресивний інвестор.

2. Визначення мети інвестування: максимум дохідності, мінімум ризику, швидке зростання капіталу, швидке повернення інвестицій або поєднання цих цілей.

3. Аналіз ринку цінних паперів виходячи з цілей інвестування.

4. Вибір цінних паперів і визначення їх співвідношення для заданого рівня прибутковості і мінімального ступеня ризику.

5. Придбання цінних паперів і початок поточного моніторингу сформованого портфеля.

Портфельні інвестиції, сформовані таким чином, можуть управлятися інвестором безпосередньо або передатися в довірче управління брокерській компанії. Передача в довірче управління не означає повну передачу прав на управлінням портфелем. Зміна складу портфеля, збільшення або зниження вартості активів портфеля відбувається з обов'язковим погодженням з інвестором.

Список використаних джерел:

1. Пеньєвська І. С. Планування інвестицій. – Магадан: Изд. МПУ, 1997. -119 С.
2. Стаття про інвестиційний портфель [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://про-інвестиції.укр/інвестиційний-портфель/>
3. Солонінко К.С. Міжнародна економіка: Навч. Посібник. – К.: Кондор, 2008. – С. 213-134.
4. Ігошин М. В. Інвестиції: організація управління і фінансування. – М.: Фінанси, ЮНИТИ, 2002. – 413 с.

Кузнецова Н.Я.

студентка групи ФБСС-61

Науковий керівник: **Пилипенко О.О.**

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів та обліку

ТНУ імені В.І. Вернадського

ПОЛІТИКА УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Загалом таке питання, як «управління активами підприємства» є доволі досліджуване в економічній літературі. Такі зарубіжні вчені як А. Сміт, Ф. Котлер, А. Томпсон, І. Ансофф, та деякі вітчизняні науковці, а саме Н.В. Чебанова, С.В. Мочерний, В.М. Геєць, М.Д. Білик досліджували питання формування, використання та управління активами підприємства. Та час не стоїть на місці, економіка розвивається, і тому з'являється потреба у виявленні більш ефективного управління активами підприємств, для забезпечення їхнього стабільного розвитку. В свою чергу ефективно управління оборотними активами залежить від здійснення певної фінансової політики.

Політика управління оборотними активами підприємства являє собою багатоплановий процес, що стосується основних аспектів політики формування та фінансування оборотних активів (визначення загального підходу до формування оборотних активів, виділення постійної та змінної частини оборотних активів, визначення загальних підходів до фінансування

оборотних активів та визначення складу і структури джерел фінансування оборотних активів).

Оскільки при оптимальному рівні оборотного капіталу прибуток буде максимальним, то наступне підвищення величини оборотних коштів може привести до того, що у підприємства, окрім того, що буде мати в розпорядженні тимчасово вільні активи, з'являться також зайві витрати фінансування, що спричинить зниження прибутку. І таким чином, політика управління оборотними активами повинна забезпечити пошук компромісу між ризиком втрати ліквідності та рентабельності. Досягти цього можна за умови вирішення двох задач, а саме забезпечення платоспроможності та забезпечення прийнятної обсягу, структури і рентабельності активів [2].

Досягти реалізації кожного з цих завдань можна в процесі розробки відповідної політики формування оборотного капіталу на підприємстві. Розрізняють такі види політики, а саме агресивна, помірна та консервативна.

Агресивна політика управління оборотними активами характеризується високою питомою вагою поточних активів у загальній сумі активів, а також тривалим періодом їх оборотності. Підприємство тримає значні грошові кошти, має великі запаси сировини і готової продукції та, стимулюючи покупців, роздуває дебіторську заборгованість. Агресивну модель управління оборотними активами може дозволити собі підприємство, яке не має проблем з отриманням короткострокових кредитів [3].

При проведенні консервативної політики управління оборотними активами характерними ознаками є те, що підприємство стримує зростання поточних активів і прагне їх мінімізувати. У цій ситуації питома вага оборотних активів у загальному обсязі майна складає не більше 40%, скорочується і період їх оборотності. Така політика проводиться підприємством в умовах достатньої визначеності. Тобто заздалегідь відомі умови й обсяги продажів, терміни надходження коштів і платежів, є необхідні товарно-матеріальні запаси, а терміни їх постачання заздалегідь визначено [1]

Помірна політика управління оборотними активами посідає проміжне становище. За оптимальною моделлю і економічна рентабельність активів, і ризик неплатоспроможності, і період оборотності коштів знаходяться на середніх рівнях. Ознакою компромісної політики управління оборотними активами є помірна питома вага короткострокових кредитів банку. Цій моделі управління може відповідати будь-яка модель управління короткостроковими зобов'язаннями.

Політика управління необоротними активами являє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства і полягає у фінансовому забезпеченні своєчасного їх оновлення та високої ефективності використання. При розгляді динаміки обсягу необоротних активів підприємства доцільно проводити порівняльний аналіз темпів їх зростання з темпами зростання обсягів виробництва і реалізації продукції, обсягом оборотних активів підприємства [4].

На сучасному етапі розвитку економіки, активи є одним з найважливіших факторів будь-якого виробництва, їх склад і ефективність використання прямо впливає на кінцевий результат господарської діяльності підприємства. Ефективна політика управління активами дає підприємству велику кількість переваг, робить його фінансову діяльність стабільною, забезпечує високу конкурентоспроможність на ринку у довгостроковому періоді. Забезпечення високого рівня ліквідності активів, їх своєчасного оновлення, раціональності їх використання та оптимізації структури джерел фінансування є першочерговими завданнями для більшості українських підприємств. Важливим завданням є виокремлення управління оборотними та необоротними активами, що дозволить ефективніше використовувати ресурси підприємства та підвищувати рівень ефективності управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Бланк І.О. Управління фінансами підприємств: підручник / І.О. Бланк, Г.В. Ситник. – К.: КНЕУ, 2006. – 780 с.
2. Ван Хорн Джеймс К. Основы финансового менеджмента: учебное пособие / Дж. К. Ван Хорн, Дж. М. Вахович (мл.). – М.: ООО «И.Д. Вильямс». – 2008. – 1232 с.
3. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент – Київ: Центр учбової літератури, 2009. – 520 с.
4. Швець Ю.О. Управління оборотними активами підприємств / Ю.О. Швець, А.В. Скворцова // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2015. – № 13. – С. 127–130.

Курінна О.В.

старший викладач кафедри «Фінанси та облік»
ТНУ імені В.І. Вернадського

ДЕФІЦИТ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА НАПРЯМИ ПОДОЛАННЯ

Фінансова забезпеченість країни є одним з найбільш актуальних питань у сфері державних фінансів. В умовах нестабільності ринку проблема дотримання принципу збалансованості бюджету, а, відповідно, й фінансування бюджетного дефіциту є однією з найважливіших для подальшого розвитку України.

Дефіцит бюджету є досить гострою проблемою розвитку економіки держави, він став соціально-економічним явищем більшості країн світу, оскільки обумовлений постійним і тривалим наростанням в економіці негативних процесів. Існує безліч причин для виникнення дефіцитного стану бюджету держави. Це ситуації надзвичайного характеру, такі як стихійні лиха, катастрофи, війни, масові заворушення; зниження ефективності функціонування окремих галузей; спад суспільного виробництва;

несвоєчасне проведення структурних змін в економіці або її технічного переоснащення; зростання затрат на оборону країни; недосконалість податкового законодавства; корупція в державному секторі; політичний популізм, що виражається у зростанні соціальних програм, не забезпечених фінансовими ресурсами; збільшення затрат на обслуговування державного боргу, що формує «замкнене коло»: старий борг через зростання видатків породжує нові борги держави [1; 2]. Якщо зазначені причини виникнення дефіциту будуть активно проявлятися в державі, це призведе до зменшення податкової бази країни, скорочення виробництва та отримуюваного прибутку, і, як наслідок, зменшаться і надходження до бюджету.

Разом з тим, слід зазначити, що відсутність позитивного бюджетного сальдо не завжди пов'язане з надзвичайними обставинами. Дефіцит може бути обумовлений державним регулюванням економіки і відображати наміри уряду щодо здійснення значних державних вкладень у розвиток галузей господарства для досягнення прогресивних зрушень суспільного виробництва. З іншого боку, дефіцит Державного бюджету може відображати кризові ситуації в економіці країни, погіршувати показники фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, порушувати економічні зв'язки всередині держави та за її межами. Для виключення кризових ситуацій необхідно приймати своєчасні заходи зі стабілізації економіки, що полягають у реформуванні кредитно-фінансової системи та коригуванні бюджетної політики.

Практика дефіцитного фінансування видатків бюджету не є новою в Україні і її активно застосовують упродовж всього періоду незалежності країни. Дефіцитність Державного бюджету України у 2017 році сягнула 47849,6 млн грн (або 1,6 % від ВВП). За підсумками січня-липня 2018 року дефіцит Державного бюджету становив 13356,2 млн грн, тоді як за аналогічний період минулого року бюджет було зведено з профіцитом 27003,2 млн грн [3].

Для досягнення збалансованості Державного бюджету необхідно проводити заходи, які, з одного боку, стимулюватимуть приток грошових коштів до бюджету країни, а з іншого – сприятимуть скороченню державних видатків. До таких заходів слід віднести:

- підвищення ефективності суспільного відтворення як умова зростання фінансових ресурсів – основного джерела збільшення доходів бюджету;
- складання бюджету на багатоваріантній основі з метою формування оптимальної структури доходів та видатків;
- підвищення ефективності та посилення пріоритетності вибору об'єктів державного фінансування, а також розробка механізму переведення неефективних, збиткових галузей на самозабезпечення;
- розвиток ринку державних цінних паперів, що дозволить фінансувати видатки держави без збільшення грошової маси в обороті, а, відповідно, і без наростання інфляційних процесів;
- залучення в країну іноземного капіталу у формі інвестицій. Це дасть змогу вирішити відразу декілька завдань як фіскального, так й економічного

характеру: скорочення бюджетних видатків, розширення бази для виробництва товарів та послуг, покращення платіжного балансу країни, поява нових платників податків і, як наслідок, зростання платежів до бюджету.

На стадії виконання Державного бюджету додатковими факторами, що впливають на збалансованість бюджету, виступають, з одного боку, методи оперативного регулювання бюджетних потоків, що дозволяють з найбільшою ефективністю маневрувати бюджетними коштами, а з іншого – механізм скорочення бюджетних видатків і бюджетні резерви, використовуючи які, виконавчий орган влади здійснює фінансування раптових непередбачених витрат.

Оскільки дефіцит Державного бюджету є важливим інструментом фінансово-кредитної політики держави за засобом впливу на соціально-економічне становище в країні, необхідно постійно контролювати розмір бюджетного дефіциту, забезпечувати збільшення державних доходів шляхом подолання безробіття, поліпшення фінансового стану суб'єктів господарювання, удосконалення системи сплати податків.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний дефіцит: поняття і причини виникнення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravo.studio/osnovyi-finansov/byudjetniy-defitsit-ponyattya-prichini-44465.html>
2. Бюджетний дефіцит: динаміка показника за останні роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2017/02/02/infografika/ekonomika/byudzhetnyj-deficyt-skilky-nalezhyt-pokryty-za-rahunok-drukarskoho-verstata>
3. Виконання Державного бюджету України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/>

Горlach А.С.

старший викладач кафедри фінансів та обліку

Левіщенко Н.С.

студентка групи ФК-41

ТНУ імені В.І. Вернадського

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

В наш час, страхування є дуже важливою складовою повсякденного життя кожної людини, адже, мимоволі щоденно ми ставимо під загрозу найголовніше – своє життя і здоров'я. Цей фактор показує важливість функціонування надійного та ефективного страхового ринку в будь-якій успішній країні.

В Україні галузь страхування є відносно новою та знаходиться на ранньому етапі свого розвитку. Сьогоднішній стан ринку страхування в

нашій державі віддалений від ідеалу та має не найкращі місця на світовому ринку. Зважаючи навіть на те, що велика кількість країн перебуває в процесі економічного спаду та кризи, ринок страхування України можна назвати малорозвинутим відносно до інших успішних країн світу. Великою перешкодою для розвитку та модернізації українського страхового ринку є те, що він знаходиться не в найкращому стані. Це безумовно, адже стратегії розвитку та модернізації ринку страхування України були не вирішені своєчасно та призвели до такого результату.

Станом на кінець 2017 року кількість страхових компаній України становила 294, зокрема СК “life” – 33 компанії, СК “non-life” – 271 компанія, (2016 рік – 310 компаній, у тому числі СК “life” – 39 компаній, СК “non-life” – 271 компанія). Звідси можна зробити висновок, що кількість компаній зменшується, а саме 16 СК припинило свою роботу, що є негативним явищем для ринку.

Можна виокремити найголовніші проблеми українського ринку страхування, які не дають йому змогу успішно функціонувати:

Застаріла нормативно-правова база, яка не відповідає загальносвітовим стандартам.

Недостатня інформованість населення та недовіра до сучасних СК, яка призводить до зменшення клієнтів, які зацікавлені в наданні страхових послуг.

Невідповідність цін страхових тарифів до рівня заробітної плати великої кількості населення України.

Військові дії, на Східній території України, що є однією з найважливіших проблем страхового ринку та всієї держави загалом.

Відсутність нагляду з боку держави за діяльністю суб'єктів ринку.

Нерозвинена інфраструктура ринку страхових послуг.

Страховий ринок України, на мою думку, потребує вдосконалення, нових ідей, технологій та найшвидшого втручання, саме тому потрібно виділити такі аспекти для покращення та відновлення функціонування стійкого українського ринку страхових послуг:

Страхове законодавство потрібно змінювати та наближувати до міжнародних стандартів.

Розвивати сучасну інфраструктуру страхового ринку, робити її прозорою та доступною.

Знизити ціни на страхові послуги, що дасть змогу привабити велику кількість нових клієнтів, а разом з тим отримувати більший прибуток, який можна вкласти в подальший розвиток та процвітання ринку.

Потрібно збільшити кількість реклами та підняти рівень інформованості населення, щоб показати всю важливість та переваги страхування.

Введення обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів.

Збільшити капіталізацію українських страховиків, що в свою чергу дасть змогу відновити конкурентоспроможність страхового ринку нашої держави.

Провівши дослідження стану страхового ринку України можна зробити висновки, що розповсюдження страхування та розвиток успішного та стійкого страхового ринку повинні мати першість в державній економічній та соціальній політиці. Створення місткого та ефективного страхового ринку потребує часу. Є важливим прийняття законодавчих та регуляторних норм. Відповідно уряд повинен ставити перед собою реальні завдання та в першу чергу звертати свою увагу на наймасштабніші проблеми.

Я вважаю, що страховий ринок України, має великий потенціал, який при правильній та виваженій стратегії призведе до великих успіхів вітчизняного ринку на міжнародній арені.

Список використаних джерел:

1. Козоріз Г.Г. Пріоритетні напрями модернізації страхового ринку України в умовах глобальних викликів / Г.Г. Козоріз // Регіональна економіка. – 2013. – № 1. – С. 26-34.
2. Марценюк Л.В. Страховий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку / Л.В. Марценюк, О.В. Чорновіл, К.В. Біла, А.О. Удовиченко, Ануп Кумар Шарма // Наука та прогрес транспорту. Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту. – 2016. – № 2 (62). – С. 36-45.
3. Підсумки діяльності страхових компаній за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/files/file00602.pdf>

Горлач А.С.

старший викладач кафедри «Фінанси та кредит»

Лисак Д.О.

студент групи ФК-41

ТНУ імені В.І. Вернадського

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Страховання виконує важливу роль в усьому світі, як в країнах з високим, так і з дуже низьким рівнем економічного розвитку. Загалом, можна сказати, що чим вищим є економічний розвиток країни та її фінансової системи, тим більшу роль в цьому відіграє саме страхування. [1, с. 5-7].

Актуальність даної тематики полягає в тому, що страхування відіграє важливу економічну і соціальну роль як для окремих осіб, так і для суспільства в цілому, адже дає можливість застрахувати себе від негативних фінансових наслідків, а також заощаджувати гроші зручним способом.

Основою дослідження проблеми є розвиток ринку страхування в Україні, а також пошук альтернативних шляхів їх вирішення.

Формування страхового ринку в Україні має стихійний характер, і в багатьох випадках захист прав та інтересів страхувальників не забезпечено належним чином.

Основні проблемами сучасного страхового ринку України це:

1. суттєве зменшення попиту на страхування з боку потенційних страхувальників;
2. відсутність нових договорів і можливості подальшого виконання своїх зобов'язань за зниження дохідності та ліквідності цінних паперів в активах страховиків;
3. зростання виплат страхових відшкодувань та підвищення збитковості процесів страхування;
4. використання на страховому ринку різноманітних тіньових схем, маніпулювання грошовими потоками;
5. Використання страхування з метою уникнення від оподаткування.

Таким чином, негативний вплив сучасної фінансово-економічної кризи на вітчизняний страховий ринок виявив потребу у розробці конкретних заходів санації ринку страхових послуг. [3].

На нашу думку до заходів оздоровлення вітчизняного страхового ринку належать:

- підвищення інституційної здатності регулятора страхового ринку, зокрема, надання йому додаткових повноважень;
- встановлення спеціального механізму фінансування;
- підвищення прозорості діяльності як регулятора, так і страховиків;
- пом'якшення адміністративного тиску на ринок, відміна дискримінаційних вимог до перестраховування у перестраховиків-нерезидентів тощо. [4 с. 3 – 21].

З метою пом'якшення впливу сучасної фінансово-економічної кризи та підвищення ефективності діяльності вітчизняного страхового ринку необхідно:

- внести зміни у нормативно-правове та законодавче забезпечення страхової діяльності в різних галузях (страхування життя, страхування майна, страхування відповідальності і т.д.);
- підвищення вимог до ліцензування страхових компаній (нові вимоги до капіталу та активів страховика);
- страховикам необхідно орієнтуватись на розширення спектру пропозицій страхових продуктів (намагатись оптимізувати страховий портфель, величину власного утримання, видатки, приймати адекватні управлінські рішення);
- удосконалити систему обов'язкового страхування та методику врегулювання страхових випадків, наприклад обов'язкове медичне страхування, якого до останнього реформування в Україні просто не було;
- вирішити питання пенсійного страхування, що в зв'язку з Пенсійною реформою, буде актуальним. Це один з популярних видів страхування в європейському економічному просторі, який можна ефективно запровадити в Україні;
- підвищити ефективність використання рейтингових оцінок у регуляторних вимогах і наглядовій практиці, запровадити відповідальність рейтингових агентств за достовірність таких оцінок;

– підвищити та активізувати роль Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України та професійних об'єднань у механізмі державного регулювання страхової діяльності.

Потребує вдосконалення нормативно-правове забезпечення процесів перестраховування, що особливо актуально в умовах значної тінізації вітчизняного страхового ринку. Необхідно більш ефективно і прозоро підходити до процесу надання ліцензій страховикам, це дасть можливість вивести ринок страхових послуг на якісно новий рівень [2, с. 9].

Отже, ефективний розвиток страхового ринку України можливий лише за умови вдосконалення нормативно-правового та законодавчого забезпечення процесів страхування та перестраховування, підвищення ролі Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України та професійних об'єднань, які відіграють значну роль у механізмі державного регулювання страхової діяльності і повинні не тільки розробити, а й ефективно впровадити антикризові заходи на страховому ринку.

Список використаних джерел:

1. Альошин В. Тенденції глобалізації вимагають від ринку адекватних дій / В. Альошин // *Финансовые услуги*. – 2015. – №1–2. – С. 5–7.
2. Завада А. Страховой рынок Украины и антикризисные мероприятия / А. Завада // *Insurance Top*. – 2014. – №1. – С. 9.
3. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.dfp.gov.ua](http://www.dfp.gov.ua).
4. Шелудько Н.М. Фінансові кризи на ринках, що розвиваються: теоретичні й емпіричні аспекти аналізу / Н.М. Шелудько, А.І. Шкляр // *Фінанси України*. – 2016. – №2. – С. 3–21.
5. Офіційний сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс]. Режим доступу : [http: \\www.dfp.gov.ua](http://www.dfp.gov.ua).

Лукашенко Ю.В.

студентка 2 курсу магістратури
спеціальності ФБСС

Науковий керівник: **Матвієнко Г.А.**

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Управління ліквідністю та платоспроможністю розглядається як вид інтелектуальної праці, що представляє собою систему послідовних управлінських функцій, циклів, процесів, які забезпечують координацію і регулювання рівня платоспроможності та ліквідності підприємства, що

виражається в цілеспрямованому впливі на платоспроможність підприємства з метою отримання бажаних результатів [1].

В умовах ринкової економіки особливої актуальності представляє аналіз ліквідності та платоспроможності сільськогосподарських підприємств. Діяльність яких, як і раніше, характеризується значною кількістю збиткових господарств, високою часткою кредиторської та дебіторської заборгованості, зниженням ефективності використання основного капіталу. Процес виробництва і реалізації продукції сільського господарства вимагає великих матеріальних витрат, у зв'язку з цим підприємства постійно потребують додаткові джерела фінансування. Тому, з метою своєчасного виявлення кризових чинників розвитку сільськогосподарських підприємств необхідно систематично проводити поглиблений аналіз фінансового стану [3; 4].

Сільське господарство знаходиться в найбільшій з усіх галузей залежності від природних чинників, що визначають її специфіку: 1. Природно-кліматичні чинники; 2. Сезонність виробництва; 3. Використання землі як засобу виробництва; 4. Вплив стихійних лих [2].

Ці фактори визначають особливості відтворювального процесу на сільськогосподарському підприємстві: 1. Значна тривалість відтворювального циклу; 2. Розрив між виробничим і робочим періодами; 3. Розрив між виробничим і календарним роком; 4. Необхідність використання численних специфічних засобів виробництва, більшість з яких має низьку завантаженість, але високу вартість; 5. Постійне наростання витрат у виробництві, при одноразовому виході продукції; 6. Значне внутрішньогосподарське споживання виробленої продукції, створення необхідних запасів; 7. Складність зберігання продукції; 8. Необхідність створення майнових резервів. Дана ситуація ускладнюється тим, що на багатьох підприємствах в штаті, що функціонують в агропромисловому комплексі, немає посади «аналітик», який би здійснював аналіз їх діяльності, на основі якого складалися б бізнес-плани підприємств. Замість планових показників більшість сільськогосподарських підприємств використовують показники попереднього року або показники того року, коли підприємство отримало найбільший прибуток з найменшими витратами. Крім того, на підприємствах не здійснюють аналіз основних фінансових показників, тобто аналіз ліквідності і платоспроможності. Через що, виключається можливість оперативно усувати негативні фактори, що впливають на дані показники [3]. Недостатня точність планування призводить до втрати збалансованості грошових потоків підприємства, що також негативно позначається на ліквідності балансу підприємства, і як наслідок, на його платоспроможності. Більшість сільськогосподарських підприємств не складають реєстри дебіторської заборгованості і, відповідно, не проводять аналіз її повернення, що також знижує якість управління ліквідністю і платоспроможністю підприємства. На багатьох підприємствах коефіцієнт ліквідності набагато більше нормативного значення, що є небажаним. Це свідчить про нерациональне вкладення підприємством своїх засобів і неефективному їх використанні [5].

Таким чином, сектор сільського господарства в більшій мірі схильний до впливу навколишнього кліматичного середовища, економічних чинників, і тому важливо приділити увагу проблемам страхування галузі. Для здійснення ефективної діяльності необхідно проводити аналіз діяльності в динаміці за кілька років, щоб була можливість виявити недоліки роботи та вжити заходів щодо їх ліквідації.

Проблема підвищення платоспроможності та пошук нових фінансових ресурсів для розвитку бізнесу в аграрній сфері не втрачає актуальності вже багато років. В Україні, як аграрній державі, важливо для економічного розвитку забезпечити фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність сільськогосподарських підприємств.

Список використаних джерел:

1. Бланк И. А. Управление активами / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 2000. – 720 с.
2. Гудзь О. Є. Діагностика та управління платоспроможністю в аграрних підприємствах / О.Є. Гудзь // Сталый розвиток економіки. – 2011. – № 7 [10]. – С. 323–326.
3. Кравчук В. І. Діагностика фінансового стану сільськогосподарських підприємств як основа антикризового управління / В. І. Кравчук // Вісник ЖНАЕУ. – 2017. – № 2 (62), т. 2. – С. 105–109
4. Масловська Л. Ц. Операції факторингу в управлінні дебіторською заборгованістю сільськогосподарських підприємств / Л. Ц. Масловська, І. В. Абрамова, Л. В. Недільська // Фінанси України. – 2010. – № 6 (175). – С. 100–107.
5. Петруня Н.В. Особливості управління оборотними активами сільськогосподарських підприємств / Н.В. Петруня/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Agrarnyj-visnyk-Prychornomorja/En/2009-v49/En2009-v49-Petrunya.pdf>

Матвієнко Г.А.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ

Світовий простір під впливом глобалізації перетворюється в єдину зону, де вільно переміщуються фактори виробництва, що вимагає від суб'єктів правильного розуміння сутності процесів та їх основних характеристик, для подальшого забезпечення формування пріоритетів державної політики та забезпечення сталого розвитку. Процеси глобалізації особливо інтенсивно відбуваються в останні роки і іноді стають важкопрогнозованими. Негативні наслідки глобалізації найбільше впливають на країни, які розвиваються. Тому сутність і наслідки глобалізації світової економіки є предметом досліджень, політичних і наукових дискусій [2]. Фінансова глобалізація

значно розширила і зміцнила потенціал фінансування економічних проектів, навіть найскладніших і дорогих. Відкрила доступ до зовнішнього фінансування. Все це сприяє швидкому переходу більшості економік світу до шостого економічного устрою. Але існують і негативні наслідки фінансової глобалізації: не в меншій мірі стрімкі і дуже масштабні переливи грошей на міжнародному рівні, які дестабілізують економіки країн і регіонів та призводять до найгостріших фінансових криз. Як приклад, світова фінансова криза 2007 року, в якій Україна постраждала найбільше серед європейських країн. Національні уряди та міжнародні організації ще не володіють досконалыми механізмами та інструментами для запобігання та пом'якшення наслідків світових фінансових криз. Тому сучасні глобальні процеси є свідченням того, що існуюча міжнародна фінансова система носить перехідний характер. Модель світового економічного порядку повинна передбачати імплементацію якісно нових форм міжнародних економічних відносин і захист, особливо країн, які розвиваються, від негативних наслідків глобалізації. Суттєвою позитивною рисою глобалізації є здатність її вирішити найгостріші глобальні проблеми людства, удосконалити світовий валютно-фінансовий простір згідно з глобальних потреб і запитів [1; 3].

При державному регулюванні необхідно враховувати зміни в структурі суспільного виробництва. Починає відігравати домінуючу роль сфера послуг, у розвинених країнах на частку цієї галузі припадає 65-75% ВВП. Відбувається перенесення трудомістких і енергоємних виробництв в країни третього світу. Найбільш швидкозростаючим чинником економічного зростання розвинених країн є технології. Тому Україні доцільно залучати інвестиції з країн – членів ЄС у створення й розвиток замкнених циклів виробництва продукції вищих технологічних укладів. В цьому напрямку важливим є розробка системи державних грантів та трансфер інновацій. Важливим є також енергетичне машинобудування для зменшення енерговитрат та енергозалежності від зовнішніх постачальників. Так як ціни на сировину та продукцію низькоінтелектуальної праці мають загальну тенденцію до зниження з часом. Тому Україна не може залишатись у подальшому з орієнтацією економіки на сировинне спрямування [1; 4]. Чим менше потенціал розвитку економіки країни, тим більше стає коло проблем, які пов'язані з глобалізацією: технологічне відставання зростає, посилюються процеси розшарування суспільства та нерівномірності отримання доходів, зовнішній борг збільшується і перешкоджає подальшому розвитку. В умовах жорсткої конкуренції ТНК все частіше поглинають або витісняють неконкурентоспроможні підприємства країн, які розвиваються. Фінансова інтеграція в міжнародному масштабі привела до якісних змін у фінансових технологіях. Збільшується і міжнародна міграція, що особливо актуально для економіки України, яка стикається з «втечею мізків» та кваліфікованих кадрів.

Тому при розробці державної політики в фінансовій сфері в епоху глобалізації необхідно врахувати:

- державну фінансову підтримку розвитку нових технологій та поступовий перехід до шостого економічного устрою;
- зменшення зовнішніх запозичень та удосконалення управління зовнішнім боргом;
- запобігання збільшенню нерівномірності доходів населення;
- підтримку національного виробника;
- зміну структури експорту, перехід від сировинного експортного спрямування до експорту продукції з високою доданою вартістю та наукоємної продукції; підтримка проектів енерго- та ресурсозбереження, зниження залежності від зовнішніх постачальників
- підтримка талановитої молоді та кваліфікованих кадрів.

Таким чином, тільки при виваженій та стратегічній державній політиці в економічній та фінансовій сфері, яка враховує всі світові тенденції розвитку, можливе забезпечення технологічного прориву та досягнення сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Амоша, О. І. Перспективи неоіндустріальної трансформації економіки України та Донбасу / О. І. Амоша, М. Г. Чумаченко, В. І. Ляшенко // Структурні реформи і трансформації в промисловості: перспективи і пріоритети : тези доповідей і повідомлень Міжнар. наук.-практ. конф., Донецьк, 17 грудня 2010 р. / НАН України, Інститут економіки промисловості. – Донецьк, 2010. – С. 3–6.
2. Онищенко С.В. Фінансова глобалізація як чинник впливу на бюджетну безпеку держави/ С.В. Онищенко// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.visnyk-ecopom.uzhnu.uz.ua/archive/12_2_2017ua/12.pdf
3. Український інститут майбутнього. Україна у глобальних рейтингах <https://www.uifuture.org/post/ukraine-u-globalnih-rejtingah-2017-2018/>
4. Чукурна Е.П. Влияние глобализации на технико-экономический уклад Украины / Е. П. Чукурна// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/184351/1/%D0%A7%D1%83%D0%BA%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0_%D0%92%D0%BB%D0%B8%D1%8F%D0%BD%D0%B8%D0%B5%20%D0%B3%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8.pdf

Міщенко А.В.

студентка групи Фр-61

Науковий керівник: **Корнєв В.В.**

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри фінансів

ТНУ ім. В.І. Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ ФРАНЧАЙЗИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день малі та середні підприємства в Україні знаходяться на стадії розвитку. Зважаючи на кризовий стан, дуже ризиковано

розпочинати бізнес. Більш надійним є використання вже готових проектів, тобто тих, які пропонують франчайзери. Франчайзинг це своєрідний економічний механізм – це злиття малого та великого бізнесу, де, з одного боку, присутня енергія і зобов'язання окремого підприємця, а з іншого боку, є ресурси, комерційна сила і величезний досвід великої компанії [4].

Станом на 1 січня 2018 року в Україні загальна кількість торгових точок становить – 20134 одиниць при цьому функціонують 615 франчайзерів, з яких 461 – це відомі компанії, а 154 – нові учасники серед ринкових гравців які перебувають у процесі відкриття своїх перших торгових точок. У той же час серед них активні 77% франчайзерів України, тобто вони працюють з власниками франшиз, у яких є діючі торгові точки; 23% неактивні, бо вони зареєстровані, як франшизи, але функціонують тільки їх власні торгові точки.

Тільки у 2016 – 2017 роках спостерігається скорочення кількості франчайзерів у зв'язку з кризовим станом в економіці. Незважаючи на це, кількість франчайзерів продовжує зростати. Виходячи з даної інформації, можна стверджувати, що франчайзинговий бізнес кожного року розвивається все більше в Україні [3; 5].

Вітчизняний ринок франчайзингу в Україні розвивається та набуває активної тенденції, стає все більш привабливим для спільного розвитку українських та міжнародних компаній. Секторами економіки, охопленими франчайзинговою діяльністю, є роздрібна торгівля, ресторани (заклади громадського харчування) і споживчі послуги. Переважна більшість франчайзингових брендів (42 %) зосереджена у роздрібній торгівлі, у сфері споживчих послуг – 28 %, на ресторани (заклади громадського харчування) припадає 20 %. У роздрібній торгівлі більше 60 % торгових точок працюють під брендом п'яти найбільших франчайзерів. У сфері послуг майже 60 % франчайзингових точок працюють під брендом трійки провідних франчайзерів. У секторі харчування та ресторанного бізнесу найбільшим гравцем є «Фаст ФудСистемз», який контролює майже 10 % торгових точок через три франшизи «ПіццаЧелентано» (163 франчайзингові точки), «Картопляна Хата» (21 франчайзингова точка) і «Яппі» (4 франчайзингові точки) [1].

Чинників, які безпосередньо впливають на розвиток франчайзингової діяльності в Україні, стосується недосконалість нормативно-правової бази регулювання франчайзингової діяльності, відсутності достатньої кількості кваліфікованих кадрів у сфері франчайзингу, високої вартості самої франшизи.

Незважаючи на наявність низки несприятливих чинників, розвиток франчайзингової діяльності в Україні є перспективним напрямом з огляду на її меншу ризикованість (порівняно з традиційним веденням бізнесу), яка визначається репутацією франчайзингової мережі [5].

Франчайзинг має широкі можливості та перспективи для розвитку в Україні, що потребують певних дій з боку держави та бізнес-середовища: вдосконалення правової бази в напрямку підвищення захищеності як для франчайзера, так і для франчайзі; надання податкових пільг, особливо на

початковому етапі створення франчайзингової системи; розвиток франчайзингу в межах урядових програм розвитку малого бізнесу, регіональної підтримки малого та середнього бізнесу за участі Асоціації франчайзингу в Україні; створення та розвиток мережі навчально-консультаційних центрів з франчайзингу, проведення виставок, семінарів, конференцій з питань франчайзингу; проведення детального моніторингу національної франчайзингової мережі.

Таким чином, франчайзинг слід розглядати рушійною силою, механізмом реалізації корпоративної стратегії розвитку малого та середнього підприємництва. Перспективними напрямками подальших досліджень є маркетингові, ресурсні, стратегічні аспекти франчайзингу.

Список використаних джерел:

1. Асоціація франчайзингу // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.franchising.org.ua>.
2. Зайцев І. Франчайзинг для франчайників // Галицькі контракти. – 2006. – № 5. – С. 34–39.
3. Закон України «Про франчайзинг» від 21.12.2017 р. № 7430
4. Мороз Е.Г., Токарчук О.М. Особливості використання франчайзингу як інноваційної форми організації бізнесу в Україні // Науковий вісник НУВГП. Серія «Економіка». – 2011. – Випуск 1 (53)
5. Михальчук Л.В., Гарькава Т.Л. Розвиток франчайзингу в Україні // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua>

Горлач А.С.

старший викладач кафедри фінансів та обліку

Моїсеєнко К.О.

студентка групи ФК-41

ТНУ імені В.І. Вернадського

УПРАВЛІННЯ ОПЕРАЦІЙНИМ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Прибуток як економічний показник являє собою різницю між ціною реалізації та собівартістю продукції (товарів, послуг), між обсягом отриманої виручки та сумою витрат на виробництво та реалізацію продукції. В процесі управління прибутком підприємства головна роль відводиться формуванню прибутку по операційній діяльності. Операційна діяльність – це основний вид діяльності підприємства, з ціллю здійснення якою воно створено.

Дослідження аналізу і управління прибутку від операційної діяльності на підприємствах є досить важливим та актуальним, оскільки саме операційний прибуток, як основна складова загального прибутку є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення його матеріально-технічної бази, забезпечення всіх форм інвестування. Прибуток від операційної діяльності є показником, який відображає фінансовий

результат діяльності підприємства, забезпечує фінансування розширеного виробництва та його ефективність, обсяг та кількість виготовленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості, а також з ним пов'язане вирішення важливих соціальних, економічних, політичних, етичних проблем суспільства на мікро- й макрорівні [2].

Розмір і характер прибутків і збитків за кожен період діяльності підприємства є найважливішими підсумковими показниками його роботи. Значна роль операційного прибутку в розвитку підприємства та забезпеченні інтересів його власників і персоналу визначає необхідність ефективного та безперервного управління ним.

Управління операційним прибутком є процесом розробки та прийняття управлінських рішень з усіма основними аспектами його формування, розподілу та використання.

Основним завданням управління операційним прибутком є забезпечення оптимізації його розподілу як у звітному, так і в майбутніх періодах. Розподіл прибутку повинен забезпечувати одночасно гармонізацію інтересів власників з інтересами держави та персоналу підприємства. Побудова системи управління операційним прибутком потребує формування систематизованого переліку об'єктів управління. До них відносяться управління формування прибутку та управління розподілом і використанням прибутку [1].

Система управління прибутком повинна бути органічно інтегрована із загальною системою управління підприємством, так як прийняття управлінських рішень опосередковано впливає на рівень прибутку. Управління операційним прибутком передбачає наявність комплексної системи дій для забезпечення розробки взаємопов'язаних управлінських рішень підприємства-контрагенти, власники, держава, суспільство, що свідчить про значимість прибутку в умовах ринкової економіки на макро- і мікрорівні [3].

Аналіз фінансових результатів дозволяє визначити найбільш раціональні шляхи використання ресурсів і сформуванню оптимальну структуру засобів підприємства. Результати проведеного аналізу сприяють найбільш обґрунтованому вибору об'єктів можливих інвестицій. Засновники аналізують структуру та динаміку чистого прибутку з метою визначення можливості отримання дивідендів, мінімізації власного фінансового ризику. Податкові органи вивчають елементи прибутку, який підлягає оподаткуванню з метою перевірки правильності розрахунків і сплати податків.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Ф.Ф. П'ятнадцять років надій та ілюзій // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2010. – № 1 (39). – С. 7-23.
2. Зінченко О.А. Показники і критерії якості прибутку підприємства / О.А. Зінченко // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 7. – С. 106 – 111.
3. Ковальчук М.І. Економічний аналіз діяльності підприємств. Навч. підручник. – К.: КНЕУ, 2004. – 314 с.

Мусіна Д.А.
студентка групи ФБСС-61
Науковий керівник: **Корнєєв В.В.**
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день в розвинутих країнах страхування є стратегічним сектором розвитку економіки, оскільки знімає навантаження з видаткової частини бюджету по відшкодуванню збитків, залученню інвестицій в економіку, вирішенню соціальних проблем суспільства. До того ж до основних факторів соціально-економічного розвитку будь-якої країни відноситься критерій рівня безпеки життя та виробництва, тобто страховий захист. Діяльність страхових компаній тісно пов'язана із станом української економіки, добробутом населення, світовими тенденціями.

Досвід країн з розвинутою ринковою економікою свідчить про те, що страховий ринок України перебуває на етапі поступового інтегрування у світовий, що страховому ринку властиві могутні стимули саморозвитку: ініціатива і підприємництво, новаторство, гнучкість, активність [3].

Частка іноземних компаній у загальній кількості страховиків сягає приблизно 16%. У середньому в загальній структурі статутного фонду страховиків України на іноземний капітал припадає 13%, а на вітчизняний капітал – 87 % [2].

Рівень страхового покриття в Україні залишається низьким. Він складає лише 30-35%, тоді як у країнах Західної Європи – понад 95%. Це, в першу чергу, пов'язано з рівнем доходів населення – розвиток страхування в країнах Східної Європи показує, що рівень розвиненості страхового ринку має пряму залежність від рівня доходів населення [2].

Розглянувши літературні і інтернет джерела, про розвиток страхового ринку України дає можливість сформулювати основні проблеми, якими є:

1. Критично низький ступінь захищеності за основними ризиками – як в економіці, так і в соціальній сфері.
2. Капіталізація українського страхового ринку (обсяг власних засобів у страхових компаній) знаходиться низькому рівні.
3. Недовіра до страхових компаній з боку потенційних страхувальників.
4. Невисока якість послуг та обслуговування в страхових компаніях.
5. Відсутність системної маркетингової політики, чіткої сегментації ринку, орієнтації на клієнта, оперативного створення нових продуктів. [1], [2], [3].

Страховим компаніям необхідно для конкурентоспроможності на ринку страхових послуг докласти всі зусилля для вирішення цих проблем, стати

більш варіативним, здатним швидше реагувати на реалії дійсності, точно балансувати у витратах і доходах, швидше аналізувати поточну ситуацію.

Основною спрямованістю діяльності страхових компаній є доведення страхової послуги клієнтові до європейських стандартів, тобто продавати не одиничний продукт, а комплексну програму страхування з урахуванням потреб конкретного клієнта. Таким чином, як свідчать останні особливості попиту на ринку, страховик повинен підбирати індивідуально для кожного клієнта такий набір видів страхування, який максимально захистить його матеріальне становище від усіляких несподіваних неприємностей. Виходячи з цієї ідеології розроблені комплексні програми в області автотранспортного страхування, морського страхування, страхування вантажів, сільсько-господарського страхування, страхування екологічних ризиків, страхування банківських ризиків, медичного страхування, програми для різних галузей промисловості.

Таким чином, для ефективного розвитку страхових компаній необхідне системне поєднання таких етапів:

- формування оптимального страхового портфелю послуг виходячи із рівня сформованих страхових резервів, структури власного капіталу;
- проведення надійної інвестиційної політики для довгострокового розміщення страхових резервів;
- розробка ефективних фінансово-економічних та інформаційно-аналітичних механізмів управління, які можуть забезпечити в реальному вимірі часу надійність виконання стратегічного плану та його коригування у процесі управління діяльністю страхової компанії. [3].

Страхові компанії повинні більш активно працювати на пошуками клієнтів різного достатку у різних сферах економіки. Страхові послуги повинні стати доступними, привабливими і гнучкими за видами та умовами. Страховим компаніям потрібно активізуватися на фондовому та іпотечному ринках. Це дозволить знайти свою нішу у складному конкурентному середовищі.

До внутрішніх проблем страхового ринку можна віднести: велику кількість страхових компаній з нестачею професійного персоналу, низьку якість страхових послуг, недостатня капіталізація страхових компаній і низька якість активів. Окремі види обов'язкового страхування чітко не визначені в законодавстві і, як результат, заключною проблемою є порушення термінів виплат страхового відшкодування.

Всі ці внутрішні проблеми призводять до недовіри населення до вітчизняних страхових компаній. Як результат, існуюча недовіра спричиняє головну причину не бажання фізичних і юридичних осіб страхуватися, особливо в довгостроковому періоді.

Досліджуючи ринок страхових послуг можна дійти висновку, що його не можна назвати таким що розвивається високими темпами. Тільки протягом останнього часу цій сфері приділяється належна увага. Підвищення рівня розвитку страхового ринку має забезпечити зростання суспільної

довіри до самого механізму страхування. Для цього потрібно розробити стратегію розвитку страхового ринку включаючи такі питання: створення ефективного механізму нагляду та контролю за ринком; вдосконалення нормативно-правової бази; забезпечення розвитку довгострокового страхування життя, яке дає змогу перетворювати заощадження клієнтів в довгострокові інвестиції; підняття рівня довіри фізичних та юридичних осіб до страхових компаній; забезпечення інтегрування страхового ринку України до світового фінансового простору.

Список використаних джерел:

1. Інтернет-журнал про страхування «Фориншурер» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com>.
2. Обзор страхового рынка за 9 месяцев 2016 года // Журнал “Insurance Top”, 2016. – № 4 (56). – С. 14-58. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/files/file00585.pdf>.
3. Клепікова О.А. Дослідження динаміки розвитку страхового ринку України як складової світового ринку страхових послуг / О.А. Клепікова // Вісник Одеського національного університету. Економіка. – Одеса: Астропринт, 2010. – Т. 15. – Вип. 20. – С. 101-111.

Горлач А.С.

старший викладач кафедри фінансів та обліку

Немитова О.Д.

студентка групи ФК-41

ТНУ імені В.І. Вернадського

РИНОК ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Особисте страхування є важливим механізмом соціального захисту населення, який, доповнюючи державне соціальне страхування, дозволяє вирішити низку проблем у сфері охорони здоров'я та пенсійного страхування, не збільшуючи при цьому навантаження на державний бюджет.

В Україні ринок особистого страхування перебуває на етапі розвитку, є чи не єдиною галуззю економіки України, яка протягом останніх років має стабільний значний щорічний приріст обсягів наданих послуг. Незважаючи на це він має безліч проблем і недоліків, які потребують вирішення перш за все на рівні держави.

Головними проблемами ринку особистого страхування в Україні є:

- Недосконалість нормативно-правової бази.
- Необізнаність суспільства та недовіра до страхування як такого.
- Незабезпечення 100% повернення вкладів.
- Низький рівень страхових виплат.

- Слабкий розвиток системи перестраховування.
- Відсутність надійних інвестиційних програм для розміщення страхових коштів.
- Неплатоспроможність населення.
- Недостатній рівень впровадження інформації в суспільство.

Усі ці проблеми потребують вирішення як на державному рівні, так і на рівні окремих страхових компаній. На сьогоднішній день більшість нормативно-правових документів потребують оновлення, удосконалення, з урахуванням сучасних реалій, економічного розвитку держави та тенденцій на світовому ринку страхування.

Перестраховування має бути обов'язковим для будь-якого виду страхування, адже це вирішить відразу декілька проблем: забезпечить відшкодування збитку у разі настання страхового випадку, сприятиме збільшенню довіри суспільства до страховиків, дасть впевненість в тому, що вкладені кошти будуть працювати на вкладника.

Впровадження обов'язкового медичного страхування, страхування від нещасних випадків будь-де, страхування життя незалежно від виду діяльності застрахованого означатиме захист суспільства від ризиків і можливість покрити збитки, які відбулися в наслідок несприятливих ситуацій в житті людини і пов'язанні з життям, здоров'ям та працездатністю.

Жорсткий контроль за діяльністю страхових компаній, виплатами страхових відшкодувань повинен бути пріоритетним напрямком політики держави щодо страхового ринку. Це призведе до підвищення рівня надання страхових послуг, їх якості, а отже зросте довіра суспільства до страхування як такого. Також необхідне поширення інформації про страхування, роз'яснення його переваг і необхідності для суспільства, що призведе до популяризації цих послуг.

Отже, для покращення стану особистого страхування та його активного розвитку, державі слід приділити більше уваги регулюванню, популяризації, контролю та надійності страхового ринку в цілому. Розвиток цієї галузі страхування неможливий без виваженої державної політики на страховому ринку, підвищення якості страхових послуг, відпрацювання механізму захисту прав споживачів страхових продуктів тощо.

Список використаних джерел:

1. Барановський О. Проблеми, що стримують розвиток страхового ринку. Аналітичний звіт Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова // Страхова справа. – 2003. – № 1.
2. <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6869/1/>-Проблеми і перспективи розвитку особистого страхування в Україні.

Олійник В.О.
студентка групи ФБССЗ-61
Науковий керівник: **Клименко О.М.**
кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

У сучасних економічних умовах на темпи зростання економіки України великий вплив має розвиток банківського кредитування, тому важливим є постійний аналіз якості та напрямів управління кредитним портфелем банків.

Для діяльності комерційного банку раціональне управління кредитним портфелем має вагомое значення, адже його ефективність забезпечує в майбутньому дохідність та ліквідність.

Кредитний портфель комерційного банку – це сукупність усіх позик, наданих банком з метою отримання прибутку. Він може бути представлений об'ємами кредитів, наданих банком за певний період часу, або залишками кредитної заборгованості банку на певну звітну дату. Надання кредитів є однією із найдоходніших банківських операцій, котра забезпечує стабільність існування банку в майбутньому [2].

Головна мета управління кредитним портфелем комерційного банку полягає в забезпеченні максимальної доходності за мінімального рівня ризику. Доходність і ризик є основними параметрами, що характеризують якість кредитного портфелю банку [5].

Необхідною умовою ефективного управління кредитним портфелем і кредитною діяльністю банку є також розробка і проведення банком зваженої кредитної політики. Кредитна політика банку має охоплювати найважливіші елементи та принципи організації кредитної роботи в банку, визначати пріоритетні напрями кредитування, а також перелік кредитів, які не повинні входити до кредитного портфеля банку. Кожен банк розробляє власну кредитну політику, яка відбиває напрями та специфіку його діяльності, можливості цього банку та його клієнтів, рівень допустимого ризику, права й обов'язки кредитних працівників банку.

У банківській практиці для ефективного управління ризиком кредитного портфеля використовують наступні методи:

– диверсифікація – розподіл кредитного портфеля широкого кола позичальників, які відрізняються один від одного як за характеристиками (величину капіталу, форма власності), так і за умовами діяльності (галузь економіки, географічний регіон);

– лімітування – встановлення максимально допустимих розмірів наданих позичок;

– створення резервів для покриття можливих втрат – акумуляція частини коштів, які надалі використовуються для компенсації неповернених кредитів;

– сек'юритизація – продаж активів банку через перетворення їх в цінні папери, які в подальшому розміщуються на ринку [4];

– страхування – відбувається тільки у формі делькредитного страхування, страхувальником є банк, а об'єктом страхування – відповідальність усіх або окремих позичальників перед банком за своєчасно і повне погашення кредиту і процентів за ним, тобто фінансовий ризик банку одержали збитки внаслідок невиконання або неналежного виконання позичальниками умов кредитних угод [3].

Виділяють наступні етапи управління портфельним кредитним ризиком банку:

1. Ідентифікація ризику: збір та обробка інформації; виявлення джерел і факторів ризику; оцінка масштабу наслідків появи ризику за кожним із факторів;

2. Кількісний аналіз портфельного кредитного ризику: аналітичний, коефіцієнтний, статистичний методи; системні комплекси; стрес-тестування;

3. Вибір рішень про управлінський вплив: оцінка діяльності та можливості мінімізації портфельного кредитного ризику; визначення обсягів ресурсів, необхідних для покриття втрат у разі реалізації ризику;

4. Контроль та моніторинг [1].

Процес управління ризиком кредитного портфеля комерційного банку має на меті здійснення певного впливу на кредитний ризик. В залежності від конкретних дій працівників банку такий вплив може бути як прямим, так і опосередкованим.

Ефективне використання різноманітних методів управління ризиком кредитного портфеля дасть можливість банкам суттєво підвищити ефективність функціонування всієї банківської системи України та активізувати кредитний процес, спрямований на збільшення вкладень у реальний сектор економіки.

Список використаних джерел:

1. Верхуша Н.П. Методичне забезпечення управління портфельним кредитним ризиком банку / Н.П. Верхуша // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2010. – № 3.

2. Герасимович А.М. Аналіз банківської діяльності. Підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко І. М. Парасій-Вергуненко та ін.; За ред. А. М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2004.

3. Криклій О. А. Управління кредитним ризиком банку: монографія / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак. – Суми : ДВНЗ –УАБС НБУ, 2008. – 86 с.

4. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку: Підручник. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2004. – 468 с.

5. Рясних Є.Г. Система управління кредитним портфелем у комерційному банку / Є.Г. Рясних, А.А. Пономарьов, М.О. Микитин // Вісник Хмельницького національного університету. Сер. Економічні науки. – 2011. – № 2, Т. 1.

Горlach А.С.

старший викладач кафедри фінансів та обліку

Онищук І.

студентка групи ФК-41

ТНУ імені В.І. Вернадського

РОЛЬ ФІНАНСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Невід'ємною ланкою фінансової системи країни є фінанси суб'єктів господарювання, які формують основну частину її фінансових ресурсів. Без суб'єктів господарювання, котрі ефективно функціонують, неможливо щоб була здорова та стабільна фінансова система. Зовнішні запозичення, зокрема транші МВФ, можуть вирішувати нагальні фінансові проблеми і уникнути дефолту, хоча забезпечувати розвиток економіки здатні лише успішні суб'єкти господарювання, які у своєму різноманітті формують певну структуру економіки, створюють робочі місця, заповнюють ринкові ніші, наповнюють бюджет [1, с. 26]. З огляду на це визначення ролі та обґрунтування, місце фінансів суб'єктів господарювання у фінансовій системі України набуває особливої актуальності.

Фінанси суб'єктів господарювання функціонують у сфері суспільного виробництва, де створюється валовий внутрішній продукт, нематеріальні та матеріальні блага. Тому, від їх стану залежить фінансова стійкість країни, змога задовільнення суспільних потреб. На макроекономічному рівні фінанси підприємств, як основних суб'єктів господарювання, забезпечують формування фінансових ресурсів держави через цільові фонди та бюджет. Специфіка фінансів суб'єктів господарювання полягає в тому, що через них спрямовуються кошти і створюються фонди фінансових ресурсів для обслуговування процесу виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг. Головний суб'єкт господарювання в Україні це підприємство [4].

Фінанси суб'єктів господарювання – це базова відносно самостійна сфера фінансових відносин, що має свою специфіку організації і реалізації властивих фінансам функцій.

Фінанси суб'єктів господарювання є самостійною ланкою національної фінансово-кредитної системи з індивідуальним кругообігом коштів, що забезпечує покриття витрат виробництва продукції (робіт, послуг) і одержання прибутку [6].

Фінансова діяльність суб'єктів господарювання включає грошове та інше фінансове посередництво, страхування, а також допоміжну діяльність у сфері фінансів і страхування.

Фінанси суб'єктів господарювання поки що перебувають у стадії трансформації, а розподіл прибутку на фонд споживання і фонд накопичення не відповідає оптимальним нормативам. Майже весь отриманий прибуток споживається, перетворився на додаткове джерело інфляції, а частка

прибутку, що спрямовується на розвиток виробництва надто мала. Необхідно розвивати регулюючий механізм, який сприяв би інвестуванню власних фінансових ресурсів у виробничу сферу. Фінансові інститути в Україні, які забезпечують функціонування системи страхування і фінансового ринку, перебувають на стадії формування. їх фінансова потужність досить слабка, довіра з боку суб'єктів господарювання та населення невисока, фінансовий механізм господарювання та управління складний. Найскладніші проблеми в Україні пов'язані з розвитком фінансового ринку. Українська фондова біржа має обмежені обороти, активно проводяться операції з державними цінними паперами, а торгівля корпоративними цінними паперами перебуває на низькому рівні [4].

В Україні фінанси суб'єктів господарювання є недостатньо розвиненими, а фінансовий стан більшості з них є кризовим. Про це свідчать збільшення кількості збиткових підприємств, зростання зовнішніх зобов'язань, зниження рентабельності і падіння доходів. За таких умов неможливими є розвиток підприємств, оновлення їх матеріально-технічної бази, фінансування інноваційної діяльності, створення нових робочих місць і збільшення оплати праці, оскільки на першому місці знаходиться проблема виживання. Проблеми фінансів суб'єктів господарювання обов'язково приводять до поглиблення проблем публічних фінансів, саме тому розвиток і забезпечення ефективної діяльності суб'єктів господарювання є питаннями формування якісного та стабільного економічного простору [7].

Список використаних джерел:

1. Василик О.Д. Теорія фінансів: Підручник. – К.: НІОС, 2001. – 416 с.
2. Вінник О.М. Публічні та приватні інтереси в господарських товариствах: проблеми правового забезпечення. Монографія. – К.: Атіка, 2003. – 352 с.
3. Воронова Л.К. Фінансове право України: Підручник. – К.: Прецедент, Моя книга, 2008. – 448 с.
4. Господарське право: підручник / В.С. Щербина. – 5-те вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 600 с.
5. Крупка Ю. М. Науково-практичний коментар Закону України «Про господарські товариства» / Ю. М. Крупка. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 272 с.
6. Монаєнко А. Формування галузі фінансового права // Право України. – 2013. – № 1-2. – с. 21-27.
7. Музика-Стефанчук О.А. Фінансове право: Навчальний посібник. – 3-тє вид., доп. і перероб. – К.: Атіка, 2009. – 264 с.

Осіпкова В.В.
студентка групи ФБСС-61
Науковий керівник: **Мала С.І.**
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського

ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ ВАЛЮТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Верховна Рада у червні 2018 року схвалила у другому читанні та в цілому Закон № 2473-VIII «Про валюту і валютні операції». За схвалення Закону проголосували 228 народних депутати. Це рішення парламентарів дає Україні можливість здійснити довгоочікуваний перехід від застарілого, репресивного валютного законодавства до проведення валютних операцій без обмежень і підтверджує її спроможність бути частиною Європи. Як передбачається, цей закон набере чинності з дня, наступного за днем його опублікування, та вводиться в дію через шість місяців з дня набрання ним чинності.

«Закон «Про валюту і валютні операції» створить комфортні, прозорі та безпечні умови для ведення бізнесу в Україні і відкриє двері іноземним інвесторам. А українці отримають право інвестувати в цінні папери на глобальних ринках та розміщувати кошти на рахунках будь-яких банків світу», – підкреслив Голова НБУ Яків Смолій [1].

Схвалений Закон передбачає, що валютні обмеження будуть скасовані поступово і обережно, і за наявності сприятливих макроекономічних умов, щоб не похитнути фінансову стабільність, до настання повної свободи проведення валютних операцій за принципом «дозволено все, що прямо не заборонено законом». Разом з тим, його прийняття дає Нацбанку «зелене світло» для більш швидкої лібералізації валютного регулювання. Найбільш болісні обмеження, наприклад, щодо інвестування за кордон та зовнішньоекономічних операцій, будуть скасовані одразу після набуття чинності Законом.

Водночас, зауважив Голова НБУ, Закон дозволить забезпечити цінову та фінансову стабільність і, відповідно, надійне бізнес середовище. Для цього схвалений Закон дає Нацбанку можливість вчасно та ефективно реагувати на ознаки кризи і запобігати її розгортанню незалежно від її природи, відповідно до кращих практик центральних банків світу [1].

Зокрема, у Законі передбачено, що за наявності ознак нестійкого фінансового стану банківської системи, погіршення стану платіжного балансу України та інших кризових явищ, що загрожуватимуть фінансовій стабільності, Правління Нацбанку зможе приймати рішення про первинне запровадження заходів захисту. Ці обмеження будуть мати тимчасовий характер – до шести місяців.

Також Закон визначає, що для продовження строку дії валютних обмежень або запровадження нового, якщо з дня припинення дії аналогічного попереднього минуло менше ніж шість місяців, наявність ознак кризових явищ повинна буде підтверджувати Рада Нацбанку. Крім того, у Законі передбачено підзвітність та публічність Нацбанку під час запровадження заходів захисту, продовження строку їх дії і оцінки результативності їх запровадження.

В той же час в Нацбанку відмічають: лібералізація не означає відсутність контролю. Нацбанк як орган валютного нагляду і банки, які виконуватимуть роль агентів валютного контролю, матимуть право вимагати від компаній і фізичних осіб документи за проведеними операціями. А НБУ і ДФС зможуть проводити перевірки з питань дотримання вимог валютного законодавства.

 Яким стане цільове валютне регулювання завдяки Закону?

ЯК Є	ЯК БУДЕ
ДОЗВОЛЕНІ ЛИШЕ ОПЕРАЦІЇ, ЩО ПРЯМО ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЕКРЕТОМ	ДОЗВОЛЕНІ ВСІ ОПЕРАЦІЇ, ЩО ПРЯМО НЕ ЗАБОРОНЕНІ ЗАКОНОМ
ГЕНЕРАЛЬНІ ЛІЦЕНЗІЇ 6 ТИПІВ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЛІЦЕНЗІЙ	<ul style="list-style-type: none"> • ОДНА ГЕНЕРАЛЬНА ЛІЦЕНЗІЯ • ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЛІЦЕНЗІЙ НЕМАЄ
ВСІ ОПЕРАЦІЇ ПІДПАДАЮТЬ ПІД ВАЛЮТНИЙ КОНТРОЛЬ	ВАЛЮТНИЙ НАГЛЯД ДЛЯ ОПЕРАЦІЙ НА СУМУ, ЩО ПЕРЕВИЩУЄ ПОРІГ ФІН МОНІТОРИНГУ (150 ТИС. ГРН)
ГРАНИЧНИЙ СТРОК РОЗРАХУНКІВ ЗА ОПЕРАЦІЯМИ ЗЕД БІЛЬШЕ 180 ДНІВ	БЕЗ ОБМЕЖЕНЬ. ІНФОРМАЦІЯ ЩОДО СТРОКІВ ЗАКРИТТЯ КОНТРАКТІВ ЗЕД ЗБИРАЄТЬСЯ ДЛЯ СТАТИСТИЧНИХ ЦІЛЕЙ
РЕЄСТРАЦІЯ КРЕДИТІВ З-ЗА КОРДОНУ	ПОДАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ СТАТИСТИЧНИХ ЦІЛЕЙ
ПРИПИНЕННЯ ЗЕД ПРИ ПОРУШЕННІ СТРОКІВ ЗАКРИТТЯ КОНТРАКТІВ	НЕМАЄ
ДЕКЛАРУВАННЯ ВАЛЮТНИХ ЦІННОСТЕЙ ЗА КОРДОНОМ	НЕМАЄ

Рис. 1.

Джерело: [1]

Але повна валютна лібералізація можлива тільки після того, як Верховна Рада прийме пакет законів анти-BEPS, необхідних для боротьби з ухиленням від оподаткування і розкриття інформації про власність, що знаходиться в інших юрисдикціях. Без такого пакету документів є ризик, що компанії використовуватимуть ліберальне валютне законодавство для ухилення від сплати податків через офшори або для виведення валюти на рахунки пов'язаних осіб [2].

Список використаних джерел:

1. Южаніна Н. Люди, які працювали за схемами, життя без них собі не уявляють / Н. Южаніна. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.buh24.com.ua>

Підвисоцька В.В.
студентка 2 курсу магістратури,
групи МСФГОЗ-61
Науковий керівник: **Матвієнко Г.А.**
кандидат економічних наук,
доцент кафедри «Фінанси та облік»
ТНУ імені В.І. Вернадського

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РИНКУ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

У системі заходів щодо поліпшення соціально-культурного розвитку та якості життя українців важливе місце посідає забезпечення можливості ними одержати безкоштовну, необхідну, своєчасну та на належному рівні медичну допомогу, яку згідно зі ст. 49 Конституції України гарантує громадянам держава [1]. Відповідно до реформ МОЗ України [3], медичні послуги діляться на безоплатні та оплатні. До моменту остаточного завершення реформування сфери охорони здоров'я та оптимізації фінансування державних лікарень та поліклінік залишається потреба альтернативного забезпечення медичного обслуговування населення. Таку роль відводять страховим організаціям, які з кожним роком чинять все більш сильний вплив на галузь охорони здоров'я, внаслідок чого медичні заклади починають змінюватися і стають більш компетентними до роботи на ринку приватних медичних послуг [2]. Проте, ринок медичного страхування має певні перешкоди у розвитку, а саме: політична, економічна нестабільність в Україні, інфляційні перешкоди; зниження інвестиційної привабливості; високий рівень збитковості медичного страхування тощо.

Шляхами усунення вище описаних проблем можуть стати: удосконалення українського законодавства у сфері медичного страхування; підвищення фінансового стану компаній; розробка нових страхових продуктів; удосконалення системи підготовки фахівців та соціальне забезпечення персоналу тощо. Перевагами Інтернет-страхування є: мінімізація «людського» чинника; оперативність оформлення (близько 20 хвилин через сайт); простота та універсальність способів оплати (електронні гроші); автоматизація розрахунку страхової суми і тарифів за допомогою страхового мультикалькулятора; відсутність трати значної кількості часу на проходження медогляду при оформленні медичного полісу [4]. Відповідно, одним із шляхів розвитку ринку медичного страхування в Україні також може бути впровадження послуги «Медичне Інтернет – страхування» завдяки

створенню мобільного додатку, внаслідок чого збільшиться мобільність страхової компанії, прискоряться її бізнес-процеси.

Додаток працюватиме на планшетах з операційною системою IOS чи Android і буде доступним для безкоштовного завантаження в Google Play. Він дозволить страхувальникам фотографувати довідку (заключення) про стан здоров'я від сімейного лікаря без необхідності йти до представництва страхової компанії. Програма реалізується через три послідовні кроки: спочатку страхувальник фотографує довідку (при необхідності додаткових фотографій програма сповістить страхувальника), далі прикріплені фото відправляються на адресу страхової компанії і протягом трьох годин приходить відповідь щодо зарахування заяви про відшкодування. Кінцевим етапом в цьому процесі є перерахування на електронний рахунок клієнта необхідних коштів на відшкодування збитків. Крім того, додаток разом із системою GPS визначає місцезнаходження страхувальника і пропонуватиме страхові продукти, які в тому місці є найбільш актуальними, наприклад: якщо ви відпочиваєте на гірськолижному курорті, вам пропонуватиметься страхування на випадок переломів кінцівок тощо.

Таким чином, у XXI столітті істотно змінився характер суспільної діяльності. Нові інформаційні технології вплинули на всі сторони життя людства. Виникають нові аспекти суспільно-географічних досліджень. Перед суспільством постають нові виклики, що вимагають швидкого вирішення. Відповідно, не потрібно боятись інновацій, потрібно вміти управляти ними. На даний момент, Україна – це держава, в якій медичне страхування не є обов'язковим, але тим не менш багато громадян країни вважають за краще убезпечити себе від всіляких фінансових ризиків, які пов'язані з медициною і лікуванням. Тому, ринок медичного страхування повинен розвиватися, а використання новітніх технологій допоможе прискорити цей процес.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Мочалов Ю. Відродження шкільної стоматології – нагальна потреба системи охорони здоров'я України / Ю. Мочалов // Практика управління медичним закладом. – 2015. – № 2. – С. 64-71.
3. Офіційний веб-сайт Міністерства охорони здоров'я України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://moz.gov.ua/>
4. Свешнікова К. Т., Тюлін А. С. Перспективи розвитку Інтернет-страхування в Україні / К. Т. Свешнікова, А. С. Тюлін // Інноваційна економіка. – № 5 (43) – 2013. – С. 264-268.

Горlach А.С.
старший викладач кафедри фінансів та обліку

Петренко Б.
студентка групи ФК-41
ТНУ імені В.І. Вернадського

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день банківський сектор України перебуває у складному становищі. Підвищення ефективності банківського сектору в нашій країні – одна з актуальних, гострих і складних проблем.

Кредитування є однією з найважливіших функцій, так як від ефективної її реалізації залежить розвиток економіки держави. Кредитні операції дають банкам основну частину доходу. Але аналіз кредитного ринку свідчить, що більшість банківських установ зазнає банкрутства у зв'язку з ризикованою кредитною політикою [5].

Аналіз кредитних операцій банків показав, що їх частка в загальних активах банківської системи України є досить великою, хоча і є тенденція до зниження (у 2017 р. перевищила рівень і становить 78%, а за 2018 р. становила 80% [3]).

Аналіз сучасного стану банківської системи України викликає об'єктивну необхідність у конкретизації актуальних проблем та факторів, що стримують розвиток вітчизняного банківського сектора.

До найбільших проблем сучасної банківської системи слід віднести такі:

- негативний вплив політичних процесів;
- зростання недовіри до банків;
- погіршення кредитного портфеля банків;
- суперечливість механізму рефінансування українських банків;
- девальвація національної грошової одиниці;
- подорожчання кредитних ресурсів.

Протягом 2017 року ринок зменшився на 14 банків (з них 4 реорганізувалися у фінансові компанії, 1 банк приєднався до іншого) [2]. За рік чисті активи банків зросли на 6,4% – до 1336 млрд грн. Обсяги міжбанківських кредитів та коштів у НБУ знизилися на 27 млрд грн. Чисті кредити, скориговані на резерви, практично не змінилися за фіксованим курсом. Портфель валютних кредитів помітно зменшився внаслідок списань та реструктуризацій, але зростання гривневого кредитування компенсувало це скорочення.

Підвищилось кредитування населення: приріст чистих кредитів у гривні склав 42%. Найвищі темпи були у Приватбанку та приватних банках – понад 60%.

У 2018 році ризики роботи банківського сектору пов'язані з відсутністю співпраці з МФО та погіршенням економічних очікувань бізнесу та

населення. Це впливає на темпи кредитування та банківську політику ціноутворення на пасиви та активи [3].

Зміни, які відбулися в банківській системі

– зростання частки кредитних операцій суб'єктам господарювання та зменшення обсягів кредитування населення;

– зростання обсягу кредитів наданих у національній валюті;

– збільшення валютних і кредитних ризиків;

– зміна структури банківського портфелю за валютами: частка кредитів у іноземній валюті становить 39,6%, а у національній – 60,4% [6].

– дисбаланс структури банківського портфелю за різними видами економічної діяльності позичальників;

– зростання простроченої заборгованості та обсягів проблемних кредитів;

– високий рівень процентних ставок.

Дослідивши ринок кредитування можна запропонувати такі перспективні напрями вирішення проблем:

1. Зниження вартості кредитних продуктів з метою покращення сектору економіки;

2. Диверсифікація кредитів за регіонами та підтримка пріоритетних галузей економіки;

3. Зменшення боргового навантаження на позичальників і зниження рівня кредитного ризику;

4. Удосконалення методики рівня проблемних кредитів;

5. Проведення роботи з проблемною заборгованістю, одним з методів зменшення є співпраця з колекторськими компаніями. [1]

Можна стверджувати, що розвиток кредитування на даний час в нашій країні сповільнюється: знижується кількість виданих споживчих та іпотечних кредитів, скорочується кількість фінансових установ, зростають процентні ставки за кредитами. Визначено, що головним фактором, що впливає на сучасну кредитну діяльність банків в Україні, є політична та соціальна нестабільність.

Список використаних джерел:

1. Єгоричева С.Б. Сучасний механізм функціонування регіональної банківської системи: монографія / С.Б. Єгоричева – Полтава: ПУЕТ, 2016. – 217 с.

2. Огляд банківського сектору. Випуск 6. Лютий 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document>.

3. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>

4. Підвищення ролі банківської системи в економічному зростанні: види, функції та роль кредиту/ наук. ред. А. П. Мороз. – К.: УФМТ, 2016. – 23 с.

5. Чайковський Я.І. Тенденції, сучасний стан та перспективи розвитку банківського кредитування в Україні / Я. Чайковський // Економічний аналіз. – 2013. – Т.13. – С. 238-246.

6. Шиндер О.В. Аналіз банківської діяльності в регіонах України / О.В. Шиндер // Проблеми та перспективи становлення фінансової системи України. – Вид-во Сев НТУ, 2009. – С. 100-102.

Поліщук О.О.
студентка групи Фр-51
Науковий керівник: **Корнєєв В.В.**
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Фінансовий ринок виражає специфічну сферу грошово-інвестиційних відносин, що виникають у процесі руху фінансових ресурсів між державою, юридичними та фізичними особами за допомогою спеціалізованих фінансових інститутів.

За 27 років формування української державності, фінансовий ринок пройшов складний і неоднозначний шлях свого розвитку. Це пояснюється тим, що успішно функціонувати фінансовий ринок може лише в умовах ринкової економіки, коли переважна частина фінансових ресурсів мобілізується суб'єктами підприємницької діяльності на засадах їх купівлі-продажу, а також при активному залученні коштів населення [2, с. 53].

Зростання економіки в Україні ніколи не було зумовлене сталими довгостроковими факторами, стратегічною політикою, виваженими і пролонгованими стимулюючими заходами, а було під впливом хиткої зовнішньої кон'юнктури (рівень експорту на основні сировинні товари – метал, зернові, руда, хімічна сировина; сальдо торгівлі товарами; платіжний баланс). Незбалансовані витрати і доходи України в зовнішньоекономічних операціях та в державному бюджетуванні постійно призводять до системних макроекономічних дисбалансів, промислових, підприємницьких і фінансових криз. При цьому проблеми з'явилися не в 2014 році – під час агресії РФ проти України, а в 1993-1999 рр., потім суттєво загострилися в 2009 р. і з кожним роком тільки поглиблювались [3, с. 69]. Якщо подивитись на динаміку золотовалютних резервів та зовнішнього і державного боргу за 2009-2016 рр., то простежується взаємозв'язок – з кожним роком золотовалютні резерви України падають, а державний і зовнішній борг зростає. При цьому рівень прямих іноземних інвестицій та середня заробітна плата в Україні є одними з найменших у світі, що свідчить про закритість, законодавчу зарегульованість, корумпованість та неспроможність до транспарентності і прозорості у питаннях підприємництва та інвестицій. Така ситуація відлякує іноземних інвесторів, пригнічує і переводить в тіньовий сектор вітчизняні бізнес-структури, не дає сформуватись орієнтованому на широке коло інвесторів фінансовий ринок [3, с. 68].

Найбільш нерозвиненим сегментом фінансового ринку України – є недержавні пенсійні фонди, які взагалі становлять 0,5-1 % від ВВП. Варто відзначити, що в світі вони відіграють важливу роль на міжнародних ринках

капіталу, формують довгострокові інвестиції, в більшості випадків їх діяльність згладжує фінансові аномалії, кризи і тимчасові нестабільності. Активи під управлінням 300 найбільших пенсійних фондів світу складають понад 15 трлн. дол. США [1].

Отже, як показує 27-річний досвід формування фінансового ринку України, на жаль, ліквідного, конкурентного, ефективного і транспарентного ринку створити не вдалось. Причиною є і макроекономічні дисбаланси, і відсутність довгострокової стратегії розвитку фінансового ринку, як складової соціально-економічної стратегії розвитку держави, і неможливість стабілізації соціального, політичного і економічного стану в Україні. Все це разом привело до формування вузького, функціонально обмеженого і неліквідного ринку, на якому домінують банківські послуги та операції з державними цінними паперами. Крім того, переважно під час фінансово-економічних криз збільшення обсягів емісії ОВДП і безконтрольне рефінансування банків підживлює неконтрольовану інфляцію, при цьому більшість учасників фінансового ринку зазнають суттєвих втрат, звужують свою діяльність – все це разом приводить до неможливості зберегти і примножити свої заощадження, а тому валютний, страховий ринок і недержавні пенсійні фонди є суттєво нерозвиненими. Інші інструменти (пайові та боргові корпоративні цінні папери) знаходяться в депресивному стані, що пов'язано з низькою довірою до якості цих інструментів та емітентів, які наражають інвесторів на суттєві ризики при покупці даних інструментів. Крім того, для іноземних інвесторів не має чітких і прозорих правил, законодавчого захисту, гарантій від держави та емітентів, не налагоджена система стосунків з іноземними інвесторами, не проводяться регулярні інвестиційні презентації, що сприяли б ефективній приватизації, довгостроковій співпраці, залученню найкращих іноземних практик і покращенню вітчизняного законодавства у цій сфері, отриманню більш дешевого і довгострокового іноземного капіталу, залученню міжнародних компаній на вітчизняний фінансовий ринок. Тому необхідно сформувати і поступово реалізовувати стратегію інституціонального забезпечення макроекономічної стабільності, що в подальшому при відповідних кроках по дерегуляції та при впровадженні системи захисту інвесторів – посприє розвитку фінансового ринку України.

Список використаних джерел:

1. Ван Хорн Дж. К. Основи управління фінансами: Пер. з англ./ Гл. ред. серія Я.В. Соколов. – М.: Фінанси і статистика, 2005. – 800 с
2. Николишин І.Ю. Роль та значення фінансового ринку в фінансовій системі України / І. Ю. Николишин, Н.В. Зізяк // ХКТЕІ. – “Young Scientist”. – 2014. – № 7. – С. 53-55.
3. Шишпанова Н.О. Фінансовий ринок: сучасний стан, проблеми на перспективі розвитку. / Н.О. Шишпанова, А.О. Іванов // Електронне наукове видання з економічних наук “Modern Economics”, № 1 (2017). – С. 66-72.

Руденко А.С.
студентка групи ФБСС-61
Науковий керівник: **Мала С.І.**
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського

АЛЬТЕРНАТИВА ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК

У контексті імперативу забезпечення економічного зростання, високих темпів суспільного відтворення та соціальної справедливості в суспільстві особливого значення набуває проведення державою ефективної фінансової політики, зокрема – шляхом формування та реалізації виваженої податкової політики [1, с. 187].

Після зниження ставки ЄСВ, внесених змін до Податкового кодексу, створеного механізму автоматичного відшкодування ПДВ наразі в фінансових колах країни йде жваве обговорення питання щодо прийняття закону про податок на виведений капітал. Насправді ідея податку на виведений капітал не нова. Ця модель оподаткування з 2000 року працює в Естонії, яка в рейтингу Doing Business за легкістю ведення бізнесу займає 12 місце (для порівняння, Україна – 80-е) [2].

В Україні ця модель уперше була запропонована в торішньому ліберальному законопроекті № 3357, багато положень якого втілилися потім у Законі № 909. Ідея податку на виведений капітал виявилася для України занадто революційною, тому багатьма була прийнята у штики, як у парламенті, так і в уряді. Розійшлися думки й в експертному середовищі. Тож рік тому ця ідея виявилася непрохідною.

На сьогодні законопроект про податок на виведений капітал вже живе своїм окремим життям. Його автори активно співпрацюють з Комітетом ВР з питань податкової та митної політики. І оскільки Національна рада реформ схвалила запровадження податку на виведений капітал з 2018 року, то можна очікувати, що після обговорення й доопрацювання саме цей проект, найімовірніше, і буде подано до парламенту. Але очевидно, що введення даного податку відтермінується.

Будь-який бізнес існує, насамперед, щоб заробляти гроші для власника (а інакше це не бізнес, а щось інше). Поки гроші обертаються в бізнесі, вони створюють додану вартість, забезпечують робочі місця, надходження до бюджету від ПДВ і ПДФО, наповнюють Пенсійний фонд. Вилучати частину прибутку на цьому етапі не лише безглуздо, а й навіть шкідливо для економіки в перспективі – вважають ідеологи податку на виведений капітал. І тому пропонують брати податок уже «на виході» – коли гроші відправляються до власника у вигляді дивідендів або інших благ.

Основна ідея податку на виведений капітал: прибуток, отриманий підприємством, не оподатковується доти, поки він не виплачується

власникам у формі дивідендів і прирівняних до них платежів. Розглянемо ключові положення законопроекту.

Об'єкт оподаткування хочуть визначити як:

... операції, які призводять до вилучення (в тому числі шляхом їх недоотримання) коштів, товарів (в тому числі необоротних активів) від господарської діяльності платника податку, що здійснюється на території України.

Дещо забігаючи наперед, зауважимо, що слова «в тому числі шляхом їх недоотримання» вказують на те, що до виведеного капіталу прирівнюються і недоотримані доходи від «дружніх» контрагентів – неплатників податку на виведений капітал. Інколи для визначення бази оподаткування в таких випадках використовуватимуть звичайну ціну.

Якщо говорити саме про **операції з виведення капіталу**, то до них **належать**:

- виплата дивідендів на користь неплатника податку на виведений капітал;
- виплати в грошовій і натуральній формі на користь власника корпоративних прав, навіть якщо вони не оформлені як дивіденди.

Крім того, до операцій з виведення капіталу **прирівнюються** виплати:

- процентів, комісій за позиками на користь пов'язаних осіб – нерезидентів;
- страхових платежів на користь нерезидентів;
- фінансової допомоги неплатникові податку на виведений капітал, а також безоплатне надання товарів, робіт, послуг;
- будь-які нецільові виплати в грошовій та/або натуральній формі, що здійснюються неприбутковими організаціями (причому для них це загрожує втратою «неприбуткового» статусу);
- інвестицій в об'єкти за межами України, як у грошовій, так і негрошовій формі;
- роялті;
- внесків до статутного капіталу, довірче управління або в спільну діяльність, перераховані/передані неплатникам податку на виведений капітал у грошовій та/або натуральній формі,
- а також дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, поставлені неплатникам цього податку.

І нарешті, передбачено операції, за якими потрібно буде самостійно робити **донарахування** податку:

- контрольовані операції, умови яких не відповідають принципу «витягнутої руки»;
- роялті на користь офшорних нерезидентів або тих, у країні яких роялті не оподатковується, і за правами, які вперше виникли в Україні;
- продаж товарів неплатникам податку на виведений капітал (тут використовуватимуться звичайні ціни).

Платники податку – юридичні особи-резиденти та постійні представництва нерезидентів. Що ж до юридичних осіб-нерезидентів, то щоб

працювати з ними в Україні, резидент зобов'язаний буде впевнитися, що нерезидент відкрив тут постійне представництво.

Ставки податку передбачено дві:

- 15 % – з операцій з виведення капіталу безпосередньо власникам (дивіденди та інші прямі виплати в грошовій та натуральній формі, навіть якщо вони не оформлені як дивіденди);

- 20 % – з операцій, які прирівнюються до виведення капіталу, і для донарахувань.

Плюси такої моделі оподаткування очевидні:

1) створюються **стимули для ділової та інвестиційної активності**. Як показав досвід Естонії, до країни відразу збільшився приплив іноземних інвестицій. Разом з тим інвестори-резиденти чомусь не поспішили нарощувати свою активність. Вочевидь, не повірили такому щастю;

2) у підприємств **немає необхідності занижувати фінансовий результат**, а отже, фінансова звітність підприємств може стати більш прозорою й привабливою для інвесторів і банків;

3) податкові зобов'язання **легко перевіряти**, адже операції, що віднесені до об'єкта оподаткування, складно приховати. Податківцям досить буде проконтролювати факт наявності таких операцій. Відповідно, зникне тема для спорів: «можна чи не можна відносити до витрат?», «чи потрібно коригувати?» (хоча привід для спекуляцій навколо звичайних цін однаково залишиться).

Дослідницька група «Український інститут майбутнього» припустила, що детінізація внаслідок уведення змін складе 70% обсягу тіньового прибутку. Згідно з підрахунками «Інституту», бюджет, недоодержавши в перші два роки після введення податку на виведений капітал 25 мільярдів гривень (0,8 мільярдів доларів), у 2020-2022 роках додатково отримає 222 мільярди гривень (7,2 мільярдів доларів) до тих надходжень, які могли б надійти від податку на прибуток. Сукупний ефект для бюджету в перспективі 5 років складе 197 мільярдів гривень (6,4 мільярди доларів) [2].

Список використаних джерел:

1. Крисоватий А. Діалектика трансформації податкової політики України в контексті європейської інтеграції [Текст] / А. Крисоватий. Т. Кошук // Журнал європейської економіки. – 2005. – № 2. – С. 185-202.

2. Циганок Ю. Податок на виведений капітал vs податок на прибуток: про що сперечаються «у верхах» / Ю. Циганок – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.buh24.com.ua>

Савицька Н.А.
студентка 2 курсу магістратури
спеціальності ФБСС
Науковий керівник: **Корнєв В.В.**
доктор економічних наук, професор
ТНУ імені В.І. Вернадського

НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

На сьогоднішній день фінансовий потенціал є одним із тих факторів, що визначають успіх роботи підприємства в цілому.

Більшість авторів сучасних публікацій прирівнюють фінансовий потенціал з фінансовими ресурсами, якими воно може розпоряджатися для здійснення поточних та перспективних витрат.

Однак, фінансовий потенціал є більш ширшим поняттям і включає в себе не тільки фінансові ресурси, але й здатність підприємства до ефективного та раціонального використання своїх фінансових ресурсів, можливості до нарощення їхнього обсягу у випадку необхідності та трансформації їх в інші фактори виробництва з метою досягнення цілей підприємства [1].

Для здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства набуває формування фінансового потенціалу у достатньому обсязі, на яке впливають не тільки зовнішнє та внутрішнє середовище, а також ефективність діяльності підприємства.

Тому важливим завданням для підприємств є пошук резервів, для збільшення фінансового потенціалу та більш раціональний спосіб їх використання, для підвищення ефективності діяльності підприємства, його стійкості та платоспроможності.

При оцінці фінансового потенціалу треба враховувати такі показники, як обсяг власних коштів, можливість отримання додаткових коштів у вигляді цільового фінансування, обсяг дебіторської заборгованості, оперативність управління фінансами тощо [2, с. 10].

Стратегія управління фінансовим потенціалом підприємства включає в себе комплекс заходів по управлінню фінансовими ресурсами господарюючого суб'єкта з метою забезпечення безперервного виробничого процесу та отримання економічної винагороди.

Саме від рівня фінансового потенціалу залежить конкурентоспроможність підприємства – тобто здатність підприємства конкурувати на ринках з виробниками й продавцями аналогічних товарів за допомогою забезпечення більш високої якості, доступних цін, створення зручних умов для покупців, споживачів.

Уміння підприємства максимально використовувати власний фінансовий потенціал значною мірою зумовлює його життєздатність і

конкурентоспроможність, адже фінансовий потенціал формує основу для виробництва певного обсягу та асортименту продукції, побудови моделей мінімізації збитків та максимізації прибутку, визначення оптимального співвідношення компонентів виробничої, фінансової та організаційної структури управління й інших економічних механізмів [3].

Проте за великого об'єму фінансових ресурсів і за відсутності можливостей виробничого, організаційного та маркетингового потенціалу, а також відсутності можливості ефективного використання кадрових ресурсів, фінансовий потенціал не може бути ефективно реалізований, оскільки підприємство не може використовувати наявні фінансові ресурси для досягнення визначених цілей [4, с. 121].

Це свідчить про те, що всі складові економічного потенціалу діють в системі і мають бути збалансованими, для забезпечення ефективної діяльності підприємства та належного рівня конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Гнатишин Н.Б. Сутність та структура фінансового потенціалу: теоретичний аспект. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: www.nbuiv.gov.ua
2. Ковалевська А. В. Фінансовий потенціал підприємства// Вісник Хмельницького Національного Університету. – 2015. – № 7. – с. 10.
3. Куліш Г. П. Фінансовий потенціал підприємства та його роль в умовах нестабільності економіки // Статистика України. – 2017. – № 1.
4. Маслак О.І. Особливості оцінювання економічного потенціалу підприємства в умовах циклічних коливань// Вісник соціально-економічних досліджень. – К., 2013. – № 1 – 127 с.

Сафронова А.В.

студентка групи ФБСС-51
кафедра «Фінанси та облік»

Навчально-науковий інститут управління,
економіки та природокористування

Науковий керівник: **Корнєв В.В.**
доктор економічних наук, професор
ТНУ імені В.І. Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Сучасне розуміння «дебіторська заборгованість» виникло ще у VIII ст. н.е., коли активним чином досліджували дебіторську заборгованість як головний з показників, що розкриває фінансовий стан кожного підприємства – показник його конкурентоспроможності, іншими словами кредитоспроможності, платоспроможності, виконання у повному обсязі зобов'язань перед іншими підприємствами.

Дебіторською заборгованістю прийнято вважати суму боргу фізичних та юридичних осіб підприємству. Дебіторська заборгованість є підсумком господарських операцій, що були здійсненні в минулому, але підлягають погашенню в майбутньому часі, тому що угода між кредиторами та боржниками лишається незавершеною [4, с. 42].

Також можна виділити інше визначення дебіторської заборгованості. Дебіторська заборгованість – суми, які нараховуються підприємствам від покупців за надані послуги чи товари, продані в кредит.

Головні проблеми управління дебіторською заборгованістю, з якими стикаються підприємства у нашій державі, досить типові:

1) нема достовірних даних про строки погашення у повному обсязі зобов'язань компаніями-дебіторами;

2) не закріплений точний перелік повноважень з простроченою дебіторською заборгованістю;

3) немає даних про зростання витрат, які пов'язані з зростанням розміру дебіторської заборгованості та часу її оборотності;

4) не проводиться на практиці реальна та достовірна оцінка кредитоспроможності покупця та результативності комерційного кредитування;

5) основні функції збору грошових коштів, розгляду дебіторської заборгованості та постановлення законного рішення про надання кредитних коштів розподіляються між підрозділами. При цьому на практиці не функціонують регламенти взаємодії і, як підсумок, не має відповідальних осіб за кожен етап [2, с. 18].

Для ефективного управління дебіторською заборгованістю необхідно проводити цілий ряд заходів, зокрема:

– реалізовувати контрольні функції відносно стану розрахунків з споживачами при відстроченій (простроченій) заборгованості;

– по можливості тримати орієнтир на більшу кількість покупців для скорочення ризику невиклати одним або декількома великими покупцями;

– спостерігати за співвідношенням кредиторської та дебіторської заборгованості (суттєве перевищення дебіторської заборгованості формує загрози фінансовій стійкості кожного підприємства у нашій країні);

– використовувати на практиці метод надання знижок при довгостроковій оплаті та інше.

Сьогоднішня практика фінансового менеджменту виділяє два головні способи управління дебіторською заборгованістю на підприємствах: самостійне управління та передача управління заборгованістю на аутсорсінг.

При самостійному управлінні заборгованістю використовуються лише ресурси підприємства, наприклад фінансові, трудові, технічні. Для цього в організації можуть засновуватися спеціалізовані служби: служби безпеки кредитні контролери, і т.п. [1, с. 30].

Аутсорсінг (зовнішнє управління) дає законне право доручити основні функції роботи із заборгованістю спеціалізованим організаціям. Головні переваги аутсорсінгу зводяться до того, що він дає реальну можливість

підприємствам ефективним чином вирішувати ті завдання, які самостійно вирішувати або дорого, або неможливо по причині нестачі ресурсів.

Це передусім актуально для середнього та малого бізнесу, утримувати і забезпечувати роботу спецпідрозділів під силу на практиці лише крупним підприємствам.

Управління дебіторською заборгованістю вважається складовою системою менеджменту підприємства, що відзначається системою методів, положень, порядків взаємодії з покупцями з приводу реалізації активів чи послуг з відстрочкою платежу, інкасації проблемної заборгованості та організацією фінансового забезпечення боргової активності; системою інструментів при урахуванні факторів макро- та мікросередовища, ціллю якої є ефективне регулювання та погоджування інтересів підприємств нашої держави та контрагентів та реалізація фінансової стійкості підприємств у довгостроковій перспективі [3, с. 264].

Система управління дебіторською заборгованістю представляє собою частину загального управління обіговими активами й маркетингової політики підприємства, що спрямована на розширення обсягу реалізації продукції та полягає в оптимізації загального розміру цієї заборгованості та забезпеченні своєчасної її оплати.

Особливістю дебіторської заборгованості за розрахунками та іншої дебіторської заборгованості є те, що за ними не засновується резерв сумнівних боргів, як це робиться під час відображення в балансі дебіторської заборгованості за роботи, товари, послуги. У випадках, коли у органів керівництва підприємства з'являються сумніви стосовно погашення заборгованості боржниками даної категорії, то суму конкретного сумнівного боргу належить списати прямим методом на витрати періоду, зменшивши таким чином балансову вартість дебіторської заборгованості.

У випадках, коли на практиці виникає дебіторська заборгованість потрібно застосовувати заходи відносно припинення подальшого постачання продукції боржникам, найшвидшої винагороди відвантаженої продукції і накладення штрафних санкцій на боржників. Унаслідок виникнення господарських спірних ситуацій з приводу оплати рахунків підприємства за відвантаженою продукцією, а також з приводу інших фінансових проблем у взаємовідносинах з партнерами, вирішення яких вимагає правових знань, потрібно, щоб спільно діяли фінансова та юридична служби підприємства.

Список використаних джерел:

1. Білик М.Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств / М.Д. Білик // Фінанси України. – 2003. – № 12. – С. 24–36.
2. Власова І.О. Політика управління заборгованістю в системі фінансового менеджменту підприємств / І.О. Власова // Схід: аналітично-інформаційний журнал. Серія «Економіка». – 2011. – № 5 (112). – С. 17–20
3. Потриваєва Н.В. Значення дебіторської заборгованості як складової фінансових активів / Н.В. Потриваєва // Економічний форум. – 2015. – № 1. – С. 262–268.
4. Сліпачук О. Управління дебіторською заборгованістю / О. Сліпачук // Контроль. – 2010. – № 1. – С. 37–48.

Смертюк Л.Ю.
студентка групи ФБСС-61
Науковий керівник: **Матвієнко Г.А.**
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінанси та аудит
ТНУ імені В.І. Вернадського

УПРАВЛІННЯ РЕНТАБЕЛЬНІСТЮ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА У СФЕРІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ

Ефективність роботи підприємства залежить від багатьох чинників, зокрема і власного капіталу, який належить до важливих фінансових показників підприємства, так як являє собою фінансові ресурси, які вкладені ним для організації та фінансування господарської діяльності. Власний капітал показує забезпеченість коштами для функціонування, кредитоспроможність та платоспроможність підприємства. Саме для успішної, рентабельної роботи підприємства, його конкурентоспроможності і фінансової стійкості є ситуація, за якої власний капітал становить більшу частину його фінансових ресурсів. Тож рентабельність власного капіталу підприємства важливе для будь-якої сфери діяльності. Проте спосіб аналізу та оцінювання даного показника залежатиме від організаційно-правової форми та виду економічної діяльності.

Якщо брати до уваги такий вид економічної діяльності як телекомунікації, який стабільно забезпечує формування дохідної частини бюджету України, то в структурі доходів від надання послуг зв'язку, питома вага доходів від телекомунікаційних послуг становить найбільшу частку (92% – 2017 р.). Доходи від телекомунікаційних послуг з кожним роком зростають, на відміну від інших послуг зв'язку.

Телекомунікації характеризуються централізацією виробничої діяльності; процесом виробництва послуг зв'язку, що не замикається на кожному підприємстві, а продовжується на інших; великою кількістю безприбуткових підприємств зв'язку; централізацією грошових ресурсів на капітальні вкладення; двостороннім принципом грошових відносин з державою.

Основними засобами регулюючого впливу держави на суб'єктів господарювання у телекомунікаційній галузі є ліцензування, патентування, сертифікація та стандартизація [1].

Слід зазначити, що власний капітал підприємств за видом економічної діяльності: інформація та телекомунікації значно збільшився в 2015 році порівняно з минулим майже в 20 разів і склав 77272,7 млн. грн., проте у 2016 році показник значно зменшився і склав 12917,1 млн. грн., але 2017 рік збільшив показник у 2 рази. Також слід зазначити, що власний капітал підприємств усіх видів діяльності збільшувався щороку, особливо у 2015 році – у 1,5 рази. Причиною такого росту власного капіталу сфери

зв'язку може бути отримання ліцензії 3G між трьома найбільшими операторами мобільного зв'язку України (Київстар, Vodafone Україна та Lifecell), запуску мережі третього покоління на території всіх обласних центрів України та рекордного збільшення курсу долара США в Україні за останні 3 роки [4].

Основними сегментами на ринку телекомунікацій залишаються рухомий (мобільний) зв'язок, телефонний фіксований зв'язок та послуги доступу до мережі Інтернет, спільна частка яких у загальних доходах від надання телекомунікаційних послуг за підсумками I півріччя 2018 року складає 85,2%. Основними операторами на ринку є Київстар, Vodafone (далі ПрАТ «ВФ Україна») та Lifecell [3; 5; 6], які разом займають понад 96% ринку мобільного зв'язку в Україні. Для українського ринку мобільного зв'язку притаманна така тенденція, як суттєве переважання у галузі іноземного капіталу [2]. Це пов'язано з тим, що цей сегмент традиційно вимагає значних інвестицій, які не спроможні зараз забезпечити українські підприємці.

Провівши аналіз ризиків, можна виділити такі: ризики впливу держави на сферу оподаткування, зменшення попиту на послуги, збільшення затрат, плінність кадрів, девальвація гривні, інфляція.

Зробивши аналіз ринку мобільного зв'язку України, можна запропонувати такі напрями розвитку компаній цієї галузі: використання європейських стандартів якості надання послуг; розробка та впровадження тарифів, які б максимально враховували потреби споживача і найкраще відповідали його платоспроможності; формування механізму управління розвитком персоналу у сфері мобільного зв'язку, який враховував би специфіку галузі; постійний моніторинг тенденцій на ринку мобільного зв'язку в Україні та світі, а також врахування їх в діяльності підприємства.

Таким чином, основною метою профілактики окремих фінансових ризиків задля збільшення рентабельності власного капіталу підприємства є доповнення фінансового менеджменту маркетинговими інструментами, які б зменшували затрати, проте збільшували попит на послуги. Також враховуючи, що власний капітал є основним критерієм стабільності та ефективності функціонування підприємства, необхідно забезпечувати ріст його обсягів та частку в джерелах формування оборотних та необоротних активів, забезпечувати достатнім рівнем додаткового та резервного капіталів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про телекомунікації» від 18.11.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 12.
2. Лазоренко Л.В. Аналіз ринку мобільного зв'язку України та напрями його розвитку / Л.В. Лазоренко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 15. – С. 246–249.
3. Офіційний сайт Vodafone Україна [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.vodafone.ua>
4. Офіційний сайт Державної Служби Статистики України: Власний капітал за видами економічної діяльності станом 2014-2017 рр. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2013/fin/vk_ed/vk_u/vk_ed_3_15_u.htm

5. Офіційний сайт ПрАТ «Київстар» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://kyivstar.ua>

6. Офіційний сайт ТОВ “Lifecel” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.lifecell.ua/uk/pro_lifecell/kompaniiasogodni/lifecell-sogodni/.

Солод В.В.

студентка групи ФБСС-61

Науковий керівник: **Мала С.І.**

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів та обліку

ТНУ імені В.І. Вернадського

УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

У ринкових умовах господарювання при суттєвому розширенні прав підприємств значно зростає роль своєчасного і якісного управління ліквідністю і платоспроможністю, та пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

Ліквідність – це можливість підприємства фінансувати свою діяльність. Вона характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, цілеспрямованістю їх розміщення і ефективністю використання, фінансовими взаємовідносинами з іншими юридичними та фізичними особами, платоспроможністю та фінансовою стійкістю.

Ліквідність і платоспроможність підприємств є одним із найбільш вживаними поняттями фінансової науки і найбільш популярними об'єктами фінансового аналізу й управління. Вони розглядаються переважною більшістю зарубіжних і вітчизняних науковців, більшість з яких присвячені розкриттю сутності ліквідності і платоспроможності підприємств (Ю.Ю. Журавльова, Є.Є. Іонін, Н.О. Власова, В. Корнієвська, О.А. Максута, Г.М. Дутчак, Л.А. Лахтіонова, Н.О. Власова та ін.), визначенню методики й організації їх аналізу (оцінки) (Д. Климов, А.В. Слуцький, М. Сорокін, М.П. Почекутов, А.В. Грачов, В.В. Томчук, А.Р. Ванієва, Н.Б. Кашена, Г.Г. Лисак, Є.М. Івашевська, М.М. Гаркуша, С.В. Громов, Б.Л. Дугінський, С. Ярощук та ін.), а також розкривають проблеми управління ними (Л. Ремньова, Н.М. Давиденко, Н.М. Моцак, І.П. Зайцева, Ф.Е. Поклонський, Є.Є. Іонін, Г.М. Азаренкова, П.І. Кудь та інші). Проте ще не сформувалось єдиного підходу щодо визначення поняття ліквідності та платоспроможності підприємств, а також організації і методики їх аналізу, який би відповідав об'єктивній економічній сутності даних явищ, забезпечував отримання об'єктивної, багатогранної, точної та достовірної інформацію про них та забезпечував розробку і прийняття оптимальних управлінських рішень.

Розглядаючи думки різних науковців можна виділити три підходи до трактування сутності платоспроможності.

Перший підхід, теоретичні погляди західних науковців (Й. Ворст, П. Ревентлоу, Дж. Депалленса, Дж. Джоборда): платоспроможність визначається наявністю власних обігових коштів та здатністю покривати збитки. Тобто автори мають на увазі не лише погашення зобов'язань підприємством, а ще й існування деякого потенціалу чи резерву, який би дав змогу підприємству, працюючи збитково, покривати збитки [1, с. 47].

Другий підхід, який запропонували російські науковці (В.В. Ковальов, М.М. Крейніна, М.С. Абрютина, А.В. Грачов, Е.І. Уткін, А.Д. Шеремет), платоспроможність визначається як здатність підприємства виконувати свої зобов'язання [2, с. 217].

Для третього підходу (Н.В. Тарасенко, В.І. Іващенко, М.А. Болюх, Є.В. Мних, В.М. Мельник – вітчизняні науковці) характерне таке визначення: «... платоспроможність підприємства – найважливіший показник, який характеризує фінансовий стан підприємства» [3, с. 136].

Важливість для підприємства підтримувати платоспроможний стан у будь-який момент часу для задоволення вимог кредиторів, інвесторів, держави щодо сплати податків і зборів вимагає обґрунтування концептуальних засад забезпечення платоспроможності, що передбачає вирішення таких основних питань:

- визначення змісту та об'єкта забезпечення платоспроможності підприємства;
- формування мети й основних завдань управління платоспроможністю;
- обґрунтування функціональної сутності управління платоспроможністю;
- визначення вимог до здійснення управління платоспроможністю промисловим підприємством [4, с. 5].

Список використаних джерел:

1. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия/ Г.В. Савицкая. – 4-е издание, переработанное и дополненное – Минск: Новое знание – 2008 г. – 688 с.
2. Журавльова Ю. Ю. Сутність платоспроможності / Ю.Ю. Журавльова. – Фінанси України. – 2016. – № 1. – С. 116-120.
3. Давиденко Н.М. Ліквідність та платоспроможність як показники ефективності фінансового менеджменту підприємства / Н.М. Давиденко. – Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 2. – С. 36-40.
4. Іонін Є. Розв'язання питань методологічного обґрунтування понять «платоспроможність» і «ліквідність» / Є. Іонін – Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 6. – С. 30-42.

Ладонько Л.С.

доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку

Простункіна І.А.

магістрант,
ТНУ імені В.І. Вернадського

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ У РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

Становлення вітчизняної економіки супроводжувалось недостатніми темпами розвитку малого бізнесу, який мав би виконувати роль стабілізуючого прошарку і забезпечувати гнучке реагування на зміни споживчого попиту. Кожне підприємство (не зважаючи на розміри чи форму власності), здійснюючи свою діяльність, зобов'язане чітко представляти потребу на перспективу у фінансових, трудових та інтелектуальних ресурсах, джерелах їхнього одержання, а також уміти точно розраховувати ефективність використання наявних засобів у процесі роботи. В умовах ринкової економіки підприємці не можуть добитися стабільного успіху, якщо не будуть чітко й ефективно планувати свою діяльність, постійно збирати й акумулювати інформацію як про стан цільових ринків, положенні на них конкурентів, так і про власні перспективи і можливості. Тому проблема фінансового планування розвитку малих підприємств є актуальною і має не тільки локальне, але й загальноекономічне значення.

Як показує вітчизняна практика, на малих підприємствах функція фінансового планування або взагалі відсутня, або її виконує власник. Однак, не завжди такий підхід є виправданим. Відмова від використання загальноприйнятого європейського підходу до планування діяльності підприємства повинна бути зваженим рішенням, викликаним простотою господарської діяльності або відсутністю необхідності планувати взагалі. У випадках, коли підприємство розраховує на збільшення прибутковості та оптимізацію бізнес-процесів відмова від фінансового планування заздалегідь буде мати гальмівний вплив на його розвиток. Виконання такої функції власником, також не завжди є вірним, а відмова від делегування відповідних повноважень може негативно позначитися на недостатній увазі власника на загально-управлінській діяльності [1, с. 14]. Такий стан справ не дозволяє підприємцю широко використовувати інструментарій фінансового управління, навіть базові функції прогнозування та бюджетування на малому підприємстві не виконуються або виконуються з недостатньою увагою та за необґрунтованими методиками. Особливо це стосується малого бізнесу у невиробничій сфері, для якого відсутність елементарного бізнес-планування стратегії розвитку призводить до зниження показників ліквідності та ділової активності, робить бізнес стихійним та фінансово нестабільним.

Саме у контексті фінансової стабільності, фінансовому плануванню має відводитись особлива роль у розвитку малого підприємства. Тож, фінансове планування як складова бізнес-планування є одним із найбільш ефективних інструментів управління, тією альтернативою, яка сприятиме економічному зростанню та відносній захищеності малого підприємства.

Проаналізувавши багато джерел щодо сутності та змісту фінансового планування [2-5], можна зробити висновок, що кожен автор пропонує своє визначення, але всі сходяться на думці, що: а) метою фінансового планування є забезпечення господарської діяльності підприємства необхідними джерелами фінансування та підвищення ефективності його фінансової діяльності у майбутньому періоді; б) вихідними умовами проведення фінансового планування є визначені стратегічні цілі та завдання підприємства на плановий період; результати проведення аналізу господарсько-фінансової діяльності підприємства, його можливостей та проблем; вивчення зовнішнього оточення підприємства та прогнозування його можливих змін, а результатом узагальнення цієї інформації повинен стати план господарської діяльності малого підприємства на майбутній період; в) основними завданнями фінансового планування є: забезпечення виробничої та інвестиційної діяльності необхідними фінансовими ресурсами; встановлення раціональних фінансових відносин із суб'єктами господарювання, банками, страховими компаніями тощо; визначення шляхів ефективного вкладення капіталу, оцінка раціонального його використання; виявлення та мобілізація резервів збільшення прибутку за рахунок раціонального використання матеріальних, трудових та грошових ресурсів; здійснення контролю за утворенням та використанням платіжних засобів.

Таким чином, фінансове планування на малому підприємстві забезпечує його господарську діяльність фінансовими ресурсами, вирішує існуючі фінансові суперечності у фінансових відносинах, здійснює контроль за дотриманням фінансової дисципліни, націлене на подальший розвиток підприємства, досягнення його стратегічних цілей.

Не зважаючи на істотні переваги, існує низка проблем, пов'язаних з організацією фінансового планування на малих підприємствах, які можна згрупувати за ступенем важливості [2], це: нереальність фінансових планів; оперативність складання планів; прозорість планів для керівництва; відрив довгострокових планів від короткострокових; реалізація планів; комплексність. Що стосується України, то у Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого підприємництва на 2014-2024 роки зазначено, що наразі стан малого підприємництва в Україні має ряд недоліків, що обмежують використання фінансового планування підприємницькими фірмами в Україні, а саме: високий ступінь невизначеності на українському ринку, пов'язаний із триваючими глобальними змінами у всіх сферах громадського життя, їх непередбачуваність; відсутність ефективної нормативно-правової бази у сфері внутрішньофірмового фінансового планування; обмеженість фінансових можливостей для здійснення фінансових розробок у галузі планування в багатьох підприємницьких фірмах [6].

Україні, для вирішення недоліків і удосконалення діяльності малого бізнесу, варто удосконалити і деталізувати нормативно-правову базу у сфері внутрішньофірмового фінансового планування та забезпечити стимули до активного інноваційного розвитку малих підприємств як рушійного фактору інтенсивного розвитку бізнесу. Основними напрямками удосконалення фінансового планування на малих підприємствах є: формування стабільних умов підприємницької діяльності, яке полягає в забезпеченні стабільності податкового законодавства та утриманні на оптимальному рівні інфляції; інтенсивніше використання стратегічного фінансового планування, яке нині майже не використовується через сповільнені темпи економічного розвитку та проблематичність розрахунку точних фінансово-економічних показників; використання економіко-математичних методів, автоматизованих систем управління фінансовим плануванням, економічних нормативів, обчислювальної техніки виступає третім напрямом покращення фінансового планування; збільшення прав органів місцевої влади і фірм в сфері фінансового планування, а також уніфікація фінансових планів в окремих галузях діяльності.

Отже, приділяючи більше уваги фінансовому плануванню, можна досягти зміцнення фінансової стабільності підприємства за умови виконання прогнозованих обсягів операційної та інвестиційної діяльності на засадах фінансової стійкості, створення передумов для отримання чистого прибутку, достатнього для самоокупності та самофінансування малого підприємства.

Список використаних джерел:

1. Теличко Р. К. Фінансове планування на малих та середніх підприємствах / Економіка, фінанси, право: Щомісячний інформаційно-аналітичний журнал / Київ: АФ «Аналітик». – № 8, серпень 2007. – с. 14-16 – 45 с.
2. Гриньова В. М. Фінанси підприємств: навч. посібник. / В.М. Гриньова. – К.: Знання – Прес, 2004.
3. Зінь Е. А. Планування діяльності підприємства: навч. посіб. / Е. А. Зінь, М. О. Турченко. – К.: Професіонал, 2004.
4. Теличко Р. К. Фінансове планування на малих та середніх підприємствах / Р. К. Теличко // Фінанси України. – 2007. – № 8. – С. 14-16.
5. Гончар В. Перспективи розвитку та шляхи вдосконалення фінансового планування в сучасних умовах / В. Гончар // Фінанси України. – 2007. – № 4. – С. 1-5.
6. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014-2024 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.08.2013 № 641-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/641-2013-p>.

Феріма А.В.
студентка 2 курсу магістратури
спеціальності ФБСС
Науковий керівник: **Матвієнко Г.А.**
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Поточний стан розвитку фармацевтичної промисловості в Україні є значно нижчим, ніж аналогічні галузі в економіках розвинених країн по номенклатурі продукції, що випускається. В результаті в структурі споживання щорічно зростає частка імпорتنих медичних препаратів. При цьому українські виробники виробляють в основному продукцію з низькою доданою вартістю. При збереженні такої тенденції здоров'я громадян, як найважливіша складова національної безпеки, буде значно залежати від зовнішніх ринків. Основними внутрішньогалузевими проблемами фармацевтичної промисловості є: криза хімічної промисловості; технологічна відсталість підприємств, неможливість переходу на світові стандарти виробництва без масштабних інвестицій; дефіцит кваліфікованих кадрів; відсутність сучасної галузевої інфраструктури венчурних інвестицій в нові розробки. До специфічних ризиків у фармацевтичній промисловості відносяться, в першу чергу, багаторівневий технологічний цикл, санітарно-епідеміологічні нормативи на кожному етапі, посилене законодавче регулювання [2].

Головна мета управління фінансовим станом організації – це своєчасне виявлення і виключення недоліків фінансової діяльності, а також знаходження резервів поліпшення фінансового стану організації і його платоспроможності. [1] Можна виділити наступні ознаки зниження фінансового стану стану фармацевтичних підприємств в Україні: зниження обсягу продажу товарів; збільшення кредиторської заборгованості; несвоєчасне поповнення асортименту товарів; зменшення ресурсного потенціалу підприємств; значна плінність кадрів [2].

Безумовно, фармацевтична промисловість є високотехнологічною галуззю, особливо за показниками створення валової доданої вартості на одну зайняту особу. Тому для розвитку економіки країни необхідна державна підтримка цієї галузі, особливо це актуально у зв'язку з новими тенденціями переходу на шостий технологічний устрій. Доцільна підтримка інноваційного розвитку та венчурного інвестування. Негативним є те, що більша кількість препаратів та ринку є лише заміниками імпорتنих лікарських засобів, їх кількість складає біля 70%. Тому можна сказати, що виробництво вітчизняних препаратів є на дуже низькому інноваційному та технологічному рівні.

Доцільне державно-приватне партнерство в напрямку реформування фармацевтичної сфери, тісна взаємодія науки та бізнесу, що може забезпечити значне зростання фінансового стану фармацевтичних підприємств та їх вихід на закордонні ринки. Так як фармацевтична сфера характеризується високим рівнем конкуренції, та її зростанням з часом, необхідне зміцнення фінансового потенціалу, щоб захиститись від зовнішніх ризиків. В останні часи спостерігається негативна динаміка до збільшення кількості підприємств, які збанкрутіли, не витримавши конкуренції з боку великих закордонних корпорацій. Все це вимагає від фармацевтичних підприємств проведення своєчасного фінансового аналізу, особливо по таким статтям як: аналіз зобов'язань, власного капіталу, грошових потоків, рентабельності. Для фармацевтичної сфери доцільно розробити окрему методику аналізу фінансового стану з врахуванням: особливостей розвитку фармацевтичних підприємств на сучасному етапі; стадії життєвого циклу галузі; специфіки функціонування фінансових відносин в фармацевтичних підприємствах та диференціації підприємств по класам.

При управлінні фінансовим станом однією з найбільш ефективних методик залишається економічна інтеграція, яка може бути вертикальною та горизонтальною. [3]

Таким чином, фармацевтична промисловість займає особливе місце в системі національної безпеки та має високу соціальну значимість. Технологічна відсталість українських підприємств та неможливість переходу на світові стандарти виробництва без масштабних інвестицій, визначають втрату фінансової стійкості і як наслідок, банкрутство в перспективі. Для створення сучасних інноваційних препаратів необхідний значно більший масштаб діяльності, ніж у українських підприємств. Тому доцільно підвищувати операційну ефективність, спеціалізацію компаній та їх кооперацію.

Список використаних джерел:

1. Малиновська О.Я. Фінансовий потенціал фармацевтичної галузі України, його сутність та структура / О.Я. Малиновська, О.В. Матвіїв// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/finansoviy-potentsial-farmatsevtichnoyi-galuzi-ukrayini-yogo-sutnist-ta-struktura>
2. Посилкіна О.В. Шляхи удосконалення фінансового аналізу на фармацевтичних підприємствах / О.В. Посилкіна// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/1546/1/67-73%281%29.pdf>
3. Хромих, А. Г. Шляхи удосконалення фінансового стану фармацевтичних підприємств / А. Г. Хромих, К. В. Черехаха// Соціальна фармація : стан, проблеми та перспективи : матеріали II міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Харків, 27-30 квіт. 2015 р. – Х., 2015. – С. 158-160. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nuph.edu.ua/handle/123456789/10874?locale=en>

Хвостенко Д.О.
студент групи ФБССЗ-61
Науковий керівник: **Ладонько Л.С.**
доктор економічних наук,
доцент кафедри «Фінанси та облік»
ТНУ імені В.І. Вернадського

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Державний бюджет відіграє значну роль у соціально-економічному розвитку будь-якої країни. Саме проблеми бюджетного характеру торкаються усіх інших сфер діяльності країни та безпосередньо впливають на рівень життя населення. Актуальність цієї роботи зумовлена проблемами, наявними у сфері бюджетних відносин, а також у визначенні його ролі у добробуту кожного члену суспільства.

Дослідженням питань державного бюджету, його функцій та особливостей формування займалися багато вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких: К. Самсонова, Л. Гордєєва, С. Опаріна, Л. Омелянович, Н. Редіна, Р. Колеснікова, І. Луніна, О. Футерко. Проте питання ролі державного бюджету у соціально-економічному розвитку країни, а також визначення різниці між словами «країна» та «держава» у цьому сенсі не достатньо розроблені.

Державний бюджет є важливим інструментом державної політики, за допомогою якого можна впливати на стан розвитку країни. При визначенні ролі державного бюджету, велике значення має трактування понять «держава» та «країна».

Згідно з Академічним тлумачним словником української мови, «держава» – це, перш за все, політичне утворення, яке має певні правові норми [1]. У цьому контексті державний бюджет виступає як законодавчо закріплений фінансовий план видатків та доходів держави, який віддзеркалює основні напрями її діяльності. Отже, бюджет є закріпленим законодавством, тому він притаманний державі [7, с. 225]. Держава, окрім політичної влади та законів, має певну територію та економіку. Роль державного бюджету в тому, щоб використовувати владу держави таким чином, щоб її економіка зростала, а територія залишалася цілісною та недоторканою.

Термін «країна» має значення певної території, яка з історичного та соціально-культурного утворення становить єдине ціле [1]. Країна може перебувати у владі іншої держави, а може бути незалежною державою. Вона може не мати законів та верховної влади, проте поєднувати населення однією мовою, традиціями, менталітетом. Роль бюджету для країни полягає у виявленні потреб населення, врахуванні його особливостей та забезпеченні його довгострокового розвитку. Від того, наскільки ефективно планується та виконується бюджет країни, куди витрачаються кошти, в якій мірі вони

надходять, залежить не лише її добробут та розвиток, а й життя кожного окремого громадянина.

Країна, як вже зазначалося, має певні особливості, які склалися протягом її історії. Державному бюджету країни, також властива історичність [3]. Він має певні відмінності у кожній країні, відповідно до того, як він зародився та як складався його розвиток. Тому, особливої уваги потребує визначення ролі державного бюджету саме в соціально-економічному розвитку країни.

Роль державного бюджету у соціально-економічному розвитку країни представлена на рис. 1.

Рис. 1. Роль державного бюджету у соціально-економічному розвитку країни

Джерело: розроблено автором на основі [2, 3, 5, 7]

Як видно з рис. 1, роль державного бюджету у розвитку економічної та соціальної сфери країни полягає у наступному:

1) як соціально-економічна категорія державний бюджет безпосередньо визначає відносини формування та розподілу грошових коштів між суб'єктами суспільства, такими, як країна, її підприємства та громадяни [3]. Особлива соціальна роль бюджету в тому, щоб таким чином спланувати та реалізувати розподіл ресурсів, щоб інтереси усіх суб'єктів країни були задоволені. За умови задоволення таких інтересів, у країні не буде дестабілізуючих чинників: громадянських війн, протестів, масового невдоволення;

2) державний бюджет впливає на такі важливі компоненти економічної сфери, як інфляція, ціноутворення, рух товарів та послуг, формування фондів споживання та нагромадження, податки [2]. Отже, зростання чи зниження курсу валют, податків, цін на товари та послуги, рівня валового внутрішнього продукту, заробітної плати населення, соціальних виплат значною мірою залежить саме від формування та використання бюджету країни. Певною

мірою бюджет відображає рух валового внутрішнього продукту. Про це свідчать дані табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка частки державного бюджету України у ВВП за 2013-2017 рр.

Показник	2013	2014	2015	2016	2017
Обсяг ВВП, млрд. грн.	1454931	1566728	1979458	2383182	2982920
Видатки державного	287608	299617	402931	489348	566641
Частка бюджету у ВВП, %	19,77%	19,12%	20,36%	20,53%	19,00%

Джерело: складено автором на основі [4; 6]

Як видно з табл. 1, важлива роль державного бюджету полягає в тому, що Україні з його допомогою розподіляється та перерозподіляється близько 19-20% валового внутрішнього продукту. Динаміка частки державного бюджету України у ВВП в цілому є стабільною, проте у 2017 році частка ВВП, що перерозподіляється бюджетом, незначно знизилася, що може свідчити про певне зниження ролі бюджету як інструменту розподілу суспільних благ [2].

Бюджет не лише опосередковано впливає на економічні процеси, а й дозволяє країні цілеспрямовано підвищити чи знизити певні показники для досягнення економічного балансу та зростання суспільного відтворення;

3) бюджет як не лише економічна, а й соціальна категорія, відображає розвиток таких соціальних сфер, як освіта, наука, медичне забезпечення [3]. Завдяки державному бюджету можна приділяти особливу увагу тим сферам, у яких є в цьому потреба та фінансувати одні сфери за рахунок інших;

4) вирівнювання розвитку регіонів країни [5]. Рівень розвитку окремих економічних регіонів країни, а значить і рівень життя їх населення, відрізняються. Бюджет допомагає перерозподілити кошти таким чином, щоб забезпечити стає економічне зростання та соціальний розвиток мешканцям тих регіонів, де наявність ресурсів для цього обмежена;

5) забезпечує країні можливість робити масштабні зміни у соціально-економічному житті населення [7, с. 225]. Наприклад, тенденція до збільшення фонду нагромадження дозволяє здійснити більш ціленаправлену інвестиційну політику, укріпити матеріально-технічну базу виробництва і тим самим збільшити доходну частину державного бюджету країни.

Отже, державний бюджет значною мірою впливає на економічні показники країни, а також забезпечує її розвиток як соціально-культурного утворення, так як регулює ті сфери, що торкаються життя усіх її громадян. В Україні для виконання бюджетом своєї ролі повною мірою, потрібно ефективно його планувати та реалізовувати. Для цього буде доцільно розподілити державний бюджет на поточний та бюджет розвитку, збільшувати видатки на інвестиції та освіту, продовжувати бюджетну децентралізацію. За умови таких заходів, за допомогою державного бюджету буде досягатися науковий прогрес, піднесення інвестиційної діяльності, а також суспільного виробництва товарів та послуг.

Список використаних джерел:

1. Академічний тлумачний словник української мови [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/>
2. Артус М. М. Бюджетна система України [Електроний ресурс] / М. М. Артус, Н. М. Хижа. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2015. – 220 с. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-5198.html>
3. Даньків В. Й. Роль бюджету у соціально-економічному розвитку держави [Електроний ресурс] / В. Й. Даньків, М. І. Галас. – Режим доступу: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/2082/1/РОЛЬ_БЮДЖЕТУ_У_СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ_РОЗВИТКУ_ДЕРЖАВИ.pdf
4. Державна служба статистики України [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Єніна-Березовська А. О. Теоретичні аспекти побудови бюджетної системи України [Електроний ресурс] / А. О. Єніна-Березовська. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4440>
6. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електроний ресурс]. – Режим доступу: www.treasury.gov.ua.
7. Шалімов В. В. Сутність державного бюджету та його вплив на соціально-економічний розвиток / В. В. Шалімов // Наукові записки. – № 13. – 2013. – С. 224-228.

СЕКЦІЯ 5. РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ТРАНС НАЦІОНАЛІЗАЦІЇ

Стрибуль О.В.

старший викладач
кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського

ФОРМУВАННЯ ВИПЛАТ ПРАЦІВНИКАМ У КОНТЕКСТІ ГАРМОНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) в облікову практику України – питання часу. Вже сьогодні Мінфін поступово вносить зміни до Національних стандартів, наближуючи їх до міжнародних та зменшуючи прогалину між вітчизняною системою обліку та загальноприйнятою європейською.

З огляду на те, що більшість вітчизняних суб'єктів господарювання не має облікової практики та досвіду підготовки фінансової звітності за МСФЗ, постає питання про готовність українських підприємств перейти на міжнародні стандарти обліку та спроможність швидко вирішити такі питання: навчання облікового персоналу, оновлення програмних продуктів для автоматичних систем, узгодженість трансформації облікової системи при переході на МСФЗ.

При цьому однією з основних проблем залишається складність у розумінні та трактуванні практикуючими бухгалтерами положень міжнародних стандартів. Зокрема, міжнародний стандарт IAS 19 “Employee Benefits” («Виплати працівникам»), на відміну від національного П (С) БО 26 «Виплати працівникам», включає ґрунтовніші, але складніші для сприйняття методологічні рекомендації.

З метою встановлення відповідності П (С) БО 26 «Виплати працівникам» МСБО 19, доцільним буде проведення їх порівняльного аналізу.

Слід зазначити, що національний стандарт за змістом майже не має розбіжностей з міжнародним, крім того, що IAS 19 більш змістовний та обґрунтований.

Аналізуючи МСБО 19 та П (С) БО 26 можна виявити низку відмінностей між ними.

Насамперед, на відміну від національних стандартів, МСБО 19 до короткострокових виплат долучає участь у прибутках підприємства (одержання частки прибутку в рахунок оплати праці) та негрошові пільги.

В П (С) БО 26 можна знайти поділ виплат працівникам на певні категорії, але щодо правил визнання, оцінки та відображення в обліку, то ці

питання освітлені досить поверхнево, завуальовано і незрозуміло для пересічного бухгалтера.

Слід зазначити, що деякі виплати, а саме виплати по закінченню трудової діяльності та компенсаційні виплати інструментами власного капіталу, в Україні надаються лише на одиницях підприємств, які засновані на іноземному капіталі. Саме тому П (С) БО 26 є складним для використання в бухгалтерській практиці [2].

Отже, найбільш глобальною розбіжністю у стандарті як міжнародному, так і вітчизняному є розділ присвячений виплатам, пов'язаним із закінченням трудової діяльності (табл.).

Таблиця

Порівняння виплат, пов'язаних із закінченням трудової діяльності за міжнародними та національними стандартами

П (С) БО 26	МСБО 19
різні види пенсійного забезпечення працівників (крім державного);	пенсійне забезпечення; страхування життя ;
інші зобов'язання підприємства, які воно бере на себе щодо своїх колишніх працівників.	медичне обслуговування після закінчення трудової діяльності.

Джерело: систематизовано та згруповано авторами на основі [1; 2]

Таким чином, на відміну від національного П (С) БО 26, МСБО 19 розглядає всі аспекти обліку виплат працівникам, включаючи пенсійні програми, негрошові розрахунки, а також виплати, що витікають із ділової практики.

Аналізуючи склад короткострокових виплат очевидним є те, що МСБО 19 на відміну від вітчизняного П (С) БО 26, окрім заробітної плати, виплат за невідпрацьований час та премій включає до них також виплати пов'язані з участю працівників у прибутках підприємства, різні винагороди в негрошовій формі та внески на соціальне забезпечення.

У відповідності з МСБО 19 до одної із статей короткострокових виплат працівникам відносять короткострокові компенсації за відсутність працівника, такі як оплачувана щорічна відпустка.

«Компенсації за відсутність працівника» із МСБО 19 і «виплати за невідпрацьований час» із П (С) БО 26 – це дві великі різниці, але як не дивно, в цьому випадку міжнародний стандарт набагато ближче знаходиться до вітчизняного КЗпП, ніж П (С) БО 26.

Таким чином, провівши порівняльний аналіз систем обліку розрахунків за виплатами працівникам, можна зробити висновок, що вітчизняна система потребує значних змін та удосконалень.

Основною рекомендацією в покращенні обліку є детальна розробка інструктивних та рекомендаційних нормативних актів, які на розроблених прикладах та типових ситуаціях дадуть можливість пересічному бухгалтеру зрозуміти ті складні речі в обліку розрахунків за виплатами працівникам, які, наприклад у П (С) БО 26 викладені лише текстом з використанням не зовсім зрозумілої термінології.

Підсумовуючи, можна констатувати, що гармонізація бухгалтерського обліку України з міжнародними стандартами сприяє уточненню чинних положень бухгалтерського обліку України.

В результаті дослідження встановлено необхідність удосконалення національного положення «Виплати працівникам» в частині розширення класифікації короткострокових виплат працівникам, долучивши участь у прибутках підприємства на основі часток у капіталі.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19 «Виплати працівникам» – www.minfin.gov.ua/document/92431/МСБО_19.pdf.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам» [Електронний ресурс]: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28.10.2003 р. № 601 – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Гринчук О.В.

магістр

Науковий керівник: **Димеденко І.В.**

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінанси та облік

ТНУ імені В.І. Вернадського

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В УПРАВЛІННІ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ

Управління дебіторською заборгованістю зводиться лише до її обліку, що, в свою чергу, призводить до втрати фінансових ресурсів підприємства і зменшує ефективність управління ними.

У сфері управління заборгованістю одним із основних етапів можна розглядати процес її реструктуризації. Реструктуризація заборгованості підприємства є складовою процесу реструктуризації активів і може розглядатися як сукупність заходів, спрямованих на підвищення рівня її ліквідності та прибутковості. Достатній рівень ліквідності заборгованості характеризується можливістю своєчасної (відповідно до термінів кредитної угоди) або дострокової трансформації у грошову форму без значних фінансових втрат. Підвищення рівня прибутковості заборгованості пов'язане

із забезпеченням зростання доходів (збільшення обсягів реалізації, підвищення ціни реалізації, стягнення штрафних санкцій за несвоєчасні розрахунки) та зменшенням відносних витрат з її обслуговування [6].

Потреба у зміні структури та обсягу заборгованості виникає внаслідок виникнення негативних змін у поточній платоспроможності підприємства-постачальника. Прийняття рішення щодо ліквідації відхилень залишається за фінансовим директором або власником і може бути пов'язане не одразу із дебіторською заборгованістю, а навпаки – з реструктуризацією поточних зобов'язань підприємства. При неможливості використання внутрішніх резервів підвищення рівня платоспроможності, пов'язаних із поточними зобов'язаннями, виникає потреба у реструктуризації дебіторської заборгованості.

Рефінансування дебіторської заборгованості – це переведення її в інші, ліквідні форми оборотних активів: гроші, короткострокові фінансові вкладення тощо. Рефінансування базується на принципах: загальні витрати на рефінансування не повинні перевищувати очікуваний прибуток від використання вивільнених коштів у господарському обороті; витрати на рефінансування не повинні перевищувати вартості короткострокових кредитів для підтримки платоспроможності підприємства до інкасації дебіторської заборгованості; витрати на рефінансування не повинні перевищувати інфляційні втрати у випадку затримки платежів.

Основними методами рефінансування дебіторської заборгованості є: облік векселів, які видані покупцям продукції; форфейтинг; факторинг [5, с. 83]. Облік векселів, які видані покупцю продукції – являє собою фінансову операцію з продажу їх банку або іншому фінансовому інституту чи суб'єкту господарювання за зазначеною (дисконтною) ціною, яка встановлюється залежно від їх номіналу, строку погашень та облікової вексельної ставки. Облікова вексельна ставка включає: середню ставку, ставку комісійної винагороди, а також рівня премії за ризик у разі сумнівної платоспроможності векселедавця. Зазначена операція може бути здійснена тільки щодо переказного векселя [3, с. 25].

Переваги такої форми рефінансування для підприємства-постачальника полягають у: гарантії, що кредити, які надає підприємство своїм контрагентам, можуть бути рефінансовані у банку за вигідною відсотковою ставкою; підвищенні рівня ліквідності активів. Також за допомогою векселя підприємство може формувати комерційні кредити. Вексель є фінансовим інструментом комерційного кредиту. При комерційному кредиті суб'єкти кредитних відносин регулюють свої господарські зв'язки і можуть створювати платіжні засоби у вигляді векселів – зобов'язань боржника сплатити кредитору зазначену суму у визначений термін [2, с. 126].

Доцільність використання комерційного кредиту аргументується тим, що кредиторська та дебіторська заборгованості між суб'єктами виноситься в рамки договірних відносин і оформляється офіційним юридичним документом — векселем [1, с. 19].

Одним з найперспективніших видів банківських послуг є факторинг – ризикований, але високоприбутковий бізнес, ефективне знаряддя фінансового маркетингу, одна з форм інтегрування банківських операцій, що найбільше пристосована до сучасних процесів розвитку економіки.

В свою чергу форфейтинг – це придбання у кредитора боргу, вираженого в оборотному документі, на безповоротній основі [3, с. 33]. В результаті цієї операції комерційний кредит перетворюється на банківській. За своєю суттю форфейтинг поєднує в собі елементи факторингу (але не по поточних розрахунках, а по комерційному кредиту) та обліку векселів (але з їх переказом на користь банку). При правильному управлінні заборгованістю підприємство може значно покращити своє фінансове становище. Комплексне вирішення проблеми оптимізації структури заборгованості, а також прискорення терміну її погашення можливе за допомогою диверсифікації покупок продукції, суворого планування заборгованості, постійного її моніторингу та застосування сучасних форм її рефінансування.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко О.С. Методика управління портфелем дебіторської заборгованості / О.С. Бондаренко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 4. – С. 17-22.
2. Бланк И.А. Управление активами. / И.А. Бланк. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2012. – 156 с.
3. Білик М. Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств / М.Д. Білик // Фінанси України. – 2013. – № 12. – С. 24-36.
4. Басюк Т. П. Реструктуризація дебіторської заборгованості / Т.П. Басюк // Фінанси України. – 2016. – № 12. – С. 115-123.
5. Гнеушева І. Вплив застосування методів рефінансування дебіторської заборгованості на фінансову стійкість підприємства / Гнеушева І. // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 8. – С. 82-85
6. Лепьохін О.В., Факторингові операції як інструмент управління дебіторською заборгованістю підприємства з метою забезпечення своєї життєдіяльності / О.В. Лепьохін // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – Випуск 2. – 2015. – С. 120-127.

Денніс В.В.

магістр

Науковий керівник: **Кармазіна Н.В.**

доктор економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінанси та облік

ТНУ імені В.І. Вернадського

ВИТРАТИ ЯК ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНА КАТЕГОРІЯ

При з'ясуванні сутності витрат слід пам'ятати, що їх існування в економіці зумовлено рідкістю ресурсів і можливістю їх альтернативного використання. Якщо для виробництва деякого конкретного товару

використано певні ресурси, то це означає, що їх застосування вже неможливе для виробництва якогось іншого товару. Витрати в економіці пов'язані з відмовою від можливості виробництва альтернативних товарів і послуг. Отже, витрати, які слід ураховувати при прийнятті економічних рішень, – це завжди альтернативні витрати, тобто альтернативна вартість (цінність) ресурсів при найдодільнішому, альтернативному варіанті їх застосування. Витрати на оплату ресурсів здійснюються в грошовій формі і часто називаються економічними витратами.

Климко Г.Н. та Нестеренко В.П. розрізняють витрати підприємства й витрати суспільства. Під витратами підприємства вони розглядають витрати виробництва у вигляді вартості спожитих засобів виробництва й необхідної праці. А витрати суспільства, на їхню думку, складаються з витрат підприємства та додатково витраченої праці. Але тільки за умови, що засоби виробництва і робоча сила відтворюються, можливе повторення виробництва. З цією метою частина коштів, отриманих від реалізації, виділяється на заміщення вартості засобів виробництва і робочої сили, які були спожиті в процесі виробництва [1, с. 224].

Бутинець Ф.Ф., Янчева Л.М., Остапчук Т.П., Якименко С.І. у своїх працях при розгляді витрат визначають їх як загальноекономічну категорію, що характеризує використання різних речовин і сил природи в процесі господарювання. Відрізняють поняття витрат в бухгалтерському розумінні від витрат в економічному тлумаченні [2].

Під економічними витратами вчені розуміють «затрати втрачених можливостей», тобто суму грошей, яку можна отримати при найбільш вигідному з усіх можливих альтернативних варіантів використання ресурсів.

Поняття економічних витрат обумовлене обмеженістю ресурсів порівняно з кількістю варіантів їх використання. З позиції бухгалтерського підходу до виробничих витрат варто відносити всі реальні, фактичні витрати, що здійснюються у грошовій формі.

НП (С) БО1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та П (С) БО 16 «Витрати» визначають витрати, як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу [4; 5]. У даному визначенні сутність витрат виражається не через їх економічну природу, а через наслідки операцій з активами та капіталом для фінансово-майнового стану підприємства.

Витрати виробництва – це сукупність витрат живої праці та праці, уречевленої в засобах виробництва, на всіх стадіях створення продукції. Згідно з п. 14.1.27 Податкового кодексу України витрати – це сума будь-яких витрат платника податку в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснених для провадження господарської діяльності платника податку, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигод, внаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу (крім змін капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власником) [6].

У процесі реформування національної системи обліку в Україні виникли деякі питання, пов'язані з визнанням та відображенням в обліку таких

категорій, як «витрати» і «затрати». Зазначимо, що в нормативних та законодавчих актах дані поняття використовуються як синоніми, в англійській літературі використовується два терміни “costs” та “expenditure”, проте їх зміст не відповідає різниці між цими поняттями.

Проведене дослідження показало, що різниця у поглядах щодо трактування поняття «витрати» полягала у визначенні джерела за рахунок якого формується вартість виготовленої продукції. Поняття «витрати» у різних науковців має різні тлумачення, тому можна зробити висновок, що це складна економічна категорія, яку можна розглядати з двох позицій: у контексті собівартості та у широкому розумінні, як вартість ресурсів, використаних підприємством для здійснення фінансово-господарської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Климко Г.Н. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: Підручник / Климко Г.Н., Нестеренко В.П., Каніщенко Л.О. та ін.; За ред. Г.Н. Климка, В.П. Нестеренка. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Вища шк. – Знання, 1997. – 743 с.
2. Друри К. Введение в производственный и управленческий учет / Колин Друри. Пер. с англ. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997. – 560 с.
3. Бутинець Т.А. Контроль внутрішньогосподарський чи внутрішній? / Т.А. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць. Вип. 2. – Житомир : ЖДТУ, 2009.
4. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів від 07 лютого 2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kodeksy.com.ua/buh/psbo.htm>
5. П (С) БО № 16 «Витрати». Затверджені наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO3.aspx>.
6. Податковий кодекс України – [Електронний ресурс] : Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>

Камаралі А.О.

магістр

Науковий керівник: **Кармазіна Н.В.**

доктор економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінанси та облік

ТНУ імені В.І. Вернадського

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Одним з найбільш складних і суперечливих питань бухгалтерського обліку є визнання та погашення дебіторської заборгованості. Основним документом, що регулює порядок визнання, оцінки та відображення в обліку є П (С) БО 10 «Дебіторська заборгованість», яким передбачено, що

дебіторська заборгованість є сумою заборгованостей дебіторів на певну дату, а дебіторами, в свою чергу, визнаються юридичні та фізичні особи, які в наслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів [1]. За П (С) БО 13 «Фінансові інструменти», дебіторська заборгованість є одним із видів фінансових активів і визначається як контракт, що надає право отримувати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого підприємства [2]. Методологічні підходи до обліку дебіторської заборгованості відповідно до міжнародних стандартів не мають конкретного стандарту, однак можна керуватися: МСФЗ 1 «Подання фінансової звітності», МСФО 18 «Дохід», МСФО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка», згідно з якими дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів на певну дату [3].

Відповідно до МСФЗ при первісному визнанні дебіторська заборгованість оцінюється за справедливою вартістю, включаючи витрати зі здійснення угоди, які безпосередньо пов'язані з придбанням або випуском фінансового активу. Виходячи з норм П (С) БО, при первинному визнанні дебіторська заборгованість оцінюється за первинною вартістю [4].

Після первісного визнання дебіторська заборгованість, що розглядається як фінансовий інструмент, відповідно до МСФЗ оцінюється за вартістю, яка амортизується із застосуванням методу ефективної ставки відсотка.

При цьому під вартістю, яка амортизується, розуміється вартість фінансового активу, яка була визначена при його первинному визнанні, за вирахуванням вартості його погашення, суми накопиченої амортизації, нарахованій з різниці між первісною вартістю і вартістю на момент погашення.

Необхідно відзначити, що вимоги за МСФЗ та за П (С) БО при оцінці дебіторської заборгованості на дату балансу направлені на дотримання принципу обачності (консерватизму), згідно з яким величина активів не повинна бути завищена, а величина зобов'язань занижена. Для дотримання цього принципу фінансові активи також переважно оцінюються за справедливою вартістю.

Згідно П (С) БО 13 «Фінансові інструменти» фінансові інструменти первісно оцінюють та відображають за їх фактичною собівартістю, яка складається із справедливої вартості активів, зобов'язань або інструментів власного капіталу, наданих або отриманих в обмін на відповідний фінансовий інструмент, і витрат, які безпосередньо пов'язані з придбанням або вибуттям фінансового інструмента (комісійні, обов'язкові збори та платежі при передачі цінних паперів тощо) [2]. Цим стандартом не передбачено оцінки на дату балансу дебіторської заборгованості, що є фінансовим активом, за чистою реалізаційною вартістю, як це вимагає П (С) БО 10 [1].

На кожну наступну після визначення дату балансу фінансові активи оцінюються за їх справедливою вартістю. Але для дебіторської заборгованості, що не призначена для перепродажу, не застосовується оцінка за справедливою вартістю. Балансова вартість, що не призначена для

перепродажу, переглядається щодо можливого зменшення корисності на кожен дату балансу на основі аналізу очікуваних грошових потоків.

Сума витрат від зменшення корисності при цьому визначається як різниця між його балансовою вартістю та теперішньою вартістю очікуваних грошових потоків, дисконтова них за поточною ринковою ставкою відсотка на подібний фінансовий актив, з визначенням цієї різниці іншими витратами звітного періоду.

Різноманітність методів оцінювання дебіторської заборгованості зумовлена специфікою дебіторської заборгованості як ліквідного активу. Головна проблема оцінки дебіторської заборгованості виникає в момент складання фінансової звітності, так як методи оцінки дебіторської заборгованості повинні забезпечити дотримання одного з основних принципів підготовки фінансової звітності – повне висвітлення, згідно з яким сума оцінки активів і доходів підприємства не повинна бути завищена. При оцінюванні поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги на дату балансу слід враховувати ступінь визначеності її погашення.

Крім того, при оцінці поточної дебіторської заборгованості, яка є фінансовим активом, чинним законодавством передбачені певні особливості. Відповідно до принципу повного висвітлення, в момент визнання доходу від реалізації підприємство повинно визнати можливі витрати від неповернення частини боргів покупцями, тобто у вітчизняній системі обліку, як і в зарубіжній, поточна дебіторська заборгованість по розрахунках оцінюється та відображається у звітності за чистою вартістю реалізації, тобто у сумі, що реально може бути отримана в результаті її погашення.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: затвердж. наказом Мін-ва фінансів України від 8 жовтня 1999 р. № 237 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти»: затвердж. наказом Мін-ва фінансів України від 30 листопада 2001 р. № 559 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку: Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Закон України від 05.10.2017 р. № 2164-VIII «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Кикла М.П.

магістр

Науковий керівник: **Ладонько Л.С.**

доктор економічних наук, доцент

ТНУ імені В.І. Вернадського

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний стан розвитку економіки України характеризується такими негативними рисами, як криза платежів, погіршення платоспроможності підприємств, значний розмір заборгованості підприємств перед партнерами, державою і своїми працівниками. Одна з причин цього – недостатнє володіння методами управління грошовими коштами підприємства.

Більша кількість операцій, які виникають на підприємстві, пов'язані з придбанням, виробництвом, а також продажем товарів і послуг, і, у зв'язку з цим, отриманням й оплатою коштів. Облік грошових коштів необхідно розглядати як сукупність взаємопов'язаних послідовних, організаційних, розрахункових операцій і процедур формування інформації щодо дебіторської та кредиторської заборгованості, розрахунків з оплати праці, з підзвітними особами, за податками й зборами, а також внесками до статутного капіталу. Звідси, облік грошових коштів на підприємстві на різних етапах, у різних формах, а також в розрізі часу є важливим фактором ефективної діяльності підприємства. Таким чином дана тема є актуальною.

Готівкові кошти як високоліквідні активи є об'єктом підвищеної уваги при організації та обліку грошових потоків суб'єктів господарювання. У НП (с) БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» поняття «грошові кошти» трактується, як готівка в касі, кошти на розрахункових рахунка та депозити до запитання, коли в МСБО 7, те саме поняття «грошові кошти» складаються з готівки в касі та депозитів до запитання. Що ж стосується «грошових потоків», то таке поняття в НП (с) БО 1, відсутнє, проте виникає інше поняття, таке як «рух грошових коштів», що в свою чергу є тотожним поняттям до поняття «грошові потоки». Отже, перед нами постає перша проблема – це недосконала система організації та обліку положень, що регламентують сферу бухгалтерського обліку шляхом інтеграції до міжнародних стандартів та неузгодженість норм і правил щодо складання фінансової звітності з руху грошових коштів тощо. Головна відмінність складання «Звіту про рух грошових коштів» за українськими та міжнародними стандартами, полягає у формі. Якщо українські підприємці мають визначену, чітку форму, що є обов'язковою для всіх підприємств, окрім банків та бюджетних установ, то користувачі міжнародних стандартів мають лише загальне уявлення про форму такого звіту.

Другою проблемою є недосконалість системи управлінського обліку та відсутність управлінської звітності із руху грошових коштів на підприємстві,

що зумовлює нестачу аналітичних та оперативних даних що характеризують реальні фінансові процеси на підприємстві для подальшого проведення цих операцій у бухгалтерському обліку, формування і складання повної та достовірної фінансової звітності та прийняття ефективних управлінських рішень [4].

Крім того, до загальних облікових проблем у сфері управління грошовими коштами можна віднести: наявність грубих порушень платіжної дисципліни та недосконалість механізмів контролю за дотриманням касової дисципліни, тощо. Для усунення як зазначених, так і потенційних проблемних питань, можна запропонувати наступні шляхи вдосконалення системи бухгалтерського обліку у сфері управління грошовими коштами та потоками:

- подальше адаптування Національних положень бухгалтерського обліку, що регламентують організацію та облік грошових коштів до міжнародних стандартів;

- розширення та інноваційний підхід до форм та методів здійснення розрахунків, наприклад, за допомогою клірингових операцій та використання рахунків овердрафт, що є не дуже популярним для України, а переважно використовуються в зарубіжних країнах. До позитивних сторін клірингу відноситься здешевлення і прискорення розрахунків, збереження готівки, завдяки чому підвищується рівень прибутковості та ліквідності банків, що беруть участь у розрахунках [1];

- вдосконалення та нововведення у системах банківського обслуговування підприємств, таке, як використання корпоративних карток. Такі засоби мінімізують витрати коштів, а також час керівника і бухгалтера, що дуже зручно для підприємства [2];

- розробка методів зміцнення платіжної дисципліни і контролю за дотриманням касової дисципліни. Це може бути проведення інвентаризації каси не рідше одного разу на місяць, створення фонду дрібної готівки, що буде використовуватись для оплати поштових витрат і витрат на проїзд працівників, придбання канцелярських товарів, видачі авансів торговим представникам, тощо [3];

- розробка та запровадження форм, методів та механізмів функціонування управлінської системи обліку грошових коштів (наприклад, запровадження автоматизованої системи управління грошовими потоками на підприємстві, розробка форм управлінської звітності з руху грошових коштів та механізмів її складання тощо) [4].

Отже, перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у пошуку нових методів, механізмів та форм, щодо вдосконалення наявної системи організації бухгалтерського обліку грошових потоків в Україні. Адаптація національних положень до міжнародних стандартів та впровадження нових методів дозволить значно покращити організацію та ведення бухгалтерського обліку грошових коштів та потоків, знизить ризики помилок і дозволить підвищити ефективність роботи підприємств.

Список використаних джерел:

1. Кліринг : [Електронний ресурс]. – Режим доступу до : [http : //uk.wikipedia.org/wiki/](http://uk.wikipedia.org/wiki/)
2. Нижник Т. Платежные карточки: на страже интересов предприятия / Т. Нижник // Все о бухгалтерском учете. – 2014. – № 42-43. – С. 17-19
3. Парді С.Р. Шляхи вдосконалення обліку грошових коштів / С. Р. Парді // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова, 2013. – Т. 18. Вип. 2 /1. – С. 82-86.
4. Циган Р. М. Удосконалення класифікації грошових потоків з урахуванням сучасних умов господарювання / Р. М. Циган. – 2014. – № 4. – С. 150-155.

Коритько Б.В.

магістр

Науковий керівник: **Ладонько Л.С.**

доктор економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів та обліку

ТНУ імені В.І. Вернадського

ПОЛПШЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ШЛЯХОМ ОПТИМІЗАЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ З УРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Система оподаткування юридичних осіб суттєво впливає на економічну поведінку суб'єктів господарювання, зокрема, на процеси розподілу та реінвестування отриманих доходів, інвестиційну та інноваційну активність суб'єктів господарювання. У сучасних умовах податок на прибуток підприємств є одним з основних податків, які сплачуються юридичними особами, оскільки саме прибуток виступає головною метою діяльності будь-якого суб'єкта господарювання (у цьому контексті не враховані податок на додану вартість та акцизи, суми яких практично повністю перекладаються на кінцевого споживача результату господарської діяльності підприємства) [1].

Податкова система України створена за зразком податкових систем європейських країн, але на відміну від країн ЄС податкова система України не є інструментом підвищення конкурентоспроможності держави, не сприяє інноваційно-інвестиційному розвитку, зростанню економічної активності суб'єктів господарювання. Процеси глобалізації та інтеграції висувають нові вимоги до податкової системи [2].

Створення сприятливих умов для інвестиційної діяльності є передумовою підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання як на національному ринку, так і на міжнародній арені. Для активізації інвестиційної діяльності слід: знизити рівень державного регулювання підприємницької діяльності та забезпечити стабільність відповідного законодавства, усунути неоднозначність трактування нормативно-правових актів, знизити податкове навантаження, забезпечити стабільність політичного середовища, завершити адміністративну реформу, забезпечити публічність та

прозорість у прийнятті рішень органами влади і в результаті подолати прояви корупції, активізувати діяльність із створення позитивного іміджу держави [2].

На формування сприятливого інвестиційного клімату впливає розвиток як всієї податкової системи, так і кожного податку окремо. Численні дослідження науковців показали, що податок на прибуток підприємств є одним з основних інструментів впливу на поліпшення інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання. Податок на прибуток має величезний регулюючий потенціал, але існуюча в Україні податкова система використовує його неповну потужність, натомість акцентується увага на його фіскальному значенні. З метою поживлення інвестиційної діяльності важливо переорієнтуватися з суто фіскальної спрямованості даного податку на регулятивну шляхом використання в механізмі сплати цього податку стимулів інвестиційного характеру [2; 3].

Практика застосування податку на прибуток в Україні показала, що існують наступні недоліки, які мають негативний вплив на розвиток діяльності підприємств і, як наслідок, уповільнення їх інвестиційної діяльності:

1. Визначення для цілей оподаткування прибутку як різниці між скоригованими валовими доходами, валовими витратами і амортизаційними відрахуваннями стримує зростання рентабельності виробництва, оскільки діє принцип: чим більше витрачаєш, тим менше сплачуєш до бюджету;

2. Малий відсоток дозволених витрат на покращення основних фондів (10 відсотків на рік від їх балансової вартості);

3. Система оподаткування прибутку підприємств не передбачає інвестиційного податкового кредиту, а також пільг на частину прибутку, що інвестується (реінвестується) у виробництво [3].

В умовах глобалізації основними напрямками удосконалення системи прибуткового оподаткування під час різноманітних економічних процесів та загострення податкової конкуренції, в Україні має спостерігатися чітка тенденція до гармонізації національної податкової системи, а також до зниження податкового навантаження на економіку. Одночасно з цим повинне відбуватися також деяке скорочення пільг при оподаткуванні доходів від господарської діяльності. При розробці оптимальних ставок оподаткування прибутку суб'єктів господарювання потрібно додатково враховувати еластичність податкових надходжень. Крім того, як показує світова практика, на динаміку економічного зростання у середньо- та довгостроковій перспективі ставки оподаткування доходів та прибутку впливають суттєво менше, ніж процеси акумулювання та трансферу знань, рівень розвитку людського капіталу, рівень інституційного розвитку держави, рівень корупції та бюрократизації процесів у країні, впровадження нових технологій, інноваційна активність та загальна ефективність макроекономічного, у тому числі податкового, регулювання у країні, а також інформаційна прозорість державних витрат [4].

Виходячи з вище викладеного, можна зробити висновок, що реформування податкової системи є безумовно дієвим інструментом

підвищення конкурентоспроможності держави та сприятиме розвитку інвестиційних процесів в економіці.

Список використаних джерел:

1. Плугатар О. А., Кравченко Т. О. Проблеми та шляхи реформування податку на прибуток // Економічний простір. – 2009. – № 12.
2. К. Швабій, Д. Серебрянський. Інвестиційні стимули в механізмі оподаткування прибутку підприємств // Економіка України – 2017 – № 7;
3. Грудзевич І.Т., Момчева А.М. Проблеми та перспективи розвитку регулюючої функції податку на прибуток підприємств// Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Зб.наукових праць. Економічні науки. 2012. – № 7. – С. 142.
4. Михайлик А. М. Податки та їх вплив на діяльність господарюючих суб'єктів / А. М. Михайлик; наук.кер. О. В. Зайцев // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О. Ф., м. Суми, 6-8 травня 2014 р.: у 2-х т. – Суми : СумДУ, 2014. – Т. 2. – С. 388-389.

Леонтєва К.С.

магістр

Науковий керівник: **Кармазіна Н.В.**

доктор економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів та обліку

ТНУ імені В.І. Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

За своєю суттю нематеріальні активи не мають матеріальної основи, а тільки інколи можуть бути матеріалізовані в конкретних результатах. Тому їх вартість не можна визначити традиційними показниками, які використовують для оцінювання матеріальних складових підприємницького потенціалу підприємства. Конкретна технологія оцінювання вартості нематеріального активу обумовлена метою її проведення.

Незалежно від цілей аналізу обов'язковою є ідентифікація кожного об'єкта оцінки та його власника в кожному конкретному випадку. Кожна методика розробляється під конкретного замовника [1].

З позиції вартості нематеріальний актив слід розглядати в таких аспектах:

– джерело походження нематеріального активу, враховуючи його вплив на процес виробництва та спроби управління цим процесом;

– механізм формування ціни нематеріального активу в процесі його придбання;

– механізм формування ціни нематеріального активу в процесі його взяття на баланс підприємства.

За джерелами походження нематеріальні активи підприємства можна класифікувати так:

– з позицій розробника – результати науково-дослідницьких робіт, винаходи, раціоналізаторські пропозиції;

– з позиції продавця та покупця – фізичних та юридичних осіб, резидентів чи нерезидентів;

– за сферами прояву ефекту від використання – зменшення собівартості, поліпшення управлінських рішень, зростання обсягів продажу.

З позиції строку використання покупцеві нематеріального активу слід враховувати життєвий цикл продукту, а також пов'язаних з ним технологій, методів організації виробництва тощо. У цілому життєвий цикл нематеріального активу коротший, не збігається з життєвим циклом товару, звичайно випереджаючи його на один два етапи.

Слід особливо відзначити, що реєстрації у документах обліку підлягають операції щодо руху об'єктів інтелектуальної власності.

Нематеріальні активи можуть бути оцінені в грошовій формі з використанням таких видів оцінок [3; 4]:

– за фактичною собівартістю – визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності на основі первісної вартості під час їх придбання;

—за поточною відновною вартістю – визначення вартості нематеріального активу на основі наявних цін та з урахуванням ринкової ситуації в процесі зміни відповідного об'єкта такої ж корисності;

—за поточною ринковою вартістю – визначення вартості нематеріального активу, що може бути отримана під час його продажу чи ліквідації на ринку;

—за чистою вартістю реалізації – сума коштів, що може бути отримана чи оплачена під час конвертації у національну (іноземну) валюту об'єкта інтелектуальної власності в ході господарської діяльності, за вирахуванням витрат на проведення операції.

Дохідний підхід базується на встановленні причинного зв'язку між функціональними (фізичними, техніко-економічними та ін.) властивостями об'єкта інтелектуальної власності та майбутніми доходами від його використання.

Витратний підхід заснований на міркування про те, що потенційний покупець, володіючи певною інформацією про предмет купівлі, не заплатить за нього більше, ніж вартість іншого нематеріального активу з тією ж корисністю.

Метод відновної вартості найчастіше використовується для оцінки цінності прав на унікальні об'єкти інтелектуальної власності [2].

Ринковий підхід до оцінювання нематеріальних активів передбачає порівняння об'єкта оцінювання з представленими на ринку аналогічними об'єктами. Найпоширенішим указаний підхід став у методі порівняльних продаж. Визначивши вартість нематеріального активу, обчислюють вартість усього портфеля. На даному етапі слід звернути особливу увагу на

комплексність такої процедури. Не треба забувати, що більшість об'єктів інтелектуальної власності не можуть використовуватися у господарській практиці самостійно.

Крім цього, сумісне використання нематеріальних активів часто породжує додаткові ефекти, що недопустимо ігнорувати. Вибір того чи іншого підходу до оцінки залежить від виду та характеру нематеріального активу, стабільності та природи доходу, що генерується з його допомогою, можливості його комерційного використання.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік необоротних активів / Ф. Ф. Бутинець, Н. І. Петренко. – Житомир: ПП «Рута», 2012. – 160 с.
2. Левицька С. О. Процеси впровадження інтелектуальної власності / С. О. Левицька // Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. – № 9. – С. 21-35.
3. Будников М. Нематеріальні активи як інструмент підвищення економічної безпеки бізнесу / М. Будников // Галицький економічний вісник / Тернопільський державний технічний університет ім. І. Пулюя, 2014. – № 3 (43). – С. 121-134.
4. Білько В. Д. Підходи до організації системи внутрішнього контролю нематеріальних активів // Міжнародний збірник наукових праць. – Вип. 3 (15). – 2013. – С. 84-100.

Маханківська К.С.

магістр

Науковий керівник: **Ладонько Л.С.**

доктор економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів та обліку

ТНУ імені В.І. Вернадського

АУДИТ ОПЕРАЦІЙ ЗА РОЗРАХУНКАМИ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

Аудит виплат працівникам поєднує в собі елементи фінансового аудиту та аудиту на відповідність, що пов'язано з прямим впливом трудового й податкового законодавства та формування фінансової інформації про зобов'язання з оплати праці та інших виплат працівникам. Формування мети, завдань об'єктів дослідження та оцінки отриманої інформації щодо розрахунків за виплатами працівникам на сучасному етапі розвитку соціально-економічних відносин, пов'язаних з оплатою праці, має ґрунтуватися на врахуванні інтересів сторін – працедавця, працівника і держави [1; 2].

Аудит виплат працівникам охоплює практично всі елементи трудових відносин, що спричиняє розширення функцій аудиту в цій сфері. Особливого значення набуває оціночна функція. Це викликано варіативністю національного законодавства, специфікою діяльності окремих підприємств, різними підходами до організації і розвитку системи трудових відносин та загальнодержавними проблемами в галузі оплати праці [3].

Метою аудиту є дотримання трудового законодавства та розрахунки з оплати праці є:

- установлення достовірності інформації, відображеної у фінансовій звітності, обліку та первинних документах з питань дотримання законодавства і порядку розрахунків з оплати праці та інших виплат працівникам;

- загальна оцінка діючої системи формування інформації щодо виплат працівникам, її відповідності визначеній стратегії підприємства і державним цілям побудови соціально орієнтованої ринкової економіки та підвищення продуктивності праці [4].

Аудиторська перевірка полягає в встановленні об'єктивної істини про інформацію відображену у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, первинних документах, щодо повноти, достовірності, своєчасності та законності з питань дотримання трудового законодавства і розрахунків з оплати праці та інших виплат працівникам.

Виходячи із сутності, функцій аудиту розрахунків з оплати праці, завдання аудиту виплат працівникам виділяють наступні:

- оцінити внутрішню регламентовану документацію щодо організації системи виплат працівникам на підприємстві відповідно до норм чинного законодавства та цілей управління трудовими ресурсами підприємства (наявність колективної угоди, положення про виплати працівникам, затвердженого штатного розкладу, тарифів, розцінок);

- перевірити й оцінити систему внутрішнього контролю за дотриманням трудового, податкового та бухгалтерського законодавства щодо порядку розрахунків з оплати праці та інших виплат працівникам;

- перевірити та оцінити організацію та стан обліку особового складу працівників, оперативного обліку робочого часу, синтетичного й аналітичного обліку розрахунків за виплатами працівникам (наявність первинних документів з обліку робочого часу та виплат працівникам);

- перевірити повноту, правильність і відповідність відображення інформації щодо виплат працівникам у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності та нарахувань, пов'язаних з ними, реальному стану розрахунків за виплатами працівникам;

- оцінити організацію і стан розрахунків за виплатами працівникам та своєчасності їх здійснення;

- оцінити правильність нарахування компенсацій за відсутність працівників, премій та інших короткострокових виплат, довгострокових виплат працівникам (виплат у зв'язку з тривалою непрацездатністю, виплат за вислугу років), виплат при звільненні;

- перевірити правильність проведення розрахунків з персоналом інструментами власного капіталу, якщо таке має місце;

- оцінити організацію і стан розрахунків за виплатами по закінченні трудової діяльності;

– перевірити дотримання податкового законодавства при оподаткуванні доходів фізичних осіб і віднесення витрат на оплату праці та інші виплати працівникам на витрати підприємства [5];

– перевірити дотримання чинного законодавства за розрахунками з позабюджетними фондами щодо соціального страхування;

– розрахувати узагальнені показники ефективності використання трудових ресурсів для можливості виконання подальшого просторового аналізу на галузевому та міжгалузевому рівнях.

Для ефективного виконання поставлених задач в процесі аудиторського дослідження розрахунків за оплати праці використовується ряд методичних прийомів проведення та організації перевірки.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам» від 28 жовтня 2003 р. № 601: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sta.gov.ua>.
2. Каменська Т. Роль внутрішнього аудиту в системі внутрішнього контролю // Бухгалтерський облік і аудит. – № 9, 2014. – С. 43-46.
3. Кодекс законів про працю України від 10.12.1997 р. № 322-VIII.
4. Колот А.М. Аудит оплати праці та мотивація персоналу: Підручник. – К.: КНЕУ, 2012. – 345 с.
5. Податковий кодекс України – [Електронний ресурс] : Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>

Носкова М.М.

магістр

Науковий керівник: **Царенко О.В.**

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток ринкових відносин в країні залежить напряму від результатів фінансово-господарської діяльності підприємств, їх економічної та фінансової стабільності. Головною метою управління фінансовою стійкістю є забезпечення фінансової безпеки та стабільності функціонування і розвитку підприємства у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику.

Основною умовою забезпечення фінансової стійкості підприємства є формування достатніх обсягів виторгу, що дають змогу в повному обсязі виконати свої зобов'язання перед бюджетом, розрахуватися з працівниками, кредиторами, постачальниками. Виходячи з наведеного, можна зробити висновок, що одним з важливих компонентів фінансової стійкості є наявність

необхідної кількості фінансових ресурсів, які можна сформувати лише за умови ефективної роботи підприємства та отримання прибутку [4]. Саме прибуток підприємство використовує для погашення своїх зобов'язань перед банками та іншими фінансово-кредитними установами, а також зобов'язань перед акціонерами й інвесторами. В свою чергу, для досягнення і підтримання фінансової стійкості важливий не тільки обсяг прибутку, але і його рівень щодо вкладеного капіталу або витрат, тобто рентабельність діяльності.

Управління фінансовою стійкістю підприємства являє собою масштабний процес, тому його деталізують та розділяють на декілька етапів для досягнення оптимальних показників здійснення незалежної фінансової політики на підприємстві. Щодо першого етапу, то під плануванням фінансової стійкості підприємства розуміється визначення цілей фінансової стійкості, шляхів її розвитку, а також формування основних напрямів розвитку. На другому етапі здійснюються вибір та розробка методичних підходів оцінювання фінансової стійкості підприємства, а також виявлення проблемних місць. Наступний етап характеризується проведенням запланованих заходів для досягнення прогнозованого рівня фінансової стійкості підприємства. П'ятий етап реалізується шляхом аналізу та оцінки отриманих результатів, критичних точок розвитку фінансової системи та визначення майбутнього рівня фінансової стійкості підприємства.

Труднощі в управлінні фінансовою стійкістю полягають в тому, що її неможливо розглядати як головну ціль функціонування підприємства, так як досягнення відповідного рівня стійкості насамперед пов'язано із відмовою від ризикових проектів, інновацій та додаткового залучення позикового капіталу, що в кінцевому результаті призведе до його зупинки [1]. Підтримання фінансової стабільності є виправданим у тому разі, коли вона приносить «користь» всім зацікавленим сторонам (власникам, кредиторам, постачальникам, покупцям, персоналу та державі). Тобто проблему забезпечення фінансової стійкості потрібно досліджувати в контексті інтересів, які пов'язані з використанням системи, якою і є підприємство [2].

Фінансова стійкість через платоспроможність впливає на форми, умови комерційних угоди умови поповнення обігових коштів. У платоспроможності відбивається співвідношення між платежами підприємства та грошовими надходженнями. Другою точкою зору розгляду платоспроможності по відношенню до фінансової стійкості є визначення її можливості погашати боргові зобов'язання підприємства. У цьому випадку платоспроможність виражається ліквідністю, яка відображає здатність підприємства в будь-який момент здійснювати необхідні витрати.

Ліквідність залежить від величини заборгованості, а також від структури та обсягу ліквідних коштів. Нездатність підприємства погасити свої зобов'язання перед кредиторами приводить її до банкрутства. У цьому випадку фінансова стійкість виступає в якості бар'єру банкрутства і забезпечує виконання майнових претензій у разі їх виникнення [3].

Таким чином, фінансову стійкість підприємства можна охарактеризувати, як цілісну, логічну систему функцій, яка характеризує системний процес фінансової діяльності, що виражається у здатності підприємства погасити свої зобов'язання у строк, забезпечити зростання дисконтованого доходу і фінансову рівновагу. Управління фінансовою стійкістю підприємства являє собою систему принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням стабільного стану фінансових ресурсів і активів, їх формування та розподілу, який дозволив би підприємству розвиватися на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності, забезпечення і підтримання його фінансової рівноваги.

Список використаних джерел:

1. Донченко Т.В. Теоретичні основи формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства / Т.В. Донченко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 1. – С. 23-27.
2. Муза І. М. Проблеми розвитку фінансової стійкості підприємства в сучасній економіці / І. М. Муза. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>.
3. Партін Г. О. Особливості впливу основних чинників на фінансову стійкість підприємства в умовах фінансово-економічної кризи / Г.О. Партін // Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету України. – 2010. – № 10 – 279 с.
4. Чепель К. С. Напрями підвищення фінансової стійкості підприємств Волинської області / К.С. Чепель. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>

Райнхардт М.О.

магістр

Науковий керівник: **Димиденко І.В.**

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів та обліку

ТНУ імені В.І. Вернадського

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Своєї актуальності проблема обліку основних засобів набула у зв'язку з потребою отримати власниками, кредиторами й інвесторами, як вітчизняними так і закордонними, оперативної та достовірної інформації щодо стану, руху, оновлення та ефективності використання основних засобів. Від того, наскільки ефективно використовуються наявні засоби праці, від їх досконалості, залежать і загальні результати роботи підприємства.

Вагомий внесок у розробку теоретичних основ та методологічних підходів до проблеми обліку й аналізу основних засобів зробили провідні вчені-економісти, як вітчизняні – Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Голов С.Ф., Грінько А.П., Кірейцев Г.Г., Кушельний М.В.

Основними нормативними актами, що регулюють облік основних засобів в Україні є: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби»; Податковий кодекс України зі змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 23 грудня 2010 року № 2856-VI.

Роль основних засобів у процесі виробництва, особливості їх відтворення в умовах ринкової економіки обумовлює особливі вимоги до інформації про наявність, рух, стан і використання основних засобів. Ринкова система управління потребує більш оперативної і комплексної інформації по основних засобах. Облік повинен бути побудований таким чином, щоб з нього можливо було б отримати не тільки звітні дані, але й іншу інформацію, в якій виникає потреба.

Якщо розглядати такий об'єкт обліку як основні засоби з погляду економічної категорії, то потрібно сказати, що основні засоби це частина постійного виробничого капіталу, яка виступає у формі засобів праці та поступово, протягом багатьох виробничих циклів, переносить свою вартість на виготовлений продукт.

Значення вивчення та дослідження такої економічної категорії як основні засоби зумовлюється наступним:

основні засоби, які призначені для використання у виробничій сфері, складають матеріальну основу продуктивних сил, виробничий апарат та засоби праці, наявність та склад яких визначає економічний потенціал суспільства. «Економічні епохи відрізняються не тим, що виробляється, а тим, як виробляється, якими засобами праці» [21, с. 191];

основні засоби, які використовуються у невиробничій сфері створюють умови, сприяють підвищенню рівня науки та культури, покращанню здоров'я та соціальному розвитку суспільства;

підвищення якісного складу основних засобів – це передумова підвищення продуктивності праці.

Якщо розглядати еволюцію такої економічної категорії як основні засоби, то першим вченим, який виділив це поняття був А. Сміт. Ним було введено у політичну економію узагальнюючі поняття основного та оборотного капіталу.

Так, він вбачав розбіжність між основним і оборотним капіталом способів, у який вони приносять дохід. Що стосується саме основного капіталу, то, на його думку це капітал, направлений на поліпшення землі, купівлю машин та устаткування, інструментів та інших предметів, які приносять дохід, залишаючись у одній і той же натурально-речовій формі у одного власника.

Порівняння поглядів вітчизняних та зарубіжних науковців свідчить, що відносно визначення дефініції «основні засоби» відсутнє єдине поняття категорії та її змістовне наповнення.

З погляду економічної категорії можна визначити, що основні засоби – це частина постійного виробничого капіталу, яка виступає у формі засобів праці та поступово, протягом багатьох виробничих циклів, переносити свою вартість на виготовлений продукт.

Підходи до трактування сутності основних засобів у вітчизняному законодавстві та за Міжнародними стандартами фінансової звітності (IAS) 16 «Основні засоби» різняться, тому вважаємо за доцільне дослідити ці нормативні акти більш детально.

Список використаних джерел:

1. Основні засоби [Електронний ресурс] : міжнародний стандарт фінансової звітності 16. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/document/92427/%D0%9C%D0%.dpuf>
2. Основні засоби: положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 року № 92 [Електронний ресурс] / Україна. М-во фінансів. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
3. П'ясецька А. І. Аналіз проблематики бухгалтерського обліку основних засобів в Україні / А. І. П'ясецька // «Управління розвитком». –17 (157). – 2013. – С. 41-44.
4. Павлюк І.М. Бухгалтерський облік основних засобів та інших необоротних матеріальних і нематеріальних активів. – Івано- Франківськ: ІМЕ, 2003. – 176 с.

Савенкова Т.О.

магістр

Науковий керівник: **Царенко О.В.**
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського

ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПРОЦЕДУРИ «ДЬЮ-ДІЛІДЖЕНС»

Важливим аспектом для інвестора в сучасних економічних умовах є необхідність мінімізації негативних ризиків, пов'язаних з укладанням інвестиційних угод та збереженням коштів в процесі їх примноження. Зважаючи на це, інвестор бажає володіти повною об'єктивною та достовірною інформацією стосовно справ на цільовому підприємстві. На сьогоднішній день, серед різноманітних підходів до проведення перевірки з метою дослідження діяльності підприємства, все більшої популярності набуває процедура «дью-ділідженс». Ця процедура включає в себе оцінку інвестиційної привабливості підприємства та мінімізацію існуючих інвестиційних ризиків, що передбачає наявність можливості підприємства продовжувати вести діяльність в майбутньому. Таким чином процедура «дью-ділідженс» безумовно має включати в себе перевірку дотримання принципу безперервності при складанні фінансової звітності об'єкта інвестування.

Процедура «дью-ділідженс» проводиться з метою сформулювати повне уявлення про реальний фінансовий стан підприємства та про всі ризики, які можуть нести за собою негативний вплив для підприємства [1]. Ця процедура передбачає проведення комплексної експертизи інвестиційної угоди в рамках

прийняття рішення про ефективне інвестування капіталу та проводиться у 3 етапи: підготовчий етап; етап проведення перевірки; заключний етап [2].

Етап проведення перевірки є основним, адже він складається з аудиторських та юридичних процедур, а також передбачає аналіз фінансового стану та інвестиційної привабливості. Саме на цьому етапі доцільно провести процедури з перевірки дотримання принципу безперервності при складанні фінансової звітності. Це обумовлює обов'язковість перевірки дотримання даного принципу з метою надання звіту «дью-ділідженс» про реальний стан підприємства в рамках прийняття рішення про ефективне інвестування капіталу. Хоча процедура «дью-ділідженс» не регулюється законодавчими актами, не існує чітких вимог щодо порядку виконання процедур, проте, на думку автора, під час планування та виконання процедур, щодо підтвердження виконання принципу безперервності, доцільно керуватися вимогами, наведеними в МСА 570 «Безперервність діяльності» [3].

Існують певні особливості поточного стану та діяльності підприємства, які можуть внести сумніви щодо безперервності діяльності підприємства в майбутньому. Проте, на сьогоднішній день не існує чіткої поетапної методики проведення такої перевірки, відсутні інструменти та індикатори, які найточніше виявили би і засвідчили неможливість продовження подальшої діяльності підприємства [4].

Для кожного окремого підприємства в розрізі проведення процедури «дью-ділідженс» має бути розроблена окрема методика визначення дотримання принципу безперервності, яка б охоплювала усі особливості галузі, а також підприємства в цілому.

Обґрунтоване у результаті комплексної перевірки «дью-ділідженс» підтвердження дотримання підприємством принципу безперервної діяльності дозволяє оцінити результат діяльності підприємства за минулі роки, сформулювати уявлення про реальний стан підприємства на момент перевірки, а також спрогнозувати подальшу діяльність підприємства. Ці дані будуть являти собою фактори для прийняття остаточного рішення про вкладання капіталу інвесторами [5].

На сьогоднішній день особливої уваги заслуговує питання про довіру користувачів до фінансової звітності, яка в свою чергу має ґрунтуватися на основоположних принципах бухгалтерського обліку. Одним із таких принципів є принцип безперервності. Оцінити виконання принципу безперервності діяльності підприємства при складанні фінансової звітності доцільно шляхом проведення низки процедур в розрізі проведення комплексної оцінки фінансового стану та інвестиційної привабливості «дью-ділідженс».

При первинному знайомстві з підприємством на загрозу безперервності його діяльності може вказувати низка фінансових, виробничих та юридичних ознак. Їх наявність свідчить про необхідність проведення детальної діагностики виконання принципу безперервності. Методика проведення такої перевірки є індивідуальною для кожного об'єкту інвестування, проте існує низка процедур які є універсальними, серед яких аналіз майбутніх грошових

потоків, оцінка здатності погашення кредиторської заборгованості, перевірка забезпеченості кадрами тощо. За результатами проведених процедур формується думка про можливість підприємства безперервно продовжувати свою діяльність. Ця думка має бути обґрунтована в звіті, що складається за результатами проведення перевірки «дью-ділідженс».

Список використаних джерел:

1. Томашевська І. Л. Duediligence: порядок проведення та документування / І. Л. Томашевська // Вісник ЖДТУ – 2010. – № 4. – С. 194-196.
2. Шапошников А. А. Финансовая отчетность организаций: информация о непрерывности деятельности / А. А. Шапошников, Н. Н. Овчинникова // «Аудиторски еведомости». – 2012. – № 2. – С. 83-89.
3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2015 року, частина 1: пер. з англ. Ольховікова О. Л., Селезньов О. В. – К.: Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2016. – 1249 с.
4. Фоменко В. О. Вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на безперервну діяльність підприємства / В. О. Фоменко // . – 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_1_191.pdf
5. Голов С. Ф. Теорія багатоцільового бухгалтерського обліку / С. Ф. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. – № 4. – С. 3-13.

Сакаєва Т.В.

магістр

Науковий керівник: **Царенко О.В.**
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ ЇЇ РЕЗУЛЬТАТІВ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Переоцінка основних засобів є одним із способів підвищення інвестиційної привабливості підприємства. Важливість переоцінки основних засобів полягає в тому, що дана процедура дозволяє визначити реальну вартість основних засобів з урахуванням сучасного стану ринку. Під час практичної діяльності підприємствам постійно доводиться приймати рішення з урахуванням різноманітних ризиків. Одним із таких ризиків є зміна вартості активів. Основні засоби складають для більшості підприємств дуже вагомий частину балансової вартості активів, тому зміна їх вартості здатна суттєво впливати на ціну виготовленої продукції і, як наслідок, на фінансові результати діяльності підприємства в цілому.

Завищення вартості основних засобів призводить до збільшення витрат підприємства у вигляді амортизації, що негативно впливає на фінансовий стан підприємства. У разі заниження вартості основних засобів зменшується реальна ринкова вартість підприємства, погіршується його інвестиційна привабливість. Таким чином, неправильне уявлення про фактичний поточний стан основних засобів може мати дуже негативні наслідки. Отже, в разі суттєвого відхилення балансової вартості основних засобів від їх справедливої, доцільно скористатись процедурою переоцінки таких основних засобів.

Таким чином, недостовірна вартість основних засобів може суттєво впливати на різні аспекти практичної діяльності підприємства, що обумовлює потребу встановлення достовірної та об'єктивної вартості основних засобів за допомогою процедури їх переоцінки.

Щодо питання обов'язковості проведення переоцінки основних засобів, то відповідно до П (С) БО 7 «Основні засоби», підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта істотно відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу [5]. Тобто вимогами зазначеного стандарту не обумовлено обов'язковість переоцінки, а лише її можливість. В той же час, Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (із змінами та доповненнями) передбачено основні принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, серед яких доцільно виділити принцип повного висвітлення. Так, принцип повного висвітлення (а такий принцип, як обачність був скасовано, зміни внесені ЗУ № 4646 від 16.06.2017), що фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі [6].

Отже, у разі наявності на балансі підприємства основних засобів, вартість яких істотно відрізняється від справедливої, відбувається недотримання законодавчо встановлених принципів ведення обліку та формування звітності. Втім, законодавством не передбачено штрафні санкції за такі порушення, тому рішення про проведення переоцінки приймається на розсуд керівництва.

Наступним питанням при вирішенні питання проведення переоцінки є доцільність її проведення. Як уже зазначалось, підприємство може проводити переоцінку при суттєвій відмінності залишкової вартості основних засобів від їх справедливої вартості [4]. Крім того, відповідно до П (С) БО 7 «Основні засоби», у разі переоцінки об'єкта основних засобів на ту саму дату, здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить даний об'єкт. Переоцінка основних засобів тієї групи, об'єкти якої вже зазнали переоцінки, надалі має проводитися з такою регулярністю, щоб їх залишкова вартість на дату балансу суттєво не відрізнялася від справедливої вартості [3].

З урахуванням зазначених рекомендацій та норм національних стандартів, керівник підприємства може приймати рішення про проведення переоцінки основних засобів.

Після прийняття рішення про проведення переоцінки основних засобів (групи основних засобів), слід видати наказ керівника підприємства про проведення переоцінки. В наказі повинна бути відображена наступна інформація: дата проведення переоцінки; перелік об'єктів переоцінки; основні характеристики об'єктів переоцінки (вартість, дата введення в експлуатацію, інвентарні номери тощо); відповідальні особи.

Підприємство може визначити справедливу вартість основних засобів виключно за допомогою сертифікованих оцінювачів або уповноважених на те органів державної влади. При цьому, необхідно надати оцінювачу пакет необхідних документів, що містять інформацію про основні засоби, що підлягають переоцінці (інвентарні картки, інформація про нараховану амортизацію, проектно-кошторисна документація, паспорти БТІ на будівлі тощо).

Список використаних джерел:

1. Гринько А. П. Облік основних засобів: теорія, стан, проблеми, перспективи : монографія / А. П. Гринько. – Харків. : ХДАТОХ, 2012. – 277 с.
2. Методичні рекомендації щодо обліку основних засобів: наказ Міністерства фінансів України від 11.12.2006 р. № 1176 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dtkk.com.ua/show/2%20cid03212.html>
3. Основні засоби: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7, затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
4. Ткач Н.О. Переоцінка основних засобів: нюанси обліку / Н.О. Ткач// Вісник Національного університету водного господарства та природокористування : Серія «Економіка». – 2012. – № 2. – С. 197–203.

Хоменко М.М.

магістр

Науковий керівник: **Царенко О.В.**
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АУДИТУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Метою аудиту нематеріальних активів є об'єктивна оцінка достовірності даних бухгалтерського обліку зазначених активів, встановлення відповідності застосовуваної методики вимогам нормативних актів. На відміну від інших активів для аудиту нематеріальних активів характерний високий рівень ризику через нематеріальність об'єктів, високого ступеня

невизначеності економічних вигід, складності оцінки. Цілком очевидно, що при перевірці таких активів потрібна достатня компетентність аудитора в питаннях суттєвих характеристик нематеріальних активів, характеру участі в діяльності підприємства, законодавчо-правового закріплення їх статусу як об'єктів обліку, оцінки вартості, рішення судових суперечок по захисту прав та інші [1]. Тому всі відомі аудиторські процедури повинні проводитися зі скрупульозністю та повним розумінням характеру нематеріальних активів.

Організаційно аудит нематеріальних активів включає три послідовних етапи, що й при аудиті фінансової звітності: підготовчий, основний, і заключний. Для ухвалення рішення про проведення аудиту нематеріальних активів насамперед необхідно ознайомитися з діяльністю підприємства й прийнятою обліковою політикою [2]. Інформація може бути отримана з різних джерел і охоплює документи підприємства (статут, протоколи зборів, бізнес-плани, фінансову й статистичну звітність, наказ про облікову політику підприємства, матеріали попередньої аудиторської перевірки), результати співбесіди із провідними спеціалістами в галузі економіки й інші. По суті, аудитор вже на цій початковій стадії оцінює ступінь свого власного ризику.

На основі обміну листами укладається договір на проведення аудиту. В договорі бажано, крім мети аудиту, вказати можливість доступу до будь-якої інформації, пов'язаної з аудитом, відповідальність керівництва підприємства за надану в ході перевірки інформацію. Це дозволить оцінити аудиторський ризик і сформулювати думку про відповідність методики обліку нематеріальних активів, що застосовується на підприємстві, вимогам чинного законодавства [3].

Аналіз нематеріальних активів починається з оцінки їх динаміки в розрізі класифікаційних груп, тому що вони неоднорідні за своїм складом, характером використання в процесі виробництва, за ступенем впливу на фінансові результати та результати господарської діяльності.

Аналіз за ступенем ліквідності та ризику інвестицій в нематеріальні активи здійснюється наступним чином [4]:

- нематеріальні активи розбиваються на три групи: високоліквідні, середньоліквідні, низько ліквідні;
- визначається питома вага кожної групи в загальній величині нематеріальних активів;
- дається оцінка нематеріальних активів за ступенем ліквідності та ризику.

Мета аналітичних процедур при здійсненні аудиту полягає у визначенні забезпеченості основними засобами та нематеріальними активами за умови найбільш інтенсивного їх використання. Завдання, об'єкти, етапи аналізу використання основних засобів і нематеріальних активів наведено на рис. 1.6.

Ефект від придбання підприємством права використання запатентованого виробничого досвіду та знань, а також «ноу-хау» (незапатентованого досвіду), може бути визначений тільки за результатами реалізації підприємством продукції, виготовленої з використанням ліцензії, «ноу-хау».

Однак обсяг продажу залежить від множини інших факторів (ціни, попиту, якості товару) і виявити дію кожного з них важко.

Аудиторська перевірка нематеріальних активів на основному етапі повинна передбачати такі аудиторські процедури, як : проведення інвентаризації нематеріальних активів; оцінка якості інвентаризацій нематеріальних активів, що була здійснена підприємством у періоді, що перевіряється; виявлення неврахованих нематеріальних активів; перевірка правомірності та правильності оприбуткування нематеріальних активів на підприємстві; перевірка доцільності й правильності обліку витрат, пов'язаних з удосконаленням нематеріальних активів; перевірка порядку переоцінки нематеріальних активів на предмет відповідності вимогам П (С) БО 8; перевірка обґрунтованості застосовуваних норм і методів амортизації нематеріальних активів; перевірка здійснення перегляду терміну служби й методу амортизації нематеріальних активів тощо. Отже, запропоновані процедури аудиту за ефективністю використання нематеріальних активів, які поряд з відповідними аналітичними процедурами передбачають вжиття певного складу розроблених контрольних заходів та дають змогу підвищити якість аудиторських доказів щодо їх наявності та руху.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: затвердж. наказом Мін-ва фінансів України від 8 жовтня 1999 р. № 237 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2015 року. – К.: Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2016. – 1249 с.
3. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку: Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Закон України від 05.10.2017 р. № 2164-VIII «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Шевченко Н.А.

магістр ОО-61

Науковий керівник: **Царенко О.В.**
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І. Вернадського

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності регламентуються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Запаси визнаються активом, якщо існує вірогідність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена [5].

Проте, залишаються невирішеними питання вдосконалення документації оперативного та аналітичного обліку виробничих запасів, особливо нагальною постає проблема удосконалення первинного обліку запасів [3]. Значно поліпшити організацію обліку виробничих запасів можна, удосконалюючи процес документування.

Сільськогосподарське підприємство характеризується різноманітними господарськими процесами з руху запасів, а саме їх надходженням, зберіганням, використанням та переміщенням. Кожен із перерахованих процесів повинен бути задокументований, а отже, знайти своє відображення в первинних облікових документах. Тому саме вибір форм первинних документів з руху запасів є важливим елементом організації обліку. У бухгалтерському обліку документ є початком та основою його ведення [1, с. 184]. Операції з обліку сільськогосподарської продукції рослинництва є найбільш трудомісткими та займають найбільшу питому вагу в обліковій інформації. Також необхідно пам'ятати про сезонність робіт та оперативність, адже польові роботи залежать від кліматичних умов.

Для складання первинного документу скористаємося моделлю формування обліково-інформаційного забезпечення за реквізитним складом залежно від мети документування (рис. 1) [4].

Запропонована класифікаційна модель дозволяє підвищити якість первинної облікової інформації та відокремити інформаційні ресурси. Дана модель складається з умовно-змінних обов'язкових (блок 1), умовно-постійних обов'язкових (блок 2), умовно-постійних додаткових (блок 3), умовно-змінних додаткових реквізитів (блок 4). Але залежно від мети документування та потреб управління набір реквізитів підприємство має право формувати самостійно.

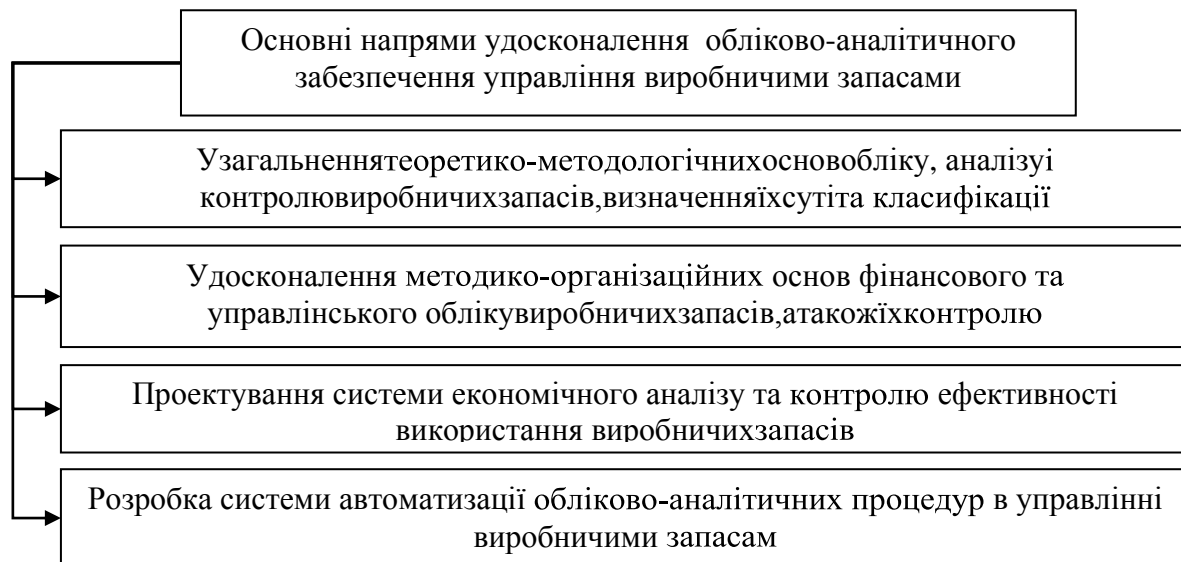

Рис. 1. Модель формування обліково-інформаційного забезпечення за реквізитним складом

Документальне оформлення надходження, наявності і витрачання продукції рослинництва є досить відповідальним процесом, який повинен забезпечити необхідну інформацію як для обліку, так і для контролю та оперативного управління рухом матеріальних цінностей. При формуванні оптимального документу необхідно пам'ятати, що блок 1 «умовно-постійні обов'язкові реквізити» повинен обов'язково бути включений до складу, адже саме цей набір реквізитів підтверджує факт здійснення господарської операції. Також буде використано блок 4 «умовно-змінні додаткові реквізити», які рекомендовані Міністерством статистики України та іншими галузевими міністерствами.

При оприбуткуванні продукції рослинництва використовуються три первинних документи: відомість руху зерна та іншої продукції, реєстр прийому зерна та іншої продукції та накладна (внутрігосподарського призначення). На нашу думку, доцільно об'єднати ці форми та дещо змінити реквізити. Адже зменшення форм первинних документів, їх уніфікація, типізація, забезпечить значне скорочення кількості складених документів та час на їх заповнення. Проте, до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996 були внесені зміни від 05.10.2017 (№ 2164), що торкнулися статусу первинних документів й окремих його обов'язкових реквізитів, а саме: а). первинний документ не підтверджує факту провадження господарської діяльності; б) із Закону про бухоблік прибрали посилання на дату складання первинних документів; в) місце складання первинного документа – більше не обов'язковий реквізит первинного документа; г) аналог власноручного підпису більше не може бути на первинному документі.

Для вирішення зазначених проблемних аспектів пропонуємо основні напрями удосконалення обліку виробничих запасів (рис. 2).

Рис. 2. Напрями удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами

Таким чином, реалізація перелічених напрямів удосконалення обліку виробничих запасів призведе до значного підвищення результативності фінансово-економічної діяльності підприємств, а визначення основних напрямів посилення інформаційної та контрольної функцій обліку в управлінні виробничими запасами дасть змогу здійснювати якісний поточний контроль за їх використанням та матиме вплив на поступове зростання прибутку підприємства.

Список використаних джерел:

1. Садовська І.Б. Організація обліку: [навч. посіб.] / І.Б. Садовська [та ін.]; за ред. І.Б. Садовської. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2015. – 563 с
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні Закон України від 16.07.1999 р. № 996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
3. Положення про документальне забезпечення запасів у бухгалтерському обліку: Наказ Міністерства фінансів України № 88 від 24.05.95 р. [Електронний ресурс]. – Режим до ступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>.
4. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерській фінансовий облік: [підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» ВНЗ] / під заг. ред. Ф.Ф. Бутинця; 8-е вид., доп. і перероб. – Житомир Рута, 2014. – 912 с
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 20.10.1999 р. № 246 [Електронний ресурс]. – Режим до ступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.

СЕКЦІЯ 6. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Іваненко В.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин
ТНУ імені В. І. Вернадського

РОЛЬ СПІЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОСТОРІВ У МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ

В сучасній економічній теорії, теорії міжнародних економічних відносин склалася ситуація, за якої незважаючи на факту існування економічного простору, він сприймається, переважною більшістю дослідників як данність, а вивчення його властивостей, функцій, сукупностей процесів, які в ньому відбуваються, поведінки економічних суб'єктів в цьому просторі залишається поза увагою.

На думку, Д. Бажжена: «Реальні вивчення просторової економіки полягають у тому, що ми є частиною того, що намагаємося зрозуміти» [1, с. 107].

Економічний простір в широкому розумінні можна розглядати як сферу господарської цілісності в межах певного середовища. На міжнародному рівні він являє собою узгоджену взаємодію економічних суб'єктів у певній сфері міжнародних економічних відносин (торговельних, валютних, тощо). Його межі є динамічними – можуть розширюватися, звужуватися, залежно від кількості суб'єктів та зв'язків між ними.

Залежно від масштабів економічних зв'язків, структуру економічного простору можна розглядати як глобальну, регіональну, ареальну, локальну.

Глобальний простір, як правило, характеризується зв'язками між територіально розосередженими об'єктами, що займають значні площі декількох країн і мають спільні економічні (у багатьох, або конкретних сферах) та управлінські розв'язки. Регіональні економічні простори в межах країни можна розглядати як економічні райони, що утворюються та функціонують на основі розміщення продуктивних сил. В межах світового господарства регіональний економічний простір розглядається як регіональні інтеграційні угруповання, що створюються та функціонують на договірній основі.

Під впливом процесів глобалізації класичної форми і регіональної економічної інтеграції зазнали істотних змін, що свідчать про нові тенденції в даній області. Поряд із основними формами регіональної інтеграції (в порядку поглиблення інтеграційних процесів) – зони вільної торгівлі, митний союз,

спільний ринок, повний економічний союз, з'явилися інші важливі проміжки форми інтеграцій. Наприклад, єдиний ринок в практиці ЄС став проміжним станом між спільним ринком і економічним союзом. На сьогодні в Європі існує європейський спільний економічний простір оформлений відповідними угодами, створений за участю країн Європейського союзу (ЄС) та країн асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ). Економічні простори також формуються навколо Росії, зокрема митний союз. Їх розглядають як «жорсткі» моделі спільного економічного простору. На нашу думку, спільні економічні простори, що формуються на основі інтеграційних процесів у світовому господарстві, об'єднують країни на договірній основі, предметом яких є в регулюванні міжнародних економічних зв'язків. Проте, країни є самостійними у вирішенні всіх питань щодо економічних відносин, окрім предмету договору.

Єдиний економічний простір передбачає більшу взаємозалежність країн не тільки з питань узгодження зовнішньоекономічних зв'язків, а й із позиції узгодження внутрішньої економічної політики. Єдиний економічний простір передбачає також створення спільних інституційних структур щодо управління взаємодією у певних сферах економіки. Існує думка, що кожний простір не може існувати, коли зберігається суверенітет держав. Європейський союз, за певними ознаками можна вважати єдиним економічним простором, так як існує єдина політика відносно зовнішньоекономічних зв'язків, узгоджується внутрішня валютна політика більшості країн із єдиним банком існує Європарламент, тощо. Суверенітет щодо внутрішньої та зовнішньої політики з багатьох питань звичайно залишається. Проте, Європейський союз з позиції інтеграції розглядається як спільний ринок.

Країна, формуючи свої міжнародні режими через договірні відносини, може бути членом різних спільних економічних просторів, кожен із яких повинен ефективно впливати на розвиток національної економіки та на позиції країни у міжнародних економічних відносинах.

Суб'єкти, що взаємодіють в межах простору, формують спільний економічний простір, можуть бути країни із різним рівнем економічного розвитку, проте метою формування таких просторів у світовому масштабі може бути ефект взаємовпливу.

На формування та функціонування спільних економічних просторів, на нашу думку, значний вплив мають процеси транснаціоналізації світового господарства. Міжнародні компанії можна вважати головними агентами міжнародного трансферту технології, міжнародного інвестування у регіональний сектор економіки. Транснаціональні корпорації змінюють позиції країн у міжнародному поділі праці, визначаючи значною мірою характер міжнародних економічних відносин.

Вцілому метою формування спільного економічного простору є створення однорідного правового середовища на договірній основі, яке сприяє поглибленню різних форм економічної взаємодії сторін. Коло питань торгівельно-політичного порядку передбачає усунення жорстких і

нетарифних перешкод у взаємній торгівлі товарами і послугами, у взаємному русі капіталу в різних формах, трансферті технологій. Із формуванням та діяльністю просторів пов'язані аспекти пересування фізичних осіб (зокрема, рух робочої сили). Відповідно, спільні економічні простори інтенсифікують міжнародні економічні відносини та створюють умови для їх ефективного розвитку.

При значній різномірності моделей економічного простору можна зазначити, що головна причина їх появи обумовлена багатоплановим впливом глобалізації на світову економіку в цілому, торгівлю і торгову політику, що приводить до посилення конкуренції, різнобічного розвитку країн-учасниць, певних змін в структурі національних економік, поглиблення міжнародної спеціалізації країни.

Можливості тієї чи іншої країни щодо включення у світовий економічний простір та міжнародну економічну систему визначається показником відкритості її економіки.

Список використаних джерел:

1. Уруков А. А. Єдиний і спільний економічний простір/ А.А. Уруков. – М.: Сипергін, 2014. – 367
2. Batten D. Complex Candsarpes of spatve interaction// of Regional Science. – 2011. – V. 35.

Стецький В.О.

студент магістратури гр. МЕВ-61

Науковий керівник: **Березніченко Н.О.**

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту

та міжнародних економічних відносин

ТНУ імені В. І. Вернадського

СУЧАСНИЙ СТАН ТА РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В УКРАЇНІ

Бурхливий розвиток світової економіки у умовах глобалізації та розвитку інформаційних технологій стимулював формування нових форм господарської діяльності. Однією з таких форм є електронна торгівля, що протягом останніх років охопила досить великий сегмент світового споживчого ринку та ринку співпраці між крупними компаніями.

Даний вид підприємницької діяльності демонструє свою життєздатність і ефективність, що доводиться зростанням обороту навіть у період глобальної економічної кризи 2008-2010 рр. В даний час число підприємств, які будують свої бізнес-процеси з використанням електронної торгівлі, неухильно

зростає. У 2017 році об'єми реалізації електронної торгівлі зросли на 17,5% у порівнянні з 2016 роком.

В Україні розвиток електронної торгівлі також набирає обертів, про що свідчать дані щодо збільшення кількості Інтернет-магазинів, підвищення частки підприємств, що використовують у своїй діяльності комп'ютерні технології тощо. Загалом, станом на 2016 рік відбулося зростання ринку на 35% у порівнянні з 2015 роком.

Становлення і розвиток ринку електронної комерції в Україні відбувався в період розвитку ринкової економіки та елементів її інфраструктури. Цей етап співпадає з кардинальними змінами у світовій економіці, які визначалися процесом глобалізації фінансових ринків і міжнародною інтеграцією фінансових інститутів, утворенням, інтеграцією та монополізацією ринків окремих фінансових інструментів міжнародними об'єднаннями банків та інших фінансових компаній. Ці процеси призводять до різкого зростання транскордонних переміщень товарів, капіталів, послуг, технологій, інформації.

За даними експертів, якщо в 2015 році товарообіг ринку електронної комерції збільшився на 35%, в 2016 році цей показник зріс до 38,5 млрд. грн. і склав 52%. При цьому, середній показник зростання товарообігу по ринку Східної Європи в 2016 році склав 9,1%. За даними дослідження European B2C E-commerce report 2017, український ринок e-commerce найдинамічніший у Європі [1].

Основними драйверами зростання електронної комерції є рівень проникнення в інтернет і збільшення кількості онлайн-покупців. За даними Factum Group загальний рівень проникнення інтернет на території України у II кварталі 2017 року склав 56% населення України, при цьому рівень проникнення Інтернету в сільській місцевості досяг 60% [1].

Важливим фактором, який позитивно впливає на зростання аудиторії онлайн-покупців, є поширення доступу до 3G. Особливо помітно це стане протягом найближчих двох років.

За даними звіту European B2C E-Commerce Report 2017 у 2013 році онлайн-покупки здійснювало 3 мільйони людей, у 2014 році – 3,5 мільйона людей, а в 2017 році – 3,7 мільйона. Тобто реальне зростання кількості покупців на ринку електронної комерції за 2 роки склав 23% [2].

Завдяки швидкому зростанню, Україна змогла зайняти третю позицію за обсягом ринку e-commerce в Східній Європі. На першому місці за підсумками 2015 року Російська Федерація – 20,5 млрд. євро. На другій сходинці – Румунія з 1,5 млрд. євро. Зростання обсягів інтернет-торгівлі в РФ різко сповільнилося і склало всього 6,6% в минулому році в порівнянні з 31% в 2014-м. Середній показник зростання по Східній Європі – 9,1% [2].

Також зросла кількість тих, хто купує товари на зарубіжних сайтах. За даними MasterCard, найбільша кількість покупок було зроблено на Aliexpress (47%). Якщо в попередні роки покупців зупиняли тривала доставка і невпевненість в якості, тепер всі побоювання перемогло бажання купити дешевше.

Купівельна активність на протязі 2015 року було хаотичною. Крім сезонних сплесків активності, ринок гостро реагував на скачки курсу, також деяке пожвавлення вносила видача коштів збанкрутними банками.

Уже зараз темпи поширення мобільного Інтернету вражають – всього протягом року після того як стала доступною послуга 3G, до неї підключилися понад 10 мільйонів українців.

У 2017 році 44% користувачів використовували мобільні пристрої для виходу в Інтернет. З них 9% назвали свої смартфони та планшети основним пристроєм для цієї мети.

За попередніми підрахунками, в 2017 році український ринок електронної комерції склав близько 39 млрд. грн. Про це свідчать дані групи компаній EVO. Середній чек при покупці в мережі збільшився на 7% – до 885 грн.

2013-ий став останнім докризовим роком як для e-commerce, так і для всього бізнесу в Україні. Тоді ринок показав зростання щодо 2012-го близько 15% в доларовому еквіваленті. За даними GfK Ukraine, в 2013 році Україна входила в трійку країн з найшвидшим розвитком електронної комерції Європи [3].

Політичні події 2014 року кардинально змінили ситуацію. Дестабілізація економіки, девальвація національної валюти, різке скорочення доходів українців привели до спаду купівельної спроможності. В результаті, в доларовому еквіваленті ринок скоротився на 20%, тоді як в гривнях виріс на 4%. Проте головним драйвером зростання гривневих доходів онлайн-магазинів стала інфляція. Тенденція повторилася і в 2015 році.

У 2016 році український ринок e-commerce вперше за два роки почав рости і в доларовому еквіваленті. Хоча товарообіг в інтернет-магазинах ще не вийшов на рівень докризового 2013 року, дослідники відзначають, що ринок поступово виходить з кризи. Сприяє цьому і зростання кількості онлайн-покупців. За рік розмір середнього чека зріс незначно – всього на 6% і склав 862 грн., а це означає, що причиною зростання ринку стало зростання кількості замовлень, а не подорожчання цін на товари.

Серед інтернет-торговців загострюється боротьба за якість сервісу. Середні і великі гравці з поганим сервісом стагнують і втрачають частку ринку, а рівень сервісу малих торговців підтягується до лідерів. Триває активний розвиток інфраструктури для електронної комерції. Основні акценти розставлені на логістику, платежі, технології інтеграції зі сторонніми додатковими сервісами.

На тлі зростання курсу долара, інфляції і зростання патріотизму, істотно зростає попит на товари українських виробників. На Prom.ua товарообіг збільшився в 3 рази, а кількість замовлень на 130%. Кожен п'ятий товар в 2017 році, був українського виробництва [3].

Дешева доставка і надійна система платежів – найбільші потреби ринку e-commerce України. Україна поки що не досягла належного рівня конкуренції між постачальниками логістичних послуг. Як правило, якісні послуги дорогі, а неякісні породжують недовіру. Потрібно як мінімум три-

чотири сильних оператори, в конкуренції між якими сформується ринок з високим рівнем обслуговування і прийнятними цінами. Аналогічна ситуація з платіжними системами.

Список використаних джерел:

1. Eastern Europe B2C E-Commerce Report 2017 [Електронний ресурс] // Ecommerce Foundation. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ecommerce-europe.eu/app/uploads/2017/07/eastern-europe-b2c-e-commerce-light-report-2015.pdf.pdf>.
2. Ecommerce in Europe to reach €509.9 billion in 2017 [Електронний ресурс] // Ecommerce News europe. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://ecommercenews.eu/ecommerce-europe-reach-e509-9-billion-2016/>.
3. Global B2C E-commerce Report 2017 [Електронний ресурс] // Ecommerce Foundation. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://www.ecommercewiki.org/wikis/www.ecommercewiki.org/images/5/56/Global_B2C_Ecommerce_Report_2016.pdf.

Пазиніч О.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин

Сакаєва К.О.

студентка магістратури
кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин
ТНУ імені В.І. Вернадського

НЕОБХІДНІСТЬ ТА ПОКАЗНИКИ ОЦІНКИ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Наразі при умовах глобалізації світової економіки та зростання ролі зовнішньоекономічних зв'язків і діяльності стає більш важливою ефективною організаційна діяльність на зовнішньому ринку.

Всі складові, які пов'язані з розширенням ринків збуту, посилення конкуренції та ускладненням господарських зв'язків є системою для подальшого використання та вдосконалення організаційної структури управління. Підприємство – учасник зовнішньоторговельних відносин повинне враховувати специфіку ринків приймаючих країн, рівень конкуренції на них та тенденції світової економіки під час організації зовнішньоекономічної діяльності, щоб забезпечити високу ефективність діяльності загалом [2, с. 76].

Разом із цим, слід вирішувати проблеми обмеженості необхідної інформації про можливості розвитку зовнішньоекономічної діяльності, особливості організаційної структури управління та механізми здійснення цієї діяльності в інших країнах. Потрібно чітко знати нормативно – правові

основи її регулювання в Україні та раціонально організувати усі управлінські процеси щодо організації зовнішньоекономічної діяльності підприємства [3, с. 148].

Для виявлення напрямів, за якими слід удосконалювати організаційну структуру управління і систему менеджменту на підприємстві, в першу чергу, на наш погляд необхідно оцінити стан діючої організаційної структури управління. У зв'язку з цим, особливої актуальності набувають питання діагностики якості організаційної структури управління підприємством.

Якщо розглядати різні галузі економіки країни, то можна сказати, що насамперед не потрібно економити на собівартості продукції, шляхом придбання менш якісної сировини. Тому, на підприємствах вважається за доцільне скорочувати видатки, оптимізуючи витрати на управління. А для цього, відповідно, необхідно вдосконалити систему менеджменту і організаційну структуру управління підприємством шляхом виявлення недоліків і напрямків її оптимізації, проведення діагностики якості діючої організаційної структури управління [1, с. 157].

Для того, щоб якісно оцінити організаційну структуру управління, треба насамперед розглянути її кількісні показники організаційної структури управління, які визначаються в процесі управлінської діагностики, зводяться до наступного [4, с. 133].

1. Загальна кількість рівнів управління.
2. Кількість рівнів управління в різних підрозділах підприємства, різниця між максимальною та мінімальною кількістю рівнів управління, середня по підрозділах кількість рівнів управління.
3. Середня кількість підлеглих у одного керівника.
4. Кількість підрозділів з визначенням їх територіального розташування.
5. Чисельність робітників управління: абсолютна, частка в загальній чисельності персоналу.

Тільки після аналізу цих показників, можна точно побачити, яка ефективність функціонування всієї організаційної структури управління, адже саме вона є тим елементом, який з'єднує і дозволяє всім підрозділам узгоджено здійснювати свою діяльність на внутрішньому та на зовнішньому ринках.

Втілення в життя вище запропонованої оцінки організаційної структури на нашу думку значно покращить якість роботи підприємства та може бути більш ефективним для подальшої оцінки всіх показників діяльності підприємства і можливості скоротити собівартість за допомогою оптимізації витрат, що виділяються на управлінську систему. При подальшій оцінці організаційної структури управління ми повинні враховувати зміни на зовнішньому ринку і використовувати більш новітні методи, які сприятимуть ефективній зовнішньоекономічній діяльності

Список використаних джерел:

1. Гринько Т. В. Оптимізація організаційної структури управління підприємством / Т. В. Гринько // Економіка промисловості. – 2016. – № 1 (44). – с. 157.

2. Корнілова О.В. Управління ризиками організаційної структури підприємства / О.В. Корнілова // Економіка. Фінанси. Право. – 2017. – № 7. – с. 76.

3. Полякова Л. М. Аудит організаційної структури управління підприємствами та визначення їх ефективності / Л. М. Полякова, Н. І. Демків // Вісник національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку – 2016. – № 174 – с. 148.

4. Рузмайкіна І. В. Можливості розвитку організаційної структури управління підприємством – пріоритетні варіанти побудови / І.В. Рузмайкіна, О.М. Гай // Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – № 7 (110). – с. 133

Клименюк М.М.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин
ТНУ імені В.І. Вернадського

Кочарян І.С.

доктор економічних наук, доцент, перший проректор
Київського національного університету театру,
кіно і телебачення ім. І.К. Карпенка-Карого

ПРОБЛЕМИ ПЛАНУВАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ В УКРАЇНІ

Сучасна система вищої освіти в Україні перебуває в стані реформування вже не одне десятиліття. І це не дивно, адже освіта – це саме та галузь життя цивілізованого суспільства, яка потребує постійного оновлення та змін.

Вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти [1].

В умовах сталого економічного зростання особливого значення набуває вдосконалення механізму державного регулювання процесів відтворення фахівців, який би, з одного боку, дав можливість поєднувати світові надбання в цьому напрямі з національними особливостями, а з іншого – регулювати обсяги підготовки фахівців у відповідності до попиту ринку праці і ринку освітніх послуг.

Удосконалення системи вищої освіти потребує обов'язкового покращення планування як основної і складнішої функції управління.

Вища освіта в Україні розвивається у достатньо конкурентному середовищі з високим ступенем невизначеності, однак без довгострокових орієнтирів і наукових прогнозів. У той час, як у країнах Європи одним із способів ефективного управління освітньою галуззю стало проведення

Форсайт-досліджень з використанням наприклад сценарного планування майбутнього задля спільного оцінювання довгострокові перспективи розвитку країни [2].

Аналіз існуючої системи планування та основних теоретичних розробок у сфері вищої освіти показав, що потреба суб'єктів господарської діяльності по багатьох спеціальностях не задовольняється, тоді як є багато спеціальностей, за якими кількість підготовлених фахівців значно перевищує потребу економіки. Тобто, основна мета системи вищої освіти – забезпечення фахівцями суб'єктів господарської діяльності – досягається далеко не повною мірою.

Вирішити проблему освітньо-кваліфікаційного дисбалансу можливо лише після отримання чіткої картини стану ринку праці в якісному розрізі, але наявні методи збору інформації не дають змоги побудувати адекватний прогноз: підприємства не надають повної інформації, постійно змінюється рівень вимог до фахівців-працівників, а методи централізованого збору інформації про кваліфікаційні вимоги, набір знань, умінь і навичок для конкретних посад відсутні визначення якісних характеристик потрібних економіці фахівців перебуває в юрисдикції Міністерства освіти і науки України (МОН), яке не має механізмів збирання такої інформації [3].

Така ситуація ставить перед плануванням системи вищої освіти важливу та складну проблему розроблення таких планів підготовки фахівців, у яких би максимальною мірою задовольнялися потреби національної економіки у відповідних фахівцях. У нинішніх умовах, навіть при недостатньому фінансуванні вищої освіти, необхідно прагнути до розроблення таких планів, які однаковою мірою задовольняють потреби у фахівцях, тобто максимально підвищити пропорційність забезпечення фахівцями різних спеціальностей. Оскільки підготовка фахівців обмежується з одного боку навчальними потужностями системи вищої освіти, а з іншого – фінансовими ресурсами, може мати місце неповне, часткове задоволення потреби суб'єктів господарської діяльності, але при цьому слід передбачити пропорційність показника задоволення потреби у фахівцях за всіма спеціальностями.

Список використаних джерел:

1. Державне управління у сфері освіти : конспект лекцій з дисциплін нормативної частини магістерської програми за спеціальністю «Державне управління у сфері освіти» / авт. кол. : Н. Г. Протасова, С. В. Крисюк, Т. О. Лукіна та ін. ; за заг. ред. Н. Г. Протасової. – К. : НАДУ, 2012. – 60 с.
2. Бардычев, В. И. Формирование стратегии на основе сценарного планирования деятельности фирмы в условиях неопределенности [Электронный ресурс] / В. И. Бардычев, М. В. Евтюхова. – Режим доступа: http://www.ieay.ru/nauch/sc_article/2010/11/Barduchev.shtml
3. Кочарян І. С. Управління вищою освітою: методи, моделі та інформаційні технології / І. С. Кочарян. – К. : КНЕУ, 2015. – 233 с.

Клименюк М.М.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин

Грудцина Ю.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин
ТНУ імені В.І. Вернадського

ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМІВ ТА ІНТЕНСИВНОСТІ МЕВ

Міжнародні економічні відносини являють собою різносторонню діяльність (культура, освіта, туризм тощо), однак вагоме місце займають саме економічні відносини. Економічна діяльність ведеться відповідно до класифікатора видів економічної діяльності (КВЕД). Відповідно до КВЕД визначена множина видів економічної діяльності.

Позначимо цю множину A

$$A = \{i \in ()\}$$

де i – номер виду економічної діяльності (сектор)

m – їх кількість відповідно до прийнятого КВЕДу

У відповідності до діючого класифікатора кількість секторів становить 21.

В залежності від країни, з якою здійснюються міжнародні економічні відносини, серед існуючої множини доцільно обрати ті, які при обмеженні ресурсів нашої країни представляють собою найбільшу корисність.

Тобто в загальному випадку із множини A необхідно сформувати множину B , до складу якої увійдуть найбільш корисні для країни види економічної діяльності ВСА.

Представимо підхід до формування цієї множини. Нехай потенціал реалізації кожного виду діяльності досліджуваної країни дорівнює N_i , $i = \overline{1, m}$

Визначимо резерви зростання потенціалу нашої країни за окремими видами економічної діяльності

$$\Delta i = N_i - \bar{N}_i, i = \overline{1, m}$$

$\bar{N}_i$ – потенціал України даного виду економічної діяльності

N_i – потенціал досліджуваної країни

Сформуємо множину видів діяльності, які за своїми показниками перевищують показники України.

Нехай це буде множина

$$C = \{i \in (\overline{1, m}) | \Delta i > 0\}$$

Таким чином сформована множина C включає види діяльності, показники за якими перевищують показники по Україні. Це дає можливість

припустити, що співробітництво України в напрямках визначених видів може бути найбільш ефективним.

Обґрунтування видів раціонального співробітництва ставить задачу визначення інтенсивності співробітництва країни з різними напрямками (видами), при яких країна досягне найбільшого ефекту при існуючих обмеженнях ресурсів, необхідних для реалізації міжнародних економічних відносин.

Позначимо інтенсивність (обсяг) реалізації i -го виду економічних відносин X_i . Витрати ресурсів (залежно від виду економічної діяльності ресурсами можуть виступати – фінансові обмеження, кадрові ресурси, основні засоби) на збільшення інтенсивності (обсягу) певного виду діяльності на одиницю r_i , наявність ресурсів для розвитку економічних відносин R .

Розвиток економічних відносин i -го виду потенційно спрямований на зростання валової доданої вартості відповідного виду діяльності в Україні. Позначимо це питоме зростання U_i .

Таким чином виникає задача вибору таких видів міжнародного співробітництва (видів економічної діяльності) та інтенсивності їх розвитку, при яких Україна отримає максимальний економічний ефект при існуючих ресурсних обмеженнях. Модель задачі:

Цільова функція

$$\sum_{i \in C} U_i * X_i \rightarrow \max (1)$$

Обмеження за ресурсами:

$$\sum_{i \in C} r_i * X_i \leq R$$
$$0 \leq X_i \leq N_i, i \in C$$

Розв'язання представленої задачі визначає напрямки реалізації міжнародних економічних відносин України з країною, яку обрано для порівняння. Аналогічний підхід може бути використаний для розвитку економічних відносин з іншими країнами, але при цьому як види економічної діяльності так і інтенсивність будуть залежати від конкретного стану розвитку відповідних країн та ресурсів, що можуть бути виділені для розвитку МЄВ.

Список використаних джерел:

1. Інноваційні підходи та моделі в управлінні економікою: монографія/ За заг.ред. Клименюка М.М., Горника В.Г. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2018 – 356 с.

Безус П.І.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин

Хотмірова В.О.

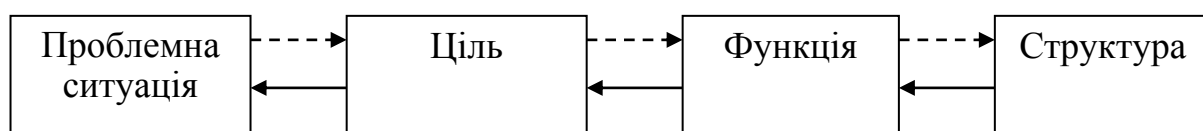
студентка магістратури,
групи МОіАм (з) -21
ТНУ імені В.І. Вернадського

СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективне функціонування підприємства в умовах інтеграції України до ЄС можливе лише за умови забезпечення високої якості його кадрового потенціалу та відповідності роботи з персоналом сучасним вимогам. Саме ці умови зумовлюють потребу в розробці принципово нових підходів до управління персоналом з усвідомленням того, що головним резервом підприємства є працівники, а за його межами – споживачі продукції, якість і конкурентоспроможність якої забезпечує персонал.

Для характеристики соціального управління часто використовуються загальнотеоретичні положення кібернетики. Управління в рамках цієї науки розглядається як функції організованих систем, які забезпечують цілісність їх структури, підтримання режиму функціонування згідно із закладеною програмою. Управління персоналом в такому розумінні є атрибутом певного класу систем [1., с. 11-12].

Під системою розуміється упорядкована сукупність елементів, між якими існують певні взаємозв'язки [2]. Будь-яка система являє собою скінченну безліч елементів, що відокремлюються з нескінченного світу [3]. Виділення та побудова системи здійснюються таким чином: встановлюється ціль, визначається функція, яка забезпечує досягнення цієї цілі, а потім створюється структура, що забезпечує виконання функції. На рис. 1 наведено послідовність створення системи (пунктирні стрілки) та функціонування системи з ліквідації проблемної ситуації (суцільні стрілки).

Рис. 1. Схема створення та функціонування системи [3]

Можна стверджувати, що вихідною ідеєю, яка відображає сутність системи управління персоналом, є ідея досягнення визначеної цілі під впливом нестабільного зовнішнього середовища за допомогою розробки певних інструментів, що взаємодіють між собою.

Отже, система управління персоналом – це комплексна система, яка заснована на реалізації комплексу заходів, спрямованих на оптимальне кількісне і якісне формування кадрового складу підприємства, організацію його професійного і соціального розвитку, досягнення раціонального ступеня мобільності та повне й ефективно використання його можливостей у процесі діяльності цих підприємств [4].

Головною метою системи управління персоналом є забезпечення підприємства кадрами, організація їх ефективного використання, професійного та соціального розвитку, а також досягнення раціонального ступеня мобільності персоналу.

Основними компонентами системи управління персоналом є наступні [4]:

1) суб'єкт управління, тобто джерело керівного впливу, той, хто здійснює управління, виконує функції керівництва і впливу на об'єкт з метою приведення його в новий, бажаний для суб'єкта стан;

2) об'єкт управління, тобто те, що функціонує під керівним впливом, на що спрямовано цей вплив суб'єкта;

3) керівний вплив, тобто комплекс цілеспрямованих й організуючих команд, засобів, прийомів і методів, за допомогою яких здійснюється вплив на об'єкт і досягаються реальні зміни в його стані;

4) зворотні зв'язки, тобто інформація для суб'єкта про результативність керівного впливу і зміни в об'єкті.

Система управління персоналом базується на наступних принципах: науковість, демократичний централізм, планомірність єдність розпоряджень; поєднання одноосібного та колективного підходів, централізації та децентралізації, лінійного, функціонального і цільового управління; контроль за вконанням рішень [5, с. 17].

Загальною та головною метою системи управління персоналом є забезпечення відповідних якісних та кількісних характеристик персоналу цілям підприємства, тобто управління персоналом підприємства повинне здійснюватися через управління його трудовим потенціалом, що оцінюється, як за ефективністю реалізації, так і за ефективністю розвитку трудового потенціалу підприємства.

Список використаних джерел:

1. Храмов В. О. Основи управління персоналом : навч.-метод. посіб. / В. О. Храмов, А. П. Бовтрук. – К. : МАУП, 2001. – 112 с
2. Хан Д. Планирование и контроль: Концепция контроллинга: Пер. с нем. / Под ред. Ис предисл. А.А. Турчака, Л.Г. Головача, М.Л. Лукашевича. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 800 с
3. Основы системного подхода и приложение к разработке территориальных автоматизированных систем управления. Под.ред. проф. Ф.И. Перегузова. – Томск: Издательство Томского университета, 1976. –243 с.
4. В. А. Ландсман. Теоретичні аспекти розвитку системи управління персоналом сучасного підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/2/22.pdf>
5. Крушельницька О.В. Управління персоналом [навчальний посібник] / О.В. Крушельницька. – К.: Кондор, 2003. -296 с

Кудін Б.П.

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин
ТНУ імені В.І. Вернадського

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ

В роботі обґрунтовується необхідність інноваційного шляху розвитку всієї держави, окремих галузей, територій і підприємств, на основі найактуальнішого критерію сьогодення – енергоефективності і як необхідна умова для цього – створення ефективної системи управління інноваційним розвитком на відповідних рівнях. Використання системного підходу до проблем підвищення енергоефективності на базі впровадження інноваційних технологій є визнаною необхідністю [1; 2]. Ці складні і багатоаспектні інноваційні процеси мають мати ефективний сучасний менеджмент.

Системний підхід вимагає комплексного проектування структур керованої й керуючої підсистем у їхньому взаємозв'язку, тому що, чим більш чітко й раціонально організовані соціально-економічні процеси, тим легше ними управляти. Але в той же час регламентація всіх процесів в об'єкті управління веде до ускладнення органа управління з метою підвищення його надійності.

Формування структури системи інноваційного управління необхідно здійснювати з позицій функціонального підходу, шляхом переходу від функцій системи до її структури. Тому необхідно починати з визначення функціонального призначення системи й відповідних специфічних функцій елементів, способу їхньої реалізації та ступеня агрегування. Структура може бути визначена в результаті вирішення всього цього комплексу питань. При цьому необхідно враховувати що будь в якому випадку ці системи є системами управління, які складаються з керованої підсистеми (що реалізує функції виробництва або споживання енергії) і керуючої підсистеми (яка реалізує функції управління процесами виробництва або споживання енергії) [3].

В сучасному світі впровадження інноваційних технологій для реалізації функцій виробництва або споживання енергії призводить до необхідності змін в керованій підсистемі і безпосередньо змін її структури, а це тягне за собою зміни в керуючій підсистемі. Навпаки, впровадження нових технологій реалізації процесів управління веде до змін структури керованої підсистеми. Виходячи з цього, при вирішенні стратегічних проблем підвищення енергоефективності в межах країни і окремих господарюючих одиниць повинно базуватися на системному підході до впровадження інноваційних технологій як в керованій, так і в керуючій підсистемах на відповідних рівнях ієрархії з врахуванням їх взаємного впливу [4].

Метою формування структури систем виробництва (або споживання) енергії є визначення оптимальної кількості рівнів ієрархії і підсистем, ступеню автоматизації процесів виробництва і управління, а також відповідної кількості необхідного персоналу, технічних засобів і матеріальних ресурсів, які надають можливість системі реалізувати свої функції з мінімальними витратами. Процес формування структури системи відбувається шляхом переходу від функцій систем до її структури. Завдання полягає в тому, щоби обрати такий спосіб сполучення можливих технологічних способів виробництва і управління і такий ступінь їх агрегування, при якому система реалізувала би свої функції з мінімальними витратами на структуру. В процесі формування варіантів і обрання способу реалізації функцій враховуються обмеження на наявні ресурси, що визначає ітераційний характер процедури. Для варіанту з мінімальною вартістю відбувається розподіл функцій або задач управління між управлінським персоналом і формується ієрархія керуючих елементів.

Частина блоків цього алгоритму, яка базується на використанні формальних методів (лінійного програмування, кластерного аналізу, спрямованого пошуку та інших), може реалізовуватися програмно (автоматично), інша частина, що заснована на використанні неформальних методів (методу аналогій, структуризації цілей, експертно-аналітичного та інших) і дозволяє враховувати соціально-психологічні моменти і конкретні особливості кожного об'єкту, може бути реалізована в діалоговому режимі на комп'ютері.

Таким чином, в умовах впровадження інноваційних технологій реалізація системного підходу до створення або реконструкції систем виробництва (споживання) енергії на основі економіко-математичного моделювання дозволяє підвищити ефективність і адаптивність цих систем шляхом встановлення відповідності між характеристиками виробничих процесів і процесів управління.

Список використаних джерел:

1. Геєць В. М. Пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобалізаційних викликів : [монографія] [Електронний ресурс]. – 2008. – Ч. 1. Режим доступу : <http://uchebnik-besplatno.com/>
2. Енергоефективність як ресурс інноваційного розвитку: Національна доповідь про стан та перспективи реалізації державної політики енергоефективності у 2008 році/ С.Ф. Єрмілов, В.М. Геєць, Ю.П. Яценко, В.В. Григоровський, В.Е. Лір та ін. – К., НАЕР, 2009. – 93 с.
3. Донелла Х. Медоуз. Азбука системного мислення. – М.: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2011. – 344 с.
4. Гур'янов А.Б. Системний підхід до стратегічного управління підприємством/ А.Б. Гур'янов, О.А. Гришко // Економіка підприємства. Вісник економіки транспорту і промисловості № 34, 2011. С. 274 – 277.

Кудін Б.П.

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин

Павлущенко В.П.

студентка магістратури VI курсу,
групи МО і А-61
ТНУ імені В.І. Вернадського

РОЗВИТОК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність дослідження питання розвитку системи управління персоналом для сучасних підприємств обумовлена насамперед такими основними причинами. Перша причина пов'язана з проблемами забезпечення ефективності діяльності багатьох підприємств та досягнення динамічної рівноваги із зовнішнім середовищем. Друга причина пов'язана з проблемами пошуку шляхів виживання в умовах ринку та нових факторів успіху підприємств у конкурентному середовищі. При цьому можна виділити такі проблеми, як недостатня дієвість управління трудовим колективом, низький рівень обґрунтування і розробки кадрової політики, низька ефективність заходів щодо наймання персоналу, відсутність систематичного і кваліфікованого оцінювання персоналу, низький рівень забезпечення соціального партнерства та оцінювання ефективності управління персоналом тощо. Тому серед багатьох проблем, що вирішуються нині на сучасних підприємствах, які знаходяться в стадії розвитку, особливу увагу необхідно приділити проблемі впровадження принципів і елементів розвитку системи управління персоналом.

Теоретичні та практичні основи розвитку управління персоналом підприємств розглянуті у працях А. Файоля, В. Рульєва, Ф. Тейлора, Г. Ганта, Г. Емерсона, О. Шелдона, Д. Мак Грегора [1].

Виходячи із можливості вивчення стану даного питання на нашому підприємстві, яке є мережею ресторанів – ТОВ «Іл Моліно 5» і покладене у основу дослідження було визначено стан розвитку управління персоналом на цьому об'єкті.

Варто сказати, що багато аспектів з управління персоналом розглядаються як такі, що знаходяться на початковому етапі розвитку. Керівництво підприємства спрямовує зусилля на розвиток усіх складових потенціалу ресторану і формування доброї репутації, розуміючи, що кваліфікація в цій системі буде відігравати найважливішу роль.

На перший план виступає пошук можливостей управління роботою персоналу таким чином, щоб це автоматично приводило до підвищення конкурентоспроможності підприємства. Створення ефективної системи

починається з визначення стратегічних напрямків кадрової роботи і формування кадрової політики [3].

Аналіз діяльності й окремих елементів системи розвитку управління персоналом, які керівництво повинно було впровадити для початку ефективної діяльності підприємства, свідчить про високий рівень організації виробництва та обслуговування в ресторані «Іл Моліно 5». Але для підтримування високого рівня конкурентоспроможності доцільно зосередити зусилля на деяких напрямках з удосконалення роботи з управління персоналом. З метою формування кадрової роботи на сучасному професійному рівні та вдосконаленні існуючої системи розвитку управління підприємством в цілому доцільною може бути діяльність за такими напрямками:

- розробка кадрової політики;
- формування доброго соціально-психологічного клімату в колективі;
- удосконалення системи оцінки персоналу.

Було з'ясовано, що розвиток управління персоналу в ресторані «Іл Моліно 5» повинний будуватися на наступних принципах:

- повна довіра до працівника і надання йому максимальної самостійності;
- в центрі економічного управління повинні бути не гроші, а людина та її ініціатива;
- результат діяльності підприємства визначається ступенем згуртованості колективу;
- максимальне делегування функцій управління співробітникам;
- розвиток мотивації працівників.

Отже, на початковому етапі функціонування підприємства важливим завданням є спрямування зусиль на формування розвитку ефективної системи управління персоналом. Враховуючи закономірності організаційного розвитку керівництво повинно усвідомлювати необхідність швидкими темпами впроваджувати принципи і правила внутрішньо-організаційної поведінки і взаємодії. Цільності і системності діяльності з управління персоналом надає кадрова політика, на основі якої формується система оцінки і контролю персоналу. На основі виконання запропонованих принципів розвитку управління персоналом можливе визначення критеріїв оцінки результатів діяльності вищих посадових осіб ресторану «Іл Моліно 5» та якостей працівників, що необхідно використовувати в процесі відбору персоналу.

Список використаних джерел:

1. Балабанова Л. В. Управління персоналом : підручник / Балабанова Л. В., Сардак О. В. – К. : Центр навч. л-ри, 2011. – 468 с.
2. Ковальська Н.М. Менеджмент сфери послуг у контексті кадрової політики держави // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. – 2012. – № 1.
3. Никифорова В. Г. Управління персоналом: навч.посіб. / В. Г. Никифорова. – Одеса: Атлант, 2013 р. – 275 с.

Петровська Ю.В.

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин

Іващенко О.Є.

студентка магістратури
групи МО і А-61
ТНУ імені В.І. Вернадського

СУТНІСТЬ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Управління підприємством не можливо представити без планування господарської діяльності, яке відбувається на трьох рівнях: оперативному, тактичному і стратегічному. Стратегічне управління є найбільш вагомим, адже на цьому рівні визначаються та приймаються управлінські рішення, які матимуть суттєвий вплив на подальший розвиток підприємства.

Метою роботи є дослідження поняття стратегічного управління на підприємстві.

Теоретичні та практичні аспекти стратегічного управління досліджували зарубіжні та вітчизняні вчені П. Друкер, Ф.Ф. Бутинець, М. Портер, А.А. Томпсон, Т.В. Головка, А.Дж. Стрікланд, Г.Г. Кірейцев, Б.М. Мізюк, О.С. Кравченко, П.Т. Саблук, В.П. Савчук.

Стратегія підприємства – це система заходів, яка розрахована на перспективу і забезпечує досягнення конкурентних цілей, шляхом перерозподілу ресурсів підприємства. Як зазначає Б.М. Мізюк, єдиної стратегії для всіх суб'єктів господарської діяльності не існує, як не існує й єдиного універсального методу стратегічного управління [1, с. 18].

Саме стратегія створює основу для стратегічного управління. Система стратегічного управління включає:

- визначення ключових позицій на перспективу;
- визначення ресурсів організації, які вона має, щоб досягти цілі;
- створення центрів управління для досягнення стратегічної мети;
- оцінювання і стимулювання підрозділів фірми та їх керівництво за ступенем досягнення мети.

Стратегія управління будується на стратегічних цілях підприємства, на майбутній структурі господарської діяльності, на науковому, виробничому, службовому потенціалі підприємства, але не на існуючій структурі та потенціалі.

Стратегічне управління – це не одноразові зусилля при розробці стратегічного плану, а перш за все – безперервний процес. Потрібно створити таку систему управління діяльністю підприємства, яка давала б можливість на підставі аналізу зовнішнього і внутрішнього стратегічного потенціалу формулювати місію і стратегічні цілі підприємства, розробляти, обґрунтовувати і реалізовувати корпоративну і функціональні стратегії таким

чином, щоб забезпечувати ефективне досягнення високих економічних та соціальних результатів [2, с. 34].

Здійснення вибраної стратегії вимагає постійного моніторингу змін зовнішнього і внутрішнього середовища і відповідно з даними, корекція самої стратегії.

Отже, стратегічне управління дає конкретне уявлення про те, якою повинна бути організація в майбутньому: в якому оточенні їй необхідно буде працювати, яку позицію займати на ринку, які мати конкурентні переваги, які зміни слід здійснити, для ефективної роботи цього підприємства.

Список використаної літератури:

1. Мізюк Б.М. Стратегічне управління: [підручник] / Б.М. Мізюк – [2-ге вид., переробл. і доп.]. – Львів: Магнолія плюс, 2006. – 392 с.
2. Стратегічний менеджмент. [текст] навч. посіб. / За заг. ред. Бутка М. П. [М.П. Бутко, М.Ю. Дітковська, С.М. Задорожна та ін.] – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 376 с.

Петровська Ю.В.

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин

Ничипоренко А.А.

студентка магістратури
групи МО і А-61
ТНУ імені В.І. Вернадського

УДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА

Маркетинг – це виробничо-комерційна діяльність підприємства, спрямована на виявлення і задоволення потреб в його продуктах (послугах) за допомогою обміну з метою одержання прибутку. Маркетинг як різновид діяльності, що є властивим для ринкової економіки, виконує такі функції:

- вивчення ринку, його структуризація (сегментування), аналіз і прогнозування попиту;
- вибір сегментів ринку, прийнятних для підприємства;
- визначення номенклатури і асортименту продукції для ринку;
- розробка стратегії виходу на ринок і реакції на дії конкурентів;
- реклама, збут і його стимулювання;
- політика ціноутворення [1, с. 36].

Сучасне бізнес-середовище і конкуренція розвиваються настільки стрімко, що сьогодні для підприємства недостатньо традиційних методів продажу, щоб реалізовувати товар. Недостатньо просто виробляти певну продукцію чи надавати послуги – треба вміти знаходити місце на ринку для

свого товару, перемагати конкурентів і якнайкраще задовольняти потреби споживача. Саме відділ маркетингу дає можливість розібратись, як у сучасних умовах підприємству досягти успіху у просуванні власного товару або послуги [1, с. 89].

Заходи представляють глобальні напрями діяльності і вимагають конкретизації через планування програми маркетингу. На планування впливають результати ситуативного аналізу, а також специфічні внутрішні і зовнішні умови. На даному етапі йдеться в основному про вибір, значення і форму елементів маркетингу, про об'єднання їх в найбільш оптимальний з погляду поставлених цілей комплекс («4Р»), а також про розподіл фінансових коштів в рамках бюджету маркетингу. Рішення цих проблем не просто як в теорії, так і на практиці. Причини полягають в наступному:

- Існування конфлікту між специфічними цілями маркетингу і іншими цілями підприємства. Проблема полягає перш за все в тому, який повинен бути розмір бюджету маркетингу і чи не краще витратити частину цих коштів для виробництва, досліджень або інших напрямів діяльності;

- Складність вибору елементів комплексу маркетингу. На вибір елементів впливають, з одного боку, вибрані стратегії, а з іншою – традиції галузі. Підприємство може використовувати в своїй діяльності безліч елементів маркетингу, серед яких можна відзначити наступні: робота з товаром, робота з програмою, обслуговування споживачів, ціни, знижки, канали збуту, реклама, особистий продаж, стимулювання збуту, робота з громадськістю. Вибір елементів маркетингу визначається їх практичною придатністю і користю [2, с. 106].

Розглянувши усі ці напрями окремо, зрозуміло, що всі вони використовуються на практиці, всі вони є дієвими, але навіть з їх характеристики важко зробити логічний висновок, коли саме який шлях має обиратися для отримання якнайкращого результату. Дана проблема впливає з того, що на те, який з вищеперерахованих методів відділ маркетингу має обрати, впливає низка факторів: цільовий споживач; рівень попиту на продукт, що реалізується; кількість та сила гравців на ринку, де здійснюється господарська діяльність; власне положення на ринку; специфіка продукту; місце розташування підприємства, точок збуту; виробничі потужності підприємства; фінансові можливості підприємства; специфіка галузі; регіон, у якому здійснюється господарська діяльність, зовнішньоекономічний клімат; законодавчі бар'єри та багато інших. Така розгалуженість і породжує невизначеність у даному питанні та неможливість розробки теоретичної моделі дій у разі виникнення необхідності покращити або ж якісно змінити власну маркетингову стратегію [2, с. 107].

Схема дій для удосконалення дії маркетингу: 1) фокусування на максимальному задоволенні потреб споживачів як перша і головна мета господарської діяльності підприємства; 2) перегляд, уточнення або визначення нового цільового споживача; 3) глибше дослідження споживчого тренду; 4) визначення конкретних маркетингових бізнес-процесів, у яких допущена помилка, виправлення даної помилки та удосконалення цих бізнес-

процесів, за наявності необхідної кількості фінансових ресурсів впровадження маркетингових інновацій; 5) оптимізація комунікаційного процесу із споживачем; 6) створення ефективнішої рекламної кампанії (зміна засобів поширення реклами; зміст рекламних оголошень); 7) якщо виконані дії не призвели до очікуваного результату, то необхідно розробити нову маркетингову стратегію [3, с. 56].

Саме за такої схеми дій різні підприємства зможуть вдосконалювати свою маркетингову діяльність.

Таким чином, за відсутності єдиного підходу чи покрокової інструкції для вдосконалення маркетингової діяльності для різних підприємств, запропоновано згрупувати напрями удосконалення маркетингу в окремі групи, а також розроблено певну універсальну схему дій підприємства, спрямовану на поліпшення власної маркетингової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Длігач А. Тенденції розвитку маркетингу в Україні / А. Длігач // Маркетинг в Україні: – 2017. – № 9. – С. 13–16.
2. Єрмошенко М.М. Маркетинговий менеджмент : навч. посіб. / М.М. Єрмошенко. – К. : НАУ, 2016. – 204 с.
3. Заяць Т.А. Управління маркетингом на підприємстві : монографія / Т.А. Заяць, І.О. Тарлопов, О.О. Пилипенко. – Херсон : Юго-Восток, Лтд, 2016. – 253 с.

Петровська Ю.В.

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин

Слободяник О.В.

студентка магістратури
групи МО і А-61
ТНУ імені В.І. Вернадського

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

За сучасних ринкових відносин все частіше одним із найважливіших ресурсів будь-якого підприємства вважають навіть не природні чи фінансові, а людські, тобто персонал. Саме він є головним інструментом досягнення всіх поставлених цілей і задач, підвищення показнику конкурентоспроможності, а також формування позитивного іміджу.

На кожному підприємстві в тому або іншому вигляді існує система управління персоналом. Плинність тенденцій і вимог сучасної економіки потребує, щоб така система була гнучкою, мобільною і легко могла

адаптуватися до нових умов. Саме тому важливим є удосконалення системи управління персоналом відповідно до заданих параметрів.

Питанню функціонування та розвитку системи управління персоналом присвячено багато робіт вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме М. Виноградський, В. Данюк, В. Дятлов, А. Єгоршина, А. Кібанов, А. Колот, О. Крушельницька, Л. Балабанова, Р. Блейк, М. Вудкок, Г. Емерсон, Л. Єсіпова, В. Казміренко, О. Кузьмін, А. Маслоу, Д. Мельничук, В. Савельєв, В. Тарасов, Р. Фішер та ін.

Діяльність системи управління персоналом спрямована на досягнення найбільш ефективного використання працівників для досягнення цілей підприємства. Перші, традиційно, пов'язуються з забезпеченням ефективності підприємства. Причому ефективність іноді розуміється у вузькому значенні – як отримання максимального прибутку. Однак частіше ефективність розглядається не тільки в економічному плані – як економічність, якість, продуктивність, нововведення, прибуток, а і в більш широкому контексті й пов'язується з такими поняттями особистісного, психологічного плану як задоволеність співробітників своєю працею, участю у трудовому колективі підприємства, високий рівень самооцінки колективу, мотивація персоналу до ефективної праці. [3, 78 с.]

Визначальними соціальними факторами для працівників є матеріальне становище, соціально-психологічний клімат у колективі, соціально-політична діяльність, перспективи росту, рівень задоволення роботою, соціально-побутове обслуговування, професіоналізація, соціалізація особистості, інформативність, дисциплінованість [2, 133 с.]

Тривалий час саме поняття «управління персоналом» у вітчизняній управлінській практиці було відсутнім, хоча в системі управління кожної організації існувала підсистема управління кадрами та соціального розвитку колективу. Нерозвиненість кадрових служб та невідповідність керівників до управління персоналом несуть негативні наслідки для діяльності та іміджу вітчизняних підприємств і гальмує процес їх подальшого розвитку.

На процес удосконалення системи впливають низка факторів. Це організаційно-економічні фактори (поділ та організація праці, організаційно-правова форма підприємства, напрямки використання прибутку, підходи до винагороди працівників), адміністративно-управлінські фактори (вибір принципів і методів управління, розміщення, розподіл та закріплення обов'язків та прав працівників, відносини влади і підпорядкування), а також правові фактори (застосування сучасного законодавства в галузі трудових відносин, регулюванні умов праці). [1, 234 с.]

Для впровадження якісних змін у системі управління персоналом відправним пунктом має бути усвідомлення того факту, що однією із найважливіших умов реалізації головної мети підприємства є задоволення соціальних потреб працівників. Всебічне стимулювання персоналу, створення сприятливих умов праці, розвиток в кожному працівникові партнерського ставлення до підприємства сприяє формуванню в колективі правильної ділової атмосфери, взаємопідтримки та взаємодопомоги, що

допомагає спрямувати їх до загальної мети. Все це у своїй сукупності стає механізмом, який забезпечує «виживання» організації в сучасних умовах розвитку суспільства.

Отже, головними напрямками вдосконалення системи управління персоналом підприємств можна вважати можливість і заохочення до кадрового просування; створення умов розширення знань, підвищення кваліфікації та навчання; розробку програм навчання та розвитку; використання мотиваційних програм; формування моральних цінностей; організацію зворотного зв'язку зі співробітниками; залучення працівників до вироблення і прийняття управлінських рішень; посилена увага до індивідуальності, ціннісних орієнтирів, гідності, свободи, цілей працівника; турбота про умови праці, дотримання законодавства про працю; врахування поточних і перспективних потреб персоналу; співпраця з профспілками; оптимальне дотримання індивідуальних, колективних і суспільних інтересів працівників.

Список використаних джерел:

1. Виноградський М. Д., Беляєва С. В. Управління персоналом: навч. посіб. / Виноградський М. Д., Беляєва С. В. – К.: Центр навчальної літератури, 2016. – 504 с.
2. Петрашак О.О. Необхідність систематизації факторів росту продуктивності праці працівників // Інноваційна економіка. – № 3 (22). – 2015. – 255 с.
3. Храмов В. О., А. П. Бовтрук Основи управління персоналом : навч.-метод. посіб. / Храмов В. О., А. П. Бовтрук – К. : МАУП, 2015. – 112 с.

Деменська К.С.

старший викладач кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин,

Клименюк О.М.

старший викладач кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин,
ТНУ імені В. І. Вернадського

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ, ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН КРАЇНИ

Соціально-економічний розвиток України в значній мірі може досягатися не тільки за рахунок внутрішньої економічної діяльності, а також в результаті здійснення міжнародних економічних відносин з іншими країнами. Україна здійснює міжнародні економічні відносини з великою кількістю країн, а відносини з кожною конкретною країною можуть включати велику кількість напрямів. Як правило ці напрями визначаються відповідно до видів економічної діяльності. Види економічної діяльності (ВЕД) визначені відповідно до Класифікатора видів економічної діяльності

ДК 009:2010 (КВЕД-2010), в основу якого покладено міжнародну класифікацію (КВЕД) Європейського Союзу (NASE Rev. 2).

В зв'язку з цим ефективність міжнародних економічних відносин в значній мірі залежить від обґрунтування не тільки країн-співробітників але і від конкретного виду економічної діяльності. З цією метою запропонований підхід до обґрунтування та вибору країн міжнародного економічного співробітництва які у максимальному ступені можуть вплинути на соціально-економічний розвиток України. Наведемо підхід до покрокового порівняльного аналізу важливих показників соціально-економічного розвитку країни.

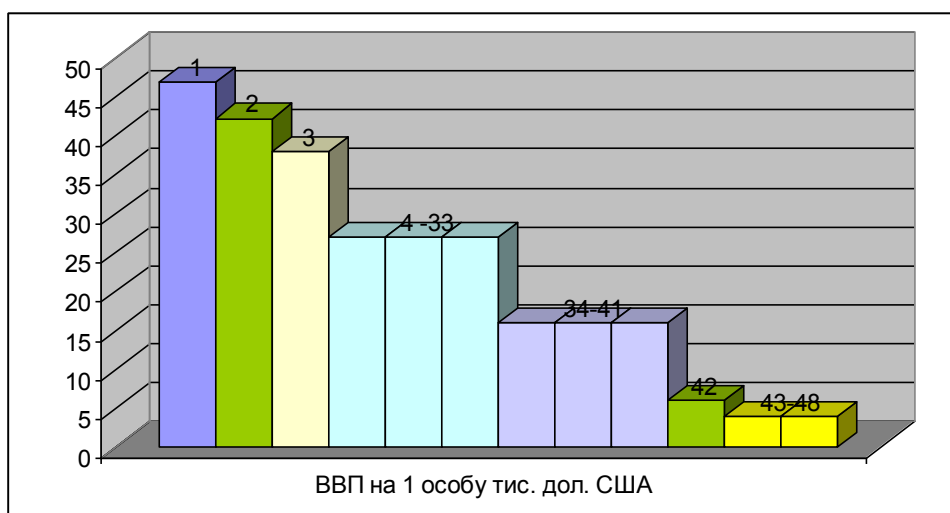
Для вимірювання результатів економічної діяльності національного господарства країни в цілому використовують показники випуску товарів та послуг, а також валового внутрішнього продукту (ВВП) у ринкових цінах, а секторів і видів економічної діяльності – випуску і валової доданої вартості. [2]

Статистична база даних Європейської економічної комісії ООН при розрахунках ВВП використовує показники паритету купівельної спроможності (ПКС), які змінюються в часі. Так, ПКС 2010 року суттєво відрізняється від ПКС 2005 року. Наведемо порівняльний аналіз показників ВВП України з аналогічними показниками зарубіжних країн за ПКС 2010 року). [1]

Нехай: A – множина досліджуваних країн; i – номер (індекс) країни; m – кількість розглянутих країн.

$$A = \{i, i = \overline{1, m}\} \quad (1)$$

Аналізом охоплено 48 країн, серед яких Україна по показнику ВВП на одну особу займає 42 місце. Результати аналізу наведені на рис. 1.

Рис. 1. Порівняння показників ВВП на одну особу України із зарубіжними країнами з використанням ПКС 2010 року [1]

Позначення: 1 – Норвегія; 2 – США; 3 – Швейцарія; 4-33 – відповідно Нідерланди, Німеччина, Ірландія, Італія та інші; 34-41 – Польща, Естонія,

Литва, Росія, Білорусь, Болгарія, Казахстан, Румунія; 42 – Україна; 43-48 – Вірменія, Грузія, Киргизстан, Молдова, Таджикистан, Узбекистан.

Наступним кроком стає вибір тих країн ВВП яких перевищує ВВП України:

$$B \subset A \mid i \in (\overline{1, m}) Y_i \geq \bar{Y} \quad (2)$$

де B – множина країн з показниками, що перевищують ВВП України;

Y_i – ВВП i -ої країни; $\bar{Y}$ – ВВП України.

Різниця між ВВП країн світу та ВВП України дорівнює

$$\Delta_i = Y_i - \bar{Y} \quad i = \overline{1, m} \quad (3)$$

Упорядкуємо множину країн B за зменшенням Δ_i :

$$\bar{B} = \{ j \in B, j \in (\overline{1, n}) \mid j \leq j+1 \leq j+2, \dots, \leq n \} \quad (4)$$

Отримавши множину країн, які представляють собою множину суб'єктів міжнародних відносин взаємовідносини з якими представляють суттєвий резерв прискорення соціально-економічного розвитку України. Наступним кроком аналізу відносин необхідно провести аналіз потенціалу кожної країни за видами економічної діяльності, тому що для конкретизації розвитку міжнародних економічних відносин необхідно визначити конкретні види економічних відносин, а також можливе зростання економіки України.

Для поглиблення дослідження в подальшому аналогічний підхід слід приймати для видів економічної діяльності.

Список використаної літератури:

1. Статистичний щорічник України за 2012 рік / Державна служба статистики України. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2013. – 552 с.
2. Інноваційні підходи та моделі в управлінні економікою: I-66 монографія / За заг. Ред. Клименюка М.М., Горника В.Г. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 356 с.

Антоненко К.С.
студентка магістратури,
групи МЗД-61
ТНУ імені В.І. Вернадського

МАРКЕТИНГ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ СУБ'ЄКТАМИ ЗЕД

Запорукою успіху будь-якої фірми на ринку є вміння знайти і задовольнити потреби споживачів. Такий підхід щодо діяльності підприємства відображає маркетинг, як філософію бізнесу, інструмент досягнення цілей, пов'язаних з виходом на нові ринки та зростанням

прибутковості. З іншої сторони, маркетинг – це діяльність, спрямована на досягнення цілей підприємств, установ, організацій шляхом формування попиту та максимального задоволення потреб споживачів.

Ф. Котлер у роботі «Основи маркетингу» дає таке визначення: «Маркетинг – вид людської діяльності, направленої на задоволення потреб за допомогою обміну» [1, с. 31].

На сьогодні, майже відсутнє стратегічне бачення маркетингової діяльності, а її роль в ефективному функціонуванні підприємства є недооціненою. Проте, це не заперечує відсутності самого маркетингу у діяльності вітчизняних підприємств. Збільшення обсягів продажу на товарних ринках до недавнього часу було наслідком зростання попиту.

Високий рівень попиту на товар досягається завдяки раціональному використанню маркетинг-менеджменту.

Маркетинг-менеджмент – це процес, основними складовими якого є аналіз, планування, реалізація планів та контроль за здійсненням заходів, спрямованих на встановлення, зміцнення і підтримання взаємовигідних обмінів з цільовими ринками для досягнення цілей підприємства [2, с. 76].

Формування маркетингового механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності являє собою застосування керівного впливу держави, міських органів влади до товаровиробників експортоспроможної продукції з метою максимізації їх пропозиції на зовнішніх ринках.

Не зважаючи на велику кількість наукових праць, в даній сфері відсутній чіткий механізм вдосконалення маркетинг-менеджменту на підприємстві, не існує конкретних рекомендацій з раціонального застосування та вирішення нагальних проблем маркетинг-менеджменту в зовнішньоекономічній діяльності підприємства.

Дослідження особливостей управління маркетингом на підприємстві, що здійснює зовнішньоекономічну діяльність, показало, що при виході на зовнішній ринок виникає принципово нова ситуація, більш різноманітнішим стає зовнішнє середовище, збільшується число факторів, що впливають на прийняття рішень. Це призводить до того, що: підвищується ступінь невизначеності в діяльності підприємства; зростає ступінь ризику, з'являється додатковий ризик його діяльності; збільшується потреба в інформаційному забезпеченні підприємства; підвищуються вимоги до координації різних напрямків і сфер їх діяльності. Все це і визначає специфіку міжнародного маркетингу, робить необхідним його використання в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю. Він входить до складу функцій, які здійснює підприємство в рамках зовнішньоекономічної діяльності. А також являє собою самостійну галузь діяльності підприємства при виході на зовнішні ринки. Використання системи маркетингу в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю підприємства в неповній мірі має негативні наслідки для його розвитку та процвітання [3, с. 78].

Таким чином, більш активна позиція суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у впровадженні системи управління маркетингом дала б змогу

значно покращити якісний рівень роботи, зміцнити імідж та конкурентоспроможність на світових ринках.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук С.В. Проблеми маркетингового менеджменту в сучасних умовах господарювання / С.В. Ковальчук, А.С. Бура // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – Хмельницький, 2014. – № 4. Т. 3. – С. 290–294.
2. Холенсен С. Глобальный маркетинг / Холенсен С. ; пер. с англ. Е. Носовой, К. Юрашкевича. – Минск : Новое знание, 2009.
3. Циганкова Т.М. Міжнародний маркетинг : навч. посібник / Циганкова Т.М. – К. : КНЕУ, 2010. – 120 с.

Колісньова Ю.С.

студентка магістратури
групи МО і А-61

Науковий керівник: **Клименюк М.М.**
доктор економічних наук, професор
ТНУ імені В.І. Вернадського

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ РЕКЛАМНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Реклама – спеціальна інформація про осіб чи продукцію, яка розповсюджується в будь-якій формі та в будь-який спосіб з метою прямого або опосередкованого одержання прибутку [1, с. 23].

Актуальність удосконалення організації та управління рекламною діяльністю на підприємстві полягає у виборі правильних методів реклами і в підвищенні її ефективності з метою кращого просування товарів на ринку. Рекламна робота є невід'ємною складовою частиною комерційної і маркетингової діяльності будь-якого торгового підприємства. В умовах розвитку ринкових відносин і підвищення насиченості споживчого ринку товарами і послугами рекламна робота набуває нового значення, відрізняється цілим рядом специфічних рис, знання та облік яких, дозволяє активізувати процес продажу, стимулювати реалізацію окремих товарів, раціоналізувати процес обслуговування покупців, за рахунок «інформаційної підтримки» всіх його складових [1, с. 43].

У сучасних ринкових умовах жодне комерційне підприємство не може успішно вести справи без реклами в тому або іншому вигляді. Вже багато століть, будучи постійною супутницею людини, вона змінюється разом з ним [1, с. 53].

Реклама є основним джерелом просування товару, цілеспрямованим інформативним інструментом впливу на споживачів. Реклама – це створення образу фірми, товару, досягнення поінформованості про них потенційних

покупців, невід'ємна частина ринкової діяльності або маркетингу. Реклама може просунути товарну марку на ринок, сформувавши певне ставлення та підтримати лояльність до неї серед існуючих споживачів, збільшити рейтинг у порівнянні з марками конкурентів, поінформувати про нові властивості товару, знижки та акції, привернути увагу оптовиків до закупівлі продукції [2, с. 25].

Місце рекламної служби в організаційній структурі підприємства залежать від таких факторів, як сфера діяльності, величина підприємства, наявність коштів на рекламну діяльність, конкретні особливості цільового ринку, характеристика товару чи послуги. Тому рекламна служба може складатися з великої кількості людей або її можуть доручити одній людині, іноді навіть за сумісництвом [2, с. 45].

Організація рекламної діяльності може здійснюватись за двома напрямками: перший – створення підприємством самостійних структур, які займаються тільки рекламною діяльністю; другий – визначення рекламної діяльності як напряму маркетингової діяльності підприємства [2, с. 68].

Лише великі фірми у стадії зрілості можуть дозволити собі тримати службу реклами у складі маркетингу чи окремо, а тим більш – утримувати власну рекламну агенцію, друкарню та творчий відділ. Тому найчастіше служба реклами є структурним підрозділом департаменту (відділу) маркетингу фірми та підпорядковується віце-президенту з маркетингу.

Основною метою даної служби є управління рекламною діяльністю підприємства, що включає в себе такі напрями діяльності: організацію рекламної діяльності підприємства у власній державі та за кордоном, виходячи з поточних та перспективних комерційних цілей, що стоять перед ним; формування доброзичливої громадської думки про діяльність підприємства, зміцнення його престижу серед вітчизняних та зарубіжних ділових кіл, торгових партнерів, споживачів та широких кіл громадськості [2, с. 56].

Управління рекламною діяльністю підприємства є складним процесом, який поділяється на такі етапи:

1. визначення потреби у рекламі товару, послуги чи ідеї, пропозицій та замовлень на рекламу, а також формування цих замовлень при укладанні контрактів;
2. проведення досліджень споживачів, товарів та послуг, ринку продавців;
3. розробка стратегічних планів рекламної діяльності;
4. розробка тактичних та стратегічних планів проведення рекламної кампанії;
5. створення рекламного звернення;
6. визначення ефективності використання засобів масової інформації для розміщення рекламного звернення [3, с. 85].

Наведені етапи є орієнтовними, оскільки, як зазначалося вище, одні підприємства можуть використовувати всі напрями рекламної діяльності, інші – за різних обставин можуть скоротити її, довіривши частину своїх

функціональних обов'язків спеціалізованим (консалтинговим та науково-дослідним фірмам або рекламним агенціям) структурам рекламного процесу.

Особливу увагу підприємство має приділити питанню ефективності рекламної діяльності, яка оцінюється за двома основними підходами: економічним і комунікаційним [4, с. 197].

Список використаних джерел:

1. Джефкінс Ф. Реклама //: Практ. Посіб.: Пер. з 4-го англ. вид. / Доповнення і ред. Д. Ядіна. – К.: Т-во «Знання», 2001. – 456 с.
2. Оністрат О. В. Ефективність рекламної діяльності підприємств / Оністрат О.В. // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 7.
3. Сутність та місце реклами в діяльності підприємства в ринкових умовах/ А. В. Карпенко, М. В. Хацер// Держава та регіони. – 2009. -№ 1. – с. 70-74.
4. Ключові фактори успіху підприємства у сфері збуту/ Ю.П. Митрохіна// Наука і економіка. – 2009. – № 4. – с. 217-221.

Контарез Д.В.
студент магістратури
групи МО і А (з) -51
ТНУ імені В.І. Вернадського

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ

У науковій літературі за останнє сторіччя представлено багато шкіл та підходів щодо розвитку теорії менеджменту [1]. Вклад кожного підходу в теорію менеджменту може оцінюватись за різними ознаками. На даний час в літературі не існує загальноприйнятого критерію оцінювання рівня кожної школи чи підходу. В зв'язку із цим обґрунтування критерію має важливе значення для подальшого розвитку теорії менеджменту [2]. Кожна система має певну мету. Вона складається з двох підсистем: об'єкта та органа управління. Об'єкт володіє виробничим потенціалом, який як правило, є достатнім для досягнення мети організації. Але для його ефективного використання має бути подолана невизначеність поведінки об'єкта, без ліквідації якої неможливе раціональне функціонування системи. Властивістю органа управління є наявність потенціалу щодо переробки інформації та розв'язання задач управління. Саме ця властивість призначена для ліквідації невизначеності функціонування об'єкта.

У зв'язку із цим за важливий критерій рівня теорії менеджменту приймаємо ступінь ліквідації невизначеності, який ця теорія може забезпечити. Припустимо, деякий об'єкт для досягнення своєї мети має подолати певну невизначеність. Нехай ця невизначеність полягає у тому, що існує множина невідомих величин (змінних), без знаходження яких об'єкт не може рухатись в напрямі досягнення мети. Аналіз сучасної теорії

менеджменту за цією ознакою дозволяє дійти висновку щодо обмежених можливостей теорії у напрямі ліквідації невизначеності об'єкта. Низький ступінь зменшення невизначеності поведінки об'єкта є ознакою актуальності подальшого розвитку теорії.

Невідомі величини, що характеризують невизначеність певної частини об'єкта за певний період, згрупуємо у відповідні підмножини. Кожну з цих підмножин назвемо задачею управління. Задача призначена для знаходження відповідних невідомих змінних з метою ліквідації невизначеності даної частини об'єкта. Таким чином, для опису невизначеності як кожної частини, так і всього об'єкта в цілому необхідно представити повну множину (перелік) задач управління організацією. Для того, щоб повністю описати невизначеність об'єкта кожна задача має відображати ознаки керованого процесу, виробничого підрозділу, де він протікає, фази управління та відповідного періоду.

Позначимо задачу управління S_{klpt} як сукупність невідомих величин щодо результатів протікання процесу k у виробничому підрозділі l відповідно до фази p процесу управління за період t . Кожна задача управління S_{klpt} – одинична чарунка простору управління, місце якої визначається конкретними координатами по кожній з осей. Осями координат є виробничий процес k , підрозділ організації l , фаза управління p та період часу t . Повна сукупність задач представляє чотирьохвимірний дискретний простір системи управління організацією, модель якого має вид [3]:

$$S = \{k \in (1,2,\dots,K); l \in (1,2,\dots,L); p \in (1,2,\dots,P); t \in (1,2,\dots,T)\},$$

де k, l, p, t – осі координат простору управління;

K, L, P, T – найбільші значення координат за відповідними осями.

Декомпозиція системи управління за чотирма ознаками дала можливість виявити множину задач системи управління організацією, кількість яких дорівнює $M(S) = K \times L \times P \times T$. Кожній задачі властива своя невизначеність. Її подолання потребує формування із універсальної множини невідомих змінних підмножин для кожної задачі.

Розв'язання задач визначить значення невідомих змінних, а отже, використання їх у практичній діяльності ліквідує чи суттєво зменшує невизначеність об'єкта на шляху до досягнення поставленої мети.

Список використаних джерел:

1. Laurie J. Mullins. Management and Organisational Behaviour. – London: Pitman Publishing, 2016. – 680 p.
2. Безус П.І. Фактори впливу на формування та реалізацію інноваційної стратегії підприємства / П.І. Безус, А.М. Безус // Науковий вісник. Сер. «Економіка». Вип. 1. – 2014. – К.: ВПЦ АМУ, 2014. – С. 61 – 69.
3. Клименюк Н.Н. Доказательный менеджмент: введение в теорию [Текст]: монография / Н.Н. Клименюк, А.Н. Безус. – К.: АМУ, 2015. – 272 с.

Тахтарова Е.Е.
студентка магістратури гр. МЕВ-61
Науковий керівник: **Бакаєва І.Г.**
кандидат економічних наук, професор
ТНУ імені В. І. Вернадського

ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ТА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Основною метою підприємства на ринку є отримання максимального прибутку при мінімальних витратах, досягти такого результату можна тільки прийняттям ефективних управлінських рішень. Економічне обґрунтування прийнятих рішень щодо управління ЗЕД підприємства здійснюється шляхом розрахунку різноманітних економічних показників ефективності.

Очевидним є той факт, що від вибору показника ефективності залежить й сам підхід до оцінки ефективності. Тому доцільно формувати модель аналізу ефективності ЗЕД, що відіб'є всі необхідні етапи комплексного дослідження цього виду діяльності підприємства. При формуванні такої моделі цілком логічним є надання пріоритету різним видам показників.

Проблемами пошуку оптимальних показників оцінки ефективності ЗЕД в Україні займаються такі вчені, як Яковлев А.І, Миролубова Т.В., Вичев А.М. Козак Ю.Г. У своїх роботах вони пропонують різні методика для аналізу ефективності ЗЕД.

Так, Козак Ю.Г відмічає, що головним критерієм оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства є максимальне отримання чистого доходу від експортних операцій.

Узагальнення сучасних поглядів щодо аналізу ефективності ЗЕД дало змогу розробити структурно-логічну схему визначення відповідних факторів, яка включає в себе три групи показників ефективності, а саме: показники ефективності експорту; показники ефективності імпорту; показники ефективності ЗЕД.

З метою вирішення даної проблеми доцільно формувати модель аналізу ефективності ЗЕД, що відіб'є всі необхідні етапи комплексного дослідження цього виду діяльності підприємства. Такий підхід отримав назву моделі комплексного аналізу ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Для безпосереднього аналізу ефективності ЗЕД підприємства загально-прийнятими є наступні коефіцієнти: валютна ефективність експорту, абсолютна ефективність експорту, ефективність реалізації експортних товарів на зовнішньому ринку, ефективність використання виробничих і оборотних фондів при експорті за методикою Т.В. Миролубової, економічна ефективність імпорту при цьому розраховується окремо для товарів виробничого призначення (ТВП) і товарів народного споживання (ТНС).

Ефективність підприємств і інших матеріальних структур, ефект, одержуваний бюджетом держави, ефект посередницької організації підраховуються за методикою А.І. Яковлева.

Для комплексного дослідження ефективності всіх сфер ЗЕД підприємства: трудової, виробничої, фінансової, може бути використана Збалансована Система Показників Ефективності (ЗСПЕ), що застосовується для аналізу ефективності загальної діяльності підприємства.

Таким чином, ми бачимо, що оцінка ефективності діяльності підприємства, як правило, ґрунтується на аналізі різних фінансових показників. Визначення ефективності зовнішньоекономічних операцій проводиться для обґрунтування не лише окремих пропозицій щодо закупівлі та продажу певних товарів підприємствами – суб'єктами ЗЕД. Ці дані можуть бути використані при розробці планів експорту й імпорту в масштабах країни, при оцінці структури та напрямків зовнішньоторговельного обігу. Подібні розрахунки виконуються як у національній, так і в іноземній валюті.

Список використаних джерел:

1. Малярець Л. М., Моргун Г. В. Аналіз ефективності експортно-імпоротної діяльності підприємства для її стратегічного контролінгу // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2015. – № 1
2. Каплан Роберт С. Сбалансованная система показателей. От стратегии к действию / Роберт С. Каплан, Дейвид П. Нортон. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : ЗАО «ОлимпБизнес», 2006. – 512 с.
3. Зовнішньоекономічна діяльність: підприємство-регіон [монографія]./ Козак Ю.Г., Притула Н. В., Єрмакова О. А., Уханова І. О., Сулим О.В., Осипов В. М., Таваліка Г. Т., Постова Н.А., Швагер О. Р. – К.: Центр навчальної літератури, 2016. – 162-163 с.
4. Миролюбова Т.В. Совершенствование ВЭД предприятия в условия рыночной экономики: Автореферат диссертации на соискание уч. ст. канд. экон. наук. – Екатеринбург, 1992.

Легоньков Д.К.

студент II курсу, групи МО і А_(М)

Науковий керівник: **Кудін Б.П.**

кандидат економічних наук, доцент
ТНУ імені В.І. Вернадського

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Питанням управління персоналом (менеджменту персоналу) в економічно розвинених країнах, а останнім часом і в Україні, присвячена значна кількість монографій, наукових статей та навчальних посібників. Головну роль у діяльності підприємства відіграють люди. Якщо немає здібних спеціалістів, то всі ваші намагання будуть марними. Тому актуальною проблемою є оптимізація процесу управління персоналом.

Проблемна ситуація полягає у тому, що не всі керівники підприємств усвідомлюють необхідність оптимізації управління персоналом, що безпосередньо впливає на продуктивність праці та фінансовий результат підприємства, що забезпечує його функціонування.

Система управління персоналом розглядається як підсистема управління підприємством і характеризується як загальними для всієї системи рисами, так і специфічними, властивими їй як підсистемі. Щодо механізму управління, то він становить певну сукупність форм, методів і способів впливу на процеси формування, розподілу (перерозподілу), розвитку і використання працівників у процесі реалізації розроблених програм і досягненні цілей організації.

Для ефективного управління важлива не проста констатація чисельності (або її динаміки) окремих категорій працівників, а вивчення співвідношення між ними, персонал підприємства можна розглядати за різними ознаками, що визначає структуру персоналу.

З огляду на те, що багато підприємств поза основною діяльністю виконують функції, які не відповідають головному їхньому призначенню, усіх працівників підрозділяють на дві групи: персонал основної діяльності та персонал неосновної діяльності. Згідно з характером функцій, що виконуються, персонал підприємства поділяється здебільшого на чотири категорії: керівники, спеціалісти, службовці, робітники.

Важливим напрямом класифікації персоналу підприємства є його розподіл за професіями та спеціальностями.

За рівнем кваліфікації робітників поділяють на чотири групи: висококваліфіковані, кваліфіковані, малокваліфіковані й некваліфіковані. Вони виконують різні за складністю роботи і мають неоднакову професійну підготовку.

Нашим об'єктом дослідження є обласне комунальне виробниче підприємство теплового господарства ТОВ Остеомет засноване ще в 1997 році.

Основним видом економічної діяльності є постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря. За всі роки діяльності підприємство отримує збитки, але позитивним є зменшення збитковості у звітному році на 9406 тис. грн. (86,9%), підприємство є фінансово стійким та ліквідним.

Аналіз забезпеченості підприємства персоналом показав, що чисельність персоналу зростає. Відбулися зміни і в структурі персоналу, так зменшилася питома вага керівного персоналу на 8,0% та зросла чисельність працівників не основної діяльності на 3 особи. Враховуючи специфічність діяльності нашого підприємства можна сказати, що структура персоналу є оптимальною.

Оцінка структури персоналу за віковим складом, є не досить позитивною, де працівники пенсійного віку становлять – 30,8%, порівняно з молодими спеціалістами – 8,8%. Також важливою є кваліфікаційна структура персоналу, де найбільш питому вагу у структурі займають кваліфіковані працівники з вищою та середньою освітою – 47,1%, а найменшу питому вагу висококваліфікований персонал з вищою освітою – 13,2%. Позитивним є відсутність на підприємстві некваліфікованого персоналу без всякої освіти.

Аналіз руху кадрів на підприємстві показав, що у звітному році надходження працівників перевищує вибуття, відповідно коефіцієнт надходження – 24,7% та вибуття – 19,8%. Коефіцієнт плинності кадрів зріс на 0,6%, а загального обороту зменшився на 31,4%, що є позитивним.

Аналіз продуктивності праці тісно пов'язаний з аналізом ефективності використання персоналу. Але необхідно аналіз продуктивності праці проводити у взаємозв'язку з рівнем оплати праці.

Отже, як бачимо у ТОВ Остеомет за 2015-2017 роки темпи росту оплати праці випереджають темпи росту її продуктивності, що є досить негативним явищем при збільшенні чисельності працівників підприємства.

Основним критерієм ефективності запропонованої оптимальної структури персоналу підприємства є підвищення продуктивності праці та отримання додаткового прибутку. Отже, як бачимо забезпечення оптимальної структури персоналу підприємства підвищить продуктивність праці, що забезпечить додатковий вихід чистого доходу на суму – 16406 тис. грн.

Ми запропонували підприємству перекваліфікацію завідуючого кадрами на менеджера по роботі з персоналом, а також здійснити навчання та підвищити кваліфікацію персоналу.

Для успішного виробничого процесу, менеджеру персоналу, слід прагнути досягти узгодженого ритму роботи всіх підрозділів підприємства, забезпечувати раціональну розстановку кадрів у процесі виробництва, поділ і кооперацію праці, визначати нормування і стимулювання праці, оптимальний режим праці і відпочинку виконавців.

НОТАТКИ

НОТАТКИ

НОТАТКИ

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ ІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИЧНІ
ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ
ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ»**

(Київ, 22-23 листопада 2018 року)

Верстка: Н.М. Ковальчук

Дизайн: А.С. Юдашкіна

Підписано до друку **28.12.2017**. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 22,09. Тираж **100**. Замовлення № 1118-219.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавничий дім «Гельветика»
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.